

Pārskats par **Satversmes tiesas** darbu

2025

Pārskats par Satversmes tiesas darbu 2025

Rīga, 2026

Pārskats par Satversmes tiesas darbu 2025.

Rīga: Satversmes tiesa, 2026.

ISBN 978-9934-627-13-2

Izdevumā izmantotas:

Samuela Lemantoviča 107. lpp.;

Toma Nordes 8., 13., 117. – 120. lpp.;

Gata Rozenfelda 105. lpp.;

Ievas Romaško 93., 100., 104., 106., 110., 121. – 124., 127. lpp.;

Ilmāra Znotiņa 12., 103. lpp.;

Gata Bārdiņa 23., 39., 40., 53., 57., 64., 85. lpp.;

Marikas Laizānes-Jurkānes 26., 31., 66., 69. lpp.;

Elīnas Podzorovas 44., 47., 49., 72., 77., 80., 90. lpp.;

Ramonas Polmanes 54. lpp.;

Andreja Stupina-Jēgera 35., 61., 75. lpp. un

Satversmes tiesas arhīva fotogrāfijas.

Maketu izveidoja: Kristaps Zvaigznīte.

Ievads

Šajā pārskatā atspoguļots Satversmes tiesas veikums no 2025. gada 1. janvāra līdz 2025. gada 31. decembrim.

Pārskatu ievada Satversmes tiesas priekšsēdētājas Irēnas Kucinas priekšvārds un Satversmes tiesas tiesnešu pārdomas par aizvadītā darba gada nozīmīgākajām atziņām. Pēc tam aplūkoti tiesas darba statistiskie radītāji.

Pārskata otrajā sadaļā atrodama informācija par Satversmes tiesas judikatūru. Tā visupirms ir informācija par judikatūras attīstības tendencēm pārskata posmā izskatītajās lietās, kā arī īsi minēto lietu apraksti. Izskatītās lietas iedalītas atbilstoši šādām tiesību nozarēm – pamattiesības, valststiesības, nodokļu tiesības, Eiropas Savienības tiesības, kā arī kriminālprocess. Aplūkoti arī Satversmes tiesas lēmumi par tiesvedības izbeigšanu un Satversmes tiesas kolēģiju lēmumi par lietas ierosināšanu vai atteikšanos ierosināt lietu. Pārskats papildināts arī ar informāciju par neierosinātajām lietām un drīzumā izskatāmajām lietām.

Pārskata trešajā sadaļā raksturots Satversmes tiesas dialogs ar sabiedrību un valsts institūcijām, kā arī tiesu dialogs un starptautiskā sadarbība. Sniegts ieskats arī Satversmes tiesas rīkotajā starptautiskajā konferencē un Konvencijas 75. gadadienai veltītajā diskusijā.

Pārskatā arī godināti tieslietu sistēmas apbalvojumu un Satversmes tiesas apbalvojumu saņēmēji. Tāpat pārskatā publicētas Valsts prezidenta Edgara Rinkēviča, Satversmes tiesas priekšsēdētājas Irēnas Kucinas un Islandes Universitātes profesora Gudni Torlācija Johannessona (*Gudni Thórfaciús Jóhannesson*) runas Satversmes tiesas darba gada atklāšanas svinīgajā sēdē 2025. gada 7. februārī. Savukārt pārskatu noslēdz Satversmes tiesas tiesnešu un darbinieku publikāciju saraksts.

Saturs

Apzīmējumu saraksts	7
Priekšvārds	8
Satversmes tiesas tiesneši	12
1. Statistika	15
2. Judikatūra	21
2.1. Pamattiesības	22
Tiesiskās vienlīdzības princips	22
Tiesības uz taisnīgu tiesu	23
Tiesības uz vārda brīvību	24
Tiesības piedalīties valsts un pašvaldību darbībā, kā arī pildīt valsts dienestu.	24
Tiesības uz īpašumu	25
Tiesības uz ģimenes un bērnu tiesību aizsardzību.	27
Tiesības dzīvot labvēlīgā vidē	28
Lieta Nr. 2024-06-01 <i>Valodas lietojums priekšvēlēšanu agitācijā</i>	28
Lieta Nr. 2024-07-01 <i>Valsts kompensācija cietušajiem</i>	29
Lieta Nr. 2024-16-01 <i>Elektroniskās cigaretes un nikotīna spilventiņi</i>	30
Lieta Nr. 2024-17-03 <i>Ūdens patēriņa starpība</i>	32
Lieta Nr. 2024-21-0103 <i>Zemes likumiskās lietošanas maksa</i>	33
Lieta Nr. 2024-23-01 <i>Smēķēšanas aizliegums azartspēļu zālēs</i>	34
Lieta Nr. 2024-26-03 <i>Jūrmalas teritorijas plānojums</i>	36
Lieta Nr. 2024-28-01 <i>Aizliegums būt par ugunsdzēsēju</i>	37
Lieta Nr. 2025-01-01 <i>Aizliegums būt par adoptētāju</i>	38
2.2. Valststiesības (Satversmes institucionālā daļa)	40
Lieta Nr. 2024-20-01 <i>Rēzeknes domes atļaušana</i>	41
Lieta Nr. 2024-33-05 <i>Ropažu teritorijas plānojums</i>	43
2.3. Nodokļu tiesības	45
Lieta Nr. 2024-04-01 <i>Uzņēmumu ienākuma nodokļa piemaksa</i>	46
2.4. Eiropas Savienības tiesības	48
2.5. Kriminālprocess	51
Lieta Nr. 2021-44-01 <i>Pārsūdzība procesā par noziedzīgi iegūtu mantu</i>	52
Lieta Nr. 2022-01-01 <i>Lietas materiālu pieejamība procesā par noziedzīgi iegūtu mantu</i>	54
Lieta Nr. 2022-32-01 <i>Mantas noziedzīgās izcelsmes pierādīšana</i>	55
Lieta Nr. 2023-40-01 <i>Pierādījumu iesniegšana procesā par noziedzīgi iegūtu mantu</i>	56

2.6.	Lēmumi par tiesvedības izbeigšanu	58
	Lieta Nr. 2024-19-01 <i>Caurplūstošās dividendes</i>	58
	Lieta Nr. 2024-29-01 <i>Testamenta apstrīdēšana</i>	59
	Lieta Nr. 2025-08-01 <i>Pieeja tiesai administratīvo pārkāpumu lietās</i>	60
2.7.	Kolēģiju lēmumi	62
	Lēmumi par lietu ierosināšanu	63
	Lēmumi par atteikšanos ierosināt lietu	67
2.8.	Neierosinātās lietas	81
2.9.	Drīzumā izskatāmās lietas	82
3.	Dialogs	87
3.1.	Informācija par tiesvedību	89
3.2.	Dialogs ar sabiedrību	91
	3.2.1. Dialogs ar skolu jaunatni un pedagogiem	92
	3.2.2. Izglītojošais projekts "ApTver Satversmi"	94
	3.2.3. Dialogs ar Latvijas augstskolām, studentiem un studentu organizācijām	98
	3.2.4. Satversmes tiesas raidieraksts "Tversme"	100
3.3.	Dialogs ar valsts institūcijām	103
3.4.	Tiesu dialogs	107
	3.4.1. Tiesu dialogs Latvijā	107
	3.4.2. Tiesu dialogs starptautiskajā līmenī	108
3.5.	Starptautiskā sadarbība	111
3.6.	Starptautiskā konference	117
3.7.	Konvencijai 75	121
4.	Apbalvojumi	125
5.	Satversmes tiesas darba gada atklāšana	129
6.	Publikācijas	141

Apzīmējumu saraksts

Datu regula	Eiropas Parlamenta un Padomes 2016. gada 27. aprīļa regula (ES) 2016/679 par fizisku personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi un šādu datu brīvu apriti un ar ko atceļ direktīvu 95/46/EK (Vispārīgā datu aizsardzības regula)
ECT	Eiropas Cilvēktiesību tiesa
EST	Eiropas Savienības Tiesa
Harta	Eiropas Savienības Pamattiesību harta
Konvencija	Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija
LESD	Līgums par Eiropas Savienības darbību
Saimnieciskās darbības ierobežojumu noteikumi	Ministru kabineta 2013. gada 17. septembra noteikumu Nr. 891 "Noteikumi par saimnieciskās darbības ierobežojumiem, par kuriem pienākas kompensācija, tās izmaksas nosacījumiem, kārtību un apmēru"
Satversme	Latvijas Republikas Satversme
Venēcijas komisija	Eiropas Komisija par demokrātiju caur tiesībām (Venēcijas komisija)

Priekšvārds

Satversmes tiesas priekšsēdētāja
Irēna Kucina

• I •

Satversmes tiesas uzdevums gadu gaitā paliek nemainīgs – ik dienu strādāt tā, lai Latvija būtu taisnīga valsts ikvienam. Valsts sākas ar pārliecību, ka šī ir mana vieta – kur mani aizsargā un kur esmu vajadzīgs. Šī pārliecība tad arī ir pamats Satversmes tiesas darbam, un to visprecīzāk varam raksturot ar vārdu “piederība”.

Mūsu tiesa sargā demokrātisko valsts iekārtu un pamattiesības, līdzsvarojot dažādas intereses. Satversmes universālo raksturu stiprina no tās piemērošanas izrietošās viedās atziņas, kas balstītas pārlaicīgā, mūsdienīgā izpratnē par cilvēka cieņu, brīvību un atbildību pret sabiedrību. Tie nav tikai vārdi – Satversme ar katru gadu tiek konkretizēta arvien dinamiskāk. Caur Satversmes tiesas spriedumiem redzam, ka Satversme nav domāta kādiem atsevišķiem no dzīves atrautiem gadījumiem vai izredzētām personām – tā visupirms saskata cilvēku mainīgajā pasaulē.

Pērn Satversmes tiesa saņēma vairāk nekā divus simtus pieteikumu, salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu to skaitam pieaugot vairāk nekā par pusi. Šāda dinamika apliecina, ka cilvēki arvien aktīvāk izmanto savu pamattiesību aizsardzības iespējas. Satversmes tiesa atrisināja vairākus būtiskus jautājumus, konstitūcijas iztulkošanai attīstoties un tiesas darba specifiskai turpinot iet roku rokā ar valsts drošības un demokrātiskās valsts iekārtas aizsardzības izaicinājumiem, kā arī cilvēka cieņas centrālo lomu pat izaicinošos apstākļos. Tā nav nejaušība, jo cilvēka cieņas neaizskaramība ir iespējama tikai demokrātijā, kuras drošība ir arī mūsu valsts drošība.

Tā Satversmes tiesa lietā par pienākumu lietot valsts valodu apmaksātā priekšvēlēšanu aģitācijā atzina, ka pašreizējā ģeopolitiskajā situācijā ir apdraudēta vēlētāja brīvas gribas veidošanās. Krievija plaši izmanto dažādus informatīvās ietekmes pasākumus, lai krievu valodā runājošos iedzīvotājus atšķeltu no pārējās sabiedrības un grautu Latvijas politisko stabilitāti. Pastāv valstiska nepieciešamība stiprināt latviešu valodas kā sabiedrības kopējās valodas lomu, mazinot sašķeltību un ierobežojot naidīgu ārvalstu ideoloģiju izplatību, jo īpaši informatīvajā

telpā, kur krievu valoda var tikt izmantota agresīvu konkrētās valsts naratīvu pārnesei. Valsts valodas lomas stiprināšana ir vērsta nevis pret plurālismu, bet gan tieši uz Krievijas informatīvās ietekmes pasākumu iedarbības mazināšanu. Tādā veidā Satversmes tiesa aizsargā ne vien Latvijas sabiedrības drošību un demokrātisko valsts iekārtu, bet arī visas Eiropas drošību un demokrātiju.

Tāpat Satversmes tiesa redz valsts uzbūvi un atsevišķu tās atzaru uzdevumus un savstarpējo sazeni. Lietā par Rēzeknes domes atlaišanu Satversmes tiesa deva nepārprotamu signālu: ja pašvaldība nonāk tādā finansiālajā situācijā, ka ir nepieciešama liela valsts resursu iesaiste, tiek ietekmēta arī valsts kopējā finansiālā stabilitāte un ilgtermiņa attīstība, tātad nelabvēlīgā ietekme attiecas uz visiem valsts iedzīvotājiem. Pašvaldības budžets nav aplūkojams atrauti no kopējās valsts budžeta sistēmas.

Savukārt elektronisko cigarešu un nikotīna spilventiņu lietā Satversmes tiesa, atzīstot to, ka komercdarbība ir svarīga valsts ekonomikas attīstībai, tomēr norādīja, ka tiesības uz veselības aizsardzību tieši attiecas uz ikvienu personu un ir priekšnoteikums daudzu citu pamattiesību īstenošanai, tāpēc atsevišķu komersantu intereses nevar tikt stādītas augstāk par visas sabiedrības interesēm. Tiesa uzsvēra nepieciešamību mazināt turpmāko valsts veselības sistēmas noslodzi un saslimšanas riskus nākamajām paaudzēm.

Lietā par Jūrmalas teritorijas plānojumu Satversmes tiesa atkārtoti apstiprināja to, ka labvēlīga vide ir sabiedrības ilgtermiņa eksistences un labklājības pamats. Vides interešu līdzsvarošana ar ekonomiskajām un sociālajām interesēm, kā arī vispusīgs izvērtējums ir obligāti teritorijas plānošanas vai tās plānojumu grozīšanas smaguma punkti. Pašvaldība nedrīkst savu teritoriju plānot haotiski vai uz pieņēmumu pamata – visiem plānošanas dokumentiem jābūt saskanīgiem, bez savstarpējām pretrunām. Pašvaldībai jābalstās uz precīziem datiem, lai noteiktu, tieši kādas ekonomiskās un sociālās intereses prasa iejaukšanos vidē un vai iespējama vides kaitējums būtu pieļaujams. Vienīgā atslēga uz dažādu interešu taisnīgu līdzsvarošanu un vispusīgu, satversmīgu regulējumu ir konsultācijas ar kompetentajām institūcijām, ieinteresēto personu uzklauššana un to izteikto viedokļu izvērtēšana.

Pārskata gadā jau astoto reizi izskatījām ar tā sauktajām piespiedu nomas attiecībām saistītu lietu – par zemes likumiskās lietošanas maksu un zemes kadastrālās vērtēšanas kārtību. Satversmes tiesa uzsvēra, ka joprojām nav panākts taisnīgs līdzsvars starp zemes īpašnieku tiesībām saņemt tādu zemes likumiskās lietošanas maksu, kas pilda atlīdzības funkciju, un būvju īpašnieku tiesību aizsardzību. Īpašnieka saņemtā zemes likumiskās lietošanas maksa nedrīkst būt simboliska, nulles līmenī vai pēc nekustamā īpašuma nodokļa samaksas pat atstāt personu “minusos”. Konkrētajā gadījumā tiesības kā taisnīguma garants ne tikai nepildīja savu funkciju, bet pat mērķēti radīja netaisnību, turklāt risinājumi daudzu gadu garumā tika meklēti ar nebeidzamu “mēģinājumu un kļūdu metodi”. Tāpēc ir nepieciešams nopietns restarts – gan zemes lietošanas tiesiskā regulējuma jomā, gan Satversmes tiesas nolēmumu izpildes uzraudzībā, gan attiecībā uz jēgpilnu dažādu valsts institūciju savstarpējo dialogu. Sabiedrība un tiesa gaida, ka galīgais šīs ielgušās sāgas risinājums tomēr tiks atrasts.

• II •

Pērnais gads bija īpaši nozīmīgs Satversmes tiesas starptautisko aktivitāšu ziņā. Ir noslēdzies Satversmes tiesas vēsturē līdz šim vēl nebijuša mēroga projekts Ukrainas konstitucionālās justīcijas attīstības atbalstam. Nepilnu triju gadu laikā šis atbalsta projekts no dialoga iniciatīvas izaudzis par strukturētu sadarbības platformu, kura ievērojami efektīvizējusi Ukrainas

Konstitucionālās tiesas darbu – no izmantotās metodoloģijas līdz institucionālajai kultūrai. Trīsdesmit astoņi pasākumi ar vairāk nekā 1650 dalībnieku iesaisti nodrošināja nepārtrauktu zināšanu apriti starp Ukrainas Konstitucionālo tiesu un Eiropas konstitucionālajām tiesām, īpaši Satversmes tiesu kā galveno sadarbības partneri, tādējādi veidojot tiltu starp kara realitāti un Eiropas tiesiskajiem standartiem. Projekts pulcēja arī vērīgu starptautisku konferenci Rīgā. Esmu lepna par saviem kolēģiem, kuri ar savu darbu palīdzēja veidot visas Latvijas kopējo ieguldījumu Ukrainas cīņā par brīvību.

Atbalsts ukraiņu kolēģiem tika sniegts arī Pasaules Konstitucionālās justīcijas konferences VI kongresā, kopīgi izstrādājot tā gala secinājumu sadaļu par visu pasaules tiesu apņemšanos savas kompetences ietvaros veikt nepieciešamos pasākumus, lai nodrošinātu mierpilnu valstu sadarbību, kam citstarp jābūt balstītai suverenitātē un teritoriālajā integritātē, kā arī efektīvā vides aizsardzībā. Kongress bija veltīts izaicinājumiem, kas saistīti ar dabas resursu saglabāšanu, klimata pārmaiņām, cilvēces kultūras mantojuma aizsardzību, konstitucionālo tiesu neatkarību, kā arī piekļuvi zinātnei un jaunajām tehnoloģijām. Kongresā izskanēja arī Satversmes tiesas balss. Mēs uzsvērām, ka ikviens solis digitalizācijas virzienā rada tiesiskajā realitātē sava veida “digitālo ēnu”; ja šī ēna netiek savlaicīgi un pienācīgi regulēta, tā ietekmē tiesisko sistēmu. Mākslīgais intelekts ir instruments tiesu rokās, nevis lēmumu pieņēmējs. Ja tehnoloģija palīdz, tad tā ir mūsu atbalsts. Ja tehnoloģija sāk lemt cilvēka vietā, tā sāk apdraudēt tiesiskumu. Iespējamie riski jāapzinās jau šobrīd.

Visu gadu risinājās aktīvs darbs Venēcijas komisijā, tai skaitā sagatavojot viedokļus. Šis darbs citstarp vainagojās ar papildinātā Tiesiskuma pārbaudes saraksta apstiprināšanu un iezīmēja jaunus izaicinājumus Satversmes tiesas ieguldījumam Venēcijas komisijas kopējā darbā – kopš decembra man uzticēti Konstitucionālās justīcijas apakškomisijas priekšsēdētājas pienākumi. Līdz ar to kārtējo reizi ir novērtēta Satversmes tiesas starptautiskā reputācija, mums palīdzot stiprināt Venēcijas komisijas analītisko un konsultatīvo atbalstu dalībvalstīm jautājumos par konstitucionālo tiesu kompetenci, neatkarības garantijām un tiesu judikatūras attīstības tendencēm. Konstitucionālās justīcijas apakškomisija ikdienā attīsta arī ietvaru konstitucionālo tiesu sadarbībai informācijas un pieredzes apmaiņā pasaules līmenī un piedalās Pasaules Konstitucionālās justīcijas konferences Biroja darbā.

Pērn juristiem nozīmīgos starptautiskos svētkus – Konvencijas 75. gadadienu – Satversmes tiesa atzīmēja kopā ar dažādu nozaru izcilībām, kas dalījās savā vispersoniskākajā pieredzē par to, kā Konvencijā garantētās pamattiesības – brīvība, cilvēka cieņa, vienlīdzība, vārda brīvība, drošība – harmoniski īstenojas ikvienā cilvēkā un dzīves jomā.

Iepriekšējais gads iezīmēja izrāvienu darbā ar Latvijas jauniešiem, jo projekts “ApTver Satversmi” sasniedza vēl nebijušus mērogius – 30 skolas visos Latvijas reģionos, kur Satversmes tiesas tiesneši un darbinieki vadīja mācību stundas, dalījās ar savām zināšanām un pārliecību par stipru, tiesisku un drošu Latviju, aicinot jauniešus kļūt par Satversmes vērtību vēstnešiem – lai viņi ne tikai izprastu savas tiesības, bet arī apzinātos savu lomu valstī. Papildus jau ierastajām vērtībām – skolēnu radošo darbu konkursam un Muzeju naktij – Satversmes tiesa pirmo reizi īstenoja izglītojošu pasākumu “Demokrātijas laboratorija”, kurā vidusskolēni no visas Latvijas kopā ar tiesnešiem diskutēja par demokrātijas nozīmi ikdienā.

Par godu Satversmes tiesas 29. gadadienai iznācis jaunais grāmatžurnāls “Sociālās tiesības: Satversmes tiesas judikatūra par Satversmes 109. un 110. pantu”. Šis ir jau ceturtais izdevums pamattiesībām veltītajā sērijā un papildina iepriekš apkopotās atziņas par Satversmes 91., 92. un 105. pantu. Tas ir vērtīgs ieguldījums Latvijas tiesiskās domas attīstībā un Satversmē ietvertu pamattiesību satura izpratnes veicināšanā.

• III •

Satversmes tiesas pamatfunkcija – tiesas spriešana – nav izolēta un iet līdzī laikam ar daudziem citiem savstarpēji saskanīgiem tiesiskajiem aspektiem, par kuriem turam rūpi, lai allaž varētu tiesas procesu īstenot iespējami efektīvi.

Satversmes tiesa sadarbībā ar citām valsts institūcijām ir veikusi ievērojamus priekšdarbus, lai jau šajā gadā tiesas procesa lietvedību sāktu kārtot vienotajā elektroniskās lietas arhitektūrā tiesu informatīvajā sistēmā līdzās visām citām Latvijas tiesām. Tajā tiks sagatavoti, augšupielādēti un glabāti ar Satversmes tiesas lietām saistītie dokumenti. Tas nozīmē, ka ikviena lieta turpmāk tiks noformēta elektroniski un tādējādi tiesa kļūs pieejamāka, bet tās process – efektīvāks un saprotamāks ikvienam sabiedrības loceklim, it īpaši procesā iesaistītajām personām. Tātad darbs ar lietu un saziņa ar lietas dalībniekiem pilnībā notiks elektroniskajā vidē, tomēr neizslēdzot dokumentu sākotnējo iesniegšanu arī papīra formā.

Pērn esam būtiski pavisinājušies uz priekšu mākslīgā intelekta rīka izstrādē, lai efektīvizētu tiesas pētniecisko darbu. Kopā ar rīka attīstītāju tika modelētas dažādas pieejas tam, kā šis rīks varētu atvieglot nolēmuma tehnisko nianšu, piemēram, atsevišķu konstatējošās daļas elementu, sagatavošanu. Tas attieksies tikai uz konkrētu tiesību normu vēsturiskās attīstības un lietas apstākļu izklāstu, kopsavilkumu par lietas virzību. Tāpat arī kodolīgs pušu argumentu atreferējums, kas strukturēts atbilstoši Satversmes tiesas izmantotās metodoloģijas soļiem, palīdzēs efektīvizēt tiesnešu un darbinieku tehnisko pienākumu izpildi, uzlabojot tā dēvēto četrus acu principu.

Pēc vairāku gadu centieniem šogad arī valsts nodrošinātā juridiskā palīdzība sociāli mazāk aizsargātām personām Satversmes tiesas procesā kļūs vieglāk pieejama. Valsts budžeta pieņemšanā atbalstu guvusi Satversmes tiesas iniciatīva par ievērojami cieņpilnāku pieeju palīdzības piešķiršanas procesam jau no paša tā sākuma. Tiesu administrācija iesaistīs zvērinātus advokātus, kuri noskaidros, vai iespējamā pamattiesību aizskāruma gadījumā ir saskatāmas izredzes uz labvēlīgu lietas iznākumu Satversmes tiesā.

Šogad stāsies spēkā arī tiesnešu un darbinieku vairāk nekā desmit gadu garumā lolotie grozījumi Satversmes tiesas likumā. Tiks sakārtotas situācijas, kuras līdz šim tiesa risināja kā neregulētus procesuālos jautājumus, tostarp jautājumus par procesa veida maiņu, dialogu ar EST un ECT. Grozījumi paredz uzlabojumus arī attiecībā uz sagatavošanas sēžu rīkošanu, tiesnešu atsevišķo domu publicēšanu, izpratni par Satversmes tiesas tiesneša noraidījumu, elektroniskās lietas ieviešanu. Tas ir nozīmīgs solis uz priekšu Satversmes tiesas procesa evolūcijā – atmetam lieko un pārņemam labāko.

Iesākot Satversmes tiesas 30. jubilejas gadu, vēlos atgādināt, ka tiesiskums, demokrātija un pamattiesību aizsardzība ir nevis abstrakti jēdzieni, bet gan principi, kas nosaka to, kā likums darbojas ikdienā un kā tas ietekmē cilvēku dzīvi. Demokrātija pastāv tikai tad, ja sabiedrība tajā piedalās, tai seko un ir gatava to aizstāvēt.

Gods kalpot Satversmei!

Irēna Kuciņa

Satversmes tiesas priekšsēdētāja

Satversmes tiesas tiesneši

Atskatoties uz 2025. gadu, Satversmes tiesas tiesneši dalās pārdomās par aizvadītā darba gada nozīmīgākajām atziņām.

Irēna Kucina

Tiesneša lēmumi nekad nepastāv izolēti – tie veido tiesisko vidi, kurā sabiedrība dzīvo un attīstās. Tāpēc līdztekus juridiskai analīzei tiesnesim ir pienākums apzināties arī savu nolēmumu ietekmi uz cilvēku uzticēšanos tiesībām. Satversmes tiesas darbā tas nozīmē katru individuālu pieteikumā pausto problēmu pārvērst rūpīgā, argumentētā izvērtējumā, kas kalpo ne tikai konkrētās lietas atrisināšanai, bet arī stabilas un prognozējamās tiesiskās kārtības nodrošināšanai ilgtermiņā. Tiesnesim, pieņemot lēmumus, ir ne tikai juridisks, bet arī ētisks pienākums vērtēt to ietekmi uz sabiedrības nākotni.

Anita Rodiņa

Sabiedrības esības pamats ir uzticība taisnīgumam. Tas nozīmē, ka ikviena darbam jābūt tādām, kas vairo un aizstāv taisnīgumu kā vienu no tiesiskās valsts pamatvērtībām. Arī tiesību normām un to piemērošanas rezultātam vienmēr ir jābūt taisnīgam. Taisnīga attieksme rada uzticēšanos – gan uzticēšanos tiesībām, gan uzticēšanos institūcijām un gala rezultātā – uzticēšanos valstij kopumā.

Jānis Neimanis

Laikus atpazīt nepatiesu cilvēku dzīvē ir daudz grūtāk nekā pareizi piemērot tiesību normas.

Jautrīte Briede

Ir vēlams, lai likumdevējs, pieņemot tiesību normu, to vispusīgi pārdomātu un paredzētu visas ar tās īstenošanu saistītās sekas. Tomēr, ja tiek konstatēti labas likumdošanas principa pārkāpumi likumdošanas procesā, tas pats par sevi nenozīmē, ka šādā procesā radītā tiesību norma ir nederīga. Atzīt tiesību normu, kas pieņemta, ievērojot likuma prasības, un kas pēc būtības ir nepieciešama un pareiza, par spēkā neesošu tikai tādēļ, ka tā nav pietiekami apspriesta likumdošanas procesā, nav racionāli.

Veronika Krūmiņa

Sprieduma valoda nav tikai ārēja forma – tā ir domāšanas procesa redzamā izpausme. Valodas skaidrība un precizitāte nosaka, vai sprieduma pamatojums ir uztverams un vai tas rada uzticēšanos. Juridiskās valodas kvalitāte ir apzināta un profesionāli atbildīga valodas lietojuma rezultāts. Latviešu juridiskās valodas kopšana ir nepārtraukts juristu un lingvistu kopdarbs, kas prasa izpratni, rūpību un cieņu pret valodu.

Mārtiņš Mits

Mēs dzīvojam laikā, kad īpaši aktuāls kļūst "pašaizsargājošās demokrātijas" jēdziens. Tas ir spēcīgs instruments, kura mērķis ir novērst apdraudējumu pašam demokrātijas kodolam. Pirms šī jēdziena iedarbināšanas ir rūpīgi jāizsver ierobežojumu apjoms un sekas, jo tie nedrīkst pārsniegt to, kas patiesi nepieciešams demokrātijas kā valsts pārvaldes formas aizsardzībai.

Juris Juriss

Jebkurai demokrātiskai valstij ir pienākums gan efektīvi apkarot naudas atmazgāšanu, gan arī atņemt iespēju agresorvalstij finansēt kara un citus noziegumus. Noziedzīgi iegūtu labumu neizņemšanu no turpmākās aprites nevar attaisnot ar nepieciešamību katrā gadījumā identificēt sākotnējo (predikatīvo) noziegumu. Jo īpaši autonomās naudas atmazgāšanas gadījumos, mantas noziedzīgo izcelsmi var pierādīt ar netiešajiem pierādījumiem. Ar mantu veiktās objektīvās legalizēšanas darbības līdz ar citiem pierādījumiem var veidot netiešo pierādījumu kopumu mantas noziedzīgas izcelsmes pierādīšanai.

1

Statistika

Satversmes tiesā no 2025. gada 1. janvāra līdz 2025. gada 31. decembrim saņemti 427 iesniegumi. No tiem 194 atzīti par tādiem, kuru izskatīšana nav piekritīga Satversmes tiesai, vai uz tiem atbildēts Informācijas atklātības likumā noteiktajā kārtībā. Savukārt Satversmes tiesas kolēģijām izskatīšanai nodoti 233 pieteikumi par lietas ierosināšanu un ierosinātas 42 lietas.

Visvairāk lietas – 30 – ierosinātas pēc privātpersonu konstitucionālajām sūdzībām. Pēc tiesu pieteikumiem civillietā vai administratīvajā lietā ierosinātas astoņas lietas. Divas lietas ierosinātas pēc Saeimas deputātu pieteikuma un divas lietas – pēc tiesībsarga pieteikuma. Vairākās ierosinātajās lietās skarti identiski vai līdzīgi tiesību jautājumi.¹

Pārskata posmā lietas visbiežāk ierosinātas par tiesību normu atbilstību Satversmes 1. pantam – 21 lieta, Satversmes 91. pantā ietvertajam tiesiskās vienlīdzības principam – septiņas lietas un Satversmes 105. pantā noteiktajām tiesībām uz īpašumu – 29 lietas. Tāpat tiesā ierosinātas lietas par tiesību normu atbilstību Satversmes 92., 96., 99., 101., 106., 109., 110., 111. un 115. pantam. Divas lietas ierosinātas arī par nacionālās tiesību normas atbilstību LESD normām.

Lai pamatotu apstrīdētās normas neatbilstību augstāka juridiska spēka tiesību normai, pieteikumu iesniedzēji līdzīgi kā citus gadus visbiežāk ir atsaukušies uz Satversmes 1. panta tvērumā ietilpstošajiem no demokrātiskas tiesiskas valsts pamatnormas atvasinātajiem vispārējiem tiesību principiem un 105. pantā ietvertajām tiesībām uz īpašumu.

Visbiežāk apstrīdētās Civilprocesa likuma normas – 37 pieteikumos, Maksātnespējas likuma normas – 20 pieteikumos, Nekustamā īpašuma valsts kadastra likuma normas – 17 pieteikumos, Kriminālprocesa likuma normas – 15 pieteikumos, Civillikuma normas – 15 pieteikumos, kā arī Ministru kabineta 2020. gada 18. februāra noteikumu Nr. 103 “Kadastrālās vērtēšanas noteikumi” normas – 13 pieteikumos.

Pārskata posmā tiesa izskatīja 19 lietas. Spriedumi pieņemti 16 lietās, savukārt lēmumi par tiesvedības izbeigšanu – trīs lietās. Savu vērtējumu tiesa paudusi uz 620 lappusēm.

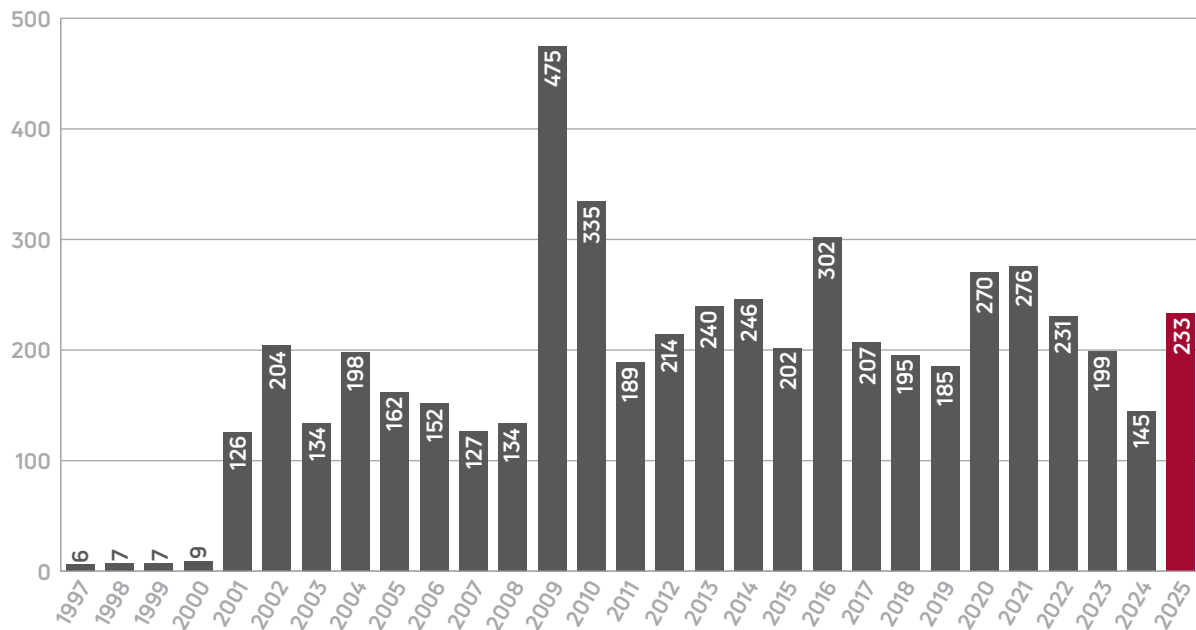
Divās lietās Satversmes tiesa nolēma apturēt tiesvedību un vērsties EST prejudiciālā nolēmuma pieņemšanai: lietā Nr. 2024-09-01 par hipotekārā kredīta ņēmēju aizsardzības nodevu un ar to saistīto kredīta procentu kompensāciju un lietā Nr. 2024-10-03 par privāto tiesību juridisko personu tiesībām pretendēt uz valsts meža zemēm vēja elektrostaciju izveidošanai.

Spriedumos izvērtēta 43 tiesību normu satversmība.² Par Satversmei atbilstošām atzīta 21 tiesību norma, bet par Satversmei neatbilstošām – 18 tiesību normas. Satversmes tiesas tiesneši spriedumiem pievienojuši četras atsevišķas domas.

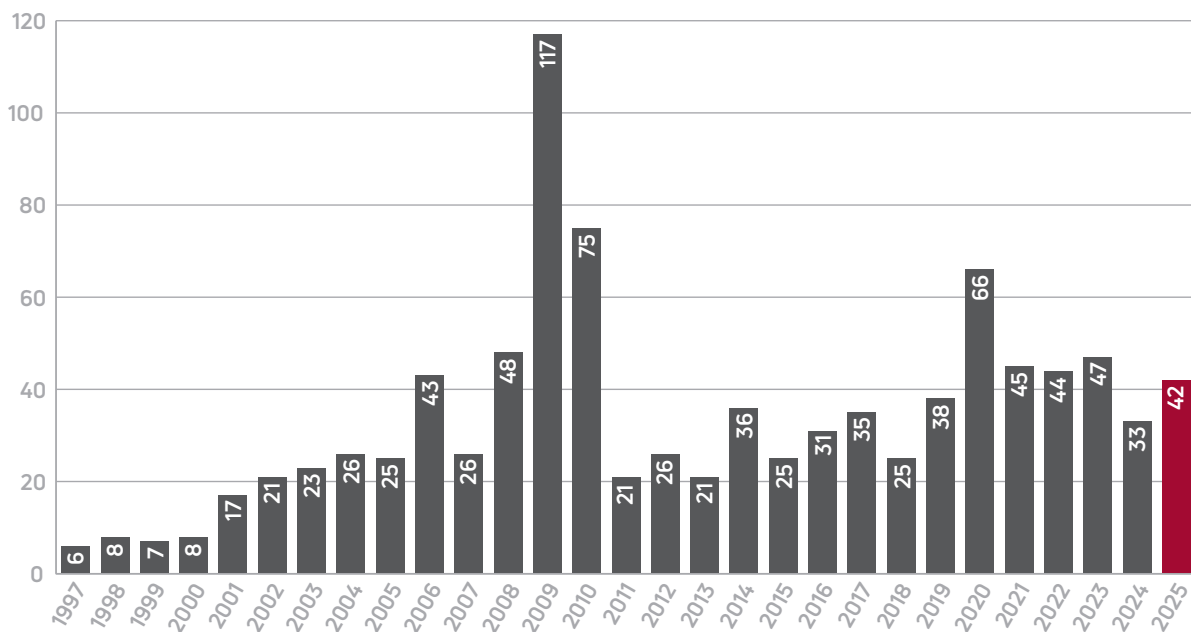
1 Sk., piemēram, lietas Nr. 2025-02-01, Nr. 2025-03-01, Nr. 2025-05-01, Nr. 2025-07-01, Nr. 2025-10-03, Nr. 2025-12-03, Nr. 2025-16-01, Nr. 2025-17-01, Nr. 2025-19-01, Nr. 2025-20-01, Nr. 2025-21-01, Nr. 2025-24-01, Nr. 2025-25-01, Nr. 2025-26-01, Nr. 2025-29-0103, Nr. 2025-30-01, Nr. 2025-31-0103 un Nr. 2025-34-03.

2 Tiesvedība lietā Nr. 2022-32-01 par Kriminālprocesa likuma 124. panta septīto daļu, lietā Nr. 2024-06-01 par Priekšvēlēšanu agitācijas likuma 51. panta trešo daļu un lietā Nr. 2024-20-01 par Rēzeknes valstspilsētas pašvaldības domes atlaišanas likuma 4. pantu un Pašvaldības domes vēlēšanu likuma 1. panta trešās daļas 2. punktu tika izbeigta.

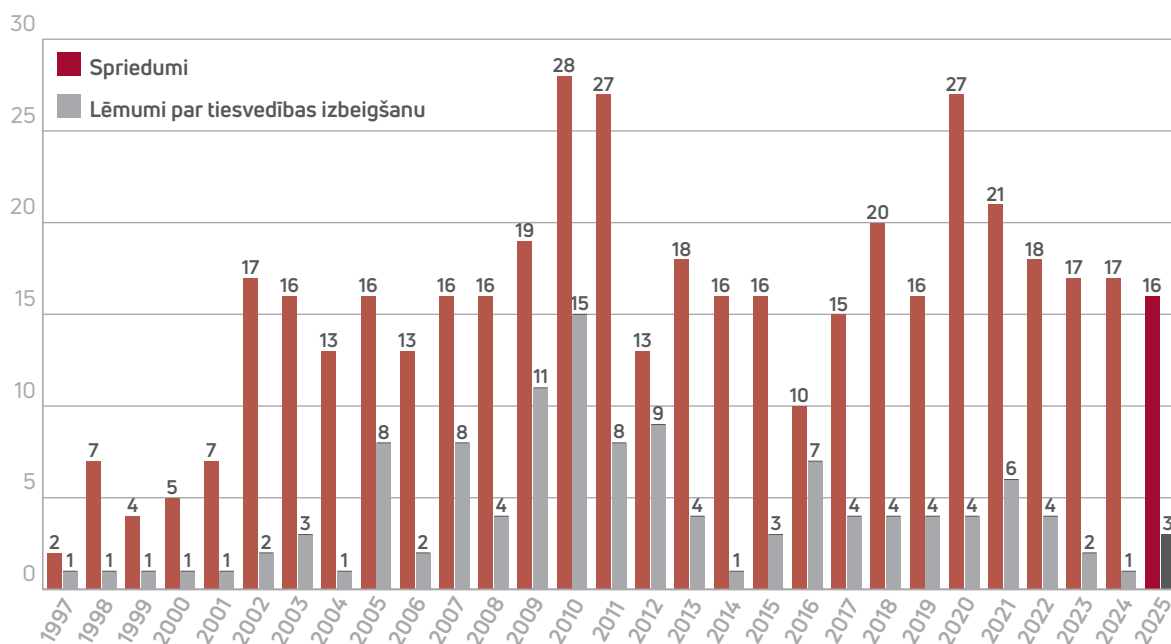
Saņemto pieteikumu skaits

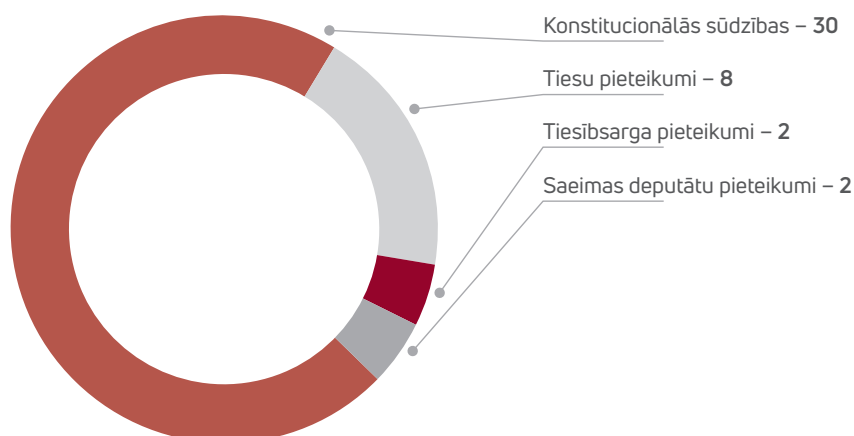
Ierosināto lietu skaits

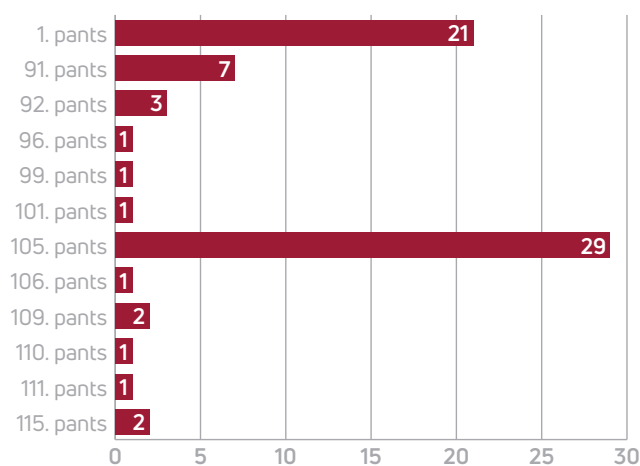
Izskatīto lietu skaits

Ierosinātās lietas pēc pieteikumu veidiem 2025. gadā

Ierosinātās lietas pēc Satversmes pantiem 2025. gadā

Spriedumi pēc Satversmes pantiem 2025. gadā

92. pants

5

- 2021-44-01 Pārsūdzība procesā par noziedzīgi iegūtu mantu
- 2022-01-01 Lietas materiālu pieejamība procesā par noziedzīgi iegūtu mantu
- 2022-32-01 Mantas noziedzīgās izcelsmes pierādīšana
- 2023-40-01 Pierādījumu iesniegšana procesā par noziedzīgi iegūtu mantu
- 2024-07-01 Valsts kompensācija cietušajiem

105. pants

5

- 2024-04-01 Uzņēmumu ienākuma nodokļa piemaksa
- 2024-16-01 Elektroniskās cigaretes un nikotīna spilventiņi
- 2024-17-01 Ūdens patēriņa starpība
- 2024-21-0103 Zemes likumiskās lietošanas maksa
- 2024-23-01 Smēķēšanas aizliegums azartspēļu zālēs

1. pants

3

- 2024-20-01 Rēzeknes domes atļaušana
- 2024-23-01 Smēķēšanas aizliegums azartspēļu zālēs
- 2024-33-05 Ropažu teritorijas plānojums

91. pants

2

- 2024-04-01 Uzņēmumu ienākuma nodokļa piemaksa
- 2024-16-01 Elektroniskās cigaretes un nikotīna spilventiņi

101. pants

2

- 2024-20-01 Rēzeknes domes atļaušana
- 2024-28-01 Aizliegums būt par ugunsdzēsēju

100. pants

1

- 2024-06-01 Valodas lietojums priekšvēlēšanu aģitācijā

106. pants

1

- 2024-28-01 Aizliegums būt par ugunsdzēsēju

110. pants

1

- 2025-01-01 Aizliegums būt par adoptētāju

115. pants

1

- 2024-26-03 Jūrmalas teritorijas plānojums

2

Judikatūra

2.1. Pamattiesības

Tiesiskās vienlīdzības princips

Pārskata posmā apstrīdēto normu atbilstība Satversmes 91. pantā nostiprinātajam tiesiskās vienlīdzības principam vērtēta divās lietās.

Lietā Nr. 2024-04-01 par uzņēmumu ienākuma nodokļa piemaksu tika salīdzināti patērētāju kreditēšanas pakalpojumu sniedzēji no vienas puses un kredītiestādes un citi uzņēmumu ienākuma nodokļa maksātāji no otras puses. Satversmes tiesa atzina, ka patērētāju kreditēšanas pakalpojumu sniedzēji un kredītiestādes atrodas atšķirīgos apstākļos, tomēr pret šīm personu grupām ir noteikta vienāda attieksme – tām abām ir pienākums veikt uzņēmumu ienākuma nodokļa piemaksu. Minētais pienākums noteikts, ņemot vērā nepieciešamību attiecībā uz finanšu sektoru pārskatīt uzņēmumu ienākuma nodokļa sistēmu, lai tie nodokļa maksātāji, kuru rentabilitātes rādītāji ir augsti un kuri līdzekļus no nesamaksātā uzņēmumu ienākuma nodokļa varēja izmantot finanšu pakalpojumu sniegšanai, nodokli maksātu regulāri. Šādai vienāda attieksmei ir objektīvs un saprātīgs pamats – likumdevējs ir izvēlējis uzņēmumu ienākuma nodokļa piemaksu attiecināt uz tām nodokļa maksātāju grupām, kuras sniedz finanšu pakalpojumus un kurām ir augsti rentabilitātes rādītāji. Savukārt, salīdzinot patērētāju kreditēšanas pakalpojumu sniedzējus un citus uzņēmumu ienākuma nodokļa maksātājus, tiesa secināja, ka uzņēmumu ienākuma nodokļa maksāšanas pienākums aptver dažādas nodokļa maksātāju grupas, starp kurām pastāv pārāk daudz atšķirību. Tādēļ patērētāju kreditēšanas pakalpojumu sniedzēji un citi uzņēmumu ienākuma nodokļa maksātāji tiesiskās vienlīdzības principa aspektā nav salīdzināmi.

Lietā Nr. 2024-16-01 par elektronisko smēķēšanas ierīču un tabakas aizstājējproduktu sastāva ierobežojumiem tika izvirzīts arguments, ka daļa apstrīdēto normu paredz nepamatotu atšķirīgu attieksmi pret vienādos apstākļos esošām personu grupām. Vispirms Satversmes tiesa vērtēja, vai komersanti, kas Latvijā izplata tabakas aizstājējproduktus (proti, nikotīna spilventiņus), un komersanti, kas Latvijā izplata citus produktus, ar kuriem iespējams uzņemt nikotīnu, ir salīdzināmi. Tiesa secināja, ka beztabakas nikotīna spilventiņi pēc to lietošanas un nikotīna uzņemšanas veida atšķiras no cigaretēm un elektroniskajām cigaretēm, kuru lietošana saistīta ar emisiju vai aerosola ieelpošanu. Turklāt likumdevējs, nosakot maksimālo nikotīna koncentrāciju tieši beztabakas nikotīna spilventiņiem, ir reaģējis uz pētījumu datiem par šā produkta patēriņa pieaugumu, īpaši jauniešu vidū, un Pasaules Veselības organizācijas norādēm uz nepieciešamību šo patēriņu samazināt. Beztabakas nikotīna spilventiņi ir jauns produkts, un regulējums attiecībā uz tiem noteikts, vadoties pēc piesardzības principa, lai novērstu saindēšanās un atkarības veidošanās riskus. Līdz ar to minētās komersantu grupas nav salīdzināmas tiesiskās vienlīdzības principa aspektā. Tāpat nikotīna spilventiņu izplatītāji nav salīdzināmi ar Latvijas Zāļu reģistrā iekļauto nikotīnu saturošo zāļu izplatītājiem. Nikotīnu saturošas zāles tiek izmantotas nikotīna aizstājterapijā, un to lietošanas galīgais mērķis ir pastāvīga tabakas produktu lietošanas pārtraukšana. Nikotīnu saturošu zāļu aprīte atšķirībā no nikotīna spilventiņu aprītes ir stingri regulēta, šīm zālēm nepieciešama ilgstoša izpēte, kliniskā testēšana, un komersantiem jāiegūst atļauja šādu zāļu izplatīšanai Latvijā. Turklāt nikotīnu saturošas zāles paredzētas smēķēšanas atmešanai, turpretī nikotīna spilventiņi vērsti uz nikotīna atkarības veidošanos un nav pierādīts, ka tie kalpotu nikotīna produktu lietošanas pārtraukšanai.

Tiesības uz taisnīgu tiesu

Satversmes 92. pantā garantētās tiesības uz taisnīgu tiesu pārskata posmā aplūkotas septiņās lietās.

Lietā Nr. 2024-07-01 vērtētas tiesību normas, kas noteic valsts kompensācijas apmēru vairākiem cietušajiem personas nāves gadījumā. Šī ir viena no retajām lietām par Satversmes 92. panta trešajā teikumā noteiktajām tiesībām uz atlīdzinājumu.³ Tajā tiesības uz atlīdzinājumu pirmoreiz aplūkotas kopsakarā ar Satversmes 93. pantā un Konvencijas 2. pantā nostiprinātajām tiesībām uz dzīvību. Satversmes tiesa konkretizēja no minētajām tiesībām izrietošos valsts pienākumus, kā arī norādīja uz taisnīgas un samērīgas kompensācijas kritērijiem. Tiesa citstarp atzina, ka valsts kompensācija nepilda sociālās apdrošināšanas pakalpojumu funkciju un nav vērsta uz noteiktu cietušā pamatvajadzību apmierināšanu. Tomēr šāda kompensācija nedrīkst būt simboliska, acīmredzami nepietiekama vai neatbilstoša valsts sociālekonomiskajai situācijai.

Lietā Nr. 2025-08-01 izteiktas atziņas par pieeju tiesai administratīvā pārkāpuma procesā. Tiesības uz pieeju tiesai attiecas tikai uz tādiem gadījumiem, kad tiešā veidā tiek lemts par personas tiesībām vai pienākumiem, kas ir juridiski aizsargājami. Proti, valstij nav pienākuma nodrošināt personai iespēju vērsties tiesā par jebkuru tai subjektīvi svarīgu jautājumu. Konkrētajā gadījumā pieteikuma iesniedzējs bija apstrīdējis normu, kas liedz pārsūdzēt lēmumu, ar kuru administratīvā pārkāpuma process izbeigts pārkāpuma maznozīmīguma dēļ. Satversmes tiesa secināja, ka minētā norma neskar tādas pieteikuma iesniedzēja tiesības, kuru aizsardzība taisnīgā tiesā paredzēta Satversmes 92. panta pirmajā teikumā.⁴

Tiesību uz taisnīgu tiesu aizskārums netika konstatēts arī lietā Nr. 2024-29-01 par mirušā attālāko radnieku tiesībām apstrīdēt testamentu. Pieteikuma iesniedzēja uzskatīja, ka viņai liegta tiesību uz īpašumu aizsardzība tiesā, jo apstrīdētā norma liedz viņai apstrīdēt testamentu. Satversmes tiesa atzina, ka Satversmes 92. panta pirmā teikuma ietvaros tiesības nākotnē iegūt mantojumu var tikt aizsargātas vien tad, kad uz mantojuma iegūšanu izveidojusies konkrēta tiesiska paļāvība, nevis vienkārša cerība. Savukārt konkrētajā gadījumā pieteikuma iesniedzēja kā ceturtnās šķiras mantiniece testatora mantu nemantotu, ja mantojumu pēc hipotētiskas testamenta atzišanas par spēkā neesošu pieņemtu testatora dēls. Tādējādi mantojums,

³ Sk., piemēram, Satversmes tiesas 2001. gada 5. decembra spriedumu lietā Nr. 2001-07-0103, 2012. gada 6. jūnija spriedumu lietā Nr. 2011-21-01, 2020. gada 7. maija lēmumu par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2019-21-01 un 2021. gada 5. marta spriedumu lietā Nr. 2020-30-01.

⁴ Papildu informācija par lietu Nr. 2025-08-01 iekļauta pārskata sadaļā "Lēmumi par tiesvedības izbeigšanu".

kuru pieteikuma iesniedzēja cer nākotnē iegūt, nav uzskatāms par tādu īpašumu, kas viņai jau ir, vai par tādu īpašumu, uz kura iegūšanu nākotnē viņai varētu būt radusies tiesiskā palāvēība.⁵

Pārskata posmā izskatītas arī četras lietas, kurās vērtēta procesa par noziedzīgi iegūtu mantu regulējuma atbilstība tiesībām uz taisnīgu tiesu. Tās papildina Satversmes tiesas judikatūru par pušu līdzvērtīgu iespēju principu kā vienu no taisnīga tiesas procesa elementiem, kā arī turpina tiesas atziņas par Konvencijas 6. panta civiltiesiskā aspekta attiecināšanu uz procesu par noziedzīgi iegūtu mantu. Informācija par lietām Nr. 2021-44-01, Nr. 2022-01-01, Nr. 2022-32-01 un Nr. 2023-40-01 ietverta pārskata sadaļā “Kriminālprocess”.

Tiesības uz vārda brīvību

Satversmes tiesa 2025. gadā izskatīja vienu lietu par Satversmes 100. pantā paredzētajām tiesībām uz vārda brīvību. Lietā Nr. 2024-06-01 tika vērtētas tiesību normas, kas noteic, ka Saeimas vēlēšanu gadījumā apmaksāta priekšvēlēšanu aģitācija veicama tikai latviešu valodā, bet pašvaldību un Eiropas Parlamenta vēlēšanu gadījumā – tikai Eiropas Savienības oficiālajās valodās. Šajā lietā Satversmes tiesa atzina, ka apstrīdētās normas ierobežo pieteikuma iesniedzējas – politiskās partijas – vārda brīvību: izvietojot priekšvēlēšanu aģitācijas materiālus un veicot priekšvēlēšanu aģitāciju, politiskās partijas isteno tiesības uz vārda brīvību, un priekšvēlēšanu aģitācijā lietotā valoda kā izteiksmes līdzeklis iekļaujas Satversmes 100. panta tvērumā. Tiesa arī atzina, ka apstrīdētajās normās ietvertajam pamattiesību ierobežojumam bija legītimi mērķi – sabiedrības drošības un demokrātiskās valsts iekārtas aizsardzība. Turklāt tika norādīts, ka šādi mērķi ir izprotami, ievērojot pašreizējo ģeopolitisko situāciju un it īpaši Krievijas centienus ar dažādu instrumentu palīdzību ietekmēt politiskos procesus tās kaimiņvalstīs. Citstarp ņemot vērā to, ka apstrīdētajās normās ietvertie ierobežojumi priekšvēlēšanu aģitāciju svešvalodās neaizliedza pilnībā, tiesa šādu pamattiesību ierobežojumu atzina par samērīgu.

Tiesības piedalīties valsts un pašvaldību darbībā, kā arī pildīt valsts dienestu

Satversmes tiesa pērn izskatīja divas lietas, kas ierosinātas citstarp par tiesību normas atbilstību Satversmes 101. pantam.

Lietā Nr. 2024-28-01 vērtēts aizliegums par tišu noziedzīgu nodarījumu sodītai personai atrasties Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienestā. Šī ir viena no daudzām Satversmes tiesas izskatītajām lietām par uz mūžu noteiktu pamattiesību ierobežojumu satversmību. Vienlaikus tā ir viena no trim lietām, kurās minētais ierobežojums attiecas uz tiesībām pildīt valsts dienestu.⁶ Turklāt divās no tām vērtēta viena un tā pati likuma norma: lietā Nr. 2020-50-01 – attiecībā uz dienestu Valsts policijā, bet lietā Nr. 2024-28-01 – attiecībā uz dienestu Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienestā. Lietā Nr. 2020-50-01 apstrīdētā norma atzīta par atbilstošu Satversmei, bet lietā Nr. 2024-28-01 – par neatbilstošu. Šāds lietu iznākums saistīts ar atšķirībām starp abiem minētajiem dienestiem. Proti, gan Valsts policijas, gan Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienesta darbība ir vērsta uz sabiedrības drošības nodrošināšanu, taču šo dienestu uzdevumi un amatpersonu tiesības ir atšķirīgas. Tādējādi var būt atšķirīgas arī prasības, kas tiek izvirzītas personām, kuras vēlas atrasties vienā vai otrā dienestā. Līdz ar to likumdevējs pamatoti aizliedzis par tišu noziedzīgu nodarījumu sodītām personām pildīt dienestu Valsts policijā, turpretim aizliegums šādām personām atrasties Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienestā ir pamatots tikai tad, ja personas ar savu rīcību objektīvi apdraud sabiedrības uzticēšanos šim dienestam.

5 Papildu informācija par lietu Nr. 2024-29-01 iekļauta pārskata sadaļā “Lēmumi par tiesvedības izbeigšanu”.

6 Lietā Nr. 2020-50-01 bija saistīta ar tiesībām pildīt valsts dienestu Valsts policijā, bet lieta Nr. 2021-41-01 – ar tiesībām pildīt valsts dienestu tiesneša amatā.

Lietā Nr. 2024-20-01 par Rēzeknes valstspilsētas pašvaldības domes atlaišanu attīstīta judikatūra par pašvaldības domes tiesībām vērsties Satversmes tiesā par tiesību normu atbilstību Satversmes 101. pantam. Satversmes tiesa atzina, ka pagaidu administrācijas iecelšana atlaistās pašvaldības domes vietā ierobežo konkrētās pašvaldības iedzīvotāju tiesības ievēlēt jaunu pašvaldības domi un nodrošināt pilsoņu pārstāvību pašvaldības orgānos. Tomēr pašvaldības dome var iesniegt pieteikumu, lai aizsargātu pašvaldības tiesības uz savu teritoriālo un funkcionālo pašpārvaldi un tiesības īstenot pašvaldības funkcijas. Pašvaldības tiesību aizskārums nav pamatojams ar pašvaldības iedzīvotāju pamattiesību aizskārumu. Līdz ar to Satversmes tiesa izbeidza tiesvedību daļā par to apstrīdēto normu atbilstību Satversmes 1. un 101. pantam, kas regulē pagaidu administrācijas iecelšanu un darbību.⁷

Tiesības uz īpašumu

Satversmes tiesa pārskata posmā izskatīja četras lietas par Satversmes 105. pantā ietvertajām tiesībām uz īpašumu. Divas no tām saistītas ar smēķēšanas ierobežojumiem.

Lietā Nr. 2024-23-01 par smēķēšanas aizliegumu azartspēļu organizēšanas vietās ir pirmā Satversmes tiesas lieta par smēķēšanas ierobežojumu satversmību, taču tā papildina arī judikatūru par azartspēļu nozares tiesisko regulējumu.⁸ Minētajā lietā pieteikuma iesniedzēja sūdzējās par to, ka savulaik, ievērojot likuma prasības, tā savās azartspēļu organizēšanas vietās bija izveidojusi atsevišķas smēķēšanai paredzētas telpas, veicot būtiskus finansiālus ieguldījumus, taču ar apstrīdēto normu smēķēšana aizliegta pavisam. Satversmes tiesa atzina, ka pieteikuma iesniedzēja vairs nevar netraucēti turpināt savu komercdarbību sev vēlamā veidā, proti, ne tikai organizēt azartspēles, bet arī nodrošināt apmeklētājiem iespēju smēķēt. Līdz ar to apstrīdētās normas ietiecas netraucētā īpašuma tiesību izmantošanā, ierobežojot komercdarbības veikšanu. Šāds ierobežojums vērsti ne tikai uz azartspēļu spēlētāju un azartspēļu organizēšanas vietu darbinieku pasargāšanu no smēķēšanas kaitīgās ietekmes, bet arī uz smēķējošo spēlētāju uzvedības maiņu – aizliegums smēķēt azartspēļu organizēšanas vietās mudina ikdienā smēķējošu spēlētāju uz brīdi atrauties no azartspēlēm un tādējādi funkcionē arī kā azartspēļu atkarības profilakses mehānisms, kas sekmē spēlētāja iespējas atgūt kontroli pār savu uzvedību. Tādēļ minēto ierobežojumu atsver labums, ko no tā gūst visa sabiedrība.

Lietā Nr. 2024-16-01 par elektronisko smēķēšanas ierīču un tabakas aizstājējproduktu sastāva ierobežojumiem tiesību uz īpašumu kontekstā papildina Satversmes tiesas judikatūru par personas ekonomiskajām interesēm, kas saistītas ar komercdarbības veikšanu. Tiesa šajā lietā pirmo reizi atzina, ka ne vien tiesības turpināt jau uzsāktu komercdarbību, bet arī tiesības gūt peļņu no tās ietilpst tiesību uz īpašumu tvērumā. Tiesa arī izvērsti, atsaucoties uz dažādu pētījumu datiem, vērtēja konkrētā tiesību uz īpašumu ierobežojuma leģitīmo mērķi, secinot, ka konkrētais ierobežojums kalpo ne vien citu cilvēku – īpaši bērnu un jauniešu – veselības aizsardzībai, bet arī sabiedrības labklājības aizsardzībai. Leģitīmā mērķa noteikšanā īpaša uzmanība pievērsta arī piesardzības principam. Savukārt attiecībā uz šāda ierobežojuma samērīgumu tiesa norādīja, ka komercdarbība ir svarīga valsts ekonomikas attīstībai un komercdarbības traucējumi nelabvēlīgi ietekmē ne vien pašus komersantus, bet arī visu valsts ekonomiku. Tomēr ir jāņem vērā ar apstrīdēto regulējumu aizsargāto tiesību un likumisko interešu nozīme – tiesības uz veselības aizsardzību tieši attiecas uz ikvienu personu un ir būtisks priekšnoteikums jebkuru citu personas pamattiesību īstenošanai. Apstrīdētais regulējums, kas vērsti uz elektronisko smēķēšanas

⁷ Plašāka informācija par lietu Nr. 2024-20-01 ietverta pārskata sadaļā "Valststiesības".

⁸ Satversmes tiesa līdz šim izskatījusi sešas lietas par azartspēlēm – sk. Satversmes tiesas 2019. gada 16. maija spriedumu lietā Nr. 2018-17-03, 2020. gada 11. decembra spriedumu lietā Nr. 2020-26-0106, 2023. gada 10. aprīļa spriedumu lietā Nr. 2022-13-05, 2024. gada 4. aprīļa spriedumu lietā Nr. 2023-27-03, 2024. gada 13. jūnija spriedumu lietā Nr. 2023-33-01 un pārskata posmā pieņemto 2025. gada 30. jūnija spriedumu lietā Nr. 2024-23-01.

ierīču un tabakas aizstājējproduktu pievilcības mazināšanu, sargā ikvienu personu no nikotīna atkarības veidošanās un veselības riskiem. Līdz ar to atsevišķu komersantu likumiskās intereses nevar tikt stādītas augstāk par visas sabiedrības interesēm.

Apstrīdēto normu atbilstība tiesībām uz īpašumu vērtēta arī lietā Nr. 2024-17-03 par ūdens patēriņa starpības sadales kārtību, ja persona savā dzīvokļa īpašumā nav uzstādījusi ūdens patēriņa skaitītāju. Līdzīgs tiesību jautājums savulaik risināts arī lietā Nr. 2023-46-03. Abās lietās apstrīdētās normas uzlika dzīvokļa īpašniekam pienākumu atlīdzināt visu dzīvojamā mājā radušos ūdens patēriņa starpību neatkarīgi no tās rašanās iemesla, piemēram, avārijas, remontdarbiem vai sliktā mājas ūdensapgādes sistēmas tehniskā stāvokļa. Satversmes tiesa atzina, ka dzīvokļa īpašnieka pienākums samaksāt visas mājas ūdens patēriņa starpību no saviem finanšu līdzekļiem, ja viņa dzīvokli nav uzstādīts ūdens patēriņa skaitītājs un dzīvojamā mājā ir izveidojusies ūdens patēriņa starpība, samazina attiecīgā īpašnieka naudas līdzekļus un tādējādi ierobežo tiesības uz īpašumu. Tiesa secināja, ka šāds tiesiskais regulējums nav samērīgs. Ja ūdens patēriņa starpības cēlonis ir, piemēram, sliktais ūdensapgādes sistēmas tehniskais stāvoklis, avārija vai remontdarbi, tad par to ir atbildīgi visi dzīvokļu īpašnieki kopumā un nav ne taisnīgi, ne samērīgi negatīvās tiesiskās sekas attiecināt tikai uz atsevišķu dzīvokļa īpašnieku.

Lietā Nr. 2024-21-0103 par zemes likumiskās lietošanas maksu bija astotā lieta, kurā Satversmes tiesa vērtēja tiesisko regulējumu attiecībā uz situācijām, kas veidojas tad, ja uz vienai personai piederošas zemes atrodas citai personai piederoša būve.⁹ Vairākums lietu, kuras Satversmes tiesa saistībā ar šo tiesisko situāciju izskatījusi jau kopš 2009. gada, bijušas saistītas ar zemes likumiskās lietošanas maksas apmēru. Lietā Nr. 2024-21-0103 apstrīdētās normas bija pieņemtas, izpildot iepriekšējo Satversmes tiesas spriedumu šajā jomā – lietā Nr. 2022-02-01. Tās citstarp noteica ne vien lietošanas maksu procentuālā izteiksmē no zemes kadastrālās vērtības, bet arī ieviesa jaunu pieeju, paredzot divas atšķirīgas kadastrālās vērtības: universālo (no kuras tiek aprēķināta zemes lietošanas maksa) un fiskālo (no kuras tiek aprēķināts nekustamā īpašuma nodoklis). Satversmes tiesa uzskatīja, ka, lai gan aktualizēto universālo kadastrālo vērtību zemes likumiskās lietošanas maksas aprēķināšanā sāka piemērot tikai sešus mēnešus pēc sprieduma lietā Nr. 2022-02-01 izpildei noteiktā termiņa – 2024. gada 1. jūlija –, šis fakts nebija uzskatāms par labas likumdošanas principa pārkāpumu.

9 Līdz 2022. gada 1. janvārim – piespiedu nomas institūts, pēc minētā datuma – zemes likumiskās lietošanas tiesību institūts.

Satversmes tiesa jau spriedumā lietā Nr. 2022-02-01 bija norādījusi, ka zemes īpašniekam jāsaņem tāda zemes lietošanas maksa, kas pildītu atlīdzības funkciju. Savukārt lietā Nr. 2024-21-0103 definēts, kad minētā maksa šādu funkciju nepilda: ja lietošanas maksa nesedz nekustamā īpašuma nodokļa maksājumu par konkrēto zemi vai ir vienāda ar to vai ja pēc šā nodokļa samaksas atlīdzība, kas paliek zemes īpašniekam, ir nesamērīgi maza. Attiecīgi tiesa secināja, ka ar apstrīdētajām normām ne visos gadījumos panākts taisnīgs līdzsvars starp zemes īpašnieku tiesībām saņemt tādu zemes likumiskās lietošanas maksu, kas pilda atlīdzības funkciju, kā arī būvju īpašnieku tiesību aizsardzību un sabiedrības labklājības aizsardzību. Tādējādi apstrīdētās normas tika atzītas par neatbilstošām Satversmes 105. panta pirmajam un trešajam teikumam. Tiesa arī noteica, ka tās spēku zaudēs 2027. gada 1. janvārī, vienlaikus norādot, ka apstrīdēto normu pieņemšanas rezultātā dažu zemes īpašnieku tiesības uz īpašumu bija nepamatoti aizskartas jau no 2025. gada 1. janvāra. Tāpēc likumdevējam ne vēlāk kā līdz 2026. gada 1. jūnijam jāpieņem tiesiskais regulējums, kas nodrošinās zemes īpašniekiem tiesības uz atbilstīgu atlīdzinājumu par viņu pamattiesību nepamatotu aizskārumu laikā no 2025. gada 1. janvāra līdz dienai, kad stāsies spēkā jauns zemes likumiskās lietošanas maksas tiesiskais regulējums.

Tiesības uz ģimenes un bērnu tiesību aizsardzību

Pārskata posmā Satversmes tiesa izskatīja vienu lietu par Satversmes 110. pantā garantētajām tiesībām uz ģimenes un bērnu tiesību aizsardzību, proti, lietu Nr. 2025-01-01. Tajā tika vērtēta tiesību norma, kas liedz kļūt par adoptētāju personai, kura sodīta par noziedzīgiem nodarījumiem, kas saistīti ar vardarbību vai vardarbības piedraudējumu, – neatkarīgi no sodamības dzēšanas vai noņemšanas. Minēto normu, ciktāl tā noteica absolūtu aizliegumu attiecībā uz personām, kas iesniedz pieteikumu otra laulātā bērna adoptcijai, Satversmes tiesa jau iepriekš lietā Nr. 2019-01-01 bija atzinusi par Satversmes 110. pantam neatbilstošu. Pērn izskatītās lietas pamatā esošā faktiskā situācija bija atšķirīga – tajā adoptācijas pieteikums bija iesniegts nevis attiecībā uz otra laulātā bērnu, bet gan bērnu, kurš bija ilgstoši dzīvojis laulāto ģimenē ārpusģimenes aprūpes ietvaros, un starp bērnu un potenciālajiem adoptētājiem bija izveidojušās faktiskas ģimenes attiecības. Satversmes tiesa apstrīdētās normas satversmību vērtēja tieši attiecībā uz šādu faktisko situāciju, norādot, ka citas situācijas, kurās ir piemērojams apstrīdētajā normā ietvertais aizliegums, nav ar to salīdzināmas.

Satversmes tiesa secināja, ka gadījumos, kad starp bērnu un pieaugušo ir izveidojušās faktiskas ģimenes attiecības, valstij ir jānodrošina to juridiska aizsardzība tādā veidā, lai šīs attiecības varētu attīstīties un vienlaikus tiktu ievērotas bērna labākās intereses. Tāpēc tāpat kā lietā Nr. 2019-01-01 tiesa vērtēja, vai valsts ir izpildījusi tai Satversmes 110. pantā noteikto pozitīvo pienākumu nodrošināt juridisku aizsardzību adoptācijas veidā ģimenei, kuras pamatā ir faktiskas ģimenes attiecības starp laulātajiem un bērnu, kas, dzīvojot viņu ģimenē, atrodas ārpusģimenes aprūpē. Līdzīgi kā iepriekš tiesa secināja, ka likumdevējs ir veicis pasākumus, lai nodrošinātu ģimenes juridisko aizsardzību, un tālāk vērtēja to, vai šādi pasākumi ir veikti pienācīgi, proti, vai ir ievērots samērīguma princips. Pērn izskatītajā lietā Satversmes tiesa apstrīdētajā normā ietverto aizliegumu nevērtēja kā absolūtu aizliegumu. Tomēr arī šajā lietā tā atzina, ka, neparedzot, piemēram, katra konkrēta gadījuma individuāla izvērtējuma iespēju, valsts nebija panākusi pienācīgu līdzsvaru starp tās pienākumu nodrošināt gan bērna tiesības tikt pasargātam no vardarbības, gan bez vecāku gādības palikuša bērna tiesības uz īpašu valsts aizsardzību, pēc iespējas nodrošinot viņa aprūpi ģimeniskā vidē.

Tiesības dzīvot labvēlīgā vidē

Satversmes tiesa līdz šim pieņēmusi 14 spriedumus lietās par tiesību normu atbilstību Satversmes 115. pantā ietvertajām tiesībām dzīvot labvēlīgā vidē un viens no tiem – lietā Nr. 2024-26-03 – pieņemts pārskata posmā. Šajā lietā tika vērtētas Jūrmalas valstspilsētas teritorijas plānojuma normas, ar kurām grozīts atsevišķu zemes vienību funkcionālais zonējums no dabas pamatnes teritorijas uz savrupmāju apbūves teritoriju. Tiesa attīstīja judikatūru par tiesību dzīvot labvēlīgā vidē saturu, valsts un pašvaldību pienākumiem efektīvas vides aizsardzības nodrošināšanā, ilgtspējas, piesardzības un izvērtēšanas principiem, kā arī teritorijas plānošanas noteikumiem. Spriedumā risināts arī jautājums par to, kurš no teritorijas plānošanas dokumentiem – vietējās pašvaldības teritorijas plānojums vai detālplānojums – konkrētajā gadījumā rada tiesību dzīvot labvēlīgā vidē aizskārumu.

Satversmes tiesa minētajā lietā vērtēja, vai apstrīdēto normu pieņemšanas procedūra, tostarp sabiedrības uzklauššana, notikusi, ievērojot tiesību normās noteiktās prasības, un vai apstrīdēto normu pieņemšanas procesā ir ievēroti ilgtspējas, piesardzības un izvērtēšanas principi. Konkrētajā gadījumā pašvaldība nebija savlaicīgi un precīzi izvērtējusi kaitējumu, ko apstrīdēto normu īstenošana varētu radīt videi, un tādējādi tā bija pārkāpusi minētos principus.

Lietā Nr. 2024-06-01 *Valodas lietojums priekšvēlēšanu aģitācijā*

Satversmes tiesa 2025. gada 13. februārī pieņēma spriedumu lietā Nr. 2024-06-01 “Par Priekšvēlēšanu aģitācijas likuma 5.¹ panta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 100. pantam”.

Lietā vērtētas tiesību normas, kas noteic, ka apmaksāta priekšvēlēšanu aģitācija veicama valsts valodā (tai skaitā latgaliešu rakstu valodā) vai libiešu valodā, bet pirms Eiropas Parlamenta un pašvaldību domju vēlēšanām aģitācija var tikt nodrošināta arī ar tulkojumu Eiropas Savienības dalībvalstu oficiālajās valodās.

Lietā ierosināta pēc politiskās partijas konstitucionālās sūdzības. Tajā norādīts, ka ievērojama daļa pieteikuma iesniedzējas vēlētāju runā krievu valodā. Šos vēlētajus iespējams efektīvi sasniegt vienīgi tad, ja pieteikuma iesniedzēja komunicē krievu valodā. Tomēr apstrīdētās normas liedz izplatīt priekšvēlēšanu materiālus un veikt apmaksātu priekšvēlēšanu aģitāciju krievu valodā un citās svešvalodās, kas nav Eiropas Savienības oficiālās valodas. Tādējādi tiek nesamērīgi ierobežotas pieteikuma iesniedzējas tiesības uz vārda brīvību.

Pirmkārt, Satversmes tiesa izbeidza tiesvedību daļā par Priekšvēlēšanu aģitācijas likuma 5.¹ panta trešās daļas satversmību, jo minētā tiesību norma neaizskar pieteikuma iesniedzējas pamattiesības.

Otrkārt, Satversmes tiesa norādīja, ka atbilstoši Satversmes 100. panta pirmajam teikumam ikvienam ir tiesības uz vārda brīvību, kas ietver tiesības brīvi iegūt, paturēt un izplatīt informāciju, kā arī paust savus uzskatus. Vārda brīvība ir demokrātiskas valsts vērtība un vienlaikus arī būtisks brīvu vēlēšanu īstenošanas priekšnoteikums – lai vēlētais varētu paust savu gribu, ir svarīgi priekšvēlēšanu laikā nodrošināt brīvu viedokļu un informācijas apriti. Tomēr pašreizējā ģeopolitiskajā situācijā vēlētāja brīvas gribas veidošanās ir apdraudēta. Lai kāpinātu spriedzi Latvijas sabiedrībā, palielinātu neuzticību valsts varai un politikai un veidotu apstākļus Latvijas politikas pārorientācijai Krievijas virzienā, Krievija plaši izmanto dažādus informatīvās ietekmes pasākumus. Tie citstarp vērsti uz Latvijā notiekošajiem vēlēšanu procesiem, lai krievu valodā runājošos iedzīvotājus atšķeltu no pārējās sabiedrības un grautu Latvijas politisko stabilitāti. Krievijas politikā un propagandā ir attīstīta ideja, ka “krievu pasaule” sniedzas arī ārpus Krievijas. Līdz ar to Krievija izmanto tās “tautiešu” interešu aizsardzību kā ieganstu, lai iejauktos citu valstu iekšējās lietās, lietotu militāru spēku un pārkāptu to teritoriālo integritāti.

Treškārt, Satversmes tiesa secināja, ka krievu valoda var tikt lietota kā līdzeklis Krievijas ģeopolitisko mērķu sasniegšanai. Krievija, izmantojot uz krievu valodā runājošo sabiedrības daļu orientētas politiskās organizācijas, jau ilgstoši ir centusies nostiprināt krievu valodas pozīcijas Latvijā, lai kavētu šo iedzīvotāju integrēšanos Latvijas sabiedrībā, kā arī lai būtu vieglāk ar tiem manipulēt, izmantojot propagandu un dezinformāciju. Tādēļ ir būtiski, ka priekšvēlēšanu aģitācijas periodā tiek mazināta iespēja izplatīt Krievijas agresīvo politiku atbalstošus vēstījumus, kas negatīvi ietekmē tos Latvijas iedzīvotājus, kuri vēlētos Latvijas politisko attīstību Krievijas virzienā.

Ceturtkārt, Satversmes tiesa uzsvēra: lai aizsargātu sabiedrības drošību un demokrātisko valsts iekārtu pret ārvalstu informatīvās ietekmes pasākumiem, latviešu valodas kā kopējās valodas lietojuma nostiprināšana ir viens no pamata elementiem. Vienotas, valsts valodā balstītas informatīvās telpas uzturēšana mazina iespējas šķēlt Latvijas sabiedrību un daļai no tās nonākt svešvalodās izplatīta priekšvēlēšanu aģitācijas satura ietekmē. Tādējādi apstrīdētās normas, kas samazina svešvalodu lietojumu priekšvēlēšanu aģitācijas periodā un palielina valsts valodas lietojumu, ir vērstas uz Krievijas informatīvās ietekmes pasākumu iedarbības mazināšanu. Tādā veidā tiek aizsargāta ne vien Latvijas sabiedrības drošība un demokrātiskā valsts iekārta, bet arī visas Eiropas drošība un demokrātija. Vienlaikus tiesa piebilda, ka apstrīdētās normas neparedz pilnīgu aizliegumu politisko partiju komunikācijā ar vēlētajiem lietot svešvalodas, kas nav Eiropas Savienības oficiālās valodas. Neapmaksāta aģitācija, piemēram, komunikācija sociālajos tīklos, var notikt jebkurā valodā, turklāt apstrīdētās normas attiecas vienīgi uz priekšvēlēšanu periodu.

Krievu valoda pašreizējā ģeopolitiskajā situācijā var tikt izmantota kā Krievijas ideoloģijas nesēja, tāpēc valodu lietojuma regulējums ir būtisks Latvijas nacionālās drošības jautājums.

Ievērojot minēto, Satversmes tiesa atzina, ka Priekšvēlēšanu aģitācijas likuma 5.¹ panta pirmā un otrā daļa atbilst Satversmes 100. panta pirmajam teikumam.

Satversmes tiesas tiesnesis Jānis Neimanis pievienoja spriedumam atsevišķas domas. Tajās norādīts, ka valsts var noteikt vārda brīvības izmantošanas ierobežojumus. Taču attiecībā uz valodas izvēli tieši politiskā diskursa un vēlēšanu kontekstā valsts rīcības brīvība ir šaura – it īpaši pirms vēlēšanām vai referendumiem.

Lieta Nr. 2024-07-01 Valsts kompensācija cietušajiem

Satversmes tiesa 2025. gada 27. jūnijā pieņēma spriedumu lietā Nr. 2024-07-01 “Par likuma “Par valsts kompensāciju cietušajiem” 7. panta pirmās daļas un 7.¹ panta ceturtās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 92. panta trešajam teikumam”.

Lietā vērtētas tiesību normas, kas noteic valsts kompensācijas apmēru vairākiem cietušajiem personas nāves gadījumā.

Lieta ierosināta pēc Administratīvās rajona tiesas pieteikuma. Tajā norādīts, ka atbilstoši apstrīdētajām normām cietušajiem par tiem noziedzīga nodarījuma rezultātā radīto kaitējumu izmaksā valsts kompensāciju piecu minimālo mēnešu darba algu apmērā, bet gadījumā, ja noziedzīga nodarījuma rezultātā iestājusies personas nāve un kriminālprocesā par cietušajiem atzītas vairākas personas, šīm personām izmaksā valsts kompensāciju, sadalot to proporcionāli cietušo skaitam. Pieteikuma iesniedzēja uzskata, ka personas nāves gadījumā katram cietušajam izmaksājamā valsts kompensācija ir acīmredzami nepietiekama, ja tās maksimālais apmērs tiek sadalīts proporcionāli starp vairākiem cietušajiem. Tādējādi apstrīdētās normas nenodrošina tiesības uz atbilstīgu atlīdzinājumu.

Pirmkārt, Satversmes tiesa atzina, ka Satversmes 92. panta trešais teikums paredz valstij pienākumu izveidot tādus tiesību aizsardzības līdzekļus, kas gadījumos, kad noziedzīga nodarījuma rezultātā iestājusies personas nāve ir vērsti uz noziedzīgā nodarījuma efektīvu izmeklēšanu, vainīgās personas noskaidrošanu un sodīšanu. Tāpat tiem jānodrošina, ka cietušais var saņemt atbilstīgu atlīdzinājumu par kaitējumu, kas tam nodarīts ar šādu noziedzīgo nodarījumu. Tomēr primāri pienākums izmaksāt atbilstīgu atlīdzinājumu ir tieši noziedzīgā nodarījuma izdarītājam. Valstij nav tiesiska pienākuma uzņemties pilnīgu atlīdzināšanas pienākumu tās personas vietā, kura noziedzīgo nodarījumu izdarījusi.

Otrkārt, Satversmes tiesa norādīja, ka valsts kompensācija vienkāršotā procesā nodrošina cietušajai personai savlaicīgu valsts atbalstu – arī tad, ja vēl nav stājies spēkā galīgais nolēmums kriminālprocesā. Turklāt gadījumos, kad vainīgajai personai nav līdzekļu vai mantas, uz kuru varētu vērst piedziņu, vai kad vainīgo personu nav iespējams identificēt vai saukt pie kriminālatbildības, valsts kompensācija cietušajam ir vienīgais atlīdzinājums par kaitējumu, kas tam radīts ar noziedzīgu nodarījumu.

Valsts kompensācija noziedzīgā nodarījumā cietušajiem nedrīkst būt simboliska un acīmredzami nepietiekama – tai ir jāatbilst cilvēka cieņai.

Treškārt, Satversmes tiesa uzsvēra, ka taisnīgai un samērīgai kompensācijai nav obligāti jāatbilst zaudējumu atlīdzinājumam, kas varētu tikt piespriests par labu tišā vardarbīgā noziegumā cietušajam no šā nozieguma izdarītāja. Tomēr kompensācija nedrīkst būt simboliska vai acīmredzami nepietiekama.

Kompensāciju var uzskatīt par taisnīgu un samērīgu, ja ar to atbilstošā apmērā tiek kompensētas cietušajiem sagādātās ciešanas.

Ceturtkārt, Satversmes tiesa secināja, ka pieteikuma iesniedzējas izskatīšanā esošajā lietā katram cietušajam piešķirto kompensāciju – 620 *euro* – nevar uzskatīt par taisnīgu un samērīgu. Vēl jo vairāk tā nebūtu taisnīga un samērīga gadījumos, kad cietušo skaits ir vēl lielāks. Izmaksājamā kompensācija šādos gadījumos neizbēgami būs tikai simboliska un acīmredzami nepietiekama. Šāda kompensācija kā daļa no atbilstīga atlīdzinājuma nesasniedz likuma “Par valsts kompensāciju cietušajiem” mērķi un ir pretēja cilvēka cieņai. Līdz ar to apstrīdētās normas, ciktāl tās nosaka personas nāves gadījumā piešķiramo valsts kompensācijas maksimālo apmēru, paredzot tā sadalīšanu proporcionāli cietušo skaitam un tādējādi nenodrošinot taisnīgu un samērīgu kompensāciju, neatbilst Satversmes 92. panta trešajam teikumam.

Satversmes tiesas tiesnesis Jānis Neimanis pievienoja spriedumam atsevišķās domas. Tajās norādīts, ka ar valsts kompensāciju cietušajiem valsts neveido tiesību aizskāruma atlīdzinājuma mehānismu Satversmes 92. panta trešā teikuma izpratnē. Šāda kompensācija varētu tikt aplūkota Satversmes 109. panta kontekstā kā viens no sociālo drošību veicinošiem pasākumiem.

Lieta Nr. 2024-16-01 Elektroniskās cigaretes un nikotīna spilventiņi

Satversmes tiesa 2025. gada 24. oktobrī pieņēma spriedumu lietā Nr. 2024-16-01 “Par Tabakas izstrādājumu, tabakas aizstājējproduktu, augu smēķēšanas produktu, elektronisko smēķēšanas ierīču un to šķidrumu aprites likuma 3. panta pirmās daļas 8. punkta, 3. panta 5.¹ daļas 3. punkta un pielikuma atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 91. panta pirmajam teikumam un 105. panta pirmajiem trim teikumiem, kā arī Tabakas izstrādājumu, tabakas aizstājējproduktu, augu smēķēšanas produktu, elektronisko smēķēšanas ierīču un to šķidrumu aprites likuma 3. panta otrās daļas 4. punkta un 3. panta piektās daļas 3. punkta, ciktāl tas attiecas

uz šā likuma 3. panta otrās daļas 4. punktā norādītajām piedevām, atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 105. panta pirmajiem trim teikumiem”.

Lietā vērtētas tiesību normas, kas nosaka ierobežojumus elektronisko smēķēšanas ierīču un tabakas aizstājējproduktu sastāvam.

Lietā ierosināta pēc divu kapitālsabiedrību konstitucionālajām sūdzībām. Tajās norādīts, ka pieteikumu iesniedzēju komercdarbība saistīta ar tabakas aizstājējproduktu (proti, beztabakas nikotīna spilventiņu), kā arī elektronisko smēķēšanas ierīču (tostarp elektronisko cigarešu) ražošanu un izplatīšanu. Pieteikuma iesniedzēju ieskatā, to tiesības uz īpašumu nesamērīgi ierobežo apstrīdētajās normās noteiktais: 1) aizliegums elektronisko smēķēšanas ierīču šķidrumam un beztabakas nikotīna spilventiņiem pievienot aromatizētājus, kas nesatur tabakas smaržu vai garšu; 2) aizliegums elektronisko smēķēšanas ierīču šķidrumam pievienot piedevas, kas atvieglo ieelpošanu vai nikotīna uzņemšanu; 3) maksimālās nikotīna koncentrācijas noteikšana beztabakas nikotīna spilventiņiem. Savukārt aizliegums beztabakas nikotīna spilventiņiem pievienot aromatizētājus, kā arī maksimālās nikotīna koncentrācijas noteikšana pārkāpj arī tiesiskās vienlīdzības principu.

Pirmkārt, Satversmes tiesa uzsvēra, ka nikotīns ir viena no spēcīgākajām pasaulē zināmajām atkarību izraisošajām vielām, kas rada nopietnus veselības riskus. Nikotīns negatīvi iedarbojas uz sirds un asinsvadu, elpošanas, kā arī nieru un reproduktīvo sistēmu, izraisot dažāda veida saslimšanas. Tāpat nikotīns kavē imūnsistēmas darbību, palielinot uzņēmību pret infekcijām un iekaisuma procesiem, kā arī veicina audzēju attīstību organismā.

Otrkārt, Satversmes tiesa atzina, ka aromatizētāju pievienošana nikotīnu saturošiem produktiem ir stratēģisks veids, kā šos produktus padarīt pievilcīgākus patērētājiem un veicināt nikotīna atkarību. Aromatizētāji ar augļu, ogu, desertu, saldumu vai citu patīkamu garšu vai smaržu patērētājiem šķiet pievilcīgāki nekā aromatizētāji, kas rada tabakas smaržu vai garšu. Turklāt aromatizētāji jo īpaši veicina bērnu un jauniešu piesaisti nikotīnu saturošu produktu pamēģināšanai un regulāras lietošanas uzsākšanai. Lai gan bērni un jaunieši šos produktus nedrīkst iegādāties, daudzi bērni un jaunieši tos tomēr ir izmēģinājuši vai lietojuši.

Treškārt, Satversmes tiesa noraidīja pieteikumu iesniedzēju argumentu, ka elektroniskās smēķēšanas ierīces un tabakas aizstājējprodukti nerada kaitējumu patērētāju veselībai. Attiecībā uz beztabakas nikotīna spilventiņiem tiesa ņēma vērā, ka tas ir jauns produkts un par tā ietekmi uz cilvēka veselību ilgtermiņā trūkst neatkarīgu pētījumu. Tomēr tiesa atsaucās

uz piesardzības principu – ja pastāv neskaidriba par cilvēku veselības riska esību vai apmēru, aizsargpasākumus var veikt, negaidot, kamēr šā riska esība un smagums tiks skaidri pierādīti.

Ceturtkārt, Satversmes tiesa norādīja, ka komercdarbība ir svarīga valsts ekonomikas attīstībai, tomēr tiesības uz veselības aizsardzību tieši attiecas uz ikvienu personu un ir būtisks priekšnoteikums jebkuru citu personas pamattiesību īstenošanai. Ar apstrīdētajām normām tiek mazināta turpmākā valsts veselības sistēmas noslodze un attiecīgie saslimšanas riski nākamajām paaudzēm. Atsevišķu komersantu likumiskās intereses nevar tikt stādītas augstāk par visas sabiedrības interesēm.

Piektkārt, Satversmes tiesa secināja, ka komersanti, kas Latvijā izplata tabakas aizstājējproduktus, un komersanti, kas Latvijā izplata citus nikotīnusaturošus izstrādājumus, nav salīdzināmi

tiesiskās vienlīdzības principa aspektā. Tāpat tabakas aizstājējproduktu izplatītāji nav salīdzināmi ar Latvijas Zāļu reģistrā iekļauto nikotīnu saturošo zāļu izplatītājiem.

Ievērojot minēto, Satversmes tiesa atzina Tabakas izstrādājumu, tabakas aizstājējproduktu, augu smēķēšanas produktu, elek-

tronisko smēķēšanas ierīču un to šķidrumu aprites likuma 3. panta pirmās daļas 8. punktu, 3. panta 5.¹ daļas 3. punktu un pielikumu par atbilstošu Satversmes 91. panta pirmajam teikumam un 105. panta pirmajiem trim teikumiem, bet 3. panta otrās daļas 4. punktu, ciktāl tas attiecas uz elektronisko smēķēšanas ierīču šķidrumiem, un 3. panta piektās daļas 3. punktu, ciktāl tas attiecas uz šā likuma 3. panta otrās daļas 4. punktā norādītajām piedevām, – par atbilstošu Satversmes 105. panta pirmajiem trim teikumiem.

Vienlaikus Satversmes tiesa piebilda, ka pēc apstrīdēto normu spēkā stāšanās tirdzniecības vietās ir iespējams iegādāties atsevišķus iepakojumus ar dažāda veida aromatizētām pārtikas piedevām, ko patērētājs var pats pēc saviem ieskatiem pievienot elektronisko smēķēšanas ierīču nikotīna bāzes šķidrumam. Turklāt 2025. gada pirmajos četros mēnešos ir pieaudzis elektronisko smēķēšanas ierīču un tabakas aizstājējproduktu patēriņa apjoms nelegālajā tirgū. Tādējādi arī pēc attiecīgā tiesiskā regulējuma spēkā stāšanās likumdevējam ir pastāvīgi jāpārbauda, vai ieviestie pasākumi efektīvi pilda savu uzdevumu.

Lieta Nr. 2024-17-03 Īdens patēriņa starpība

Satversmes tiesa 2025. gada 12. jūnijā pieņēma spriedumu lietā Nr. 2024-17-03 “Par Ministru kabineta 2008. gada 9. decembra noteikumu Nr. 1013 “Kārtība, kādā dzīvokļa īpašnieks daudzdzīvokļu dzīvojamā mājā norēķinās par pakalpojumiem, kas saistīti ar dzīvokļa īpašuma lietošanu” 19.¹2. apakšpunkta (redakcijā, kas bija spēkā no 2013. gada 1. oktobra līdz 2019. gada 21. novembrim) un Ministru kabineta 2015. gada 15. septembra noteikumu Nr. 524 “Kārtība, kādā nosaka, aprēķina un uzskaita katra dzīvojamās mājas īpašnieka maksājamo daļu par dzīvojamās mājas uzturēšanai nepieciešamajiem pakalpojumiem” 11.2. apakšpunkta (redakcijā, kas bija spēkā no 2015. gada 30. septembra līdz 2021. gada 2. septembrim) atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 105. pantam”.

Lietā vērtētas tiesību normas, kas noteica īdens patēriņa starpības sadales kārtību.

Lietā ierosināta pēc Vidzemes apgabaltiesas un Senāta pieteikumiem. Tajos norādīts, ka saskaņā ar apstrīdētajām normām gadījumā, ja dzīvojamā mājā radusies īdens patēriņa starpība un dzīvokļa īpašnieks savā dzīvokli nav uzstādījis īdens patēriņa skaitītāju, īdens patēriņa starpību sedz minētais dzīvokļa īpašnieks. Tomēr apstrīdētajās normās nav ņemts vērā, ka īdens

Elektroniskās cigaretes un beztabakas nikotīna spilventiņi ir uzskatāmi par “īeejas vārtiem” uz cigarešu smēķēšanu un pārgru nāvi.

patēriņa starpības rašanos var izraisīt arī ūdensapgādes sistēmas sliktais tehniskais stāvoklis, avārija vai remontdarbi, kā arī mēraparātu darbības nepilnības. Tādējādi apstrīdētās normas nesamērīgi ierobežo dzīvokļa īpašnieka tiesības uz īpašumu, jo tam var tikt uzlikts pienākums segt pārlieku lielu ūdens patēriņa starpību.

Satversmes tiesa atzina, ka civiltiesībās kopīpašnieku attiecības regulē princips, saskaņā ar kuru izdevumi tiek segti proporcionāli katra īpašnieka daļai kopīpašumā. Ar apstrīdētajām normām Ministru kabinets ir atkāpies no šā principa, paredzot, ka personai, kura nav uzstādījusi ūdens patēriņa skaitītāju, jāsedz visa ūdens patēriņa starpība neatkarīgi no tās rašanās iemesliem. Šā pienākuma izpilde personai var radīt būtisku un neprognozējamu finansiālu slogu. Līdz ar to apstrīdētajās normās noteiktā ūdens patēriņa starpības sadales kārtība nav samērīga, jo nav ņemti vērā papildu apstākļi, kas var izraisīt šo starpību, kā arī nav noteiktas maksimālās ūdens patēriņa normas. Ja ūdens patēriņa starpības cēlonis ir, piemēram, sliktais ūdensapgādes sistēmas tehniskais stāvoklis, avārija vai remontdarbi, tad par to ir atbildīgi visi dzīvokļu īpašnieki kopumā un nav ne taisnīgi, ne samērīgi negatīvās tiesiskās sekas attiecināt tikai uz atsevišķu dzīvokļa īpašnieku. Tādējādi apstrīdētās normas neatbilst Satversmes 105. panta pirmajiem trim teikumiem.

Nav pieļaujams, ka persona, neiesniedzot informāciju par ūdens patēriņa skaitītāju rādījumiem, varētu izvairīties no samaksas par patērēto ūdeni.

Lieta Nr. 2024-21-0103 Zemes likumiskās lietošanas maksa

Satversmes tiesa 2025. gada 10. decembrī pasludināja spriedumu lietā Nr. 2024-21-0103 “Par likuma “Par atjaunotā Latvijas Republikas 1937. gada Civillikuma ievada, mantojuma tiesību un lietu tiesību daļas spēkā stāšanās laiku un piemērošanas kārtību” 38. panta otrās daļas otrā teikuma un 42. panta septītās daļas, kā arī Nekustamā īpašuma valsts kadastra likuma pārejas noteikumu 43.¹, 43.² un 43.³ punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1. pantam, 105. panta pirmajam un trešajam teikumam, kā arī Ministru kabineta 2020. gada 18. februāra noteikumu Nr. 103 “Kadastrālās vērtēšanas noteikumi” 40. un 42. punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 105. panta pirmajam un trešajam teikumam”.

Lietā vērtētas tiesību normas, kas nosaka zemes likumiskās lietošanas maksu un likumiskajā lietošanā esošās zemes kadastrālās vērtēšanas kārtību.

Lieta ierosināta pēc tādu zemes īpašnieku konstitucionālajām sūdzībām, kuriem pieder zeme, uz kuras atrodas citām personām piederošas būves. Pieteikumu iesniedzēju ieskatā, likumdevējs ar apstrīdētajām normām nav samērojis zemes īpašnieku un būvju īpašnieku tiesības. Situācijās, kad universālā kadastrālā vērtība ir zemāka par fiskālo kadastrālo vērtību, zemes likumiskās lietošanas maksas apmērs pēc nekustamā īpašuma nodokļa samaksas ir kļuvis mazāks un daudzos gadījumos pat nesedz nekustamā īpašuma nodokļa maksājumu. Tādējādi nesamērīgi ierobežotas pieteikumu iesniedzēju tiesības uz īpašumu un nav aizsargāta viņu tiesiskā palāvība.

Pirmkārt, Satversmes tiesa atzina, ka likumdevējs ir veicis pasākumus, lai novērstu Satversmes tiesas 2023. gada 2. maija spriedumā lietā Nr. 2022-02-01 norādītos tiesiskā regulējuma trūkumus. Likumdevējs citstarp ir ieviesis divas kadastrālās vērtības – universālo un fiskālo. Universālā kadastrālā vērtība ir aktualizēta un tirgus situācijai pietuvināta kadastra objekta vērtība, kuru izmanto zemes likumiskās lietošanas maksas aprēķināšanā. Savukārt fiskālo kadastrālo vērtību, kas nav aktualizēta, izmanto nodokļu un citu publisko maksājumu aprēķināšanā. Universālā kadastrālā vērtība salīdzinājumā ar fiskālo kadastrālo vērtību var gan pieaugt, gan samazināties, gan arī palikt nemainīga.

Otrkārt, Satversmes tiesa norādīja, ka no aptuveni 67 tūkstošiem zemes vienību, kas varētu būt zemes likumiskās lietošanas tiesiskajās attiecībās, lielākajai daļai universālā kadastrālā vērtība ir palielinājusies, bet aptuveni 11 tūkstošiem zemes vienību universālā kadastrālā vērtība ir mazāka nekā fiskālā kadastrālā vērtība. Līdz ar to ir iespējamās situācijas, kad atlīdzība, kas paliek zemes īpašniekam pēc nekustamā īpašuma nodokļa samaksas, ir nesamērīgi maza. Var būt arī situācijas, kad nekustamā īpašuma nodokļa maksājums pat pārsniedz zemes likumiskās lietošanas maksu. Turklāt standartplatības un tās korekcijas koeficienta piemērošana daudzdzīvokļu māju apbūves zemes universālās kadastrālās vērtības aprēķināšanā vēl vairāk samazina zemes kadastrālo vērtību un likumsakarīgi arī zemes likumiskās lietošanas maksu.

Tiesiskais regulējums, kas vienu tiesisko attiecību dalībnieku nostāda acīmredzami sliktākā situācijā nekā otru, nevar nodrošināt sociālo mieru un sabiedrības labklājības aizsardzību.

Treškārt, Satversmes tiesa uzsvēra, ka likumdevējam ir jāpanāk taisnīgs līdzsvars starp ikviena zemes īpašnieka tiesībām saņemt tādu zemes likumiskās lietošanas maksu, kas pilda atlīdzības funkciju, un būvju īpašnieku tiesību aizsardzību. Tomēr gadījumi, kad zemes likumiskās lietošanas maksa nesedz nekustamā īpašuma nodokļa maksājumu vai at-

līdzība, kas paliek zemes īpašniekam pēc nodokļa samaksas, ir nesamērīgi maza, liecina, ka šāds līdzsvars joprojām nav panākts. Tiesiskais regulējums, kas vienu tiesisko attiecību dalībnieku nostāda acīmredzami sliktākā situācijā nekā otru, nav taisnīgs un nevar nodrošināt arī sociālo mieru un sabiedrības labklājības aizsardzību.

Ceturtkārt, Satversmes tiesa secināja, ka zemes īpašniekiem, kuru zemes universālā kadastrālā vērtība ir palielinājusies, zemes likumiskās lietošanas maksu daudzos gadījumos samazina arī tās pieauguma ierobežojums – 30 procenti salīdzinājumā ar iepriekšējā gada maksājumu. Arī šādi likumdevējs ne visos gadījumos ir samērojis dzīvojamo ēku īpašnieku un zemes īpašnieku tiesības. Likumdevējs ir rūpējies par dzīvojamo ēku īpašnieku tiesību aizsardzību, pieņemot, ka viņi visi ir sociāli mazāk aizsargāti nekā zemes īpašnieki. Tomēr šāds pieņēmums ne vienmēr ir pamatots. Piemēram, minētais regulējums attiecas arī uz juridiskām personām, kuras nevar uzskatīt par sociāli mazāk aizsargātu personu grupu. Savukārt situācijas, kad dzīvojamo ēku īpašniekiem var rasties grūtības samaksāt zemes likumiskās lietošanas maksu, ir iespējams risināt citādi, tostarp izmantojot sociālās palīdzības sistēmu.

Ievērojot minēto, Satversmes tiesa atzina apstrīdētās normas par neatbilstošām Satversmes 105. panta pirmajam un trešajam teikumam. Vienlaikus tiesa nosprieda, ka likumdevējam jāpieņem tiesiskais regulējums, lai atbilstīgi atlīdzinātu zemes īpašniekiem nepamatoto tiesību aizskārumu, kas tiem radies apstrīdēto normu dēļ.

Lietā Nr. 2024-23-01 Smēķēšanas aizliegums azartspēļu zālēs

Satversmes tiesa 2025. gada 30. jūnijā pieņēma spriedumu lietā Nr. 2024-23-01 “Par 2024. gada 11. janvāra likuma “Grozījumi Tabakas izstrādājumu, augu smēķēšanas produktu, elektronisko smēķēšanas ierīču un to šķidrumu aprites likumā” 12. panta, ciktāl ar to Tabakas izstrādājumu, tabakas aizstājējproduktu, augu smēķēšanas produktu, elektronisko smēķēšanas ierīču un to šķidrumu aprites likuma 10. panta otrā daļa papildināta ar 17. punktu, atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1. pantam un 105. panta pirmajiem trim teikumiem”.

Lietā vērtēta tiesību norma, kas aizliedz smēķēšanu azartspēļu organizēšanas vietās.

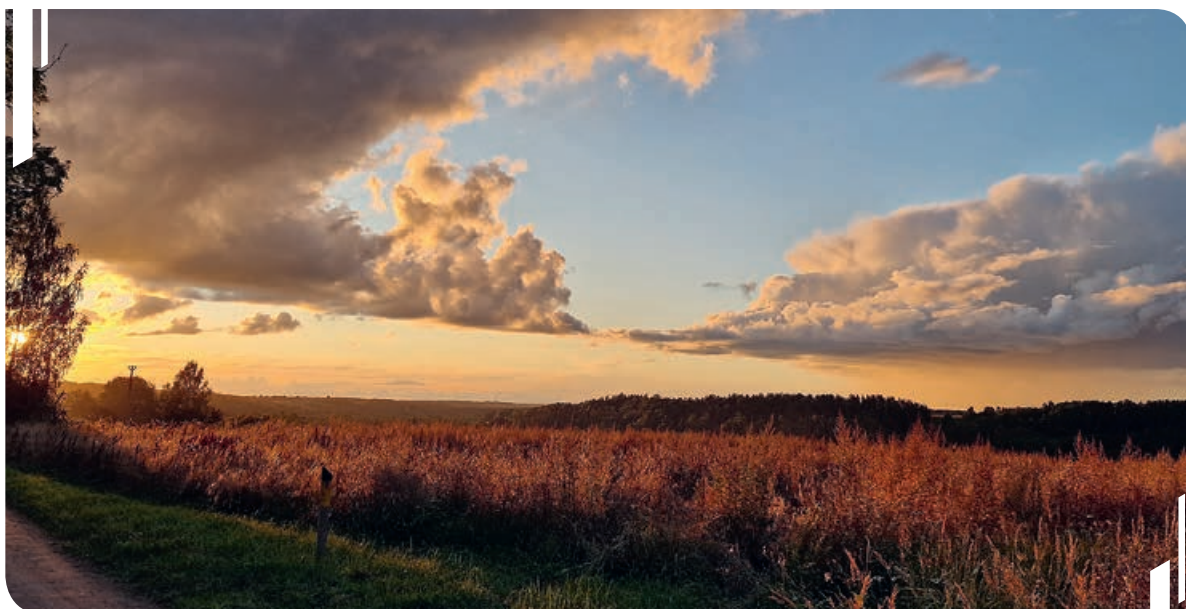
Lietā ierosināta pēc konstitucionālās sūdzības. Tajā norādīts, ka pieteikuma iesniedzējas komercdarbība ir saistīta ar azartspēļu organizēšanu. Atbilstoši likumam pieteikuma iesniedzēja

savās azartspēļu organizēšanas vietās bija izveidojusi smēķēšanai paredzētas atsevišķas telpas, veicot būtiskus finansiālus ieguldījumus. Taču ar apstrīdēto normu smēķēšana azartspēļu organizēšanas vietās aizliegta, radot pieteikuma iesniedzējai zaudējumus saistībā ar smēķēšanai paredzēto telpu izveidi. Tādējādi pārkāpts tiesiskās palāvbības aizsardzības princips, kā arī nesamērīgi ierobežotas tiesības uz īpašumu.

Pirmkārt, Satversmes tiesa norādīja, ka aizliegums smēķēt azartspēļu organizēšanas vietās novērš to, ka brīdī, kad no smēķēšanas atkarīgu apmeklētāju pārņem vēlme uzsmēķēt, šāda iespēja viņam tiks nodrošināta iekštelpās. Tāpat minētais aizliegums ierobežo arī pasīvo smēķēšanu jeb atrašanos tabakas dūmos. Kā uzsvēra tiesa, daļēji smēķēšanas ierobežojumi, piemēram, tādi risinājumi kā atsevišķas smēķētāju un nesmēķētāju zonas, gaisa attīrīšana un ēku ventilēšana, nevar pilnībā pasargāt nesmēķētājus no pakļaušanas smēķēšanas dūmiem. Vienlaikus aizliegums smēķēt azartspēļu organizēšanas vietās ir vērsts arī uz spēlētāju uzvedības maiņu. Tas mudina ikdienā smēķējošu spēlētāju uz brīdī atrauties no azartspēlēm, atstāt no ārpasaules noslēgtās telpas, kurās šīs spēles notiek, un tādējādi varbūt novērsties no attiecīgās vides. Līdz ar to smēķēšanas ierobežojums funkcionē arī kā azartspēļu atkarības profilakses mehānisms, kas sekmē spēlētāja iespējas atgūt kontroli pār savu uzvedību.

Smēķēšanas aizliegums azartspēļu organizēšanas vietās ne tikai pasargā no smēķēšanas kaitīgās ietekmes, bet arī funkcionē kā azartspēļu atkarības profilakses mehānisms.

Otrkārt, Satversmes tiesa atzina, ka pieteikuma iesniedzējai varēja rasties aizsargājama tiesiskā palāvība uz to, ka savā azartspēļu zālē ierīkotās smēķēšanas telpas varēs tikt izmantotas ilgtermiņā. Tomēr tai nevarēja veidoties aizsargājama tiesiskā palāvība uz to, ka tiesiskais regulējums nekad netiks mainīts. Konkrētajā gadījumā likumdevējs ir noteicis saudzējošu pāreju uz jauno tiesisko regulējumu – azartspēļu organizētājiem bija atvēlēts gandrīz vesels gads, lai viņi pielāgotu savu komercdarbības praksi jaunajam tiesiskajam regulējumam. Turklāt azartspēļu organizētājiem nav liegts pārveidot savas telpas un izmantot tās citiem mērķiem, nevis smēķēšanai. Lai gan smēķēšanas telpu pielāgošana citiem mērķiem varētu prasīt zināmu finansiālu ieguldījumu, arī šāds finansiāls ierobežojums ir uzskatāms par samērīgu iepretim labumam, kādu apstrīdētās normas rezultātā gūs azartspēļu organizēšanas vietu apmeklētāji, darbinieki un visa sabiedrība.

Ievērojot minēto, Satversmes tiesa atzina apstrīdēto normu par atbilstošu Satversmes 1. pantam un 105. panta pirmajiem trim teikumiem.

Satversmes tiesas tiesnesis Jānis Neimanis pievienoja spriedumam atsevišķās domas. Tajās norādīts, ka aizliegums smēķēt azartspēļu zālēs ierobežo nevis azartspēļu organizētāja tiesības uz īpašumu, bet gan Satversmes 106. pantā nostiprināto nodarbošanās – tostarp komercdarbības – brīvību.

Lieta Nr. 2024-26-03 Jūrmalas teritorijas plānojums

Satversmes tiesa 2025. gada 13. novembrī pieņēma spriedumu lietā Nr. 2024-26-03 “Par Jūrmalas domes 2024. gada 25. janvāra saistošo noteikumu Nr. 2 “Par Jūrmalas valstspilsētas teritorijas plānojuma grozījumu, grafiskās daļas, teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumu apstiprināšanu” teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumu 2411., 2412. un 2413. punkta, kā arī grafiskās daļas, kas noteic zemes vienību ar kadastra apzīmējumiem 13 000 030 601, 13 000 075 408, 13 000 075 912, 13 000 112 702, 13 000 123 101 funkcionālā zonējuma maiņu uz savrupmāju apbūves teritoriju, atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 115. pantam”.

Lietā vērtētas Jūrmalas valstspilsētas teritorijas plānojuma normas, ar kurām grozīts zemes vienību funkcionālais zonējums no dabas pamatnes teritorijas uz savrupmāju apbūves teritoriju.

Lieta ierosināta pēc konstitucionālās sūdzības. Tajā norādīts, ka pašvaldība, atļaujot apbūvi strīdus zemes vienībās, nav pienācīgi izvērtējusi apstrīdēto normu ietekmi uz vidi. Tādējādi apstrīdētās normas neatbilst tiesībām dzīvot labvēlīgā vidē.

Teritorijas plānošana ir vērsta uz atšķirīgu interešu saskaņošanu, tādēļ vispusīgs izvērtējums ir obligāta teritorijas plānošanas sastāvdaļa, lai varētu pieņemt pašvaldībai un tās iedzīvotājiem vispiemērotāko lēmumu.

Pirmkārt, Satversmes tiesa atzina, ka labvēlīga ir tāda vide, kurā personas var dzīvot veselīgu un produktīvu dzīvi harmonijā ar dabu. Labvēlīgas vides jēdziens ir arī cieši saistīts ar ilgtspējas principu, kas prasa saglabāt un veidot kvalitatīvu vidi esošajām un nākamajām paaudzēm. Savukārt viens no procesiem, kuru mērķis ir ilgtspējīgas vides nodrošināšana, ir teritorijas plānošana. Tā vērsta uz atšķirīgu

interesu saskaņošanu, tādēļ vispusīgs izvērtējums ir obligāta teritorijas plānošanas sastāvdaļa.

Otrkārt, Satversmes tiesa norādīja, ka pašvaldībai ir pienākums nodrošināt to, lai teritorijas plānojums būtu ilgtspējīgs un tā pieņemšanā citstarp būtu ievēroti piesardzības un izvērtēšanas principi. Saskaņā ar piesardzības principu pašvaldības pienākums ir pēc iespējas savlaicīgi un precīzi novērtēt teritorijas plānojuma iespējamo negatīvo ietekmi uz vidi. Ja pašvaldība iegūst informāciju, ka videi varētu tikt nodarīts kaitējums, tai saskaņā ar izvērtēšanas principu ir pienākums šo kaitējumu izvērtēt un pamatot, citstarp pieprasot nepieciešamos atzinumus no ekspertiem.

Treškārt, Satversmes tiesa uzsvēra, ka Baltijas jūras piekrastei ir liela nozīme bioloģiskās un ainaviskās daudzveidības saglabāšanā. Jūras piekraste ietver ļoti vērtīgas ekosistēmas, kas sastopamas tikai šajā Latvijas teritorijas daļā. Piemēram, pat nelielā biotopa “mežainas piejūras kāpas” platībā var atrasties īpaši aizsargājamas sugas, kurām apstrīdēto normu piemērošanas rezultātā var tikt nodarīts kaitējums.

Ceturtkārt, Satversmes tiesa secināja, ka pašvaldība, nosakot savrupmāju apbūvi kā strīdus zemes vienību plānoto izmantošanas veidu un atliekot detalizētu dabas un bioloģiskās daudzveidības izpēti uz detālplānojuma izstrādāšanas laiku, nav ņēmusi vērā savu pienākumu nodrošināt sugu un biotopu labvēlīgu aizsardzību un īpaši aizsargājamo dabas teritoriju aizsardzību. Pašvaldība arī nav sniegusi datus balstītu pamatojumu tam, ka apstrīdētās normas

nodrošina pašvaldības izvirzīto ekonomisko un sociālo mērķu sasniegšanu un sabiedrības ieguvums būs lielāks par iespējamo kaitējumu videi. Tā kā apstrīdēto normu pieņemšanas procesā ir pārkāpti ilgtspējas, piesardzības un izvērtēšanas principi, apstrīdētās normas neatbilst Satversmes 115. pantam.

Lieta Nr. 2024-28-01 Aizliegums būt par ugunsdzēsēju

Satversmes tiesa 2025. gada 22. septembrī pieņēma spriedumu lietā Nr. 2024-28-01 “Par Iekšlietu ministrijas sistēmas iestāžu un Ieslodzījuma vietu pārvaldes amatpersonu ar speciālajām dienesta pakāpēm dienesta gaitas likuma 4. panta 4. punkta, ciktāl tas liedz atrasties dienestā Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienestā personai, kura sodīta par tīšu noziedzīgu nodarījumu, neatkarīgi no sodāmības dzēšanas vai noņemšanas, atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 101. panta pirmajai daļai un 106. panta pirmajam teikumam”.

Lietā vērtēta tiesību norma, kas liedz atrasties Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienestā personai, kura sodīta par tīšu noziedzīgu nodarījumu, neatkarīgi no sodāmības dzēšanas vai noņemšanas.

Lieta ierosināta pēc Senāta pieteikuma. Tajā norādīts, ka administratīvajā lietā pārsūdzēts lēmums par personas atvaļināšanu no Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienesta. Minētā persona vienpadsmit gadus ieņēma ugunsdzēsēja glābēja (autovadītāja) amatu, taču tad, pamatojoties uz apstrīdēto normu, tika atvaļināta, jo pirms vairāk nekā divdesmit gadiem bija atzīta par vainīgu tīša noziedzīga nodarījuma izdarīšanā. Tā kā apstrīdētā norma neparedz individuālu personas izvērtējumu, tā nesamērīgi ierobežo tiesības pildīt valsts dienestu un tiesības brīvi izvēlēties nodarbošanos.

Pirmkārt, Satversmes tiesa atzina, ka Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienesta amatpersonas rīkojas valsts vārdā un reprezentē valsts pārvaldes institūciju. Sodāmība par tīša noziedzīga nodarījuma izdarīšanu, pat ja tā ir dzēsta vai noņemta, var radīt šaubas par konkrētās personas piemērotību ieņemamam amatam un attiecīgo pilnvaru īstenošanai. Šādas šaubas var negatīvi ietekmēt ne vien sabiedrības uzticēšanos attiecīgajai amatpersonai, bet vispār mazināt kopējo uzticēšanos dienestam kā valsts pārvaldes institūcijai. Uzticēšanās ir priekšnoteikums tam, lai dienests varētu efektīvi pildīt savas funkcijas un uzdevumus, balstoties uz sabiedrības atbalstu un sadarbību.

Otrkārt, Satversmes tiesa norādīja, ka tā jau ir vērtējusi apstrīdētās normas satversmību, ciktāl tā liedz par tīšu noziedzīgu nodarījumu sodīta personai atrasties dienestā Valsts policijā. Gan Valsts policijas, gan Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienesta darbība ir vērsta uz sabiedrības drošības nodrošināšanu, taču šo dienestu uzdevumi ir atšķirīgi. Atšķirīgas ir arī attiecīgo dienestu amatpersonu tiesības. Tādēļ prasības, kas tiek izvirzītas personām, kuras vēlas atrasties vienā vai otrā dienestā, var būt atšķirīgas. Tādējādi, lai gan Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienests īsteno sabiedrības drošības nodrošināšanai nepieciešamus pasākumus, no tā uzdevumu rakstura un pilnvaru apjoma neizriet, ka personas agrākā rīcība, proti, sodāmība par tīšu noziedzīgu nodarījumu, nekādā gadījumā nebūtu savienojama ar šā dienesta uzdevumu izpildi.

Treškārt, Satversmes tiesa secināja, ka var pastāvēt dažādi apstākļi, kuri kopsakarā ļauj atzīt, ka personas iepriekšējā noziedzīgā rīcība neapdraudēs sabiedrības objektīvu uzticēšanos dienestam. Tostarp var tikt ņemti vērā, piemēram, tādi apstākļi kā noziedzīga nodarījuma kaitīguma pakāpe, personas uzvedība un rīcība pēc noziedzīga nodarījuma izdarīšanas, laiks,

Noziedzīga nodarījuma izdarīšanas fakts pats par sevi nedrīkst automātiski un neatgriezeniski ietekmēt personas turpmāko dzīvi.

kas pagājis kopš noziedzīga nodarījuma izdarīšanas, aizsargājamās intereses, pret kurām konkrētais noziedzīgais nodarījums bija vērsts, kā arī personas attieksme pret pašas izdarīto. Šos apstākļus būtu iespējams ņemt vērā, piemēram, veicot individuālu izvērtējumu. Tādējādi apstrīdētajā normā noteiktā ierobežojuma leģitīmo mērķi līdzvērtīgā kvalitātē var sasniegt ar personas tiesības mazāk ierobežojošiem līdzekļiem, kas turklāt neprasītu nesamērīgu ieguldījumu no valsts un sabiedrības.

Ievērojot minēto, Satversmes tiesa atzina, ka Iekšlietu ministrijas sistēmas iestāžu un Ieslodzījuma vietu pārvaldes amatpersonu ar speciālajām dienesta pakāpēm dienesta gaitas likuma 4. panta 4. punkts, ciktāl tas liedza atrasties Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienestā personai, kura sodīta par tīšu noziedzīgu nodarījumu, neatkarīgi no sodāmības dzēšanas vai noņemšanas, līdz šā likuma 4. panta otrās daļas un 7. panta 2.² daļas spēkā stāšanās dienai – 2024. gada 18. decembrim – nebija atbilstošs Satversmes 101. panta pirmajai daļai un 106. panta pirmajam teikumam.

Lieta Nr. 2025-01-01 Aizliegums būt par adoptētāju

Satversmes tiesa 2025. gada 19. decembrī pieņēma spriedumu lietā Nr. 2025-01-01 “Par Civillikuma 163. panta ceturtais daļas 1. punkta, ciktāl tas personai noteic aizliegumu būt par adoptētāju bērnam, kurš nav otra laulātā bērns, atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 110. pantam”.

Lietā vērtēta tiesību norma, kas liedz laulātajiem, no kuriem viens ir sodīts par vardarbīgu noziedzīgu nodarījumu, adoptēt bērnu, kas dzīvo viņu ģimenē ārpusģimenes aprūpē.

Bērna labākajās interesēs ir tāds risinājums, kas nodrošina bērnam pastāvīgas ģimeniskas attiecības, kā arī drošu un labvēlīgu vidi, kurā viņš varētu augt un attīstīties.

Lieta ierosināta pēc Rīgas apgabaltiesas pieteikuma. Tajā norādīts, ka pieteikuma iesniedzējas izskatīšanā ir civillieta, kas ierosināta pēc laulāto kopīga pieteikuma par viņu ģimenē jau ilgstoši dzīvojoša bērna adopcijas apstiprināšanu. Viens no pieteicējiem ir bijis sodīts par noziedzīgiem nodarījumiem, kas saistīti ar vardarbību. Lai gan sodāmība jau ir

dzēsta, uz viņu joprojām attiecas apstrīdētajā normā noteiktais aizliegums kļūt par adoptētāju. Tādējādi apstrīdētā norma neatbilst tiesībām uz ģimenes aizsardzību.

Pirmkārt, Satversmes tiesa atzina, ka dažkārt starp bērnu, kas palicis bez vecāku gādības, un viņa aprūpētāju var veidoties noturīgas un ciešas personiskās saites, kas nozīmē faktisku ģimenes attiecību pastāvēšanu. No Satversmes 110. panta izriet prasība pēc šādu attiecību juridiskas aizsardzības. Proti, ja starp laulātajiem un bērnu, kas nav viņu bioloģiskais bērns, ārpusģimenes aprūpes ietvaros ir izveidojušās faktiskas ģimenes attiecības, valstij jānodrošina, lai šīs attiecības arī turpmāk varētu attīstīties atbilstoši bērna labākajām interesēm. Viens no veidiem, kā to panākt, ir adopcija.

Otrkārt, Satversmes tiesa norādīja, ka valstij ir pienākums nodrošināt drošu un labvēlīgu vidi bērnu attīstībai. Tādējādi apstrīdētā norma liedz personai, kura sodīta par noziedzīgu nodarījumu, kas saistīts ar vardarbību vai vardarbības piedraudējumu, kļūt par adoptētāju. Tomēr likumdevējs, vērtējot iespējas pasargāt bērnus no vardarbības, nav apsvēris, vai apstrīdētā norma nodrošina bērna intereses iespējami labākajā veidā arī tādos gadījumos, kad personai sodāmība ir dzēsta, šī persona ir veiksmīgi resocializējusies un spēj radīt bērnam drošu un labvēlīgu ģimenisku vidi.

Ievērojot minēto, Satversmes tiesa secināja, ka apstrīdētajā normā ietvertais aizliegums nav samērīgs. Mērķi aizsargāt bērnu no vardarbības iespējams sasniegt ar personas tiesības mazāk

ierobežojošiem līdzekļiem, piemēram, apstrīdētajā normā paredzot izņēmumus vai personas individuālu izvērtējumu. Līdz ar to tiesa atzina, ka apstrīdētā norma attiecībā uz laulātajiem, kas kopīgi iesniedz pieteikumu par tāda bērna adopciju, kurš, dzīvojot viņu ģimenē, atrodas ārpusģimenes aprūpē un ar kuru tiem abiem ir izveidojušās faktiskas ģimenes attiecības, neatbilst Satversmes 110. pantam.

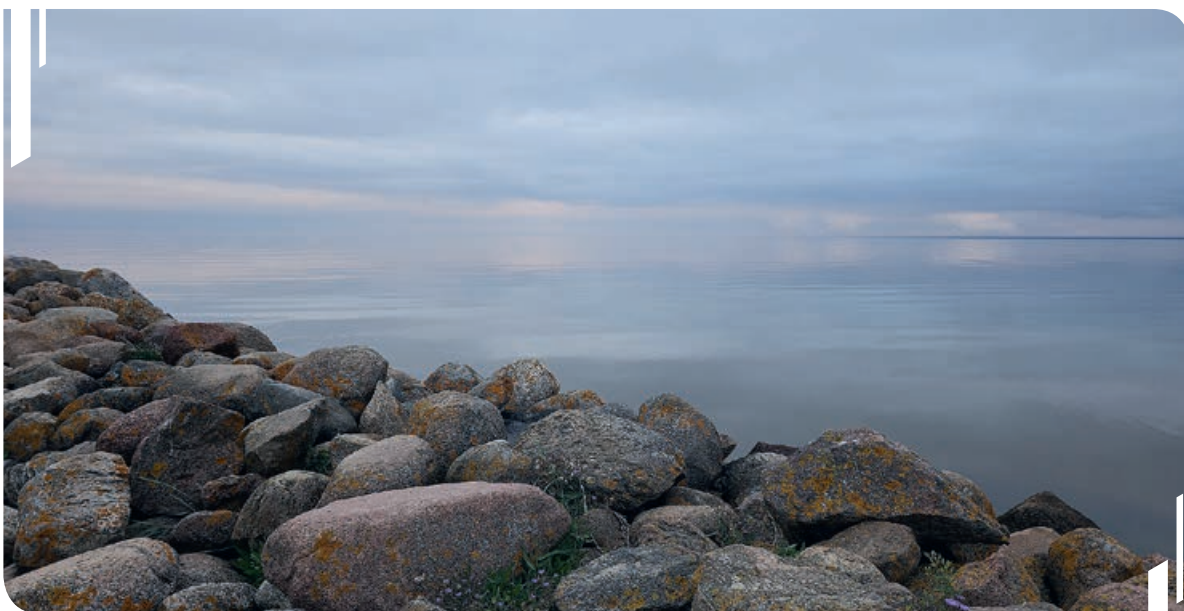
2.2. Valststiesības

(Satversmes institucionālā daļa)

Pārskata posmā Satversmes tiesa izskatīja divas lietas, kas saistītas ar valststiesību jomu. Gan lieta Nr. 2024-20-01, gan lieta Nr. 2024-33-05 attiecas uz valststiesību apakškategoriju – pašvaldības tiesībām –, un tajās vērtēta pašvaldību un centrālās varas mijiedarbība.

Lietā Nr. 2024-20-01 Satversmes tiesa vērtēja likuma, ar kuru atlaista Rēzeknes valstspilsētas pašvaldības dome, normu satversmību. Ar Rēzeknes valstspilsētas pašvaldības domes atlaišanas likuma spēkā stāšanos pašvaldības domes kā pašvaldības pārstāvniecības orgāna darbība tika izbeigta, iecelot attiecīgajā administratīvajā teritorijā pagaidu administrāciju, kas pilda likumos paredzētās domes funkcijas. Pirms lietas izskatīšanas pēc būtības Satversmes tiesa rīcības sēdē lēma par Rēzeknes valstspilsētas pašvaldības pagaidu administrācijas iesniegumu, ar kuru tā atsauc pa pašvaldības domes iesniegto pieteikumu Satversmes tiesā. Tiesa secināja, ka pagaidu administrācijai ir tiesības pārstāvēt pašvaldību Satversmes tiesā, tostarp arī atsaukt pašvaldības domes iesniegto pieteikumu. Tomēr, ņemot vērā izskatāmā jautājuma nozīmību, tā atzina, ka tiesvedības izbeigšana, pamatojoties uz pagaidu administrācijas norādītajiem apsvērumiem, nenodrošinātu efektīvu pašvaldības tiesību aizsardzību.

Šī ir otrā lieta, kurā Satversmes tiesai bija jālemj par tiesību normas, ar kuru atlaista pašvaldības dome, atbilstību augstāka juridiska spēka tiesību normām.¹⁰ Satversmes tiesa jau iepriekš bija izteikusies par likumos paredzētiem pašvaldības darbības pēckontroles veidiem un šādu tiesību normu satversmības pārbaudes metodoloģiju. Proti, savulaik tiesa vērtēja, vai likums par pašvaldības domes atlaišanu ir pieņemts likumā “Par pašvaldībām” noteiktajos gadījumos, tostarp, vai pašvaldības domes darbībā ir konstatējami atkārtoti vai sistēmiski būtiski pārkāpumi, un vai šis likums ir pieņemts tiesiskā procesuālā kārtībā, balstoties uz konkrētiem faktiem un juridiskiem argumentiem. Lai gan lietā Nr. 2024-20-01 Satversmes tiesa izmantoja līdzīgu apstrīdēto normu satversmības izvērtējuma metodoloģiju, dažos aspektos ir manāmas zināmas atšķirības no iepriekš izmantotās metodoloģijas. Arī šajā lietā tiesa izvērtēja, vai ir ievērota tiesību normās noteiktā pašvaldības domes atlaišanas procesuālā kārtība. Tomēr, pārbaudot to,

¹⁰ Satversmes tiesa iepriekš izskatījusi lietu par Rīgas domes atlaišanu – sk. Satversmes tiesas 2020. gada 3. decembra spriedumu lietā Nr. 2020-16-01.

vai ir iestājies kāds no Pašvaldību likumā paredzētajiem pamatiem pašvaldības domes atlaišanai, Satversmes tiesa konkretizēja, ka atbilstoši pašvaldības principam pašvaldības domes atlaišanas pamatā ir jābūt tādām pārkāpumiem, kas ir atzīstams par būtisku. Šajā lietā tiesa konstatēja, ka dome ilgstoši un vairākkārt pārkāpusi vairākus normatīvos tiesību aktus, kā arī principus, kas nosaka pamatprasības attiecībā uz pašvaldības budžetu. Proti, šajā lietā Satversmes tiesa normatīvo aktu pārkāpumu būtiskumu konstatēja tādējādi, ka tie visi tieši kopsakarā ir atzīstami par būtiskiem. Visbeidzot, Satversmes tiesa līdzīgi kā iepriekš vērtēja, vai konkrētajos apstākļos pašvaldības domes atlaišana kā pašvaldības darbības tiesiskuma pēckontroles līdzeklis bija nepieciešama demokrātiskā tiesiskā valstī. Šajā aspektā Satversmes tiesa ņēma vērā – tas, ka uzraugošā iestāde jau ir izmantojusi kādu no pašvaldības pēckontroles līdzekļiem, piemēram, pašvaldības domes priekšsēdētāja atstādināšanu, neliedz izmantot arī citus attiecīgos līdzekļus, ja ar iepriekš izraudzīto līdzekli nav izdevies sasniegt mērķi. Tiesa uzsvēra, ka valsts īstenotās pašvaldības darbības pārraudzības mērķis ir panākt nevis formālu pašvaldības domes pieļauto pārkāpumu novēršanu, bet gan to, ka pašvaldības dome spēj pienācīgā kārtā pildīt tai uzticētos uzdevumus, proti, atjaunot tiesisku pašvaldības domes darbību. Valsts bija izmantojusi gan tai pieejamos pašvaldības darbības pārraudzības mehānismus, gan arī finanšu resursus, lai uzlabotu finansiālo situāciju pašvaldībā un palīdzētu tai atrisināt radušās finansiālās grūtības. Taču tiesa secināja, ka pašvaldība tapāt nespēja pienācīgā kārtā pildīt tai uzticētos pārvaldes uzdevumus un tādējādi tās kā publisko tiesību subjekta darbība bija traucēta.

Lietā Nr. 2024-33-05 tika vērtēts viedās administrācijas un reģionālās attīstības ministra rīkojums, ar kuru ministrs bija apturējis tādu pašvaldības domes saistošo noteikumu darbību, ar kuriem apstiprināts lokālplānojums konkrētiem nekustamajiem īpašumiem. Satversmes tiesa jau vairākkārt ir vērtējusi ministra rīkojumus, ar kuriem apturēta tādu pašvaldības domes saistošo noteikumu darbība, kas saistīti ar teritorijas plānojumu vai detālplānojumu.¹¹ Visās šajās lietās Satversmes tiesa izvērtēja ministra rīkojuma atbilstību citstarp Satversmes normām, piemēram, Satversmes 1. pantam. Savukārt, lai gan izskatāmā lieta bija ierosināta par ministra rīkojuma atbilstību Satversmes 1. pantam, Eiropas vietējo pašvaldību hartas normām, Pašvaldību likuma normai un Teritorijas attīstības plānošanas likuma normai, Satversmes tiesa izvērtēja rīkojuma atbilstību tikai Teritorijas attīstības plānošanas likuma normai. Proti, Satversmes tiesa interpretēja Satversmes tiesas likuma 16. panta 5. punktu, kas paredz tiesas kompetenci izskatīt lietas par tāda rīkojuma atbilstību likumam, ar kuru Ministru kabineta pilnvarotais ministrs ir apturējis pašvaldības domes pieņemto lēmumu, tādējādi, ka ar jēdzienu “likums” ir saprotamas attiecīgo likumu normas, kuras nosaka Ministru kabineta pilnvarotā ministra kompetenci un uz kuru pamata izdots rīkojums. Šajā gadījumā, ņemot vērā, ka ministrija kontroli atšķirībā no citām līdzīgām lietām, kurās pieņemts spriedums, īstenoja pēc personu iniciatīvas, tā bija Teritorijas attīstības plānošanas likuma 27. panta trešā daļa. Līdz ar to Satversmes tiesa izvērtēja to, vai ministrs, izdodot apstrīdēto rīkojumu, ir ievērojis šajā tiesību normā noteikto procesuālo kārtību, tostarp, vai pašvaldība ir informēta par saņemtajiem iesniegumiem. Savukārt pēc tam tiesa vērtēja to, vai lokālplānojuma risinājumi atbilst normatīvo aktu prasībām, kā arī, vai tajā pieļautie pārkāpumi ir atzīstami par būtiskiem.

Lietā Nr. 2024-20-01 Rēzeknes domes atlaišana

Satversmes tiesa 2025. gada 20. maijā pieņēma spriedumu lietā Nr. 2024-20-01 “Par Rēzeknes valstspilsētas pašvaldības domes atlaišanas likuma 1. un 4. panta un Pašvaldības domes vēlēšanu likuma 1. panta trešās daļas 2. punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1. un 101. pantam”.

¹¹ Sk., piemēram, Satversmes tiesas 2004. gada 9. marta spriedumu lietā Nr. 2003-16-05, 2008. gada 27. marta spriedumu lietā Nr. 2007-17-05 un 2009. gada 24. marta spriedumu lietā Nr. 2008-39-05. Sk. arī Satversmes tiesas 2023. gada 8. marta lēmumu par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2022-25-05.

Lietā vērtēta tiesību norma, ar kuru atlaista Rēzeknes valstspilsētas pašvaldības dome par normatīvajos aktos paredzēto budžeta pamatprasību pārkāpumiem.

Lietā ierosināta pēc atlaistās Rēzeknes valstspilsētas pašvaldības domes pieteikuma. Tajā norādīts, ka pieteikuma iesniedzējas atlaišana neatbilst samērīguma principam un pašvaldības principam, jo pieļautie pārkāpumi nav būtiski un kaitējums nedz pašvaldības iedzīvotājiem, nedz visai sabiedrībai nav nodarīts.

Pirmkārt, Satversmes tiesa izbeidza tiesvedību daļā par Rēzeknes valstspilsētas pašvaldības domes atlaišanas likuma 4. panta un Pašvaldības domes vēlēšanu likuma 1. panta trešās daļas 2. punkta atbilstību Satversmes 1. un 101. pantam. Minētās likumu normas regulē pagaidu administrācijas iecelšanu un darbību un tādējādi aizskar pašvaldības iedzīvotāju pamattiesības. Tomēr pašvaldības dome nav tiesīga iesniegt Satversmes tiesā konstitucionālo sūdzību pašvaldības iedzīvotāju vārdā.

Otrkārt, Satversmes tiesa atzina, ka pašvaldībai ir pienākums savā darbībā ievērot padotību likumam un tiesībām, bet valstij – pienākums pārraudzīt, kā pašvaldība savā darbībā šo padotību

Ja pašvaldības budžets neatspoguļo patieso situāciju un pašvaldība uzņemas finansiālās saistības, pārsniedzot tai pieejamos finanšu līdzekļus, var tikt radīts kaitējums konkrētās pašvaldības un visas valsts iedzīvotāju interesēm.

ievēro. Pašvaldību pārraudzības īstenošanai paredzēti vairāki pašvaldības darbības pēckontroles līdzekļi, tostarp pašvaldības domes atlaišana. Tas ir galējais pašvaldības domes darbības tiesiskuma pēckontroles līdzeklis, kura piemērošanai ir vissmagākās tiesiskās sekas, jo tā piemērošanas rezultātā tiek atlaista demokrātiski ievēlēta institūcija.

Treškārt, Satversmes tiesa norādīja, ka pašvaldības budžets ir saistīts ar valsts budžetu un ir daļa no valsts konsolidētā budžeta. Lai gan pašvaldībai ir tiesības patstāvīgi veidot un apstiprināt savu budžetu un tādējādi ir autonomija lemt par savu finanšu pārvaldību, šo tiesību īstenošanā pašvaldībai ir pienākums rīkoties likuma ietvaros. Turklāt pašvaldībai budžeta sastādīšanā ir pienākums ievērot arī Satversmes 66. pantā ietvertos konstitucionālos budžeta sastādīšanas principus.

Ceturtkārt, Satversmes tiesa secināja, ka pieteikuma iesniedzēja ir ilgstoši un vairākkārt pārkāpusi normatīvos aktus, kas nosaka pamatprasības attiecībā uz pašvaldības budžetu. Pieteikuma iesniedzēja ir uzņēmusies saistības, kas pārsniedza tai pieejamos finanšu resursus, kā arī kavējusi valsts aizņēmuma saņemšanu, tādējādi pieļaujot jaunu zaudējumu rašanās risku. Tās rīcība varēja apdraudēt pašvaldības autonomo funkciju izpildi, radot kaitējumu gan tās iedzīvotāju, gan visas sabiedrības interesēm. Līdz ar to pieteikuma iesniedzēja ir pieļāvusi būtiskus normatīvo aktu pārkāpumus, kas bija pamats tās atlaišanai.

Visbeidzot, Satversmes tiesa uzsvēra, ka sabiedrības uzticētās funkcijas pašvaldībai ir jāpilda godīgi, efektīvi un taisnīgi, tās rīcībai ir jāatbilst likumiem. Lai gan pašvaldības dome ir demokrātiski ievēlēts pašvaldības pārstāvniecības orgāns, valstij ir piešķirti tiesiski instrumenti pašvaldības domes pārraudzībai, lai nodrošinātu to, ka pašvaldības domes rīcība atbilst likumam un iedzīvotāju interesēm. Konkrētajā gadījumā pieteikuma iesniedzējas atlaišana bija nepieciešams un samērīgs līdzeklis, lai nodrošinātu pašvaldības iedzīvotāju un visas sabiedrības interešu ievērošanu.

Ievērojot minēto, Satversmes tiesa atzina, ka Rēzeknes valstspilsētas pašvaldības domes atlaišanas likuma 1. pants atbilst Satversmes 1. un 101. pantam.

Satversmes tiesas tiesneses Jautrite Briede un Veronika Krūmiņa pievienoja spriedumam atsevišķās domas. Tajās norādīts, ka Satversmes tiesai vajadzēja pārbaudīt, vai Saeimas rīcība nav saskatāmas acīmredzamas patvaļas pazīmes, nevis vērtēt, vai Rēzeknes valstspilsētas pašvaldības domes atlaišana bija nepieciešama demokrātiskā tiesiskā valstī.

Lieta Nr. 2024-33-05 Ropažu teritorijas plānojums

Satversmes tiesa 2025. gada 5. decembrī pieņēma spriedumu lietā Nr. 2024-33-05 “Par viedās administrācijas un reģionālās attīstības ministra 2024. gada 21. augusta rīkojuma Nr. 1-2/105 “Par Ropažu novada pašvaldības domes 2024. gada 15. maija saistošo noteikumu Nr. 22/24 “Nekustamo īpašumu “Remeikas-1” un “Remeiku plānotie grāvji”, Sužos, Garkalnes pagastā, Ropažu novadā, lokālpārplānojuma, grozot teritorijas plānojumu, teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumi un grafiskā daļa” darbības apturēšanu” atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1. pantam, Eiropas vietējo pašvaldību hartas 4. panta ceturtajai daļai un 8. pantam, Pašvaldību likuma 66. panta pirmajai daļai un Teritorijas attīstības plānošanas likuma 27. panta trešajai daļai”.

Lietā vērtēts viedās administrācijas un reģionālās attīstības ministra rīkojums, ar kuru apturēta tādu Ropažu novada pašvaldības domes saistošo noteikumu darbība, ar kuriem apstiprināts lokālpārplānojums vairākiem nekustamajiem īpašumiem, citstarp paredzot decentralizētu ūdensapgādi un kanalizāciju. Ministrs uzskatīja, ka lokālpārplānojums neparedz ilgtspējīgus risinājumus, pieļauj vides piesārņojuma paplašināšanos, kā arī neatbilst teritorijas plānojumam un pašvaldības ilgtspējīgas attīstības stratēģijai.

Lieta ierosināta pēc Ropažu novada pašvaldības domes pieteikuma. Tajā norādīts, ka ministrs, apturot lokālpārplānojuma darbību, nav rīkojies tiesiski. Pieteikumā citstarp uzsvērts, ka pašvaldība ir nolēmusi īstenot lokālpārplānojumu vairākās kārtās un pirmajā kārtā pamatoti paredzējusi attiecīgajos nekustamajos īpašumos ierīkot decentralizētu ūdensapgādi un kanalizāciju.

Pirmkārt, Satversmes tiesa uzsvēra, ka pašvaldība izstrādā lokālpārplānojumu, pamatojoties uz pašvaldības ilgtspējīgas attīstības stratēģiju un pašvaldības teritorijas plānojumu. Ilgtspējīgas attīstības stratēģija norāda vispārēju teritorijas attīstības virzienu, bet lokālpārplānojuma uzdevums ir šo virzienu materializēt konkrētā vietā. Ja ilgtspējīgas attīstības stratēģija jau nosaka konkrētu attīstības veidu konkrētā vietā, tad lokālpārplānojums nevar būt pretējs tam, jo citādi stratēģija zaudētu savu praktisko nozīmi un kļūtu bezmērķīga. Tāpat lokālpārplānojums nedrīkst pilnībā ignorēt teritorijas plānojumā noteikto vispārējo virzienu un ideju par to, kā attīstāma konkrētā teritorija un tās apkārtnē.

Otrkārt, Satversmes tiesa atzina, ka pašvaldības izstrādātajā lokālpārplānojumā paredzētais jaunas apbūves teritorijas attīstības plānojums neseko ilgtspējīgas attīstības stratēģijā izvirzītajai vadlīnijai – šādu teritoriju attīstīt vienlaikus ar inženiertehnisko infrastruktūru un paplašināt centralizētas ūdensapgādes un sadzīves notekūdeņu sistēmas. Gluži otrādi – lokālpārplānojums paredz tai pretēju risinājumu, uz nenoteiktu laiku atliekot centralizētas kanalizācijas izbūvi. Nav ievērots arī teritorijas plānojums, no kura izriet, ka attiecīgajās teritorijās jāizvēlas centralizētas ūdensapgādes un notekūdeņu risinājums, paredzot obligātu pieslēgumu šādam tīklam.

Treškārt, Satversmes tiesa norādīja, ka pašvaldība nav ievērojusi arī ilgtspējas principu. Ilgtspējas princips gan pats par sevi neliedz pašvaldībai izvēlēties tādu attīstības modeli, kas paredz decentralizētas inženierkomunikācijas ieviešanu lokālpārplānojumā. Tomēr konkrētajā gadījumā pastāv augsts risks, ka iedzīvotājiem netiks nodrošināts kvalitatīvs dzīrējais ūdens, tādējādi apgrūtinot viņu iespējas apmierināt savas pamatvajadzības. Piemēram, nepienācīgas notekūdeņu krājvertņu uzraudzības gadījumā piesārņojums var nokļūt arī ūdensapgādes urbumos. Turklāt lokālpārplānojuma teritorijā jau ir konstatēts piesārņojums ar smagajiem metāliem un poliaromātiskajiem ogļūdeņražiem.

Pieklūve kvalitatīvam ūdenim ir ne tikai sociāla vai saimnieciska ērtība, bet pat konstitucionāli aizsargājama nepieciešamība.

Ceturtkārt, Satversmes tiesa secināja: ja lokālplānojumā ir konstatēta neatbilstība tādiem teritorijas attīstības plānošanas dokumentiem kā teritorijas plānojums vai ilgtspējīgas attīstības stratēģija, tā apturēšana ir ne tikai tiesiski pamatota, bet arī nepieciešama. Līdz ar to viedās administrācijas un reģionālās attīstības ministra rīkojums par lokālplānojuma apturēšanu atbilst Teritorijas attīstības plānošanas likuma 27. panta trešajai daļai.

2.3. Nodokļu tiesības

Pārskata posmā Satversmes tiesa izskatīja divas ar nodokļu tiesībām saistītas lietas – Nr. 2024-04-01 un Nr. 2024-19-01. Abas lietas attiecās uz uzņēmumu ienākuma nodokļa piemaksas aprēķināšanas un samaksas kārtību patērētāju kredītēšanās pakalpojumu sniedzējiem.

Satversmes tiesa jau iepriekš ir vērtējusi tāda tiesiskā regulējuma satversmību, kas saistīts ar pienākumu maksāt uzņēmuma ienākuma nodokli.¹² Tomēr lietā Nr. 2024-04-01 pirmo reizi vērtēta konkrētam komersantam, proti, patērētāju kredītēšanas pakalpojumu sniedzējiem, noteiktā uzņēmumu ienākuma nodokļa piemaksas sistēma. Šajā lietā Satversmes tiesa atkārtoja savā judikatūrā iepriekš pausto, ka nodokļa maksāšanas pienākums vienmēr nozīmē tiesību uz īpašumu ierobežojumu un, ka valstij, nosakot un īstenojot nodokļu politiku, ir plaša rīcības brīvība.¹³ Tāpat tiesa uzturēja tās judikatūrā jau nostiprināto atziņu, ka nodokļu jomā pieņemta tiesību uz īpašumu ierobežojuma samērīguma vērtējumā nozīme ir arī tam, vai piemērotais nodoklis pēc sava rakstura nav konfiscējošs.¹⁴ Tomēr lietā Nr. 2024-04-01 Satversmes tiesa precizēja, ka, ievērojot likumdevēja plašo rīcības brīvību nodokļu jomā, tiesa var pārvērtēt alternatīvā risinājuma pamatotību vienīgi izņēmuma gadījumos. Proti, ja likumdevēja izraudzītajam nodokļa aprēķināšanas principam nav saprātīga, ar objektīviem un racionāliem apsvērumiem pamatota izskaidrojuma vai ja likumdevējs vispār nav apsvēris apstrīdēto normu alternatīvas, kur tas ir bijis nepieciešams.

Savukārt, vērtējot to, vai apstrīdētās normas atbilst tiesiskās vienlīdzības principam, lietā Nr. 2024-04-01 pirmo reizi Satversmes tiesas judikatūrā norādīts, ka nodokļu jomā, jo īpaši tajos gadījumos, kad vienlīdzīgas prasības tiek attiecinātas uz nodokļa aprēķināšanas kārtību, likumdevēja sniegtos apsvērumus un pamatojumu vērtē, ņemot vērā konkrētā nodokļa objektu un to, cik būtiski atšķirīgas ir salīdzināmo grupu nošķiršanai identificētās pazīmes. Proti, tiek vērtēts tas, vai pazīmes, kas nošķir konkrētās personu grupas, ir tik nozīmīgas, ka apstrīdēto normu piemērošanas sekas šīm grupām ir būtiski atšķirīgas. Jo vairāk ir tādu pazīmju, kas abas personu grupas vieno, un mazāk atšķirīgas nodokļa samaksas rezultātā radītās finansiālās sekas, jo vairāk ir attaisnojama pret atšķirīgos apstākļos esošām personu grupām noteiktā vienādā attieksme.

Lietā Nr. 2024-19-01 apstrīdētās normas regulēja uzņēmumu ienākuma nodokļa piemaksas piemērošanu caurplūstošajām dividendēm. Šajā lietā Satversmes tiesa papildināja spriedumā lietā Nr. 2024-04-01 secināto un uzsvēra: mainoties uzņēmumu ienākuma nodokļa administrēšanas kārtībai, atsevišķiem patērētāju kredītēšanas pakalpojumu sniedzējiem var rasties neērtības. Taču to situāciju var ietekmēt dažādi faktori, piemēram, pašu veiktā saimnieciskā darbība, tās rezultātā gūtā peļņa vai radušies zaudējumi, saņemto caurplūstošo dividenžu apmērs turpmākajos taksācijas gados, kā arī īstenotā dividenžu izmaksas politika. Patērētāju kredītēšanas pakalpojumu sniedzējiem turpmāk, plānojot savu komercdarbību, jārēķinās ar to, ka likumdevējs var noteikt jaunu uzņēmumu ienākuma nodokļa tiesisko režīmu. Tas var likt komersantam pielāgoties un veikt izmaiņas savā komercdarbībā vai dividenžu izmaksas politikā un līdz ar to ietekmēt arī tā laikposma ilgumu, kurā tas varēs izmantot iespēju ar uzņēmumu ienākuma nodokli apliekamo objektu samazināt par iepriekš samaksāto nodokļa piemaksu. Tomēr arī šis apstāklis pats par sevi nenozīmē to, ka uzkrātās caurplūstošās dividendes ar uzņēmumu ienākuma nodokli tiek apliktas dubultā apmērā.

12 Satversmes tiesas 2011. gada 20. maija spriedums lietā Nr. 2010-70-01.

13 Piemēram, Satversmes tiesas 2011. gada 20. maija sprieduma lietā Nr. 2010-70-01 9. punkts un 2021. gada 3. decembra sprieduma lietā Nr. 2021-12-03 6.1. un 6.2. punkts.

14 Piemēram, Satversmes tiesas 2024. gada 13. jūnija sprieduma lietā Nr. 2023-33-01 18. punkts.

Lietā Nr. 2024-04-01 Uzņēmumu ienākuma nodokļa piemaksa

Satversmes tiesa 2025. gada 28. martā pieņēma spriedumu lietā Nr. 2024-04-01 "Par Uzņēmumu ienākuma nodokļa likuma 4.¹ panta pirmās, otrās un ceturtās daļas, 17. panta 7.¹ daļas un pārejas noteikumu 52. punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 91. panta pirmajam teikumam un 105. panta pirmajam un trešajam teikumam".

Lietā vērtētas tiesību normas, kas nosaka uzņēmumu ienākuma nodokļa piemaksas aprēķināšanas un samaksas kārtību.

Lietā ierosināta pēc konstitucionālajām sūdzībām. Tajās norādīts, ka pieteikumu iesniedzējam, kuras sniedz patērētāju kredītiestānu pakalpojumus, ar apstrīdētajām normām noteikts pienākums taksācijas gadā veikt uzņēmumu ienākuma nodokļa piemaksu 20 procentu apmērā neatkarīgi no tā, vai tiek veikta peļņas sadale dividendēs. Šāds pienākums, kā arī uzņēmumu ienākuma nodokļa piemaksas aprēķināšanas kārtība pārkāpj tiesiskās vienlīdzības principu un nesamērīgi ierobežo tiesības uz īpašumu.

Pirmkārt, Satversmes tiesa norādīja, ka likumdevējs 2018. gadā ieviesa jaunu uzņēmumu ienākuma nodokļa sistēmu, kas paredzēja nodokļa maksāšanu atlikt līdz brīdim, kad tiek sadalīta

peļņa. Šī sistēma stimulēja uzņēmumus lielāku peļņas daļu atstāt uzņēmumā un veicināja iespējas veikt investīcijas. Tomēr pēc minētās reformas būtiski samazinājās finanšu sektora samaksātie nodokļi, turklāt kredītiestānas nozarē tika novērota netipiski augsta peļņa. Tādēļ likumdevējs pārskatīja finanšu sektoram noteikto uzņēmumu ienākuma nodokļa

**Uzņēmumu ienākuma nodokļa
piemaksa pamatoti attiecināta uz tām
nodokļa maksātāju grupām, kuras no
līdzšinējās uzņēmumu ienākuma nodokļa
sistēmas guva papildu labumu.**

maksāšanas režīmu, ar apstrīdētajām normām uz kredītiestādēm un patērētāju kredītiestānu pakalpojumu sniedzējiem attiecinot uzņēmumu ienākuma nodokļa piemaksas sistēmu. Atbilstoši minētajai sistēmai nodokli aprēķina no visas taksācijas gada peļņas, nevis tikai no sadalītās peļņas.

Otrkārt, Satversmes tiesa atzina, ka priekšlikumi attiecībā uz nepieciešamību pārskatīt uzņēmumu ienākuma nodokļa sistēmu finanšu sektorā tika pamatoti ar netipisku likvido līdzekļu pārpalikumu ne tikai kredītiestādēs, bet arī citiem kredītiestānu pakalpojumu sniedzējiem. Kredītiestāžu augstos peļņas rādītājus labvēlīgi ietekmēja paaugstinātā EURIBOR likme. Taču rentabilitāte ievērojami pieauga arī patērētāju kredītiestānu pakalpojumu sniedzējiem, kuru peļņu neietekmē EURIBOR likmes svārstības. Līdz ar to uzņēmumu ienākuma nodokļa piemaksa ir pastāvīgs tiesiskais risinājums, kam nav tiešas saistības ar EURIBOR likmes svārstību rezultātā gūto virspēļu. Izvēloties uzņēmumu ienākuma nodokļa piemaksu attiecināt arī uz patērētāju kredītiestānu pakalpojumu sniedzējiem, likumdevējs nav rīkojies patvaļīgi.

Treškārt, Satversmes tiesa secināja, ka likumdevēja izraudzītais uzņēmumu ienākuma nodokļa aprēķināšanas princips ir pamatots ar objektīviem un racionāliem apsvērumiem, turklāt uzņēmumu ienākuma nodokļa piemaksas sistēma neparedz nesamērīgu slogu apstrīdēto normu adresātiem un nav konfiscējoša. Līdz ar to apstrīdētās normas, ciktāl tās paredz uzņēmumu ienākuma nodokļa piemaksas pienākumu patērētāju kredītiestānu pakalpojumu sniedzējiem, atbilst Satversmes 105. panta pirmajam un trešajam teikumam.

Ceturtkārt, Satversmes tiesa atzina, ka patērētāju kredītiestānu pakalpojumu sniedzēji neatrodas vienādos un pēc noteiktiem kritērijiem salīdzināmos apstākļos ar citiem uzņēmumu ienākuma nodokļa maksātājiem, tādēļ apstrīdētās normas šajā aspektā atbilst Satversmes 91. panta pirmajam teikumam. Vienlaikus apstrīdētās normas paredz vienādu attieksmi pret atšķirīgos apstākļos esošām personu grupām – kredītiestādēm un patērētāju kredītiestānām.

pakalpojumu sniedzējiem. Tomēr šādai attieksmei ir objektīvs un saprātīgs pamats. Likumdevējs ir izvēlējis uzņēmumu ienākuma nodokļa piemaksu attiecināt uz tām nodokļa maksātāju grupām, kuras sniedz finanšu pakalpojumus un kurām ir augsti rentabilitātes rādītāji. Tādējādi sabiedrības labklājības nodrošināšanā vienlīdzīgi ir iesaistītas tieši tās personu grupas, kuras no līdzšinējās uzņēmumu ienākuma nodokļa sistēmas guva papildu labumu. Līdz ar to apstrīdētās normas arī šajā aspektā atbilst Satversmes 91. panta pirmajam teikumam.

2.4. Eiropas Savienības tiesības

Satversmes tiesa pārskata posmā izskatīja astoņas lietas, kas saistītas ar Eiropas Savienības tiesību piemērošanu.

Četras no šīm lietām saistītas ar Kriminālprocesa likuma 59. nodaļas regulējumu attiecībā uz procesu par noziedzīgi iegūtu mantu. Lietā Nr. 2022-01-01 par lietas materiālu pieejamību, lietā Nr. 2021-44-01 par pārsūdzību procesā par noziedzīgi iegūtu mantu un lietā Nr. 2022-32-01 par mantas noziedzīgās izcelsmes pierādīšanu Satversmes tiesa vērsās EST ar prejudiciāliem jautājumiem.¹⁵ Pēc EST 2024. gada 4. oktobra sprieduma¹⁶ Satversmes tiesa pieņēma spriedumus minētajās lietās, kā arī spriedumu lietā Nr. 2023-40-01 par tiesībām iesniegt pierādījumus procesā par noziedzīgi iegūtu mantu.

Satversmes tiesa ņēma vērā EST spriedumā sniegto norādi, ka tāds tiesiskais regulējums kā Kriminālprocesa likuma 59. nodaļa attiecībā uz procesu par noziedzīgi iegūtu mantu neietilpst Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2014/42 par nozieguma rīku un noziedzīgi iegūtu līdzekļu iesaldēšanu un konfiskāciju Eiropas Savienībā un Padomes Pamatlēmuma 2005/212/TI par noziedzīgi iegūtu līdzekļu, nozieguma rīku un īpašuma konfiskāciju piemērošanas jomā.

Satversmes tiesa atzina, ka uz procesu par noziedzīgi iegūtu mantu tomēr attiecas Eiropas Parlamenta un Padomes Regula 2018/1805 par iesaldēšanas rīkojumu un konfiskācijas rīkojumu savstarpējo atzīšanu. Tādējādi, vērtējot apstrīdēto normu atbilstību Satversmes 92. panta pirmajam teikumam, jāņem vērā arī Hartas 47. pants, kurā ietvertas tiesības uz efektīvu tiesību aizsardzību un taisnīgu tiesu. Satversmes tiesa norādīja, ka efektīva tiesību aizsardzība tiesā ir uzskatāma par vispārēju Eiropas Savienības tiesību principu, kas balstīts dalībvalstu kopīgās konstitucionālajās tradīcijās. Lietā Nr. 2022-32-01 Satversmes tiesa norādīja, ka ir jāņem vērā arī Hartas 48. pants, kurā ir ietverta nevainīguma prezumpcija un tiesības uz aizstāvību. Tādējādi minētajās lietās Satversmes tiesa pārbaudīja apstrīdēto normu atbilstību Satversmes 92. panta pirmajam teikumam kopsakarā ar prasībām, kas noteiktas Hartas 47. pantā un Konvencijas 6. panta 1. punktā tā civiltiesiskajā aspektā.

Lietā Nr. 2024-07-01 par valsts kompensāciju cietušajiem¹⁷ Satversmes tiesa pārbaudīja apstrīdēto normu atbilstību Padomes Direktīvai 2004/80 par kompensāciju noziegumos cietušajiem, ņemot vērā EST sniegto direktīvas interpretāciju. Satversmes tiesa norādīja, ka taisnīgai un samērīgai kompensācijai minētās direktīvas izpratnē nav obligāti jāatbilst zaudējumu atlīdzinājumam, kas varētu tikt piespriests par labu tišā vardarbīgā noziegumā cietušajam no šā nozieguma izdarītāja. Tomēr dalībvalsts pārsniedz savu rīcības brīvību valsts kompensācijas sistēmas izveidē, ja tās tiesību normās ir paredzēta tikai simboliska vai acīmredzami nepietiekama kompensācija.

Attiecībā uz fiksētu kompensācijas apmēru atkarībā no cietušajam nodarītā vardarbības akta un iestādes vai tiesai rīcības brīvības neesamību kompensācijas apmēra noteikšanā Satversmes tiesa atzina, ka, lai gan šāda izvēle var būt atbilstoša direktīvai, tomēr kompensāciju skalai ir jābūt pietiekami detalizētai, lai izvairītos no tā, ka fiksēta kompensācija varētu izrādīties acīmredzami nepietiekama. Turklāt likumdevējam, nosakot fiksētu kompensācijas apmēru, ir jāraugās, lai kompensācija ikvienā gadījumā, ņemot vērā katras lietas konkrētos apstākļus, būtu taisnīga un samērīga.

¹⁵ Papildu informācija par lietām Nr. 2022-01-01, Nr. 2021-44-01, Nr. 2022-32-01 un Nr. 2023-40-01 ietverta pārskata sadaļā "Pamatīstības" un "Kriminālprocess".

¹⁶ EST 2024. gada 4. oktobra spriedums apvienotajās lietās C-767/22, C-49/23 un C-161/23 "IDream u. c".

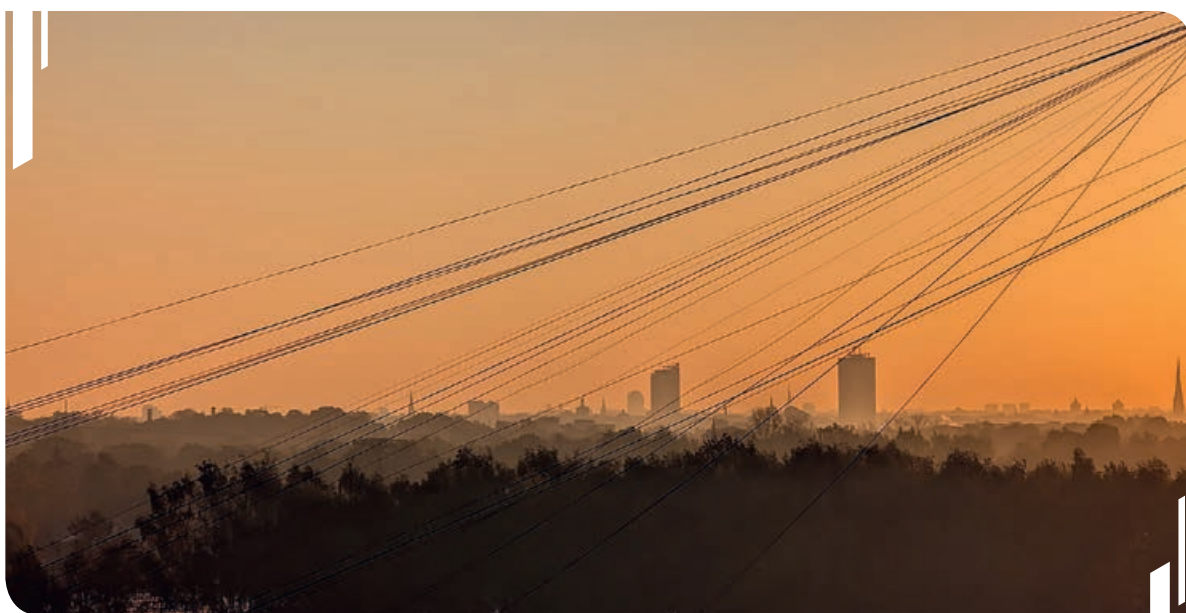
¹⁷ Papildu informācija par lietu Nr. 2024-07-01 ietverta pārskata sadaļā "Pamatīstības".

Vienlaikus Satversmes tiesa norādīja, ka ir svarīgi nodrošināt valsts kompensācijas sistēmas finansiālo ilgtspēju, lai garantētu taisnīgu un samērīgu kompensāciju visiem attiecīgās dalībvalsts teritorijā izdarītajos tišos vardarbīgos noziegumos cietušajiem. Proporcionāla kompensācijas sadale atbilstoši cietušo skaitam pati par sevi ir saskanīga ar direktīvu. Tomēr Satversmes tiesa norādīja, ka proporcionāla kompensācijas sadale ietekmē katram cietušajam izmaksājamās kompensācijas apmēru īpaši situācijā, kur apstrīdētās normas nosaka kompensācijas apmēra sadalījumu atkarībā no cietušo skaita un neatstāj iespēju to noteikt tiesību piemērotājam. Šī iemesla dēļ Satversmes tiesa secināja, ka apstrīdētās normas, ciktāl tās nosaka personas nāves gadījumā piešķiramo valsts kompensācijas maksimālo apmēru, paredzot tā sadalīšanu proporcionāli cietušo skaitam, ne vienmēr nodrošina taisnīgu un samērīgu kompensāciju. Lai kompensācija būtu taisnīga un samērīga, nozīme var tikt piešķirta gan maksimālajam tās apmēram, gan tās sadalījumam starp cietušajiem, gan arī citiem apstākļiem.

Lietā Nr. 2024-19-01¹⁸ par uzņēmumu ienākuma nodokļa piemaksas piemērošanu caurplūstošajām dividendēm Satversmes tiesa vērtēja apstrīdēto normu atbilstību Padomes Direktīvai 2011/96 par kopējo sistēmu nodokļu uzlikšanai, ko piemēro mātesuzņēmumiem un meitasuzņēmumiem, kuri atrodas dažādās dalībvalstīs.

Satversmes tiesa norādīja, ka atbilstoši Direktīvai 2011/96 ierobežojumiem, ko rada dalībvalstu nodokļu noteikumi, nevajadzētu ietekmēt peļņas sadali uzņēmumu grupā. Tādēļ jāparedz neitrāli nodokļu noteikumi. Šādā nolūkā meitasuzņēmuma, kura juridiskā adrese atrodas vienā dalībvalstī, peļņas sadale citā dalībvalstī reģistrētam mātesuzņēmumam jāatbrīvo no nodokļa, kas ieturams izcelsmes vietā, un jānovērš nodokļu dubulta uzlikšana. Attiecībā uz direktīvā paredzēto izvēles iespēju starp atbrīvojuma no nodokļa sistēmu un atskaitīšanas sistēmu Satversmes tiesa turklāt norādīja, ka Latvijā ir ieviesta atbrīvojuma no nodokļa sistēma.

Satversmes tiesa visupirms pārbaudīja, vai apstrīdētās normas neparedz tiešu caurplūstošo dividenžu aplikšanu ar nodokli, un norādīja, ka Uzņēmumu ienākuma nodokļa likumā ir skaidri noteikts, ka uzņēmumu ienākuma nodoklis nav jāmaksā par caurplūstošajām dividendēm. Turklāt, lemjot par peļņas sadali, uzkrātās caurplūstošās dividendes var attiecināt uz nākamajiem taksācijas periodiem, tādējādi samazinot uzņēmumu ienākuma nodokļa bāzi.

18 Papildu informācija par lietu Nr. 2024-19-01 ietverta pārskata sadaļā "Nodokļu tiesības" un sadaļā "Lēmumi par tiesvedības izbeigšanu".

Turpinājumā Satversmes tiesa, ievērojot EST judikatūrā sniegtās norādes, izvērtēja, vai apstrīdētās normas paredz netiešu aplikšanu ar nodokļiem. Tā atzina, ka ar nodokļa piemaksas regulējumu mijiedarbībā ar Uzņēmumu ienākuma nodokļa likuma 6. panta pirmo un otro daļu ir nodrošināts, ka caurplūstošās dividendes netiek apliktas ar nodokli ne to saņemšanas brīdī, kad tiek aprēķināta nodokļa piemaksa, ne brīdī, kad tās, sadalot peļņu, tiek izmaksātas tālāk un tiek aprēķināts uzņēmumu ienākuma nodoklis. Saskaņā ar Uzņēmumu ienākuma nodokļa likuma 17. panta 7.¹ daļu patērētāju kreditēšanas pakalpojumu sniedzējam ir tiesības hronoloģiskā secībā samazināt aprēķināto uzņēmumu ienākuma nodokli par iepriekš samaksāto nodokļa piemaksu. Šīs tiesības var nebūt iespējams izmantot tajā pašā gadā, kad aprēķināti un veikti šā nodokļa maksājumi. Lai novērstu šādas situācijas negatīvo ietekmi uz patērētāju kreditēšanas pakalpojumu sniedzēju finanšu slogu, likumdevējs paredzējis, ka uzņēmumu ienākuma nodokli neieskaitīto nodokļa piemaksas daļu var pārnest uz nākamajiem taksācijas gadiem. Šī pārvešana nav ierobežota laikā.

Turklāt patērētāju kreditēšanas pakalpojumu sniedzējs, kas nevar nekavējoties samazināt ar uzņēmumu ienākuma nodokli aplikamo objektu par iepriekš samaksāto nodokļa piemaksu, var izvēlēties šīs tiesības īstenot vēlāk, nākamajos taksācijas gados, vai veikt citas darbības, kas nepieciešamas, lai nodrošinātu sev iespēju šīs tiesības izmantot konkrētajā gadā. Minētās darbības var ietvert dažādas stratēģiskas izvēles attiecībā uz peļņu un tās sadali.

Satversmes tiesa atgādināja, ka valsts tiesību normas var interpretēt atbilstoši Eiropas Savienības tiesību normām, ņemot vērā valsts tiesības kopumā un piemērojot tajās atzītās interpretācijas metodes, ja tiek nodrošināta šajā lietā piemērojamās direktīvas pilnīga efektivitāte un rasts risinājums, kurš atbilst tās mērķim. Satversmes tiesa secināja, ka nedz no apstrīdēto normu teksta, nedz arī no likumdevēja nolūka neizriet, ka apstrīdētās normas uzliktu pieteikuma iesniedzējai lielāku nodokļu slogu, nekā tad, ja uzkrātās caurplūstošās dividendes būtu izslēgtas no nodokļa bāzes. Apstrīdētās normas līdz ar to neparedz caurplūstošo dividendžu tiešu vai netiešu aplikšanu ar uzņēmumu ienākuma nodokli attiecībā uz uzkrātajām caurplūstošajām dividendēm.

Pārskata periodā Satversmes tiesai divās lietās radās šaubas par Eiropas Savienības tiesību interpretāciju, un šajās lietās tā apturēja tiesvedību un vērās EST ar lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu. Lietā Nr. 2024-09-01 par kredīta procentu kompensāciju Satversmes tiesai radās šaubas par to, vai LESD 127. panta 4. punkts ir interpretējams tādējādi, ka tajā noteiktais pienākums savlaicīgi apspriesties ar Eiropas Centrālo banku ir ievērots, ja Saeima ir pieņēmusi likumu pirms Eiropas Centrālās bankas atzinuma saņemšanas, tomēr pastāv procedūra, kuras ietvaros ir iespējama šā likuma otrreizēja caurlūkošana Saeimā pirms tā izsludināšanas un spēkā stāšanās. Satversmes tiesa turklāt uzdeva jautājumus par tiesiskajām sekām, kas rastos, ja minētais no Eiropas Savienībām tiesībām iespējami izrietošais pienākums nebūtu izpildīts.

Savukārt lietā Nr. 2024-10-03 par zemes piešķiršanu vēja elektrostaciju būvniecībai Satversmes tiesa vērās EST ar vairākiem jautājumiem par apstrīdēto normu atbilstību LESD 107. panta 1. punktā ietvertajam valsts atbalsta jēdzienam.

2.5. Kriminālprocess

Satversmes tiesa līdz šim izskatījusi 21 lietu par kriminālprocesu regulējošo tiesību normu atbilstību Satversmei. Astoņas no tām saistītas ar procesu par noziedzīgi iegūtu mantu, un no šīm astoņām lietām pārskata posmā izskatītas četras. Būtiski, ka tās izskatītas pēc tam, kad bija saņemts EST prejudiciālais nolēmums – tajā sniegta atbilde uz Satversmes tiesas jautājumiem par Eiropas Savienības tiesisko regulējumu, kas piemērojams procesā par noziedzīgi iegūtu mantu.¹⁹

Lietā Nr. 2022-01-01 vērtētas tiesību normas, kas procesā par noziedzīgi iegūtu mantu noteica kārtību, kādā ar mantu saistītā persona var iepazīties ar lietas materiāliem un pārsūdzēt lēmumu par piekļuves liegšanu tiem. Satversmes tiesa savulaik jau bija izskatījusi līdzīgu lietu Nr. 2016-13-01, kurā tiesību norma, kas ar mantu saistītajai personai ļāva iepazīties ar lietas materiāliem tikai ar procesa virzītāja atļauju un viņa noteiktajā apjomā, atzīta par neatbilstošu Satversmes 92. panta pirmajam teikumam. Lietā Nr. 2022-01-01 Satversmes tiesa nostiprināja tās judikatūrā jau atzīto par Konvencijas 6. panta civiltiesiskā, nevis krimināltiesiskā aspekta attiecināšanu uz procesu par noziedzīgu iegūtu mantu. Proti, šajā procesā netiek izlemta personas vaina, bet gan jautājumi, kas skar personu civilās tiesības un pienākumus, tādēļ uz personām, kas saistītas ar mantu, ir attiecināms Konvencijas 6. pants tā darbības civiltiesiskajā aspektā. Šajā lietā apstrīdētās normas tika atzītas par atbilstošām tiesībām uz taisnīgu tiesu, jo likumdevējs procesa virzītāja lēmumam par tiesībām iepazīties ar lietas materiāliem bija paredzējis tiesas kontroli. Satversmes tiesa arī noskaidroja, kā apstrīdētās normas darbojas praksē. Tā secināja, ka tiesas patiešām vērtē, vai konkrētajā gadījumā ir panākts taisnīgs līdzsvars starp nepieciešamību nodrošināt pušu līdzvērtīgu iespēju principa ievērošanu un nepieciešamību aizsargāt izmeklēšanas noslēpumu.

Lietā Nr. 2023-40-01 vērtēta tiesību norma, kas procesā par noziedzīgi iegūtu mantu iesaistītajām personām nosaka tiesības iesniegt pierādījumus tikai rajona (pilsētas) tiesā un liedz tos iesniegt apgabaltiesā. Minētā lieta papildina Satversmes tiesas judikatūru par pušu līdzvērtīgu iespēju principu, kas ir viens no taisnīga tiesas procesa elementiem. Satversmes tiesa atzina, ka ierobežojums iesniegt pierādījumus apgabaltiesā neatbilst pušu līdzvērtīgu iespēju principam, ja ar mantu saistītā persona nav varējusi savlaicīgi iesniegt pierādījumus rajona (pilsētas) tiesā objektīvu iemeslu dēļ un ja apgabaltiesa, to konstatējot, nav tiesīga atcelt rajona (pilsētas) tiesas lēmumu un nodot materiālus jaundai izskatīšanai. Satversmes tiesa arī noraidīja Saeimas argumentu, ka personu pamattiesības aizskar nevis apstrīdētā norma, bet gan tās piemērošanas prakse.

Lietā Nr. 2022-32-01 vērtētas tiesību normas, kas regulē mantas noziedzīgas izcelsmes pierādīšanas standartu un pienākumu procesā par noziedzīgi iegūtu mantu, kas izdalīts no kriminālprocesa pēc Krimināllikuma 195. panta trešās daļas par autonomo²⁰ noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu. Lai noskaidrotu, vai apstrīdētais regulējums atbilst Satversmes 92. panta pirmajam teikumam, Satversmes tiesa noskaidroja, vai tas nodrošina taisnīgu līdzsvaru starp pušu līdzvērtīgu iespēju principu un sabiedrības interesi, lai noziedzīgi iegūta manta tiktu efektīvi konfiscēta. Tiesa pārbaudīja: 1) vai ar mantu saistītajai personai var tikt uzlikts pienākums pierādīt mantas likumīgo izcelsmi; 2) ja šādu pienākumu var uzlikt, vai ar mantu saistītajai personai, vērtējot procesu kopumā, ir nodrošinātas atbilstošas procesuālās garantijas, lai tā varētu pierādīt mantas likumīgo izcelsmi. Tiesa atzina, ka mantas noziedzīgas izcelsmes pierādīšanā ir pieļaujams pierādīšanas standarts “iespējamības pārsvars” – tiesai no procesa

19 EST 2024. gada 4. oktobra sprieduma apvienotajās lietās C-767/22, C-49/23 un C-161/23 “iDream u. c.” 80. un 89. punkts. Plašāku informāciju sk. pārskata sadaļā “Eiropas Savienības tiesības”.

20 Autonomā (*stand-alone* – angļu val.) noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšana tiek izmeklēta, nenoskaidrojot noziedzīgo nodarījumu, no kura attiecīgā manta ir cēlusies.

virzītāja iesniegtajiem pierādījumiem jāgūst pārliecība par to, ka manta, visticamāk, ir gūta no noziedzīga nodarījuma. Ar mantu saistītajai personai pamatoti uzlikts pienākums pierādīt mantas likumīgu izcelsmi. Savukārt nevainīguma prezumpcijas princips kā kriminālprocesuāla garantija ir jāievēro pamata kriminālprocesā attiecībā uz personu, kurai tajā ir aizdomās turētā, apsūdzētā vai cits statuss, kas dod tiesības uz aizstāvību. Tomēr nevainīguma prezumpcija neattiecas uz personu, kas saistīta ar mantu, jo procesā par noziedzīgi iegūtu mantu tiek lemts vienīgi par mantas noziedzīgo izcelsmi civiltiesiskā aspektā.

Lietā Nr. 2021-44-01 vērtēta tiesību norma, kas noteic, ka procesā par noziedzīgi iegūtu mantu lieta izskatāma tikai divās tiesu instancēs – rajona (pilsētas) tiesā un apgabaltiesā. Šī tiesību norma lietā Nr. 2017-10-01 savulaik tika atzīta par atbilstošu Satversmes 91. panta pirmajā teikumā nostiprinātajam tiesiskās vienlīdzības principam. Savukārt lietā Nr. 2021-44-01 šī norma atzīta par atbilstošu Satversmes 92. panta pirmajam teikumam. Satversmes tiesa secināja, ka likumdevējs procesā par noziedzīgi iegūtu mantu apgabaltiesā ir nodrošinājis personai taisnīgu tiesas procesu. Arī šajā lietā, līdzīgi kā citās pārskata posmā izskatītajās lietās attiecībā uz procesu par noziedzīgi iegūtu mantu, tiesa norādīja, ka uz personu, kas saistīta ar mantu, ir attiecināms Konvencijas 6. pants tā darbības civiltiesiskajā aspektā. Tādējādi uz minēto procesu neattiecas Konvencijas 7. protokola 2. pantā noteiktā prasība nodrošināt notiesājoša sprieduma pārsūdzību vismaz vienā instancē. Savukārt no Konvencijas 6. panta tā darbības civiltiesiskajā aspektā neizriet pienākums dalībvalstīm visos gadījumos izveidot kasācijas vai apelācijas instances tiesas; tomēr tad, ja šādas tiesas tiek izveidotas, tām savā darbībā jāievēro Konvencijas 6. pants. Līdz ar to, lai noskaidrotu, vai apstrīdētā norma atbilst Satversmes 92. panta pirmajam teikumam, Satversmes tiesa pārbaudīja: 1) kāds ir likumdevēja mērķis procesa par noziedzīgi iegūtu mantu regulēšanā un kāds ir šā procesa raksturs; 2) vai personai procesā par noziedzīgi iegūtu mantu, jo īpaši apgabaltiesā, tiek nodrošināts taisnīgs tiesas process.

Lietā Nr. 2021-44-01 Pārsūdzība procesā par noziedzīgi iegūtu mantu

Satversmes tiesa 2025. gada 16. aprīlī pieņēma spriedumu lietā Nr. 2021-44-01 “Par Kriminālprocesa likuma 631. panta trešās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 92. panta pirmajam teikumam”.

Lietā vērtēta tiesību norma, kas noteic, ka procesā par noziedzīgi iegūtu mantu lieta izskatāma tikai divās tiesu instancēs – rajona (pilsētas) tiesā un apgabaltiesā.

Lietā ierosināta pēc konstitucionālajām sūdzībām. Tajās norādīts, ka pieteikumu iesniedzēju gadījumā ar rajona (pilsētas) tiesas lēmumu process par noziedzīgi iegūtu mantu izbeigts, bet manta atzīta par noziedzīgi iegūtu un konfiscēta ar apgabaltiesas lēmumu. Tā kā apgabaltiesas lēmums atbilstoši apstrīdētajai normai nav pārsūdzams, pieteikumu iesniedzējiem liegta iespēja pārliecināties par tā tiesiskumu. Tādējādi nav tikušas nodrošinātas tiesības uz taisnīgu tiesu.

Pirmkārt, Satversmes tiesa atzina, ka procesā par noziedzīgi iegūtu mantu uz personu, kas saistīta ar mantu, ir attiecināmas Konvencijas 6. pantā nostiprinātās tiesības uz taisnīgu tiesu šā panta darbības civiltiesiskajā aspektā. Tādējādi uz minēto procesu neattiecas Konvencijas 7. protokola 2. pantā noteiktā prasība nodrošināt notiesājoša sprieduma pārsūdzību vismaz vienā instancē. Proti, Konvencijas 6. pants tā darbības civiltiesiskajā aspektā neuzliek pienākumu dalībvalstīm visos gadījumos izveidot kasācijas vai apelācijas instances tiesas – tomēr tad, ja šādas tiesas tiek izveidotas, tām savā darbībā jāievēro Konvencijas 6. pants. Arī Satversmes 92. panta pirmais teikums neparedz valstij pienākumu visās lietu kategorijās noteikt personai tiesības uz pārsūdzību augstākas instances tiesā, ja zemākās instances tiesā ir bijis nodrošināts pienācīgs tiesas process.

Otrkārt, Satversmes tiesa norādīja, ka process par noziedzīgi iegūtu mantu ir atsevišķs un nošķirts process, kurā tiesa izlemj tikai vienu lietā radušos jautājumu – mantisko jautājumu. Likumdevēja mērķis, paredzot šādu procesu, bija nodrošināt savlaicīgu un uz procesa ekonomijas interesēm vērstu kriminālprocesā radušos mantisko jautājumu atrisināšanu. Tā kā process par noziedzīgi iegūtu mantu ir izņēmums no mantisko jautājumu risināšanas kārtības pamata kriminālprocesā, šim procesam var būt noteikti atšķirīgi noteikumi, kas vērsti uz tā mērķa ātru un efektīvu sasniegšanu. Viens no šādiem noteikumiem ir atšķirīga nolēmumu pārsūdzēšanas kārtība – atbilstoši apstrīdētajai normai mantisko jautājumu izskatīšana paredzēta tikai divās tiesu instancēs.

Treškārt, Satversmes tiesa uzsvēra, ka lietas izskatīšanas procedūra ir taisnīga, ja personai nodrošinātas tiesības tikt uzklautai, tiesības pilnvērtīgi izmantot iespēju iesniegt pierādījumus, kā arī nodrošināta pušu līdzvērtīgu iespēju principa piemērošana attiecīgās tiesvedības procesa raksturam atbilstošā veidā. Tiesa secināja, ka apgabaltiesas kompetence procesā par noziedzīgi iegūtu mantu neaprobežojas tikai ar tiesību jautājumu pārskatīšanu, jo apgabaltiesa atkārtoti pārbauda lietas faktus un vērtē pierādījumus par tiem. Lai gan apgabaltiesas rīcībā konkrētajā gadījumā bija lielāks materiālu apjoms nekā rajona (pilsētas) tiesai, lietā vērtējamie fakti un tiesību jautājumi pēc būtības bija tie paši, kas tika izskatīti rajona (pilsētas) tiesā. Tādējādi jautājums par mantas izcelsmi procesā par noziedzīgi iegūtu mantu pēc būtības tika izskatīts divās tiesu instancēs. Atsevišķos gadījumos dažus pierādījumus apgabaltiesa gan varētu būt vērtējusi kā pirmā un vienīgā instance. Tomēr apgabaltiesā lēmumi tiek pieņemti triju tiesnešu sastāvā jeb koleģiāli. Koleģialitāte ir viens no principiem, kas garantē tiesas objektivitāti un kalpo kā personas tiesību aizsardzības papildu garantija. Tādējādi kārtība, kādā apgabaltiesā tika izskatīta sūdzība vai protests par rajona (pilsētas) tiesas lēmumu procesā par noziedzīgi iegūtu mantu, nodrošināja personai tiesības tikt uzklautai un tiesības pilnvērtīgi izmantot iespēju iesniegt pierādījumus. Tāpat tika ievērots arī pušu līdzvērtīgu iespēju princips.

Ņemot vērā minēto, Satversmes tiesa atzina apstrīdēto normu par atbilstošu Satversmes 92. panta pirmajam teikumam.

Procesā par noziedzīgi iegūtu mantu personai tiek nodrošinātas tiesības tikt uzklautai un tiesības pilnvērtīgi izmantot iespēju iesniegt pierādījumus, kā arī tiek ievērots pušu līdzvērtīgu iespēju princips.

Lietā Nr. 2022-01-01 *Lietas materiālu pieejamība procesā par noziedzīgi iegūtu mantu*

Satversmes tiesa 2025. gada 19. februārī pieņēma spriedumu lietā Nr. 2022-01-01 “Par Kriminālprocesa likuma 627. panta ceturtās un piektās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 92. panta pirmajam teikumam”.

Lietā vērtētas tiesību normas, kas noteica kārtību, kādā ar mantu saistītā persona ir tiesīga iepazīties ar lietas materiāliem procesā par noziedzīgi iegūtu mantu un pārsūdzēt procesa virzītāja lēmumu par piekļuves liegšanu lietas materiāliem.

Lietā ierosināta pēc konstitucionālajām sūdzībām. Tajās norādīts, ka pieteikumu iesniedzējiem kā ar mantu saistītajām personām procesa virzītājs bija liedzis piekļuvi lietas materiāliem, ar kuriem pamatoti pieņēmumi par mantas noziedzīgo izcelsmi. Tādējādi pārkāpts no tiesībām uz taisnīgu tiesu izrietošais pušu līdzvērtīgu iespēju princips, jo pieteikumu iesniedzēji nostādīti nelabvēlīgākā situācijā salīdzinājumā ar otru tiesvedības pusi.

Procesā par noziedzīgi iegūtu mantu procesa virzītājam katrā gadījumā ir rūpīgi jāizvērtē ar mantu saistītās personas tiesības iepazīties ar lietas materiāliem un savs lēmums īpaši jāpamato.

Pirmkārt, Satversmes tiesa atzina, ka procesā par noziedzīgi iegūtu mantu uz personām ir attiecināmas tiesību uz taisnīgu tiesu garantijas – tostarp pušu līdzvērtīgu iespēju princips. Tas paredz visiem procesa dalībniekiem iespēju izklāstīt lietas apstākļus un liedz kādam no dalībniekiem piešķirt būtiskas

priekšrocības salīdzinājumā ar oponentu. Turklāt procesa dalībniekiem ir jābūt iespējai saņemt pilnīgu informāciju par pretējās puses izteikto viedokli, savāktajiem pierādījumiem un faktiem. Vienlaikus pušu līdzvērtīgu iespēju princips attiecībā uz pušu tiesībām iepazīties ar lietas materiāliem ir samērojams ar citām būtiskām tiesībām un interesēm – tostarp izmeklēšanas noslēpuma aizsardzību. Tādējādi starp pušu līdzvērtīgu iespēju principu un izmeklēšanas noslēpuma aizsardzību jānodrošina taisnīgs līdzsvars.

Otrkārt, Satversmes tiesa uzsvēra, ka procesa virzītājam katrā gadījumā ir rūpīgi jāizvērtē ar mantu saistītās personas tiesības iepazīties ar lietas materiāliem. Turklāt, tā kā šāds procesa virzītāja lēmums skar personas pamattiesības, tas ir īpaši jāpamato. Arī atbilstoši apstrīdētajai

normai procesa virzītājam katrā gadījumā bija individuāli jāizvērtē, vai attiecīgie materiāli ir uzrādāmi ar mantu saistītajai personai. Lai gan lietas materiāli bija noteikti par izmeklēšanas noslēpumu, procesa virzītājam bija pienākums katrā konkrētajā gadījumā nodrošināt personai tiesības uz taisnīgu tiesu – tostarp ņemot vērā pušu līdzvērtīgu iespēju principu.

Treškārt, Satversmes tiesa norādīja, ka apstrīdētā norma nodrošināja ar mantu saistītajai personai tiesības pārsūdzēt procesa virzītāja lēmumu un attiecīgi tiesai iespēju pārbaudīt procesa virzītāja lēmuma tiesiskumu un pamatotību. Tāpat šī norma nodrošināja to, ka nepieciešamības gadījumā arī tiesa ir tiesīga lemt par lietas materiālu uzrādīšanu ar mantu saistītajai personai. Tādējādi tika nodrošināta efektīva ar mantu saistītās personas tiesību uz īpašumu aizsardzība.

Ievērojot minēto, Satversmes tiesa secināja, ka apstrīdētās normas nodrošināja taisnīgu līdzsvaru starp pušu līdzvērtīgu iespēju principu un izmeklēšanas noslēpuma aizsardzību. Līdz ar to Kriminālprocesa likuma 627. panta ceturtā un piektā daļa (redakcijā, kas bija spēkā no 2018. gada 1. septembra līdz 2022. gada 2. novembrim) atbilst Satversmes 92. panta pirmajam teikumam.

Lieta Nr. 2022-32-01 Mantas noziedzīgās izcelsmes pierādīšana

Satversmes tiesa 2025. gada 14. martā pieņēma spriedumu lietā Nr. 2022-32-01 “Par Kriminālprocesa likuma 124. panta sestās un septītās daļas, 125. panta trešās daļas un 126. panta 3.¹ daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 92. panta pirmajam un otrajam teikumam”.

Lietā vērtētas tiesību normas, kas regulē mantas noziedzīgas izcelsmes pierādīšanu tādā procesā par noziedzīgi iegūtu mantu, kas izdalīts no kriminālprocesa par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu.

Lieta ierosināta pēc konstitucionālajām sūdzībām un Ekonomisko lietu tiesas pieteikuma. Konstitucionālajās sūdzībās norādīts, ka apstrīdētās normas pārkāpj pušu līdzvērtīgu iespēju principu, jo uz personu, kas saistīta ar mantu, pārņests nesamērīgs pienākums pierādīt mantas likumīgo izcelsmi. Savukārt Ekonomisko lietu tiesas pieteikumā norādīts, ka ar mantu saistītajai personai par mantas izcelsmi jāsniedz vairāk ziņu, nekā spējis noskaidrot procesa virzītājs kriminālprocesā.

Pirmkārt, Satversmes tiesa izbeidza tiesvedību daļā par Kriminālprocesa likuma 124. panta septītās daļas atbilstību Satversmes 92. panta pirmajam un otrajam teikumam, kā arī par Kriminālprocesa likuma 124. panta sestās daļas, 125. panta trešās daļas un 126. panta 3.¹ daļas atbilstību Satversmes 92. panta otrajam teikumam. Tiesa secināja, ka šīs apstrīdētās normas nerada attiecīgo pamattiesību aizskārumu.

Otrkārt, Satversmes tiesa atzina, ka valstij ir pienākums izveidot tādu tiesisko regulējumu, kas nodrošinātu, ka noziedzīgi iegūta manta tiek konfiscēta – arī tad, ja kriminālprocesā netiek konstatēta personas vaina. Tādējādi apstrīdētais regulējums ir ieviests ar mērķi nodrošināt noziedzīgi iegūtas mantas konfiskāciju arī gadījumos, kad objektīvu iemeslu dēļ nav iespējams pieņemt notiesājošu spriedumu pamata kriminālprocesā.

Treškārt, Satversmes tiesa uzsvēra, ka apstrīdētais regulējums nepārnes pierādīšanas pienākumutikaiuzpersonu,kassaitāarmantu,betparedzprocesavirzītājamunarmantusaistītajai personai dalītu mantas izcelsmes pierādīšanas pienākumu. Pierādījumi, kas pamato pieņemumu par mantas noziedzīgo izcelsmi, ir jāsniedz procesa virzītājam, savukārt pierādījumi par to,

Tiesai no procesa virzītāja iesniegtajiem pierādījumiem jāgūst pārliecība par to, ka manta, visticamāk, ir gūta no noziedzīga nodarījuma. Tādējādi tiek novērsta jebkāda patvaļa konfiskācijas procesā.

ka mantas izcelsme ir likumīga, – ar mantu saistītajai personai. Pienākums pierādīt mantas likumīgu izcelsmi ar mantu saistītajai personai uzlikts pamatoti.

Ceturtkārt, Satversmes tiesa secināja, ka ar mantu saistītajai personai ir nodrošinātas pietiekamas procesuālās garantijas, lai tā varētu pierādīt mantas likumīgu izcelsmi. Apstrīdētais regulējums nepiešķir būtiskas priekšrocības procesa virzītājam, savukārt ar mantu saistītajai personai neatņem tiesības iesniegt pierādījumus. Turklāt tiesai, kas izskata materiālus par noziedzīgi iegūtu mantu, ir jānodrošina pušu līdzvērtīgu iespēju principa ievērošana – tostarp jāpārlicinās, ka ar mantu saistītajai personai uzliktais pierādīšanas pienākums konkrētā gadījumā nav nesamērīgs.

Ievērojot minēto, Satversmes tiesa atzina, ka apstrīdētais regulējums nodrošina taisnīgu līdzsvaru starp pušu līdzvērtīgu iespēju principu un sabiedrības interesi, lai noziedzīgi iegūta manta tiktu efektīvi konfiscēta. Līdz ar to apstrīdētais regulējums atbilst Satversmes 92. panta pirmajam teikumam.

Lietā Nr. 2023-40-01 Pierādījumu iesniegšana procesā par noziedzīgi iegūtu mantu

Satversmes tiesa 2025. gada 24. februārī pieņēma spriedumu lietā Nr. 2023-40-01 “Par Kriminālprocesa likuma 629. panta ceturtās daļas vārdu “rajona (pilsētas) tiesai” atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1. pantam un 92. panta pirmajam teikumam”.

Lietā vērtēta tiesību norma, kas procesā par noziedzīgi iegūtu mantu iesaistītajām personām nosaka tiesības iesniegt pierādījumus tikai rajona (pilsētas) tiesā un liedz tos iesniegt apgabaltiesā.

Lietā ierosināta pēc konstitucionālajām sūdzībām. Tajās norādīts, ka atbilstoši apstrīdētajai normai apgabaltiesa procesā par noziedzīgi iegūtu mantu atteicās pieņemt no pieteikumu

iesniedzējiem pierādījumus par mantas izcelsmi. Tādējādi pārkāpts no tiesībām uz taisnīgu tiesu izrietošais pušu līdzvērtīgu iespēju princips.

Pirmkārt, Satversmes tiesa atzina, ka Satversmes 92. pants neprasa, lai valsts garantētu lietas dalībniekiem neierobežotas

Ierobežojot lietas dalībnieku tiesības iesniegt pierādījumus, ir jālīdzsvaro pušu līdzvērtīgu iespēju principa nodrošināšana un efektīva, savlaicīga procesa norise.

tiesības iesniegt pierādījumus jebkurā tiesvedības posmā pēc to vēlēšanās. Valsts var noteikt ierobežojumus pierādījumu iesniegšanai tiesā, taču šādiem ierobežojumiem jābūt samērīgiem un pamatotiem, lai novērstu procesuālo tiesību ļaunprātīgas izmantošanas iespējas un saglabātu procesa efektivitāti. Tādējādi starp personas tiesībām iesniegt pierādījumus un procesa efektivitāti jābūt nodrošinātam līdzsvaram.

Otrkārt, Satversmes tiesa norādīja, ka personai piederošās mantas izcelsme vislabāk ir zināma pašai šai personai. Var saprātīgi pieņemt, ka šīs personas rīcībā ir samērā skaidra informācija par mantas apjomu un apriti, to pamatojošu pierādījumu avotiem, to atrašanās vietu un personai pieejamo pierādījumu apjomu. Līdz ar to sagaidāms, ka ar mantu saistītā persona var procesa virzītāja pieņemumu par mantas noziedzīgo izcelsmi atspēkot, iesniedzot attiecīgus pierādījumus un tādējādi veicinot savu tiesību efektīvu aizsardzību.

Treškārt, Satversmes tiesa secināja: nav izslēdzama iespēja, ka rajona (pilsētas) tiesas nolēmumā norādītie mantas izcelsmi pamatojošie argumenti atšķiras no procesa virzītāja lēmumā par procesa uzsākšanu ietvertajām ziņām un ar mantu saistītajai personai šie argumenti ir jāatspēko sūdzībā apgabaltiesai. Tāpat jāņem vērā, ka procesa virzītājam ir tiesības iesniegt rajona (pilsētas) tiesai tādas ziņas par mantas izcelsmi, kuras ar mantu saistītajai personai – gadījumā, ja tai pieeja attiecīgajiem lietas materiāliem ir liegta, – var kļūt zināmas tikai pēc tiesas

lēmuma saņemšanas. Turklāt nav pilnībā izslēdzamas arī tādas objektīvi iespējamās situācijas, kad ar mantu saistītā persona pierādījumus var iegūt tikai pēc tam, kad lieta jau ir izskatīta rajona (pilsētas) tiesā. Tomēr apstrīdētais regulējums liedza ar mantu saistītajai personai šādus pierādījumus iesniegt apgabaltiesā. Tādējādi ar mantu saistītajai personai šādos apstākļos netika nodrošināts pušu līdzvērtīgu iespēju princips. Līdz ar to Kriminālprocesa likuma 629. panta ceturtais daļa, ciktāl tā līdz Kriminālprocesa likuma 631. panta piektās daļas spēkā stāšanās dienai – 2024. gada 22. oktobrim – nenodrošināja personai tiesības objektīvu iemeslu dēļ iesniegt pierādījumus apgabaltiesā, neatbilst Satversmes 92. panta pirmajam teikumam.

2.6. Lēmumi par tiesvedības izbeigšanu

Satversmes tiesa 2025. gadā pieņēma trīs²¹ lēmumus par tiesvedības izbeigšanu – lietās Nr. 2024-19-01, Nr. 2024-29-01 un Nr. 2025-08-01.

Lietā Nr. 2024-19-01 lēmums par tiesvedības izbeigšanu pieņemts, pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 29. panta pirmās daļas 5. un 6. punktu. Proti, prasījums daļā par apstrīdētajās normās noteikto pienākumu maksāt nodokļa piemaksu un iespēju samazināt ar uzņēmumu ienākuma nodokli apliekamo objektu par iepriekš samaksāto nodokļa piemaksu tika jau izspriests Satversmes tiesas 2025. gada 28. marta spriedumā lietā Nr. 2024-04-01. Savukārt attiecībā uz pienākumu maksāt uzņēmumu ienākuma nodokli par uzkrātajām caurplūstošajām dividendēm Satversmes tiesa atzina, ka apstrīdētās normas neaizskar pieteikuma iesniedzējas Satversmes 105. pantā ietvertās pamattiesības.

Lietā Nr. 2024-29-01 lēmums par tiesvedības izbeigšanu pieņemts, pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 29. panta pirmās daļas 6. punktu, jo pieteikuma iesniedzējai nebija tādu tiesību vai likumisku interešu, kuru aizsardzībai vajadzētu būt nodrošinātai pieejai tiesai.

Līdzīgi arī lietā Nr. 2025-08-01 tiesvedība izbeigta, pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 29. panta pirmās daļas 6. punktu, jo apstrīdētā norma neskar tādas pieteikuma iesniedzēja tiesības, kuru aizsardzība taisnīgā tiesā paredzēta Satversmes 92. panta pirmajā teikumā.

Lietā Nr. 2024-19-01 Caurplūstošās dividendes

Satversmes tiesa 2025. gada 30. maijā pieņēma lēmumu par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2024-19-01 “Par Uzņēmumu ienākuma nodokļa likuma 4.¹ panta pirmās, otrās un ceturtās daļas un 17. panta 7.¹ daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 105. panta pirmajam un trešajam teikumam”.

Lietā tika ierosināta pēc juridiskās personas konstitucionālās sūdzības. Lietā apstrīdētās normas noteica uzņēmumu ienākuma nodokļa piemaksas aprēķināšanas un samaksas kārtību. Konstitucionālajā sūdzībā norādīts, ka pieteikuma iesniedzēja ir patērētāju kredītešanas pakalpojumu sniedzēja, kurai ir vairāki Eiropas Savienības dalībvalstīs reģistrēti meitasuzņēmumi un viens mātesuzņēmums. No meitasuzņēmumiem tā saņem dividendes un tās izmaksā mātesuzņēmumam. Savukārt apstrīdētās normas liedz pieteikuma iesniedzējai tiesības hronoloģiski samazināt uzņēmumu ienākuma nodokļa piemaksas bāzi par uzkrātajām caurplūstošajām dividendēm. Tas rada pretrunu ar Eiropas Savienības tiesībās nostiprināto nodokļa dubultās uzlikšanas aizliegumu un aizskar pieteikuma iesniedzējas tiesības uz īpašumu.

Saeima atbildes rakstā norādīja, ka uzņēmumu nodokļa piemaksas aprēķinā tiek iekļauti tikai viena taksācijas gada finanšu dati. Ar nodokļa piemaksu netiek apliktas ne pirmstaksācijas gadā saņemtās caurplūstošās dividendes, ne uzkrātās caurplūstošās dividendes. Caurplūstošās dividendes netiek apliktas ar nodokļa piemaksu arī netieši. Tādējādi tiek ievērotas Eiropas Savienības tiesības.

Satversmes tiesa secināja, ka, aprēķinot uzņēmumu ienākuma nodokļa piemaksu, nav paredzēts ņemt vērā finanšu datus vai citu informāciju par iepriekšējiem taksācijas gadiem. Nodokļa piemaksas bāze var veidoties tikai par tādu peļņu, kas gūta paša patērētāju kredītešanas pakalpojumu sniedzēja saimnieciskās darbības rezultātā attiecīgajā gadā. Arī tad, ja zaudējumu segšanai izmantotās caurplūstošās dividendes jāatgūst ar peļņu no savas saimnieciskās darbības,

²¹ Salīdzinājumam 2024. gadā tika pieņemts viens lēmums par tiesvedības izbeigšanu, bet 2023. gadā – pieci.

tā ir pieteikuma iesniedzējas pašas gūta peļņa tajā gadā, kad tā veidojusies. Līdz ar to nav pamatoti pieņemt, ka tās saimnieciskajā darbībā gūtā peļņa faktiski būtu uzskatāma par caurplūstošajām dividendēm, par kurām nav maksājama nodokļa piemaksa.

Attiecībā uz pieteikuma iesniedzējas norādīto situāciju, kad uzkrātās caurplūstošās dividendes tiek netieši apliktas ar uzņēmumu ienākuma nodokli, tiesa atzina: apstāklis, ka sadalāmā peļņa pilnībā vai daļēji sastāv no uzkrātajām caurplūstošajām dividendēm, pats par sevi nenožīmē, ka pieteikuma iesniedzējai tiktu radīts lielāks nodokļu slogs. Ar nodokļa piemaksas regulējumu mijiedarbībā ar Uzņēmumu ienākuma nodokļa likuma 6. panta pirmo un otro daļu ir nodrošināts, ka caurplūstošās dividendes netiek apliktas ar nodokli ne to saņemšanas brīdī, kad tiek aprēķināta nodokļa piemaksa, ne brīdī, kad tās, sadalot peļņu, tiek izmaksātas tālāk un tiek aprēķināts uzņēmumu ienākuma nodoklis.

Satversmes tiesa konstatēja, ka var veidoties situācijas, ka nodokļa piemaksas apmērs pārsniedz maksājamā nodokļa apmēru. Tomēr tiesa nepiekrīt pieteikuma iesniedzējai, ka tā būs spiesta no uzņēmumu ienākuma nodokļa bāzes izslēgt uzkrātās caurplūstošās dividendes, lai veidotos maksājama nodoklis, ko var samazināt par samaksāto nodokļa piemaksu. Likumdevējs paredzējis, ka uzņēmumu ienākuma nodokli var ieskaitīt nodokļa piemaksu. Turklāt neieskaitīto nodokļa piemaksas daļu var pārnest uz nākamajiem taksācijas gadiem un šai pārvešanai nav laika ierobežojuma.

Tiesa norādīja, ka gan peļņas gūšana, gan zaudējumu rašanās un to segšanas kārtība ir atkarīga no komersanta saimnieciskās darbības un stratēģiskajām izvēlēm. Arī tas, ka pieteikuma iesniedzējai iepriekšējos gados bijuši zaudējumi un tie segti ar uzkrātajām caurplūstošajām dividendēm, ir bijis tieši saistīts ar pieteikuma iesniedzējas lēmumiem. Tādējādi patērētāju kredītešanas pakalpojumu sniedzējs, kas nevar nekavējoties samazināt ar uzņēmumu ienākuma nodokli apliekamo objektu par iepriekš samaksāto nodokļa piemaksu, var izvēlēties šīs tiesības īstenot vēlāk, nākamajos taksācijas gados, vai veikt citas darbības, kas nepieciešamas, lai nodrošinātu sev iespēju šīs tiesības izmantot konkrētajā gadā. Minētās darbības var ietvert dažādas stratēģiskas izvēles attiecībā uz peļņu un tās sadali.

Ar apstrīdētajām normām ir novērsta uzņēmumu ienākuma nodokļa dubulta uzlikšana uzkrātajām caurplūstošajām dividendēm. Nedz no apstrīdēto normu teksta, nedz arī no likumdevēja nolūka neizriet, ka apstrīdētās normas uzliktu pieteikuma iesniedzējai lielāku nodokļu slogu nekā tad, ja uzkrātās caurplūstošās dividendes būtu izslēgtas no nodokļa bāzes. Tas, ka atsevišķos gadījumos patērētāju kredītešanas pakalpojumu sniedzējiem pašu veiktās saimnieciskās darbības vai dividenžu izmaksas politikas dēļ var būt nepieciešams ilgāks laiks, lai tie varētu izmantot tiesības samazināt ar uzņēmumu ienākuma nodokli apliekamo objektu par iepriekš samaksāto nodokļa piemaksu, pats par sevi nenožīmē, ka uzkrātās caurplūstošās dividendes ar uzņēmumu ienākuma nodokli tiek apliktas dubultā. Tādējādi pieteikuma iesniedzējas uzkrātās caurplūstošās dividendes ar uzņēmumu ienākuma nodokli netiek apliktas ne tieši, ne arī netieši.

Līdz ar to Satversmes tiesa atzina, ka apstrīdētās normas nerada pieteikuma iesniedzējai Satversmes 105. panta pirmajā un trešajā teikumā ietverto tiesību uz īpašumu aizskārumu.

Lieta Nr. 2024-29-01 Testamenta apstrīdēšana

Satversmes tiesa 2025. gada 1. decembrī pieņēma lēmumu par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2024-29-01 "Par Civillikuma 637. panta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 92. panta pirmajam teikumam".

Lieta tika ierosināta pēc fiziskās personas konstitucionālās sūdzības. Apstrīdētā norma paredz, ka testamentu var apstrīdēt tikai testatora miršanas brīdī tuvākie – augstākas šķiras –

likumiskie mantinieki, bet attālāki radinieki to nevar apstrīdēt neatkarīgi no tā, vai augstākas šķiras likumiskie mantinieki ir vai nav izmantojuši savas tiesības testamentu apstrīdēt. Konstitucionālajā sūdzībā norādīts, ka apstrīdētā norma neatbilst Satversmes 92. panta pirmajam teikumam, jo liedz attālākiem radiniekiem apstrīdēt testamentu arī tad, ja mantojuma atstājēja tuvākais likumiskais mantinieks nemaz nav izteicis gribu mantot. Tādējādi personai netiek nodrošinātas tiesības uz pieeju tiesai.

Saeima atbildes rakstā norādīja, ka apstrīdētā norma nerada pieteikuma iesniedzējai Satversmes 92. panta pirmajā teikumā ietvertu tiesību aizskārumu. Proti, pieteikuma iesniedzējai nav aizskartas tādas tiesības vai likumiskās intereses, kuru aizsardzībai būtu nodrošināma pieeja tiesai atbilstoši Satversmes 92. panta pirmajā teikumā ietvertajām tiesību uz taisnīgu tiesu garantijām.

Satversmes tiesa atzina, ka Satversmes 92. panta pirmais teikums negarantē personai tiesības uz jebkura tai subjektīvi svarīga jautājuma izlemšanu tiesā. Tomēr valstij ir jānodrošina efektīva aizsardzība ikvienai personai, kuras tiesības vai likumiskās intereses ir aizskartas. Satversmes 105. pants aizsargā tiesības nākotnē iegūt vienīgi tādu mantojumu, attiecībā uz kuru persona var pamatot, ka tai ir konkrēta tiesiska paļāvība uz īpašuma tiesību īstenošanas iespējamību. Mantojums, kuru pieteikuma iesniedzēja cer nākotnē iegūt, nav uzskatāms par īpašumu, uz kura iegūšanu viņai varētu būt radusies tiesiskā paļāvība. Ja testaments tiktu atzīts par spēkā neesošu, zvērināts notārs aicinātu likumiskos mantiniekus pieņemt mantojumu un tuvākajam likumiskajam mantiniekam joprojām būtu tiesības izteikt gribu par mantojuma pieņemšanu. Tādēļ pieteikuma iesniedzējai nav tādu tiesību vai likumisku interešu, kuru aizsardzībai vajadzētu būt nodrošinātai pieejai tiesai. Līdz ar to Satversmes tiesa atzina, ka apstrīdētā norma nerada pieteikuma iesniedzējai Satversmes 92. panta pirmajā teikumā ietvertu pamattiesību aizskārumu.

Lieta Nr. 2025-08-01 Pieeja tiesai administratīvo pārkāpumu lietās

Satversmes tiesa 2025. gada 24. oktobrī pieņēma lēmumu par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2025-08-01 “Par Administratīvās atbildības likuma 183. panta pirmās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 92. panta pirmajam teikumam”.

Lieta tika ierosināta pēc fiziskās personas konstitucionālās sūdzības. Lietā apstrīdētā norma nosaka to subjektu loku, kuriem ir tiesības iesniegt sūdzību par lēmumu administratīvā pārkāpuma lietā, ja likums paredz tā pārsūdzības iespēju. Šajā lokā nav ietverta pie atbildības saucamā persona, attiecībā uz kuru pieņemts lēmums par administratīvā pārkāpuma procesa izbeigšanu pārkāpuma maznozīmīguma dēļ. Konstitucionālajā sūdzībā norādīts, ka apstrīdētā norma liedz pieteikuma iesniedzējam tiesības aizstāvēt savas tiesības vai likumiskās intereses, jo viņa rīcībā nav tāda tiesiskā mehānisma, lai iebilstu pret to, ka iestāde nepamatoti piemērojuši kādu likuma normu. Tādējādi valsts nav izpildījusi savu pozitīvo pienākumu nodrošināt personas tiesības uz savu aizskarto tiesību un likumisko interešu aizsardzību vismaz vienā tiesu instancē.

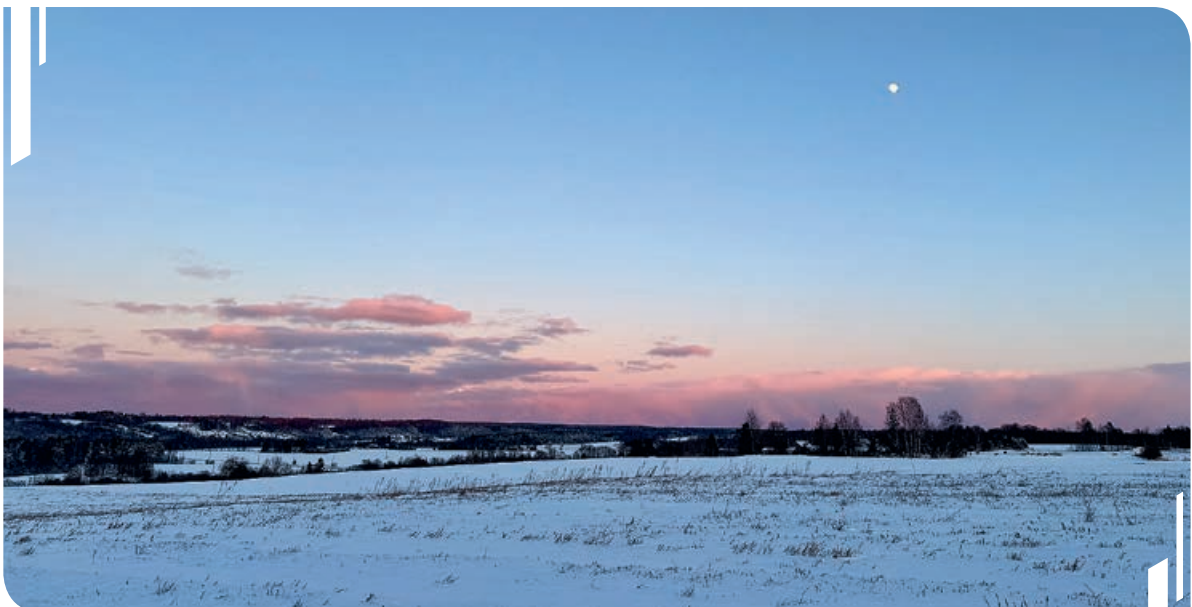
Saeima atbildes rakstā norādīja, ka Satversmes 92. pantā ietvertās tiesības uz taisnīgu tiesu neparedz pieeju tiesai ikvienā gadījumā. No apstrīdētās normas izrietošais liegums iesniegt sūdzību par lēmumu, ar kuru administratīvais pārkāpums atzīts par maznozīmīgu un process izbeigts, ir likumdevēja apzinātas un pamatotas izšķiršanās rezultāts. Šāds lēmums pēc savas dabas ir personai labvēlīgs, nevis tās tiesības vai likumiskās intereses ierobežojošs.

Satversmes tiesa atzina, ka saskaņā ar Administratīvās atbildības likuma 11. panta pirmo daļu persona var tikt atbrīvota no administratīvās atbildības, ja izdarītais administratīvais pārkāpums konkrētajos apstākļos nav radījis tādu apdraudējumu tiesiski aizsargātajām interesēm, lai būtu

pamats soda piemērošanai. Šāds pārkāpums tiek kvalificēts kā maznozīmīgs. Proti, lai gan pārkāpums ir izdarīts un formāli pastāv pamats piemērot administratīvo atbildību, šis pārkāpums pēc sava rakstura un kaitīguma pakāpes ir neliels, jo tā ietekme uz citu personu vai sabiedrības interesēm ir minimāla. Maznozīmīga pārkāpuma gadījumā personai var tikt izteikts aizrādījums, tomēr tas nerada tiesiskas sekas un nav uzskatāms par sodu. Tā kā ar lēmumu par administratīvā pārkāpuma procesa izbeigšanu netiek piemērots sods, tas nerada arī sekas, kas izrietētu no administratīvās sodāmības. Tādējādi lēmums par administratīvā pārkāpuma procesa izbeigšanu pārkāpuma maznozīmīguma dēļ nerada personai tiesiskas sekas.

Satversmes tiesa arī izvērtēja, vai apstrīdētās normas dēļ pieteikuma iesniedzējam netiek radītas citas nelabvēlīgas sekas. Tā atzina, ka pieteikuma iesniedzējs paudis hipotētisku iespējamību, ka pret viņu varētu tikt uzsākts kriminālprocess un celta civiltiesiska prasība un tādējādi iestādes lēmums, ar kuru tika izbeigts pieteikuma iesniedzēja administratīvā pārkāpuma process pārkāpuma maznozīmīguma dēļ, varētu būt izšķirošs pierādījums pret pieteikuma iesniedzēju. Tiesa secināja, ka šajos aspektos nav konstatējams pieteikuma iesniedzēja tiesību aizskārums. Turklāt nav konstatējams arī tas, ka pieteikuma iesniedzējam būtu radies tāds reputācijas aizskārums risks, lai varētu uzskatīt, ka ir aizskartas viņa tiesības Satversmes 92. panta pirmā teikuma izpratnē.

Līdz ar to Satversmes tiesa atzina, ka apstrīdētā norma neskar tādas pieteikuma iesniedzēja tiesības, kuru aizsardzība taisnīgā tiesā paredzēta Satversmes 92. panta pirmajā teikumā.

2.7. Kolēģiju lēmumi

Satversmes tiesas kolēģijām izskatīšanai no 2025. gada 1. janvāra līdz 31. decembrim nodoti 233 pieteikumi par lietas ierosināšanu.

Kā jau ierasts, vislielāko pieteikumu daļu veido konstitucionālās sūdzības. Satversmes tiesā 2025. gadā iesniegtas 220 konstitucionālās sūdzības, kas veidoja nedaudz mazāk kā 95 procentus no visiem tiesā saņemtajiem pieteikumiem. Aptuveni 80 procentus no konstitucionālajām sūdzībām iesniegušas fiziskās personas, bet aptuveni 20 procentus – privāto tiesību juridiskās personas (sabiedrības ar ierobežotu atbildību, akciju sabiedrības, biedrības, nodibinājumi, kā arī ārvalstīs reģistrēti komersanti).

Līdzīgi kā iepriekšējos gados otrais aktīvākais pieteikumu iesniedzējs bija tiesas, izskatot konkrētu civillietu, administratīvo pārkāpumu lietu, krimināllietu vai administratīvo lietu. Kopumā tās iesniedza 11 pieteikumus par lietas ierosināšanu. Savukārt vismaz 20 Saeimas deputāti iesniedza vienu pieteikumu un tiesībsargs – arī vienu pieteikumu.

Pārskata posmā turpinājās iepriekšējos gados novērotā tendence, ka vairāki konstitucionālie orgāni – pieteikumu iesniedzēji, kas minēti Satversmes tiesas likuma 17. panta pirmās daļas 1.–12. punktā, proti, Valsts prezidents, Saeima un Ministru kabinets – pieteikumus Satversmes tiesā neiesniedz. Tāpat neviens pieteikums netika saņemts arī no Valsts kontroles padomes, Tieslietu padomes un ģenerālprokurora.

Iesniedgtie pieteikumi aptvēra lielāko daļu no Satversmes VIII nodaļā ietvertajām pamattiesībām. Pieteikumos nebija apstrīdēta tiesību normu atbilstība vienīgi Satversmes 103. un 108. pantam.

Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 20. panta septītajai daļai lēmumu par lietas ierosināšanu vai atteikšanos ierosināt lietu Satversmes tiesa pieņem mēneša laikā no pieteikuma iesniegšanas dienas. Sarežģītās lietās tiesa šo termiņu var pagarināt līdz diviem mēnešiem. 2025. gadā kolēģijas pieņēma 13 lēmumus²² par iesniegtā pieteikuma izskatīšanas termiņa pagarināšanu. No minētajiem pieteikumiem divus bija iesniegušas tiesas, bet pārējos – privātpersonas. Pēc padziļināta izvērtējuma un papildu informācijas saņemšanas par pieciem privātpersonu iesniegtajiem pieteikumiem un vienu tiesas pieteikumu tika pieņemts lēmums par lietas ierosināšanu.

Satversmes tiesas likuma 20. panta 7.¹ daļa paredz: ja kolēģija lemj par atteikšanos ierosināt lietu un tiesnesis – kolēģijas loceklis – balso pret šādu kolēģijas nolēmumu, turklāt viņam ir motivēti iebildumi, pieteikuma izskatīšanu un lēmuma pieņemšanu nodod rīcības sēdei pilnā tiesas sastāvā. 2025. gadā rīcības sēdē izskatīti trīs pieteikumi.²³ Par diviem no tiem pieņemti lēmumi par lietas ierosināšanu.²⁴

Ja kolēģija ir pieņēmusi lēmumu par atteikšanos ierosināt lietu, tad tas neliedz tiesības pieteikuma iesniedzējam novērst kolēģijas lēmumā konstatētos pieteikuma trūkumus un iesniegt atkārtotu, likuma prasībām pilnībā atbilstošu pieteikumu. Arī 2025. gadā kolēģijas nedaudz vairāk kā 40 gadījumos atzina, ka pieteikums iesniegts atkārtoti, un par pieciem atkārtoti iesniegtajiem pieteikumiem tās pieņēma lēmumus par lietas ierosināšanu.²⁵ Visus pieteikumus, pēc kuriem tika ierosinātas lietas, bija iesniegušas privātpersonas.

22 Piemēram, 2024. gadā Satversmes tiesas kolēģijas pieņēma deviņus lēmumus par pieteikuma izskatīšanas termiņa pagarināšanu, bet 2023. gadā – 12 lēmumus.

23 Pieteikumi par lietas ierosināšanu Nr. 159/2025, Nr. 187/2025 un Nr. 192/2025.

24 Lietas Nr. 2025-36-01 un Nr. 2025-39-01.

25 Lietas Nr. 2025-16-01, Nr. 2025-22-03, Nr. 2025-26-01, Nr. 2025-28-0103 un Nr. 2025-40-03.

Visi lēmumi par lietas ierosināšanu ir pieejami Satversmes tiesas mājaslapas sadaļā “Ierosinātās un izskatītās lietas” pie attiecīgās lietas.²⁶ Savukārt visi lēmumi par atteikšanos ierosināt lietu publicēti Satversmes tiesas mājaslapas sadaļā “Kolēģiju lēmumi par atteikšanos ierosināt lietu”²⁷.

Lēmumi par lietu ierosināšanu

Ierosinātajās lietās skarti visdažādākie tiesību jautājumi. Arī 2025. gadā līdzīgi kā iepriekšējos gados visvairāk ierosinātas tādas lietas, kas attiecas uz pamattiesībām. Proti, ierosinātās lietas bija saistītas ar zemes lietošanas tiesību izmantošanas maksu un tās pieauguma ierobežojumu; likumiskajā lietošanā esošās zemes kadastrālās vērtēšanas un standartplatības aprēķināšanas kārtību; aizliegumu adoptēt bērnu par vardarbību sodītai personai; tiesībām ārvalstī studējošajam saņemt stipendiju sociālajam atbalstam; personas tiesībām pārsūdzēt tiesā iestādes lēmumu par administratīvā pārkāpuma procesa izbeigšanu pārkāpuma maznozīmības dēļ; atbalsta apmēru par meža lietošanas ierobežojumiem mikroliegumu dēļ; Jūrmalas lokālplānojuma tiesiskumu; ūdens patēriņa starpības sadales kārtību daudzdzīvokļu mājās; valsts īpašuma tiesību nostiprināšanu uz bezmantinieka mantu; samazināto iemaksu likmi 2. pensiju līmenī; trokšņa novērtēšanas un pārvaldības regulējumu; azartspēļu organizēšanas ierobežojumiem Daugavpils valstspilsētas pašvaldības administratīvajā teritorijā un Rīgas valstspilsētas pašvaldības administratīvajā teritorijā; fiziskās personas atbrīvošanu no parādsaistībām; solidaritātes iemaksas atlaidēm; aizliegumu veikt psihologa profesionālo darbību iepriekš sodītai personai; kritērijiem un kārtību reliģiskas organizācijas atzīšanai ar speciālu likumu; profesionālās ievirzes sporta izglītības iestādei piešķiramās dotācijas apmēra aprēķināšanas kārtību; pacienta dzīvībai vai veselībai nodarītā kaitējuma atlīdzības prasījuma termiņu; tiesībām iepazīties ar klasificētu informāciju, kas pamato lēmumu liegt ārzemniekam ieceļot Latvijā; dzīvokļos uzstādīto ūdens patēriņa skaitītāju valsts metroloģiskās kontroles izbeigšanu; nekustamā īpašuma piespiedu atsavināšanu sabiedrības vajadzībām un dabas resursu nodokļa aprēķināšanu.

Savukārt ar valststiesību jautājumiem saistīta Satversmes tiesā ierosinātā lieta par Murmastienes pagasta, Varakļānu pagasta un Varakļānu pilsētas iekļaušanu Madonas novadā.

Satversmes tiesa arī 2025. gadā ierosināja vairākas lietas par vienu un to pašu tiesību normu atbilstību augstāka juridiska spēka normām. Pieteikumos par šādu lietu ierosināšanu bija ietverts tiesā jau ierosinātām lietām līdzīgs prasījums, faktisko apstākļu izklāsts un juridiskais pamatojums. Tādēļ, konstatējot, ka līdzīgā lietā Saeima jau tikusi uzaicināta sniegt atbildes rakstu, kolēģija uzaicināja Saeimu iesniegt atbildes rakstu ar lietas faktisko apstākļu izklāstu un juridisko pamatojumu tādā gadījumā, ja tai norādāmi vēl kādi papildu apsvērumi.²⁸ Tāpat kolēģijas vairākas reizes konstatēja, ka nav nepieciešams uzaicināt institūciju, kas izdevusi apstrīdēto aktu, iesniegt atbildes rakstu, jo šī institūcija jau ir iesniegusi atbildes rakstu iepriekš citā lietā.²⁹

2025. gadā kolēģijas vairākas reizes lēma par ierobežotas pieejamības noteikšanu informācijai par pieteikuma iesniedzējiem. Pieteikumā Nr. 140/2024 tā iesniedzējs lūdza Satversmes tiesu izvērtēt Administratīvās atbildības likuma 183. panta pirmās daļas atbilstību Satversmes 92. panta pirmajam teikumam. Pieteikumā apstrīdētais Administratīvās atbildības likuma regulējums skāra jautājumu par personas tiesībām pārsūdzēt tādu lēmumu, ar kuru administratīvā pārkāpuma process izbeigts pārkāpuma maznozīmības dēļ.

26 <https://www.satv.tiesa.gov.lv/cases/>

27 <https://www.satv.tiesa.gov.lv/decisions/>

28 Sk., piemēram, Satversmes tiesas 1. kolēģijas 2025. gada 13. janvāra lēmumu par lietas ierosināšanu pēc pieteikuma Nr. 138/2024 un 1. kolēģijas 2025. gada 22. jūlija lēmumu par lietas ierosināšanu pēc pieteikuma Nr. 121/2025.

29 Sk., piemēram, Satversmes tiesas 1. kolēģijas 2025. gada 4. jūlija lēmumu par lietas ierosināšanu pēc pieteikumiem Nr. 118/2025 un Nr. 124/2025 un 2. kolēģijas 2025. gada 29. jūlija lēmumu par lietas ierosināšanu pēc pieteikumiem Nr. 133/2025, Nr. 134/2025 un Nr. 135/2025.

Izvērtējot pieteikumu Nr. 140/2024 un tam pievienotos dokumentus, kolēģija secināja, ka no administratīvā pārkāpuma procesa, kas uzsākts saistībā ar iespējamu fizisku un emocionālu vardarbību pret bērnu, lietas materiāliem izrietošā informācija par pieteikuma iesniedzēju ietilpst Satversmes 96. pantā ietvertu tiesību uz privātās dzīves neaizskaramību tvērumā. Tā kopā ar personu identificējošu informāciju ir uzskatāma par personas datiem Datu regulas 4. panta 1. punkta izpratnē. Savukārt šo personas datu izpaušana ir uzskatāma par datu apstrādi Datu regulas 4. panta 2. punkta izpratnē.

Konkrētajā gadījumā atbilstoši Datu regulas 6. panta 1. punkta “c” apakšpunktam personas datu apstrādes tiesiskais pamats ir uz Satversmes tiesu attiecināmi juridiski pienākumi, kas noteikti Satversmes tiesas likumā. Tomēr atbilstoši Datu regulas 5. panta 1. punkta “c” apakšpunktam personas datiem jābūt adekvātiem, atbilstīgiem un jāietver tikai tā informācija, kas nepieciešama personas datu apstrādes nolūkā. Kolēģija atzina, ka pieteikuma iesniedzēju un viņa ģimenes locekļus identificējošas informācijas publiskošana varētu radīt tādu viņu pamattiesību ierobežojumu, kas būtu lielāks nekā sabiedrības ieguvums no šādas informācijas publicēšanas. Konkrētajā gadījumā Satversmes tiesai tās kompetences istenošanai un likumā noteikto pienākumu veikšanai šīs informācijas publicēšana nav nepieciešama.

Līdz ar to kolēģija nolēma, ka pieteikumā un tam pievienotajos dokumentos norādītajai informācijai par pieteikuma iesniedzēju un viņu ģimenes locekļu identitāti ir nosakāma ierobežota pieejamība, kas ir spēkā līdz Satversmes tiesas galīgā nolēmuma pieņemšanai.³⁰

Pieteikumā Nr. 112/2025 tā iesniedzējs lūdza Satversmes tiesu izvērtēt Fiziskās personas atbrīvošanas no parādsaistībām likuma 4. panta pirmās daļas 2. un 5. punkta un 5. panta pirmās daļas 2. punkta un 2.¹ daļas atbilstību Satversmes 1. pantam un 105. panta pirmajiem trim teikumiem. Pieteikumā apstrīdētais Fiziskās personas atbrīvošanas no parādsaistībām likuma regulējums skāra jautājumu par tādu tiesību normu satversmību, kas nosaka, kādos gadījumos un pēc kādiem kritērijiem un pazīmēm fiziskās personas var tikt atbrīvotas no parādsaistībām. Vienlaikus tika arī lūgts ierobežot tiesības iepazīties ar pieteikumā un tā pielikumos ietvertu informāciju, kas uzskatāma par pieteikuma iesniedzējas komercnoslēpumu, citām personām, izņemot Saeimas pārstāvjus.

30 Satversmes tiesas 3. kolēģijas 2025. gada 29. janvāra lēmums par lietas ierosināšanu pēc pieteikuma Nr. 140/2024.

Kolēģija norādīja, ka saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 24. pantu tiesības iepazīties ar vēl neizskatītās lietas materiāliem ir tikai lietas dalībniekiem – pieteikuma iesniedzējam un attiecīgajai institūcijai vai amatpersonai, kas ir izdevusi apstrīdēto aktu. Tādējādi kolēģija atzina, ka pieteikuma iesniedzējas lūgums atsevišķi nav jāvērtē, jo saskaņā ar tiesību normām tiesības iepazīties ar šādu informāciju jau ir ierobežotas. Tādēļ minētais lūgums tika noraidīts.⁵¹

Līdzīgs lūgums – noteikt ierobežotas pieejamības statusu pieteikumā un tā pielikumos ietvertajai informācijai, kas uzskatāma par pieteikuma iesniedzējas komercnoslēpumu, – tika ietverts arī pieteikumā Nr. 128/2025. Pieteikumā tika lūgts izvērtēt Solidaritātes iemaksas likuma 6. panta pirmās daļas, kas regulē kritērijus solidaritātes iemaksas atlaides saņemšanai, satversmību. Arī izskatot šo lūgumu par ierobežotas pieejamības statusa noteikšanu, kolēģija secināja, ka tas atsevišķi nav jāvērtē, jo saskaņā ar tiesību normām tiesības iepazīties ar šādu informāciju jau ir ierobežotas. Līdz ar to minēto lūgumu kolēģija noraidīja.⁵²

Pieteikumā Nr. 203/2025 Administratīvā rajona tiesa lūdza Satversmes tiesu atzīt Pacientu tiesību likuma 16. panta piektās daļas pirmo teikumu par neatbilstošu Satversmes 92. panta trešajam teikumam. Minētā likumu norma paredz termiņu, kādā pacients ir tiesīgs pieprasīt atlīdzību par viņa dzīvībai vai veselībai nodarīto kaitējumu.

Izvērtējot pieteikumā un tam pievienotajos dokumentos ietverto informāciju, kolēģija konstatēja, ka tajos ir ietverti dati par personas, kura vērsusies Administratīvajā rajona tiesā, privāto dzīvi – tostarp informācija par veselības stāvokli. Šāda informācija ietilpst šīs personas tiesību uz privātās dzīves neaizskaramību tvērumā.

Kolēģija atzina, ka, apstrādājot personas identificējošo informāciju, kā arī datus par veselības stāvokli un ārstēšanas gaitu, var tikt atklāta informācija, kas aizskar šīs personas tiesības uz privātās dzīves neaizskaramību. Ierobežojot piekļuvi attiecīgajiem lietas materiāliem, netiek aizskartas nevienas personas tiesības uz taisnīgu tiesu. Vienlaikus šāds ierobežojums neietekmēs tiesas procesa objektivitāti un nepārkāps sabiedrības tiesības saņemt informāciju par konstitucionālo tiesvedību. Līdz ar to kolēģija noteica ierobežojumu iepazīties ar pieteikumā un tā pielikumos ietverto informāciju par personas, kura vērsusies Administratīvajā rajona tiesā, vārdu, uzvārdu, personas kodu, veselības stāvokli un ārstēšanas gaitu.⁵³

Izskatot pieteikumus Nr. 9/2025 un Nr. 10/2025, kolēģija lēma jautājumu par to, vai visas pieteikumos apstrīdētās tiesību normas rada pamattiesību aizskārumu tieši pieteikumu iesniedzējiem. Šajos pieteikumos tika apstrīdētas vairāku Ministru kabineta noteikumu normas, citstarp arī Saimnieciskās darbības ierobežojumu noteikumu 6.2.1. apakšpunkts, kas paredz atbalsta (kompensācijas) apmēru par mežsaimnieciskās darbības ierobežojumiem.

Atsaucoties uz Satversmes tiesas judikatūru, kolēģija norādīja, ka personai jāsniedz ticams pamatojums tam, ka tiesību normas izraisītās nelabvēlīgās sekas rada pamattiesību aizskārumu tieši viņai. Turklāt jāpastāv tiešai saiknei starp personas pamattiesību aizskārumu un pieteikumā apstrīdēto normu. Jēdziens “aizskar” ietverts Satversmes tiesas likumā ar mērķi norobežot konstitucionālo sūdzību no *actio popularis* jeb sūdzības vispārības labā. Pieteikumos Nr. 9/2025 un Nr. 10/2025 tika norādīts, ka Saimnieciskās darbības ierobežojumu noteikumu 6.2.1. apakšpunkts nav piemērots attiecībā uz pieteikumu iesniedzējiem, jo šī norma neattiecas uz viņiem piederošajiem zemesgabaliem, bet gan uz cita veida meža zemēm. Šā iemesla dēļ kolēģijas atzina, ka attiecībā uz prasījumu vērtēt minēto noteikumu 6.2.1. apakšpunkta satversmību pieteikumu iesniedzēji nav norādījuši uz savu, bet gan uz citu personu pamattiesību iespējamo

31 Satversmes tiesas 1. kolēģijas 2025. gada 4. jūlija lēmums par lietas ierosināšanu pēc pieteikuma Nr. 112/2025.

32 Satversmes tiesas 1. kolēģijas 2025. gada 15. jūlija lēmums par lietas ierosināšanu pēc pieteikuma Nr. 128/2025.

33 Satversmes tiesas 4. kolēģijas 2025. gada 2. decembra lēmums par lietas ierosināšanu pēc pieteikuma Nr. 203/2025.

aizskārumu un tādēļ šajā prasījuma daļā pieteikums neatbilst Satversmes tiesas likuma 19.² panta pirmās daļas un sestās daļas 1. punkta prasībām.³⁴

Izskatot iesniegtos pieteikumus un pieņemot lēmumus par lietas ierosināšanu, kolēģija vērtē arī to, vai visi pieteikumā ietvertie prasījumi ir piekritīgi Satversmes tiesai. Piemēram, pieteikumā Nr. 159/2025 tika ietverti vairāki prasījumi – gan prasījums atzīt Reliģisko organizāciju likuma 5. panta piekto daļu par neatbilstošu vairākām Satversmes normām un Konvencijas 12. protokola 1. pantam, gan arī prasījums uzdot valstij trīs mēnešu laikā no sprieduma spēkā stāšanās datuma nodrošināt, ka objektīva un neitrāla institūcija, kuras lēmums ir pārsūdzams, ievērojot skaidrus kritērijus, lemj par to, vai pieteikuma iesniedzēja varētu iegūt tiesības, kas Latvijā pašlaik piešķirtas astoņām reliģiskajām organizācijām.

Attiecībā uz prasījumu atzīt apstrīdēto normu par neatbilstošu Konvencijas 12. protokola 1. pantam kolēģija norādīja, ka šis protokols nav ratificēts Saeimā un tas nav atzīstams par Latvijas noslēgtu starptautisko līgumu Satversmes tiesas likuma 16. panta 6. punkta izpratnē. Tādēļ prasījums vērtēt apstrīdētās normas atbilstību Konvencijas 12. protokola 1. pantam nav piekritīgs Satversmes tiesai.

Savukārt par prasījumu uzdot valstij trīs mēnešu laikā no sprieduma spēkā stāšanās brīža veikt konkrētas darbības kolēģija norādīja, ka Satversmes tiesai nav ar likumu piešķirta kompetence lemt par to, kādi grozījumi izdarāmi normatīvajos tiesību aktos. Satversmes tiesas kompetenci ierobežo varas dalīšanas princips, un tā nevar noteikt piemērotāko un politiski vai ekonomiski lietderīgāko risinājumu. Saskaņā ar Satversmes 64. pantu likumdošanas tiesības pieder Saeimai, kā arī tautai Satversmē paredzētā kārtībā un apmēros. Līdz ar to kolēģija atzina, ka arī šis prasījums nav piekritīgs Satversmes tiesai.³⁵

Pārskata posmā kolēģijas arī vairākas reizes atzina, ka pieteikuma iesniedzēju pamattiesību aizskārums ir sagaidāms nākotnē. Pieteikumā Nr. 100/2025 bija apstrīdēts Daugavpils valstspilsētas pašvaldības domes saistošo noteikumu regulējums, kas noteic to, kurās vietās un teritorijās Daugavpili nav atļauts organizēt azartspēles. Pieteikumā norādīts, ka, piemērojot apstrīdēto normu, tikšot atceltas pieteikuma iesniedzējām izsniegtās atļaujas atvērt spēļu zāles. Ar apstrīdēto normu tikšot ierobežotas pieteikuma iesniedzēju tiesības veikt konkrēta

34 Satversmes tiesas 1. kolēģijas 2025. gada 29. janvāra lēmums par lietas ierosināšanu pēc pieteikuma Nr. 9/2025 un 2. kolēģijas 2025. gada 29. janvāra lēmums par lietas ierosināšanu pēc pieteikuma Nr. 10/2025.

35 Satversmes tiesas 2025. gada 14. oktobra rīcības sēdes lēmums par lietas ierosināšanu pēc pieteikuma Nr. 159/2025.

veida komercdarbību, un tās esot uzskatāmas par pieteikuma iesniedzējām nelabvēlīgām un neatgriezeniskām tiesiskajām sekām. Turklāt šīs nelabvēlīgās sekas nākotnē radīšot pieteikuma iesniedzējām būtisku kaitējumu.

Izvērtējot minētos apsvērumus, kolēģija atzina, ka pieteikumā ir sniegts pamatojums gan tam, ka apstrīdētajā normā paredzētais ierobežojums nenovēršami skars pieteikuma iesniedzējas, gan arī tam, ka apstrīdētās normas piemērošanas rezultātā tām iestāsies nelabvēlīgas sekas, radot būtisku kaitējumu. Līdz ar to kolēģija secināja, ka pamattiesību aizskārums pieteikuma iesniedzējām radīsies nākotnē.³⁶ Pie šāda paša secinājuma kolēģija nonāca, arī izskatot pieteikumu Nr.146/2025, kurā bija apstrīdēts līdzīgs pašvaldības saistošo noteikumu regulējums par Rīgas valstspilsētas pašvaldības administratīvo teritoriju.³⁷

Lēmumi par atteikšanos ierosināt lietu

Satversmes tiesa 2025. gadā pieņēma 173 lēmumus par atteikšanos ierosināt lietu.³⁸ Tiesiskais pamats atteikumam ierosināt lietu noteikts Satversmes tiesas likuma 20. panta piektajā un sestajā daļā.

Lietas piekritība Satversmes tiesai

Satversmes tiesas likuma 20. panta piektās daļas 1. punkts paredz, ka kolēģija ir tiesīga atteikties ierosināt lietu, ja tā nav piekritīga Satversmes tiesai. Šī norma 2025. gadā tika piemērota nedaudz vairāk kā 20 lēmumos par atteikšanos ierosināt lietu.

Tiesas kompetenci nosaka Satversmes 85. pants un Satversmes tiesas likums. Satversmes tiesā izskatāmās lietas izsmēloši norādītas minētā likuma 16. pantā. No 2025. gadā pieņemtajiem lēmumiem izriet, ka Satversmes tiesai nav piekritīgi, piemēram, šādi prasījumi:

- 1) sniegt tiesību normu interpretāciju;³⁹
- 2) ieteikt tiesību aktu grozījumus vai precizēt tiesību normu;⁴⁰
- 3) izvērtēt vienāda juridiskā spēka tiesību normu savstarpējo pretrunu;⁴¹
- 4) grozīt apstrīdēto normu un izteikt to konkrētā redakcijā;⁴²
- 5) lūgt Ģenerālprokuratūru lemt, vai ir pamats uzsākt kriminālprocesu;⁴³
- 6) atzīt apstrīdēto normu par neatbilstošu Eiropas Padomes Parlamentārās Asamblejas 1998. gada 26. jūnija rezolūcijai Nr. 1165 (1998) "Par tiesībām uz privātumu". Kolēģija lēmumā norādīja, ka Satversmes tiesas likuma 16. pantā nav paredzēta Satversmes tiesas kompetence vērtēt tiesību normu atbilstību Eiropas Padomes Parlamentārās Asamblejas rezolūcijām, kurām ir tikai ieteikuma raksturs;⁴⁴
- 7) piešķirt pieteikuma iesniedzējam valsts nodrošināto juridisko palīdzību;⁴⁵
- 8) atzīt pašvaldības lēmumu par neatbilstošu tiesību principiem;⁴⁶
- 9) atzīt, ka konkrētas likuma normas piemērošana neatbilst samērīguma principam un ierobežo personas tiesības;⁴⁷

36 Satversmes tiesas 3. kolēģijas 2025. gada 1. jūlija lēmums par lietas ierosināšanu pēc pieteikuma Nr. 100/2025.

37 Satversmes tiesas 2. kolēģijas 2025. gada 27. augusta lēmums par lietas ierosināšanu pēc pieteikuma Nr. 146/2025.

38 Satversmes tiesas kolēģijas 2023. gadā pieņēma 167 lēmumus par atteikšanos ierosināt lietu, bet 2024. gadā – 105 lēmumus.

39 Satversmes tiesas 1. kolēģijas 2025. gada 29. janvāra lēmums par atteikšanos ierosināt lietu pēc pieteikuma Nr. 5/2025.

40 Satversmes tiesas 1. kolēģijas 2025. gada 29. janvāra lēmums par atteikšanos ierosināt lietu pēc pieteikuma Nr. 5/2025; 1. kolēģijas 2025. gada 4. septembra lēmums par atteikšanos ierosināt lietu pēc pieteikuma Nr. 149/2025.

41 Satversmes tiesas 3. kolēģijas 2025. gada 17. janvāra lēmums par atteikšanos ierosināt lietu pēc pieteikuma Nr. 144/2024; 3. kolēģijas 2025. gada 26. maija lēmums par atteikšanos ierosināt lietu pēc pieteikuma Nr. 76/2025; 1. kolēģijas 2025. gada 13. oktobra lēmums par atteikšanos ierosināt lietu pēc pieteikuma Nr. 168/2025.

42 Satversmes tiesas 1. kolēģijas 2025. gada 10. marta lēmums par atteikšanos ierosināt lietu pēc pieteikuma Nr. 31/2025.

43 Satversmes tiesas 1. kolēģijas 2025. gada 10. marta lēmums par atteikšanos ierosināt lietu pēc pieteikuma Nr. 31/2025.

44 Satversmes tiesas 4. kolēģijas 2025. gada 6. maija lēmums par atteikšanos ierosināt lietu pēc pieteikuma Nr. 68/2025.

45 Satversmes tiesas 4. kolēģijas 2025. gada 6. maija lēmums par atteikšanos ierosināt lietu pēc pieteikuma Nr. 68/2025.

46 Satversmes tiesas 4. kolēģijas 2025. gada 9. maija lēmums par atteikšanos ierosināt lietu pēc pieteikuma Nr. 56/2025.

47 Satversmes tiesas 4. kolēģijas 2025. gada 9. maija lēmums par atteikšanos ierosināt lietu pēc pieteikuma Nr. 56/2025.

- 10) uzlikt pienākumu pašvaldībai veikt atkārtotu teritorijas plānojuma izvērtējumu;⁴⁸
- 11) lūgt, rosināt vai uzlikt pienākumu Saeimai izstrādāt normatīvo regulējumu;⁴⁹
- 12) atzīt, ka apstrīdētās normas piemērošana aizskar pieteikuma iesniedzēja pamattiesības vai arī ir radījusi Satversmes pārkāpumu;⁵⁰
- 13) atzīt, ka valsts vai pašvaldības institūcijas rīcība pārkāpj personas pamattiesības;⁵¹
- 14) noteikt, ka personai ir tiesības administratīvā pārkāpuma lietā lūgt tiesvedības atsākšanu vai arī termiņa atjaunošanu sūdzības iesniegšanai;⁵²
- 15) atzīt, ka tiesas nolēmums civilietā aizskar pieteikuma iesniedzēja pamattiesības;⁵³
- 16) atzīt, ka administratīvā pārkāpuma lietā personai piemērotais sods ir prettiesisks;⁵⁴
- 17) atjaunot pieteikuma iesniedzēja pamattiesības, atceļot viņa mantai uzlikto arestu un nosakot pienākumu atgriezt viņa likumīgos finanšu līdzekļus.⁵⁵

iesniedzējs nav tiesīgs iesniegt pieteikumu

Satversmes tiesas likuma 20. panta piektās daļas 2. punkts paredz, ka Satversmes tiesa var atteikties ierosināt lietu, ja iesniedzējs nav tiesīgs iesniegt pieteikumu. Šī norma 2025. gadā tikusi piemērota vienā kolēģijas lēmumā. Pieteikumu Satversmes tiesā bija iesniedzis ārvalsts komersants “Maskavas Starptautiskās sadarbības centrs” un Maskavas pilsētas īpašuma departaments. Pieteikumā tika lūgts vērtēt vairāku likuma “Par rīcību ar nekustamo īpašumu, kas nepieciešama valsts drošības apdraudējuma novēršanai” normu satversmību. Šīs normas citstarp paredzēja, ka nekustamais īpašums Rīgā, Marijas ielā 7, ir Latvijas valsts īpašums, kā arī to, ka tā atsavināšanas rezultātā iegūtos līdzekļus ieskaita valsts budžeta ieņēmumos.

Kolēģija savā lēmumā par atteikšanos ierosināt lietu līdzīgi kā lēmumā par pieteikumu Nr. 130/2024⁵⁶ konstatēja, ka Maskavas pilsētas īpašuma departaments, kura īpašumā bija ēka Rīgā, Marijas ielā 7, saskaņā ar publiski pieejamo informāciju ir ārvalsts institūcijas – Maskavas pilsētas valdības – struktūrvienība, kura atrodas Maskavas pilsētas valdības pakļautībā un ko pārvalda Maskavas pilsētas mērs. Savukārt Maskavas centrs saskaņā ar Uzņēmumu reģistrā pieejamajiem 2019. gada statūtiem ir juridiska persona, kuras dibinātājs un īpašnieks ir Maskavas pilsētas īpašuma departaments. Funkcionāli Maskavas centrs atrodas Maskavas pilsētas ārējo ekonomisko un starptautisko sakaru departamenta pakļautībā.

Kolēģija norādīja, ka Satversmes VIII nodaļā ietvertu pamattiesību subjekts nav publiskās personas un to iestādes. Publiskām personām un to iestādēm ir pienākums nodrošināt privātpersonām viņu pamattiesību aizsardzību; tās pieder pie saistītās, nevis tiesīgās puses. Minētais attiecināms arī uz starptautisko tiesību subjektiem – valstīm, kā arī to institūcijām, kas darbojas attiecīgās valsts vārdā publisko tiesību jomā, īstenojot valsts varu.

No publiski pieejamās informācijas, no pieteikuma iesniedzēja – citas valsts galvaspilsētas uzņēmuma – statūtiem, kā arī pieteikumam pievienotā līguma par personālservitūta nodibināšanu kolēģija neguva apstiprinājums tam, ka pieteikuma iesniedzēji attiecībā uz nekustamo

48 Satversmes tiesas 4. kolēģijas 2025. gada 9. maija lēmums par atteikšanos ierosināt lietu pēc pieteikuma Nr. 56/2025.

49 Satversmes tiesas 4. kolēģijas 2025. gada 9. maija lēmums par atteikšanos ierosināt lietu pēc pieteikuma Nr. 56/2025; 2. kolēģijas 2025. gada 14. maija lēmums par atteikšanos ierosināt lietu pēc pieteikuma Nr. 75/2025; 4. kolēģijas 2025. gada 25. augusta lēmums par atteikšanos ierosināt lietu pēc pieteikuma Nr. 141/2025; 2. kolēģijas 2025. gada 2. oktobra lēmums par atteikšanos ierosināt lietu pēc pieteikuma Nr. 169/2025.

50 Satversmes tiesas 2. kolēģijas 2025. gada 14. maija lēmums par atteikšanos ierosināt lietu pēc pieteikuma Nr. 75/2025; 3. kolēģijas 2025. gada 4. jūlija lēmums par atteikšanos ierosināt lietu pēc pieteikuma Nr. 108/2025; 4. kolēģijas 2025. gada 18. augusta lēmums par atteikšanos ierosināt lietu pēc pieteikuma Nr. 137/2025; 4. kolēģijas 2025. gada 8. decembra lēmums par atteikšanos ierosināt lietu pēc pieteikuma Nr. 199/2025.

51 Satversmes tiesas 1. kolēģijas 2025. gada 4. jūlija lēmums par atteikšanos ierosināt lietu pēc pieteikuma Nr. 106/2025; 3. kolēģijas 2025. gada 21. oktobra lēmums par atteikšanos ierosināt lietu pēc pieteikuma Nr. 186/2025.

52 Satversmes tiesas 3. kolēģijas 2025. gada 4. jūlija lēmums par atteikšanos ierosināt lietu pēc pieteikuma Nr. 108/2025.

53 Satversmes tiesas 4. kolēģijas 2025. gada 18. augusta lēmums par atteikšanos ierosināt lietu pēc pieteikuma Nr. 137/2025.

54 Satversmes tiesas 4. kolēģijas 2025. gada 6. oktobra lēmums par atteikšanos ierosināt lietu pēc pieteikuma Nr. 163/2025.

55 Satversmes tiesas 2. kolēģijas 2025. gada 9. decembra lēmums par atteikšanos ierosināt lietu pēc pieteikuma Nr. 201/2025.

56 Satversmes tiesas 1. kolēģijas 2024. gada 11. decembra lēmums par atteikšanos ierosināt lietu pēc pieteikuma Nr. 130/2024.

īpašumu rīkojas kā privātpersonas, nevis darbojas publisko tiesību jomā, īstenojot valsts varu. Proti, pieteikumā nebija pamatots, kāpēc pieteikuma iesniedzēji konkrētajās tiesiskajās attiecībās uzskatāmi par privāto tiesību juridiskajām personām un tādēļ atzīstami par Satversmes 105. pantā ietvērto pamattiesību subjektiem, kuriem saskaņā ar Satversmes tiesas likumu ir tiesības iesniegt konstitucionālo sūdzību Satversmes tiesā. Līdz ar to kolēģija atzina, ka pieteikums neatbilst Satversmes tiesas likuma 17. panta pirmās daļas 11. punktam, kas nosaka tos subjektus, kuri ir tiesīgi iesniegt pieteikumu Satversmes tiesā.⁵⁷

Pieteikuma neatbilstība Satversmes tiesas likuma prasībām

Satversmes tiesas likuma 20. panta piektās daļas 3. punkts paredz, ka Satversmes tiesa var atteikties ierosināt lietu, ja pieteikums neatbilst šā likuma 18. vai 19.–19.⁵ panta prasībām. Minētā likuma norma kolēģiju lēmumos par atteikšanos ierosināt lietu tiek piemērota visbiežāk.

Pieteikumā nav pamatots personas pamattiesību aizskārums

No Satversmes tiesas likuma 19.² panta pirmās daļas un sestās daļas 1. punkta izriet konstitucionālās sūdzības iesniedzēja pienākums pamatot to, ka apstrīdētā norma aizskar tam Satversmē noteiktās pamattiesības. Kolēģiju lēmumos daudzkārt norādīts, ka personas pamattiesību aizskārums ir konstatējams, ja: pirmkārt, personai Satversmē ir noteiktas konkrētās pamattiesības, proti, apstrīdētā norma ietilpst konkrēto pamattiesību tvērumā; otrkārt, tieši apstrīdētā norma aizskar personai Satversmē noteiktās pamattiesības. Pamatojoties uz minētajām Satversmes tiesas likuma normām, kolēģijas 2025. gadā pieņēma nedaudz vairāk kā 80 lēmumus par atteikšanos ierosināt lietu attiecībā uz visu pieteikumu vai arī par kādu tajā ietvērto prasījumu. Arī 2025. gadā līdzīgi kā iepriekšējos gados liela daļa šo lēmumu attiecās uz gadījumiem, kad: persona tiesā vēršas ar sūdzību vispārības labā (*actio popularis*); persona nevis apstrīd tiesību normas satversmību, bet gan pēc būtības vēršas pret to, kā konkrētā tiesību norma tikusi interpretēta un piemērota. Aplūkotās Satversmes tiesas likuma normas piemērotas arī gadījumā, kad kolēģija nevar konstatēt, vai un tieši kad apstrīdētā norma radījusi personai Satversmē ietvērto pamattiesību aizskārumu.

57 Satversmes tiesas 3. kolēģijas 2025. gada 17. janvāra lēmums par atteikšanos ierosināt lietu pēc pieteikuma Nr. 144/2024.

Kā piemēru situācijai, kad persona Satversmes tiesā vēršas ar sūdzību vispārības labā (*actio popularis*), var minēt pieteikumu Nr. 160/2025. Šajā pieteikumā tika apstrīdēts Ministru kabineta 2025. gada 26. augusta noteikumu Nr. 523 “Brīvības atņemšanas iestādes iekšējās kārtības noteikumi” regulējums, kas notiesātajam ļauj glabāt un lietot tādas televizoram pievienojamas videospēļu iekārtas, kuras nerada neatļautas saziņas risku.

Pieteikuma iesniedzējs, kurš izcieš sodu brīvības atņemšanas iestādē, norādīja, ka apstrīdētās normas attiecas uz visām jaunākās paaudzes videospēļu iekārtām, jo tajās ir jau iebūvētas saziņas iespējas. Tā kā vecākas paaudzes videospēļu iekārtas vairs netiek ražotas un pamazām iziet no aprites, apstrīdētās normas pēc būtības liedz notiesātajām personām, kuras izcieš sodu brīvības atņemšanas iestādē, spēlēt videospēles.

Savukārt kolēģija atzina, ka pieteikumā nav sniegts tāds faktisko apstākļu izklāsts, no kura būtu gūstams apstiprinājums tam, ka apstrīdētās normas pieteikuma iesniedzējam ir radījušas kādas nelabvēlīgas tiesiskās sekas. Apstāklis, ka apstrīdētās normas var tikt attiecinātas uz pieteikuma iesniedzēju brīdī, kad viņš vēlēties iegādāties, glabāt vai lietot tādu videospēļu iekārtu, kas rada neatļautas saziņas risku, konkrētajā gadījumā nav pietiekams pamattiesību aizskāruma konstatēšanai. Līdz ar to kolēģija secināja, ka pieteikums neatbilst Satversmes tiesas likuma 19.² panta pirmās daļas un sestās daļas 1. punkta prasībām.⁵⁸

Pieteikumā Nr. 32/2025 tā iesniedzējs lūdza Satversmes tiesu izvērtēt Ministru kabineta 2005. gada 25. oktobra noteikumu Nr. 803 “Noteikumi par zāļu cenu veidošanas principiem” 17.⁵ un 17.⁶ punkta satversmību. Šīs normas noteic maksu par farmaceita pakalpojumu papildus zāļu cenai. Pieteikuma iesniedzējs savu pamattiesību aizskārumu pamatoja ar to, ka apstrīdētajās normās paredzētā maksa par farmaceita pakalpojumu rada finansiālus šķēršļus zāļu iegādei, mazina zāļu pieejamību un ierobežo arī ārstēšanās iespējas. Tādējādi tās aizskar viņa un citu personu tiesības uz pieejamu veselības aprūpi. Pieteikuma iesniedzējs arī vispārīgi norādīja, ka viņš lieto recepšu zāles.

Kolēģija atzina, ka konstitucionālā sūdzība ir individuāls tiesību aizsardzības līdzeklis. Tādēļ pieteikuma iesniedzējam jāpamato ar faktiem tas, ka apstrīdētā norma ir tikusi piemērota un radījusi viņam nelabvēlīgas sekas, kā arī konkrēti jānorāda pamattiesību aizskāruma rašanās brīdis. Apstāklis, ka apstrīdētās normas ir stājušās spēkā un, iespējams, būs attiecināmas uz pieteikuma iesniedzēju brīdī, kad viņam būs nepieciešams iegādāties recepšu zāles, konkrētajā gadījumā nav pietiekams pamattiesību aizskāruma konstatēšanai. Līdz ar to kolēģija secināja, ka pieteikums neatbilst Satversmes tiesas likuma 19.² panta pirmās daļas un sestās daļas 1. punkta prasībām.⁵⁹

Savukārt, izskatot pieteikumu Nr. 60/2025, kolēģija atzina, ka tā iesniedzēja nevis apstrīd tiesību normas satversmību, bet gan pēc būtības vēršas pret to, kā konkrētā tiesību norma tikusi interpretēta un piemērota. Šajā pieteikumā persona lūdza Satversmes tiesu atzīt Maksātnespējas likuma 117. panta piekto daļu par neatbilstošu vairākām Satversmes normām. Minētā likuma norma noteic: ja 15 dienu laikā pēc juridiskās personas maksātnespējas procesa izmaksu saraksta un kreditoru prasījumu segšanas plāna izsūtīšanas ir saņemti iebildumi attiecībā uz juridiskās personas maksātnespējas procesa izmaksām, lēmumu par faktisko juridiskās personas maksātnespējas procesa izmaksu apstiprināšanu pieņem kreditoru sapulce.

Kolēģija konstatēja, ka pieteikuma iesniedzēja iecelta par administratori juridiskās personas maksātnespējas procesā, kam ar tiesas lēmumu bija atcelta iepriekšējā administratore. Pieteikuma iesniedzēja saņēma iebildumus par sastādīto maksātnespējas procesa izmaksu sarakstu, tādēļ atbilstoši apstrīdētajai normai lēmumu par faktisko izmaksu apstiprināšanu

58 Satversmes tiesas 1. kolēģijas 2025. gada 26. septembra lēmums par atteikšanos ierosināt lietu pēc pieteikuma Nr. 160/2025.

59 Satversmes tiesas 2. kolēģijas 2025. gada 7. marta lēmums par atteikšanos ierosināt lietu pēc pieteikuma Nr. 32/2025.

pieņēma kreditoru sapulce. Tā neapstiprināja nedz pieteikuma iesniedzējas atlīdzību, kas pamatota ar Maksātnespējas likuma 169. panta otrās daļas 2. punktu, nedz arī izdevumus par izziņas saņemšanu. Pieteikuma iesniedzēja vērsās tiesā ar sūdzību par kreditoru sapulces lēmumu, taču sūdzība tika noraidīta.

Pieteikumā norādīts, ka kreditoru sapulces lēmuma dēļ pieteikuma iesniedzēja nav saņēmusi nekādu atlīdzību par savu darbu konkrētajā maksātnespējas procesā. Viņa nevar atteikties no maksātnespējas procesa vešanas, tāpēc procesa administrēšana jānodrošina par saviem līdzekļiem. Pieteikuma iesniedzēja uzskata, ka apstrīdētā norma ļauj kreditoru sapulcei pieņemt lēmumu, kas neatbilst Maksātnespējas likuma 169. pantā noteiktajām administratora tiesībām uz atlīdzību un kurā netiek apstiprināti izdevumi par izziņas saņemšanu. Savukārt tiesas lēmumā, ar kuru kreditoru sapulces lēmums atzīts par tiesisku, norādīts, ka Maksātnespējas likuma 169. pantā ir noteikts likumiskās atlīdzības apmērs, kuru nav nepieciešams apstiprināt kreditoru sapulcē. Kreditoru sapulcē var pieņemt lēmumu par citu atlīdzības apmēra noteikšanu administratoram, ja administrators un kreditoru sapulce par to vienojas. Vienlaikus tiesa konstatēja, ka pieteikuma iesniedzēja savu atlīdzību nepamatoti aprēķinājusi no visiem maksātnespējas procesā atgūtajiem naudas līdzekļiem, arī no tiem, kurus atguvusi iepriekšējā administratore.

Kolēģija secināja, ka pieteikuma iesniedzēja pēc būtības nepiekrīt tam, ka kreditoru sapulce un tiesa viņas aprēķināto atlīdzību un izdevumus konkrētajos apstākļos atzinusi par nepamatotiem. Tomēr apstāklis, ka viņa nepiekrīt kreditoru sapulces un tiesas lēmumam, nav pamats lietas ierosināšanai Satversmes tiesā, jo tiesību normu interpretācijas un piemērošanas pārbaude nav Satversmes tiesas kompetencē. Tādējādi pieteikumā norādītais neapstiprina to, ka tieši apstrīdētā norma rada pieteikuma iesniedzējai Satversmē ietverto pamattiesību aizskārumu.⁶⁰

Pieteikuma iesniedzējs nav izsmēlis vispārējos tiesību aizsardzības līdzekļus

Satversmes tiesas likuma 19.² panta otrā daļa paredz, ka konstitucionālo sūdzību var iesniegt tikai tad, ja ir izmantotas visas iespējas aizstāvēt aizskartās tiesības ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem – sūdzību augstākai institūcijai vai augstākai amatpersonai, kā arī sūdzību vai prasības pieteikumu tiesai – vai arī šādu iespēju personai nav. Šī norma paredz konstitucionālās sūdzības iesniedzēja pienākumu pirms vēšanās Satversmes tiesā izsmelt visus tam pieejamos vispārējos tiesību aizsardzības līdzekļus. Pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 19.² panta otro daļu, kolēģijas 2025. gadā pieņēma sešus lēmumus par atteikšanos ierosināt lietu.

Pieteikumā Nr. 45/2025 tā iesniedzējs lūdza Satversmes tiesu izvērtēt Civilprocesa likuma 594. panta pirmās un otrās daļas satversmību. Minētās normas noteic ieturējumu apmēru no parādnieka darba samaksas un tai pielīdzinātajiem maksājumiem. Pieteikuma iesniedzējs norādīja, ka ar šķīrējtiesas spriedumu no viņa piedzīts parāds un rajona tiesa izsniegusi izpildu rakstu tā piespiedu izpildei. Savukārt zvērināta tiesu izpildītāja, veicot apstrīdētajās normās noteiktos ieturējumus, nav viņam saglabājusi nedz nepieciešamos līdzekļus iztikai, nedz arī likumā un Ministru kabineta noteikumos paredzētos minimālos uzturlīdzekļus viņa bērniem.

Kolēģija, atsaucoties uz Satversmēs tiesas judikatūru, norādīja, ka konstitucionālā sūdzība galvenokārt ir subsidiārs (papildu) personas pamattiesību aizsardzības līdzeklis gadījumos, kad ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem nav iespējams novērst pamattiesību aizskārumu. Satversmes tiesas likumā ietvertā subsidiaritātes principa mērķis ir panākt, lai tiesa, izskatot lietu pēc būtības, visupirms izmantotu tās rīcībā esošās tiesību piemērošanas un interpretācijas metodes Satversmei atbilstoša rezultāta sasniegšanai.

60 Satversmes tiesas 4. kolēģijas 2025. gada 31. marta lēmums par atteikšanos ierosināt lietu pēc pieteikuma Nr. 60/2025.

No pieteikumam pievienotajiem dokumentiem izriet, ka zvērināta tiesu izpildītāja, pamatojoties uz rajona tiesas izsniegto izpildu rakstu, ir veikusi ieturējumus no kredītiestādē esošajiem pieteikuma iesniedzēja naudas līdzekļiem. Savukārt Civilprocesa likuma 632. pantā noteikta kārtība, kādā parādniekam iespējams pārsūdzēt rajona tiesā zvērināta tiesu izpildītāja darbības sprieduma izpildīšanā. Tomēr ne no pieteikuma, ne arī Tiesu informācijas sistēmas neizrietēja, ka pieteikuma iesniedzējs būtu izmantojis Civilprocesa 632. pantā paredzētās pārsūdzības tiesības. Pieteikumā nebija pamatots arī tas, ka zvērinātas tiesu izpildītāja darbību pārsūdzēšana sprieduma izpildīšanā nebūtu uzskatāma par efektīvu tiesību aizsardzības līdzekli. Līdz ar to kolēģija atzina, ka pieteikuma iesniedzējs nav izsmēlis visas iespējas aizstāvēt savas tiesības ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem.⁶¹

Pieteikumā Nr. 85/2025 tā iesniedzējs lūdza Satversmes tiesu atzīt Administratīvās atbildības likuma 73. panta pirmo daļu par neatbilstošu vairākām Satversmes normai. Minētā likuma norma paredz, ka amatpersona, lai novērstu turpmāku pārkāpumu izdarišanu, var piemērot procesuālo piespiedu līdzekli – personai piešķirto tiesību izmantošanas apturēšanu.

Kolēģija konstatēja, ka pret pieteikuma iesniedzēju Valsts policija uzsākusi administratīvā pārkāpuma procesu un viņam citstarp piemērots procesuālais piespiedu līdzeklis – transportlīdzekļu vadīšanas tiesību izmantošanas apturēšana. Valsts policijas lēmumu par soda piemērošanu pieteikuma iesniedzējs pārsūdzēja tiesā. Savukārt pirmās instances tiesa pieņēma spriedumu, ar kuru atstāja negrozītu Valsts policijas amatpersonas lēmumu administratīvā pārkāpuma lietā, bet pieteikuma iesniedzēja sūdzību noraidīja. Šajā spriedumā tiesa, ņemot vērā pieteikuma iesniedzējam piemērotā procesuālā piespiedu līdzekļa mērķi, kā arī samērīguma un taisnīguma principu, atzina, ka tas ieskaitāms papildsoda – transportlīdzekļa vadīšanas tiesību atņemšana – termiņā. Nepiekrītot pirmās instances tiesas spriedumam, pieteikuma iesniedzējs to pārsūdzēja. Tiesvedība minētajā administratīvā pārkāpuma lietā vēl turpinās. Šā iemesla dēļ kolēģija atzina, ka pieteikuma iesniedzējs nav izmantojis visas iespējas aizstāvēt savas tiesības ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem.

Vienlaikus pieteikuma iesniedzējs norādīja, ka viņa pieteikuma izskatīšana ir vispārsvarīga, jo apstrīdētās normas regulējums skar daudz personas un norāda uz sistēmiskām problēmām konkrētā procesuālā piespiedu līdzekļa piemērošanā. Turklāt vispārējie tiesību aizsardzības

61 Satversmes tiesas 3. kolēģijas 2025. gada 21. marta lēmums par atteikšanos ierosināt lietu pēc pieteikuma Nr. 45/2025.

līdzekļi nespēj novērst būtisku kaitējumu pieteikuma iesniedzējam, jo viņam piemērotais procesuālais piespiedu līdzeklis ir spēkā jau ilgstoši un tad, kad stāsies spēkā galīgais nolēmums administratīvā pārkāpuma lietā, būs iestājušās neatgriezeniskas sekas.

Kolēģija, atsaucoties uz Satversmes tiesas likuma 19.⁵ panta trešo daļu, atzina: lai konstitucionālās sūdzības izskatīšanu atzītu par vispārsvērīgu, nepieciešams konstatēt ne vien to, ka tajā aprakstītais tiesiskais stāvoklis bez konkrētā pieteikuma iesniedzēja skar arī citas personas, bet arī, lai konkrētā tiesiskā situācija pati par sevi būtu atzīstama par sevišķi būtisku un prasītu nekavējošu tā atrisināšanu. Par būtisku kaitējumu uzskatāms vienīgi tāds, kas personas tiesībām un interesēm vienlaikus rada nelabvēlīgas un neatgriezeniskas sekas. Savukārt no pieteikuma nav secināms, ka pieteikuma iesniedzēja situācija būtu atzīstama par sevišķi būtisku un prasītu nekavējošu tās atrisināšanu Satversmes tiesā, pirms ir izsmelti vispārējie tiesību aizsardzības līdzekļi. Tādēļ konkrētajā gadījumā nav gūstams apstiprinājums tam, ka pieteikuma iesniedzēja norādītās sekas būtu uzskatāmas par neatgriezeniskām.⁶²

Pieteikuma iesniedzējs nokavējis termiņu pieteikuma iesniegšanai

Satversmes tiesas likuma 19.² panta ceturtdaļa paredz, ka konstitucionālo sūdzību var iesniegt sešu mēnešu laikā pēc pēdējās institūcijas nolēmuma spēkā stāšanās vai gadījumā, ja nav iespēju Satversmē noteiktās pamattiesības aizstāvēt ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem, – sešu mēnešu laikā no pamattiesību aizskāruma brīža. Pamatojoties uz minēto tiesību normu, kolēģijas 2025. gadā pieņēma aptuveni 30 lēmumus par atteikšanos ierosināt lietu.

Pieteikumā Nr. 21/2025 tā iesniedzēja lūdza Satversmes tiesu vērtēt likuma “Par valsts sociālo apdrošināšanu” 6. pantu, ciktāl tas neparedz vecāku apdrošināšanu personai, kuras laulātais pilda diplomātisko dienestu ārvalstī un kura uzturas attiecīgajā ārvalstī kā diplomātisko dienestu pildošas personas laulātais.

Pieteikuma iesniedzēja norādīja, ka viņas pamattiesību aizskārums noticis brīdī, kad viņas laulātajam beidzās diplomātiskais dienests ārvalstī un viņi kopā ar ģimeni atgriezās Latvijā. Tieši šajā brīdī būtiski samazinājušies kopējie ģimenes ienākumi, proti, viņas laulātais vairs nav saņēmis piemaksas par dienesta pildīšanu ārvalstīs un pabalstu par laulātā un bērnu uzturēšanos ārvalstī.

Savukārt kolēģija atzina, ka ģimenes ienākumu kopējais samazinājums pēc atgriešanās Latvijā nav tiešā veidā saistīts ar apstrīdēto normu, bet gan ar tiesisko regulējumu par pabalstiem un kompensācijām diplomātiskā dienesta amatpersonām. Savukārt pieteikuma iesniedzējas pamattiesību aizskārums radies tādēļ, ka viņa kā persona, kuras laulātais pildīja diplomātisko dienestu ārvalstīs un kura uzturējās attiecīgajā ārvalstī kā diplomātisko dienestu pildošas personas laulātā, netika sociāli apdrošināta vecāku apdrošināšanas veidam. Pieteikuma iesniedzēja apstrīdētās normas tvērumā nokļuva, pārceļoties uz dzīvi ārvalstī, kur viņas laulātais pildīja diplomātisko dienestu. Savukārt sociālās apdrošināšanas gadījums, kuram pieteikuma iesniedzēja vēlētos būt apdrošināta, – proti, bērna piedzimšana – iestājās 2024. gada jūnijā.

Tādējādi kolēģija secināja, ka konkrētajā gadījumā par pieteikuma iesniedzējas pamattiesību aizskāruma rašanās brīdi uzskatāms 2024. gada jūnijs. Savukārt pieteikums Satversmes tiesā iesniegts 2025. gada janvārī un līdz ar to termiņš konstitucionālās sūdzības iesniegšanai nav ievērots.⁶³

Pieteikumā Nr. 176/2025 tā iesniedzējs lūdza Satversmes tiesu izvērtēt Ieroču aprites likuma 24. panta otrās daļas satversmību. Šī norma citstarp paredz, ka Valsts policija aptur ieroča atļaujas darbību personai, kura kriminālprocesā atzīta par aizdomās turēto nozieguma izdarīšanu.

62 Satversmes tiesas 4. kolēģijas 2025. gada 5. jūnija lēmums par atteikšanos ierosināt lietu pēc pieteikuma Nr. 85/2025.

63 Satversmes tiesas 1. kolēģijas 2025. gada 25. februāra lēmums par atteikšanos ierosināt lietu pēc pieteikuma Nr. 21/2025.

Pieteikumā norādīts, ka termiņš konstitucionālas sūdzības iesniegšanai Satversmes tiesā šķaitāms no 2025. gada 7. augusta, kad Valsts policija sniedza atbildi pieteikuma iesniedzējam, ka nepastāv Ieroču aprites likuma 24. panta trešajā daļā noteiktais pamats, lai atjaunotu ieroču atļaujas darbību.

Kolēģija atzina, ka apstrīdētā norma ir imperatīva, skaidri formulēta un pieteikuma iesniedzējs atrodas šīs normas tvērumam tipiskā situācijā. Tādējādi pieteikuma iesniedzējam nebija iespēju aizstāvēt savas tiesības ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem. Savukārt apstrīdētā norma viņam piemērota ar Valsts policijas lēmumu, ar kuru apturēta izsniegtā šaujamieroču glabāšanas un nēsāšanas atļaujas darbība, jo viņš kriminālprocesā atzīts par aizdomās turēto noziedzīga nodarījuma izdarīšanā. Tādējādi nelabvēlīgas tiesiskas sekas pieteikuma iesniedzējam radās jau minētā Valsts policijas lēmuma pieņemšanas brīdī, bet nevis brīdī, kad Valsts policija sniedza atbildi, ka nepastāv Ieroču aprites likuma 24. panta trešajā daļā noteiktais pamats ieroču atļaujas darbības atjaunošanai.⁶⁴

Pieteikumā nav ietverts juridiskais pamatojums

Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas 4. punkts paredz, ka pieteikumā jānorāda juridiskais pamatojums. Konstatējot, ka pieteikumā tas nav sniegts, kolēģijas 2025. gadā pieņēma nedaudz vairāk kā 30 lēmumus par atteikšanos ierosināt lietu. Minētais atteikuma pamats pamatā piemērots konstitucionālo sūdzību gadījumā.

Pieteikumus, par kuriem kolēģija pieņēmusi minētos lēmumus, raksturo to salīdzinoši lakoniskais satura izklāsts. Proti, pieteikuma iesniedzējs sniedz lietas faktisko apstākļu izklāstu un vispārīgu viedokli par konkrētās Satversmes normas un apstrīdētās normas saturu, kā arī citē, piemēram, citas tiesību normas, tiesu judikatūru vai tiesību doktrīnas atziņas. Šādus apsvērumus kolēģijas neuzskata par pieteikumu juridisko pamatojumu Satversmes tiesas likuma izpratnē. Tāpat atsevišķos gadījumos kolēģijas ir piemērojušas Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas 4. punktu arī situācijā, kad pieteikuma iesniedzējs, atsaucoties uz konkrētajā gadījumā būtisko Satversmes tiesas judikatūru un tajā izmantotajiem tiesību normu satversmības pārbaudes kritērijiem, analizējis vien atsevišķus to elementus.

Pieteikumā Nr. 58/2025 tā iesniedzējs lūdza Satversmes tiesu atzīt Ministru kabineta 2010. gada 2. februāra noteikumu Nr. 103 "Transportlīdzekļu vadītāja tiesību iegūšanas un atjaunošanas kārtība un vadītāja apliecības izsniegšanas, apmaiņas, atjaunošanas un iznīcināšanas kārtība" 28.¹ punktu par neatbilstošu Satversmes 91. pantā ietvertajam tiesiskās vienlīdzības principam. Minētā Ministru kabineta noteikumu norma paredz, ka gadījumā, ja maināmās apliecības derīguma termiņš beidzies pirms vairāk nekā trim gadiem, to maina tikai pēc atbilstoša teorētiskā un vadīšanas eksāmena nokārtošanas. Pieteikuma iesniedzējs norādīja, ka jau vairākus gadus atrodas brīvības atņemšanas iestādē un šajā laikā beidzies viņam izsniegtās transportlīdzekļu vadītāja apliecības derīguma termiņš. Apstrīdētā norma neatbilstot tiesiskās vienlīdzības principam, jo atšķirībā no citām personām, kas neatrodas brīvības atņemšanas vietā, viņš objektīvu iemeslu dēļ nevarēja savlaicīgi apmainīt vadītāja apliecību, kurai beidzies derīguma termiņš.

Satversmes tiesas kolēģija, atsaucoties uz Satversmes tiesas judikatūru, norādīja, ka vērtējot to, vai apstrīdētā norma atbilst tiesiskās vienlīdzības principam, ir jānoskaidro: 1) vai un kuras personas (personu grupas) atrodas pēc noteiktiem kritērijiem salīdzināmos apstākļos; 2) vai apstrīdētā norma paredz vienādu vai atšķirīgu attieksmi pret šīm personām; 3) vai šāda attieksme ir noteikta ar normatīvajos aktos paredzētā kārtībā pieņemtu tiesību normu; 4) vai šādai attieksmei

64 Satversmes tiesas 1. kolēģijas 2025. gada 24. oktobra lēmums par atteikšanos ierosināt lietu pēc pieteikuma Nr. 176/2025.

ir objektīvs un saprātīgs pamats, proti, vai tai ir leģitīms mērķis un vai ir ievērots samērīguma princips. Savukārt, lai noskaidrotu to, kuras personu grupas atrodas vienādos un pēc noteiktiem kritērijiem salīdzināmos apstākļos, ir nepieciešams noteikt šo grupu galveno vienojošo pazīmi. Tajā pašā laikā ir jāizvērtē arī tas, vai nepastāv kādi būtiski apsvērumi, kas norāda, ka šādas personu grupas neatrodas vienādos un pēc noteiktiem kritērijiem salīdzināmos apstākļos.

Kolēģija atzina, ka pieteikumā ir aprakstīti faktiskie apstākļi un vispārīgi norādīts, ka salīdzināmās grupas ir personas, kas atrodas brīvības atņemšanas iestādē, un tās, kas šādā iestādē neatrodas. Tāpat pieteikuma iesniedzējs vispārīgi norāda, ka, piemēram, personas apliecību vai pasi atšķirībā no vadītāja apliecības iespējams apmainīt, arī atrodoties ieslodzījuma vietā un nesagaidot nelabvēlīgās sekas, kas var iestāties pēc šo dokumentu derīguma termiņa beigām. Pieteikumam arī pievienoti dokumenti, kas apliecina pieteikuma iesniedzēja vēršanos Ieslodzījuma vietu pārvaldē un VAS “Ceļu satiksmes drošības direkcija” situācijas atrisināšanai.

Vienlaikus kolēģijas lēmumā tika atzīts, ka pieteikumā sniegtie apgalvojumi ir vispārīgi un nesniedz juridisku pamatojumu par salīdzināmo grupu atrašanos vienādos apstākļos. Proti, pieteikumā nav sniegti argumenti par to, kāda ir šo grupu vienojošā pazīme un vai nepastāv kādi būtiski argumenti, kas liedz šīs grupas salīdzināt. Tāpat pieteikumā nav norādīts, kāds varētu būt ar apstrīdēto normu radītās atšķirīgās attieksmes leģitīmais mērķis un kādēļ šāda atšķirīga attieksme neatbilst samērīguma principam. Līdz ar to kolēģija secināja, ka pieteikums neatbilst Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas 4. punkta prasībām.⁶⁵

Pieteikums neatbilst citām Satversmes tiesas likumā noteiktajām prasībām

Satversmes tiesas likuma 18. pantā ir noteiktas vispārīgās prasības, kuras jāievēro katram pieteikuma iesniedzējam. Šī norma 2025. gadā piemērota piecos kolēģiju lēmumos par atteikšanos ierosināt lietu.

Pieteikumā Nr. 16/2025 tā iesniedzēja lūdza atzīt Dzīvojamo telpu ires likumu par neatbilstošu vairākiem Satversmes pantiem.

Kolēģija atzina, Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas 5. punkts nosaka pienākumu pieteikumā norādīt prasījumu Satversmes tiesai. Atbilstoši šā likuma 19.² panta pirmajai daļai konstitucionālo sūdzību (pieteikumu) Satversmes tiesai persona var iesniegt ikviena persona,

⁶⁵ Satversmes tiesas 2. kolēģijas 2025. gada 31. marta lēmums par atteikšanos ierosināt lietu pēc pieteikuma Nr. 58/2025.

kura uzskata, ka tai Satversmē noteiktās pamattiesības aizskar tiesību norma, kas neatbilst augstāka juridiska spēka tiesību normai. Tas nozīmē, ka konstitucionālajā sūdzībā jānorāda konkrēta tiesību norma (konkrēts likuma pants, panta daļa, punkts vai apakšpunkts), kuras atbilstība augstāka juridiska spēka tiesību normām tiek apstrīdēta. Tomēr pieteikumā Nr. 16/2025 nebija norādīta neviena konkrēta tiesību norma, kura aizskar pieteikuma iesniedzējas pamattiesības un kuras atbilstību Satversmei viņa apstrīd. To nebija iespējams izsecināt, arī saprātīgi interpretējot pieteikumu un tam pievienotos dokumentus. Līdz ar to kolēģija secināja, ka pieteikums neatbilst Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas 5. punktam un 19.² panta pirmajai daļai.⁶⁶

Pieteikumā Nr. 83/2025 tā iesniedzēja citstarp lūdza atzīt, ka Kriminālprocesa likumā trūkst tiesiskā regulējuma par kaitējuma kompensācijas solidāru piedziņu. Proti, pieteikumā tika norādīts, ka solidāro atbildību par cietušajam radīto kaitējumu regulē Civillikums, taču, pieteikuma iesniedzējas ieskatā, to vajadzētu regulēt Kriminālprocesa likumā un noteikt taisnīgāku risinājumu, kas ievērotu samērīguma principu.

Kolēģija konstatēja, ka likumdevējs ir pieņēmis tiesisko regulējumu par kaitējuma kompensācijas solidāru piedziņu. Ar noziedzīgu nodarījumu radītā kaitējuma atlīdzināšanas jautājumus regulē vairākas Kriminālprocesa likuma normas, taču kaitējuma kompensācijas solidāru piedziņu – vairākas Civillikuma normas. Pieteikumā nebija norādīta vai aprakstīta konkrēta Kriminālprocesa likuma vai Civillikuma norma vai pamatojums tam, ka no Satversmes izriet likumdevēja pienākums pieņemt kādu tiesisko regulējumu, kuru tas nav izpildījis. No pieteikuma nebija arī izsecināms, attiecībā pret kuru Satversmes tiesību normu šāda regulējuma neesība Kriminālprocesa likumā būtu jāvērtē. Līdz ar to kolēģija atzina, ka šis prasījums neatbilst Satversmes tiesas 18. panta pirmās daļas 5. punkta prasībām.⁶⁷

Izspriests prasījums

Satversmes tiesas likuma 20. panta piektās daļas 4. punkts paredz, ka Satversmes tiesa var atteikties ierosināt lietu, ja pieteikums iesniegts par jau izspriestu prasījumu. Šī norma 2025. gadā tika piemērota četros lēmumos par atteikšanos ierosināt lietu.

Pieteikumā Nr. 106/2025 Satversmes tiesai tika lūgts atzīt Civilprocesa likuma 397. pantu, ciktāl tas liedz personai, kura nav informēta par procesu, pārsūdzēt tiesas lēmumu par īpašuma pārdošanu izsolē, par neatbilstošu Satversmes 92. pantam. Civilprocesa likuma 397. pants regulē to, kā tiesnesis pieņem lēmumu, izskatot pieteikumu par nekustamā īpašuma labprātīgu pārdošanu izsolē.

Kolēģija norādīja, ka Satversmes tiesa 2010. gada 24. novembrī pieņēma spriedumu lietā Nr. 2010-08-01. Šajā spriedumā tiesa citstarp atzina Civilprocesa likuma 397. panta pirmās daļas vārdus “nepaziņojot par to pieteicējam un parādniekam” un otrās daļas 1. punkta vārdus “vai ķīlas ņēmēja parādniekam un ķīlas ņēmējam ir tiesības nekustamo īpašumu pārdot par brīvu cenu” par atbilstošiem Satversmes 92. pantam. Lietā Nr. 2010-08-01 tiesa jau vērtēja, vai apstrīdētais Civilprocesa likuma regulējums, ciktāl tas neparedz tiesības pārsūdzēt tiesneša lēmumu par nekustamā īpašuma labprātīgu pārdošanu izsolē, atbilst Satversmes 92. pantam. Proti, Satversmes tiesa atzina, ka apstrīdētais tiesību institūts nav savienojams ar apelācijas un kasācijas sūdzību, jo tiesneša lēmums atļaut pārdošanu izsolē nav atzīstams par tiesas spriešanas procesā pieņemtu lēmumu.

Tādējādi kolēģija atzina, ka Civilprocesa likuma 397. panta, ciktāl tas neparedz tiesības pārsūdzēt tiesneša lēmumu par nekustamā īpašuma labprātīgu pārdošanu izsolē, atbilstība Satversmes 92. pantam pēc būtības jau ir izvērtēta spriedumā lietā Nr. 2010-08-01. Savukārt

66 Satversmes tiesas 4. kolēģijas 2025. gada 20. februāra lēmums par atteikšanos ierosināt lietu pēc pieteikuma Nr. 16/2025.

67 Satversmes tiesas 2. kolēģijas 2025. gada 9. jūnija lēmums par atteikšanos ierosināt lietu pēc pieteikuma Nr. 83/2025.

pieteikuma iesniedzējs nav norādījis uz tādiem apstākļiem, kuru dēļ pieteikumā ietvertu prasījumu nevarētu uzskatīt par jau izspriestu, un arī kolēģija konkrētajā gadījumā nekonstatē šādus apstākļus. Līdz ar to kolēģija secināja, ka pieteikumā ietvertais prasījums jau ir izspriests.⁶⁸

Juridiskais pamatojums ir acīmredzami nepietiekams prasījuma apmierināšanai

Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 20. panta sesto daļu kolēģijai ir tiesības atteikties ierosināt lietu, ja konstitucionālajā sūdzībā sniegtais juridiskais pamatojums ir acīmredzami nepietiekams prasījuma apmierināšanai. Pamatojoties uz minēto normu, kolēģijas 2025. gadā pieņēma nedaudz vairāk kā desmit lēmumus par atteikšanos ierosināt lietu.

Satversmes tiesas likuma 20. panta sestā daļa attiecas tikai uz vienu pieteikuma veidu – konstitucionālo sūdzību. Uz šīs normas pamata pieņemtie kolēģiju lēmumi pamatā skar tādas tiesību un apstrīdētās normas metodoloģijas izvērtēšanas jautājumus, par kuriem jau ir izveidojusies Satversmes tiesas judikatūra. Piemēram, pieteikuma Nr. 123/2025 iesniedzējas lūdza Satversmes tiesu izvērtēt Ieguldījumu pārvaldes sabiedrību likuma 7.³ panta otrās daļas atbilstību Satversmes 105. panta pirmajiem trim teikumiem. Šā likuma norma noteica: ja persona, neievērojot Finanšu un kapitāla tirgus komisijas aizliegumu, iegūst vai palielina būtisku līdzdalību, tai nav tiesību izmantot visu tai piederošo akciju balsstiesības, bet akcionāru sapulces lēmumi, kas pieņemti, izmantojot šo akciju balsstiesības, nav spēkā no to pieņemšanas brīža un uz šo lēmumu pamata nedrīkst lūgt izdarīt ierakstus komercreģistrā un citos publiskos reģistros.

Pieteikumā norādīts, ka Ieguldījumu pārvaldes sabiedrību likuma 7.³ panta otrajā daļā ietvertais pamattiesību ierobežojums nav samērīgs, jo tā leģitīmo mērķi var sasniegt ar citiem, personas pamattiesības mazāk ierobežojošiem līdzekļiem. Proti, likumdevējs varēja pieņemt tādu regulējumu, kas nenoteiktu automātisku akciju balsstiesību izmantošanas aizliegumu, bet tā vietā paredzētu balsojumu saskaņošanu ar kompetento iestādi, tādējādi nodrošinot individuālu izvērtējumu par katra lēmuma pieņemšanu.

Satversmes tiesas kolēģija, atsaucoties uz Satversmes tiesas judikatūru, atzina, ka personas pamattiesības mazāk ierobežojošs līdzeklis ir nevis jebkurš cits, bet tikai tāds līdzeklis, ar kuru leģitīmos mērķus var sasniegt vismaz tādā pašā kvalitātē un kurš no valsts un sabiedrības neprasa nesamērīgi lielu ieguldījumu. Savukārt pieteikumā nebija pamatots, ka pieteikuma

68 Satversmes tiesas 1. kolēģijas 2025. gada 4. jūlija lēmums par atteikšanos ierosināt lietu pēc pieteikuma Nr. 106/2025.

iesniedzēju norādītais līdzeklis, kas saistīts ar kompetentās iestādes uzraudzības un kontroles funkciju paplašināšanu, no valsts neprasa nesamērīgi lielu ieguldījumu.

Tāpat pieteikuma iesniedzējas norādīja, ka labums, ko sabiedrība iegūst no apstrīdētajā normā ietvertā pamattiesību ierobežojuma, nav lielāks par indivīda tiesībām nodarīto kaitējumu. Proti, pieteikumā tika vispārīgi norādīts, ka ne katram ieguldījumu pārvaldes sabiedrības akcionāru sapulces lēmumam ir ietekme uz kopējo sabiedrības labklājību un ekonomisko stāvokli. Tāpēc esot apšaubāms labums, ko sabiedrība gūst no apstrīdētajā normā noteiktā ierobežojuma. Savukārt kolēģija atzina, ka šādas vispārīgas norādes nav uzskatāmas par juridisko pamatojumu Satversmes tiesas likuma izpratnē. Līdz ar to kolēģija secināja, ka pieteikumā ietvertais juridiskais pamatojums par Ieguldījumu pārvaldes sabiedrību likuma 7.³ panta otrās daļas iespējamo neatbilstību Satversmes 105. panta pirmajiem trīs teikumiem ir acīmredzami nepietiekams prasījuma apmierināšanai.⁶⁹

Juridiskā pamatojuma vai faktisko apstākļu izklāsta izmaiņas atkārtotā pieteikumā

Satversmes tiesas likuma 20. panta piektās daļas 5. punkts piešķir Satversmes tiesas kolēģijai tiesības atteikties ierosināt lietu, ja pieteikumā ietvertais juridiskais pamatojums vai faktisko apstākļu izklāsts pēc būtības nav mainījies salīdzinājumā ar iepriekš iesniegto pieteikumu, par kuru lēmusi kolēģija. Šī norma 2025. gadā piemērota nedaudz vairāk kā 20 lēmumos.

Satversmes tiesas likuma 20. panta piektās daļas 5. punkts balstās uz procesuālās ekonomijas principu. Tas atslogo kolēģiju darbu gadījumos, kad tiesā atkārtoti tiek iesniegti pieteikumi, kuru juridiskā argumentācija vai lietas faktisko apstākļu izklāsts ir līdzīgs iepriekš iesniegtajam pieteikumam.

Pieteikumā Nr. 35/2025 tā iesniedzējs lūdza Satversmes tiesu atzīt Administratīvā procesa likuma 338.¹ panta otrās daļas 3. punktu par neatbilstošu vairākām Satversmes normām. Minētā likuma norma paredz, ka tiesnešu kolēģija var atteikties ierosināt kasācijas tiesvedību, ja kasācijas sūdzība ir kļūdi aizskaroša un izaicinoša.

Izskatot šā pieteikuma iesniedzēja iepriekš iesniegto pieteikumu, kolēģija jau bija pieņēmusi lēmumu par atteikšanos ierosināt lietu. Proti, ar kolēģijas lēmumu Nr. 2/2025 tika atteikts ierosināt lietu, jo pieteikumā bija pausts pieteikuma iesniedzēja viedoklis par apstrīdētās normas piemērošanu konkrētajā situācijā, taču Satversmes tiesa nepārvērtē tiesību normu piemērošanas un interpretācijas jautājumus. No pieteikuma nebija gūstams apstiprinājums tam, ka tieši apstrīdētā norma, nevis tās piemērošana rada pieteikuma iesniedzēja pamattiesību aizskārumu.

Lēmumā par pieteikumu Nr. 35/2025 kolēģija konstatēja, ka pieteikumā nav mainījies faktisko apstākļu izklāsts, taču ir precizēts prasījums, proti, pieteikuma iesniedzējs vairs nelūd izvērtēt apstrīdētās normas atbilstību Satversmes 86. pantam, bet prasījums ir papildināts ar lūgumu izvērtēt apstrīdētās normas atbilstību citām Satversmes normām. Tāpat ir mainījies argumentu izklāsts, pieteikums papildināts ar atsaucēm uz Satversmes tiesas judikatūru, kā arī pieteikumam pievienoti jauni pielikumi – pieteikuma iesniedzēja sastādītie dokumenti tiesvedības procesā administratīvajā tiesā un administratīvās tiesas spriedumi.

Tomēr kolēģija atzina, ka ne prasījuma precizēšana, ne arī iepriekš iesniegtajā pieteikumā norādīto argumentu izvērsšana vai apjoma palielināšana pati par sevi nenožīmē, ka pieteikuma juridiskais pamatojums ir mainījies pēc būtības, ja šīs izmaiņas nenovērš iepriekš kolēģijas lēmumā konstatētos trūkumus. No pieteikuma joprojām nebija gūstams apstiprinājums

⁶⁹ Satversmes tiesas 1. kolēģijas 2025. gada 22. jūlija lēmums par atteikšanos ierosināt lietu pēc pieteikuma Nr. 123/2025.

tam, ka tieši apstrīdētā norma, nevis tās interpretācija vai piemērošana konkrētajā situācijā aizskar pieteikuma iesniedzējam Satversmē ietvertās pamattiesības. Kolēģija arī atkārtoti vērsa pieteikuma iesniedzēja uzmanību uz to, ka Satversmes tiesa nepārvērtē tiesību normu piemērošanas un interpretācijas jautājumus. Līdz ar to kolēģija secināja, ka pieteikumā ietvertais faktisko apstākļu izklāsts un juridiskais pamatojums pēc būtības nav mainījis salīdzinājumā ar iepriekš iesniegto pieteikumu, par kuru lēmusi kolēģija.⁷⁰

Citi pieteikumu iesniedzēju lūgumi

Kolēģiju lēmumos par atteikšanos ierosināt lietu ir tikuši izlemti arī citi pieteikumu iesniedzēju lūgumi. Vairumā gadījumu, secinot, ka pieteikums neatbilst Satversmes tiesas likuma prasībām un tādēļ lieta tiesā nav ierosināma, kolēģija šos lūgumus atstāj bez izskatīšanas. Tomēr atsevišķos gadījumos pieteikuma iesniedzēja lūguma vērtējumam var būt nozīme turpmākajā Satversmes tiesas likuma interpretācijā.

Piemēram, pieteikuma Nr. 144/2024 iesniedzēji lūdza Satversmes tiesu sasaukt rīcības sēdi un lemt par termiņa konstitucionālas sūdzības iesniegšanai atjaunošanu, norādot, ka tas uzskatāms par Satversmes tiesas likumā un Satversmes tiesas reglamentā neregulētu procesuālu jautājumu. Kolēģija norādīja, ka termiņš, kādā persona ir tiesīga iesniegt konstitucionālo sūdzību Satversmes tiesā, ir noteikts Satversmes tiesas likumā, un likums neparedz tā atjaunošanu. Tādējādi termiņa konstitucionālās sūdzības iesniegšanai atjaunošana nav Satversmes tiesas likumā vai Satversmes tiesas reglamentā neregulēts procesuāls jautājums, kuru atbilstoši Satversmes tiesas likuma 26. panta pirmās daļas trešajam teikumam būtu tiesīga izlemt Satversmes tiesa.⁷¹

Pieteikumam Nr. 48/2025 tika pievienots lūgums, kurā arī tika lūgts atjaunot procesuālo termiņu konstitucionālās sūdzības iesniegšanai Satversmes tiesā. Lūgumā norādīts, ka Satversmes tiesas likumā noteiktais termiņš konstitucionālās sūdzības iesniegšanai ticis nokavēts objektīvu apstākļu, proti, slimības, dēļ. Konkrētā slimība un tās ārstēšana esot ietekmējusi pieteikuma iesniedzējas spējas aktīvi aizstāvēt savas tiesības, tāpēc viņa pieteikumu neesot varējusi iesniegt savlaicīgi.

Kolēģija, atsaucoties uz Satversmes tiesas judikatūru, norādīja, ka termiņš ir konstitucionālās sūdzības saturu veidojošs noteikums, kura neievērošana liedz pieeju tiesai. Izbeidzoties Satversmes tiesas likumā noteiktajam termiņam, zūd arī personas tiesības iesniegt konstitucionālo sūdzību. Nosakot šo termiņu, likumdevējs ir prezumējis, ka gadījumā, ja apstrīdētā norma personai rada būtisku pamattiesību aizskārumu, tā nekavējoties vērsīsies Satversmes tiesā. Jo ilgāk persona pacieš savu tiesību aizskārumu, jo mazāk tā ir ieinteresēta savu pamattiesību aizsargāšanā. Satversmes tiesas likumā noteiktais termiņš konstitucionālās sūdzības iesniegšanai ir uzskatāms par samērīgu un pietiekami garu, lai persona varētu sagatavot un iesniegt konstitucionālo sūdzību.

Līdz ar to kolēģija secināja, ka termiņš, kādā persona ir tiesīga iesniegt konstitucionālo sūdzību Satversmes tiesā, ir noteikts Satversmes tiesas likumā un izskatāmā pieteikuma apstākļos tā nesaskata pamatu atkāpties no šā likuma regulējuma.⁷²

Pieteikumā Nr. 31/2025 tā iesniedzējs lūdza Satversmes tiesu pieņemt blakus lēmumu un vērsties Ģenerālprokuratūrā, lūdzot vērtēt konkrētas civilietas izspriešanā piedalījušos tiesnešu rīcību. Kolēģija norādīja, ka minētais lūgums pieņemt blakus lēmumu par vērsšanos Ģenerālprokuratūrā atstājams bez izskatīšanas, jo šādu lēmumu pieņemšana nav kolēģijas kompetencē.⁷³

⁷⁰ Satversmes tiesas 1. kolēģijas 2025. gada 17. marta lēmums par atteikšanos ierosināt lietu pēc pieteikuma Nr. 35/2025.

⁷¹ Satversmes tiesas 3. kolēģijas 2025. gada 17. janvāra lēmums par atteikšanos ierosināt lietu pēc pieteikuma Nr. 144/2024.

⁷² Satversmes tiesas 2. kolēģijas 2025. gada 27. marta lēmums par atteikšanos ierosināt lietu pēc pieteikuma Nr. 48/2025.

⁷³ Satversmes tiesas 1. kolēģijas 2025. gada 10. marta lēmums par atteikšanos ierosināt lietu pēc pieteikuma Nr. 31/2025.

Pieteikumā Nr. 149/2025 tika lūgts uzdot EST jautājumu prejudiciāla nolēmuma pieņemšanai. Kolēģija norādīja, ka jautājums par vēršanos EST ir izlemjams gadījumā, ja lieta Satversmes tiesā tiek ierosināta un tās iznākums ir atkarīgs no Eiropas Savienības tiesību aktu iztulkošanas. Tā kā konkrētajā gadījumā tika pieņemts lēmums par atteikšanos ierosināt lietu, minētais lūgums tika atstāts bez izskatīšanas.⁷⁴

74 Satversmes tiesas 1. kolēģijas 2025. gada 4. septembra lēmums par atteikšanos ierosināt lietu pēc pieteikuma Nr. 149/2025.

2.8. Neierosinātās lietas

Katru gadu Satversmes tiesā izskatāmos pieteikumus raksturo noteiktas tendences, un tos iespējams nosacīti iedalīt vairākos tematiskos blokos. Lai gan ievērojama daļa saņemto pieteikumu neatbilst Satversmes tiesas likumā noteiktajām prasībām un tāpēc lietas pēc tiem netiek ierosinātas, tomēr šajos pieteikumos ietvertie tiesību jautājumi ilustrē sabiedrībā aktuālas problēmas un var norādīt uz jomām, kurās, iespējams, nepieciešami kādi uzlabojumi.

Pārskata posmā līdzīgi kā iepriekšējos gados personas visbiežāk Satversmes tiesā vērsās par dažādām procesuālo tiesību normām, kas liedz apstrīdēt vai pārsūdzēt kādu lēmumu vai spriedumu, kā arī regulējumu, kas paredz Senātam tiesības atteikties ierosināt kasācijas tiesvedību.

Tāpat saņemto pieteikumu skaits jau ierasti palielinās jomās, kurās nesen ieviestas būtiskas izmaiņas. Piemēram, pārskata posmā kolēģijās izskatīti vairāki pieteikumi par: alkoholisko dzērienu aprites ierobežojumiem azartspēļu zālēs; divu kadastrālo vērtību ieviešanu un kadastrālās vērtības bāzes aprēķinu; regulējumu, atbilstoši kuram valsts metroloģiskai kontrolei vairs nepakļauj ūdens patēriņa skaitītājus dzīvokļos; izmaiņām nederīgas transportlīdzekļa vadītāja apliecības maiņas kārtībā; dzīvnieku patversmju reģistrācijas pienākumu Pārtikas un veterinārajā dienestā; maksātnespējas administratora tiesībām lūgt tiesu izbeigt tiesvedību prasībās par parādnieka kā citas sabiedrības dalībnieka izslēgšanu.

Līdzīgi kā citos gados Satversmes tiesas kolēģiju izskatīšanā arī pērn bijuši vairāki pieteikumi no personām, kas atrodas brīvības atņemšanas iestādēs, tostarp izmeklēšanas cietumos. Pārskata posmā lielākoties apstrīdētas minēto iestāžu iekšējo kārtības noteikumu normas par: pienākumu pie apģērba piestiprināt atpazīšanas zīmi; videospēļu iekārtu saņemšanu, glabāšanu un lietošanu; pārtikas produktiem, kurus var iegādāties izmeklēšanas cietuma veikālā.

Aktuāli ir bijuši arī ar tiesībām uz sociālo nodrošinājumu saistītie jautājumi, tostarp: pensijas aprēķināšana par noteiktu laika posmu; personas veiktā darba ieskaitīšana apdrošināšanas stāžā; vecāku apdrošināšana personai, kuras laulātais pilda diplomātisko dienestu ārvalstī.

Lai gan pārskata posmā Satversmes tiesā izskatītas četras lietas saistībā ar procesa par noziedzīgi iegūtu mantu regulējumu Kriminālprocesa likumā, personas turpina apstrīdēt šo procesu regulējošo tiesību normu satversmību. Piemēram, pārskata posmā atteikts ierosināt lietu pēc pieteikumiem par: regulējumu, kas neparedz procesa par noziedzīgi iegūtu mantu atjaunošanu sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem; tiesību ierobežojuma termiņu attiecībā uz mantu, par kuru uzsākts šāds process. Vairāki pieteikumi saņemti arī par Kriminālprocesa likuma regulējumu attiecībā uz aresta uzlikšanu mantai.

Izskatīti vairāki pieteikumi vides tiesību jomā par: pašvaldību teritorijas plānojumu normām; Ministru kabineta noteikumu normām attiecībā uz vēja elektrostaciju un vēja parku izvietojumu, kā arī vēja elektrostaciju maksājumiem vietējās kopienas attīstībai.

Pērn izskatītajos pieteikumos aktuāls kļuva arī ar valsts aizsardzības dienesta regulējumu saistīts jautājums – kādas reliģijas pārstāvji apstrīdēja vairākas Valsts aizsardzības dienesta likuma normas, ciktāl tās neparedz tādu alternatīvo dienestu, kas nav pakļauts militārpersonu kontrolei un nav sodošs.

2.9. Drīzumā izskatāmās lietas

Lieta Nr. 2024-27-0103 *Elektroenerģijas obligātais iepirkums*

Šajā lietā Satversmes tiesa vērtēs tiesību normas, kas paredz iestādei lemt par elektroenerģijas obligātā iepirkuma tiesību atcelšanu un pienākuma uzlikšanu komersantam atmaksāt saņemto valsts atbalstu, kā arī noteic pierādīšanas pienākuma sadali, ja par minētajiem apstākļiem ir radies strīds. Pēc pieteikuma iesniedzēja ieskata, šīs normas pārkāpj tiesības uz īpašumu, jo neļauj individuāli vērtēt konkrēto gadījumu. Tāpat tās uzliekot nesamērīgu pierādīšanas nastu un tādējādi pārkāpjot arī tiesības uz taisnīgu tiesu.

Lieta Nr. 2024-30-01 *Mazākumtautību valodas*

Šajā lietā divdesmit Saeimas deputāti lūdz vērtēt regulējumu par mazākumtautību valodu lietošanu sabiedriskajos elektroniskajos plašsaziņas līdzekļos. Pēc pieteikuma iesniedzēju ieskata, šis regulējums mazina valsts valodas vērtību un tādēļ neatbilst Satversmes ievadam un 4. pantam.

Lieta Nr. 2025-04-01 *Administratīvi teritoriālā reforma*

Divdesmit Saeimas deputāti apstrīd Murmastienes pagasta, Varakļānu pagasta un Varakļānu pilsētas iekļaušanu Madonas novadā. Pieteikuma iesniedzēji uzskata, ka Latgales vēsturiskajai zemei piederīgā Varakļānu novada pievienošana Madonas novadam, kas ietilpst Vidzemes vēsturiskajā zemē, pārkāpj Satversmes 1. un 101. pantu.

Lieta Nr. 2025-06-0106 *Studējošo sociālā stipendija*

Lieta par studējošā tiesībām saņemt stipendiju sociālajam atbalstam ierosināta pēc tiesībsarga pieteikuma. Apstrīdētā norma citstarp noteic, ka tiesības saņemt stipendiju sociālajam atbalstam ir tikai personām, kuras studē Latvijā. Pēc tiesībsarga ieskata, apstrīdētās normas pārkāp Satversmes 91. panta pirmajā teikumā ietverto tiesiskās vienlīdzības principu, Satversmes 109. pantā nostiprinātās tiesības uz sociālo nodrošinājumu, kā arī LESD 21. panta 1. punktu, kas attiecas uz personas pārvietošanās brīvību.

Lieta Nr. 2025-09-03 *Kompensācija par meža lietošanas ierobežojumiem*

Satversmes tiesai būs jāvērtē tiesību normas, kas noteic atbalsta apmēru par meža lietošanas ierobežojumiem mikroliegumu dēļ. Konstitucionālo sūdzību iesniedzēji, kuru saimnieciskajai darbībai ir noteikti ierobežojumi, uzskata, ka atbalsta apmērs ir nesamērīgi mazs. Turklāt tas neesot diferencēts atbilstoši nekustamā īpašuma faktiskajai vērtībai un situācijai dabā. Līdz ar to pārkāpts tiesiskās vienlīdzības princips, kā arī Satversmes 105. pantā ietvertās tiesības uz īpašumu.

Lieta Nr. 2025-11-03 *Jūrmalas teritorijas plānojums*

Lieta ierosināta pēc biedrības pieteikuma, kurā lūgts izvērtēt Jūrmalas domes saistošo noteikumu atbilstību Satversmes 115. pantā ietvertajām tiesībām uz labvēlīgu vidi. Ar apstrīdēto aktu apstiprināts lokālplānojums, ar kuru plānots palielināt apbūves augstumu konkrētā teritorijā, citstarp neveicot šā akta ietekmes uz diviem valsts nozīmes kultūras pieminekļiem izvērtējumu.

Lieta Nr. 2025-13-01 *Bezmantnieka manta*

Ar pieteikumu Satversmes tiesā vērsies Senāts, izskatot lietu par nostiprinājuma lūguma ierakstīšanu zemesgrāmatā. Pieteikumā norādīts, ka juridiskas personas manta kļuvusi par bezmantnieka mantu un šai personai piederējis arī nekustamais īpašums, kas bija iznomāts tās biedriem. Atbilstoši apstrīdētajai normai ierakstot zemesgrāmatā īpašuma tiesības valstij uz nekustamo īpašumu, kas atzīts par bezmantnieka mantu, vienlaikus tiek dzēsts arī ieraksts par nomas līgumu. Tādējādi apstrīdētā norma pārkāpjot tiesiskās vienlīdzības principu, jo gadījumā, ja īpašuma tiesību maiņa notiktu vispārējās civiltiesiskās apgrozības ceļā, šāds ieraksts netiktu dzēsts. Tāpat tiekot pārkāptas tiesības uz īpašumu.

Lieta Nr. 2025-14-01 *Fondētās pensijas*

Lietā apstrīdētā norma noteic, ka uz četriem gadiem tiek samazināta iemaksu likme fondēto pensiju shēmā jeb 2. pensiju līmenī, vienu procentu no iemaksu likmes šajā laika posmā novirzot uz 1. pensiju līmeni. Pēc divdesmit viena Saeimas deputāta ieskata, tādējādi pārkāpts Satversmes 109. pantā ietvertais valsts pienākums uzturēt tādu pensiju sistēmu, kas nodrošina adekvātu un veiktajām iemaksām atbilstošu pensiju, kā arī nav nodrošināta pensiju sistēmas ilgtspēja. Tāpat esot pārkāpts Satversmes 1. pantā ietvertais tiesiskās palāvības aizsardzības princips.

Lieta Nr. 2025-18-03 *Izklaides troksnis*

Tiesībsargs apstrīd Ministru kabineta izdotu normu atbilstību Satversmei, jo tās neparedz izklaides trokšņa regulējumu. Tiesībsargs uzskata, ka esošais regulējums nenodrošina personu tiesību uz mājokļa neaizskaramību efektīvu aizsardzību, nepasargā personas no kaitīgās trokšņa ietekmes uz veselību un neveicina vides kvalitātes uzlabošanu šajā jomā.

Lieta Nr. 2025-22-03 un Nr. 2025-34-03 *Azartspēļu ierobežojumi Daugavpilī*

Vairākas komercsabiedrības apstrīd regulējumu, kas Daugavpils valstspilsētas pašvaldības administratīvajā teritorijā liedz organizēt azartspēles noteiktās vietās. Pieteikumu iesniedzēji uzskata, ka šāds regulējums nesamērīgi ierobežo to tiesības veikt komercdarbību un tādējādi pārkāpj tiesības uz īpašumu.

Lieta Nr. 2025-23-01 *Atbrīvošana no parādsaistībām*

Lietā apstrīdētās normas paplašina to gadījumu un personu loku, kad persona var tikt atbrīvota no parādsaistībām. Pieteikuma iesniedzējs norāda, ka tādējādi pārkāptas tā tiesības uz īpašumu, jo apstrīdēto normu rezultātā ir ievērojami samazinājusies liela daļa parādu portfeļu vērtības. Turklāt pārkāpts arī tiesiskās palāvības aizsardzības princips, jo apstrīdētās normas esot attiecināmas arī uz parādsaistībām, kuras bija nodibinātas, cedētas vai kuru atgūšana vai izpilde bija uzsākta pirms šo normu spēkā stāšanās.

Lieta Nr. 2025-27-0106 *Solidaritātes iemaksas atlaide*

Lieta ierosināta pēc kredītiestādes konstitucionālās sūdzības, kurā lūgts izvērtēt tādas normas satversmību, kas nosaka, pēc kādiem kritērijiem var tikt piemērota solidaritātes iemaksas atlaide. Proti, apstrīdētā norma nosaka, ka tiesību subjekts var kvalificēties solidaritātes iemaksas atlaidei, ja attiecīgā maksāšanas periodā sasniedz noteiktu kreditēšanas pieauguma rādījumu. Satversmes tiesa vērtēs, vai tādējādi ir ievērots tiesiskās vienlīdzības princips, kā arī Eiropas Savienības tiesību akti valsts atbalsta jomā.

Lieta Nr. 2025-32-03 Azartspēļu ierobežojumi Rīgā

Apstrīdētās normas noteic vietas, kur Rīgas valstspilsētas pašvaldības administratīvajā teritorijā nav atļauts organizēt azartspēles. Tāpat minētās normas paredz iepriekš izsniegto atļauju atcelšanu. Konstitucionālās sūdzības iesniedzēji norāda, ka tādējādi ir ierobežota to komercdarbība visā Rīgas valstspilsētas pašvaldības administratīvajā teritorijā, kā arī pārkāptas to tiesības uz īpašumu. Tāpat esot pārkāpts tiesiskās drošības un tiesiskās palāvības aizsardzības princips.

Lieta Nr. 2025-33-01 Aizliegums būt par psihologu

Satversmes tiesa izskatīs lietu, kas ierosināta pēc tiesas pieteikuma, kurā lūgts izvērtēt tiesību normas, kas liedz veikt psihologa profesionālo darbību par konkrētiem noziedzīgiem nodarījumiem iepriekš sodītai personai. Tiesai būs jāvērtē apstrīdēto normu atbilstība Satversmes 106. panta pirmajā teikumā nostiprinātajām tiesībām brīvi izvēlēties nodarbošanos.

Lieta Nr. 2025-35-03 Ūdens patēriņa starpība

Lietā apstrīdētā norma noteica dzīvokļa īpašnieka pienākumu noteiktos gadījumos samaksāt visas ēkas ūdens patēriņa starpību. Pēc pieteikuma iesniedzējas – tiesas – ieskata, šāda norma nesamērīgi ierobežo dzīvokļa īpašnieka tiesības uz īpašumu.

Lieta Nr. 2025-36-01 Reliģiskas organizācijas atzīšana

Lieta ierosināta pēc Jehovas liecinieku draudžu savienības konstitucionālās sūdzības. Latvijā daļa reliģisko organizāciju ar speciālu likumu vai starptautisku līgumu ieguvušas īpašas tiesības, piemēram, sabiedrisku funkciju veikšanu, garīdznieku privilēģijas un īpašuma aizsardzību. Pieteikuma iesniedzēja uzskata, ka apstrīdētā Reliģisko organizāciju likuma norma, ciktāl tā nenosaka kārtību, kādā reliģiska organizācija var pieteikties tās atzīšanai ar speciālu likumu, neatbilst tiesiskās vienlīdzības principam un tiesībām uz reliģiskās pārliecības brīvību.

Lieta Nr. 2025-37-03 Dotācija sporta skolai

Satversmes tiesa izskatīs lietu, kurā tai būs jāvērtē tiesību normas, kas noteic izglītības iestādei piešķiramās dotācijas apmēra aprēķināšanas formulu un kārtību, kādā valsts sadala finansējamo pedagoģisko likmju atlikumu, ja tāds veidojas. Lieta ierosināta pēc tiesas pieteikuma, kurā norādīts, ka apstrīdētās normas liedz profesionālās ievirzes sporta skolai saņemt valsts budžeta dotāciju pedagoģu darba samaksai un valsts sociālās apdrošināšanas obligātajām iemaksām.

Lieta Nr. 2025-38-01 Atlīdzība par pacientam nodarīto kaitējumu

Satversmes tiesa vērtēs tiesību normu, kas noteic, ka pacients var pieprasīt atlīdzību no Ārstniecības riska fonda par viņa dzīvībai vai veselībai nodarīto kaitējumu, kā arī par ārstniecības izdevumiem ne vēlāk kā divu gadu laikā no kaitējuma atklāšanas dienas, taču ne vēlāk kā triju gadu laikā no tā nodarīšanas dienas. Tiesa vērtēs šīs normas atbilstību Satversmes 92. panta trešajam teikumam, kas paredz tiesības uz atbilstīgu atlīdzinājumu nepamatota tiesību aizskāruma gadījumā. Pieteikuma iesniedzējs – tiesa – uzskata, ka kopš apstrīdētās normas pieņemšanas valstī ir mainījušies ekonomiskie apstākļi un valsts finanšu iespējas, tāpēc šāds ierobežojums vairs nav samērīgs.

Lieta Nr. 2025-39-01 Iepazīšanās ar ieceļošanas aizlieguma pamatojumu

Lietā apstrīdētas normas par tiesībām iepazīties ar klasificētu informāciju, kas pamato lēmumu liegt ārzemniekam ieceļot Latvijā. Pieteikuma iesniedzējs, kuram Latvijā noteikts ieceļošanas aizliegums, uzskata, ka apstrīdētās normas pārkāpj tiesības uz taisnīgu tiesu, jo tās ļauj iekšlietu ministram un valsts drošības iestādei atteikties sniegt informāciju par personas radītajiem draudiem valsts drošībai. Šādas informācijas apjomu valsts drošības iestāde nosaka arī attiecībā uz zvērinātu advokātu, kurš pārstāv minēto personu un kuram izsniegta pielaide valsts noslēpumam.

Lieta Nr. 2025-40-03 Ūdens skaitītāju verificēšanas izbeigšana

Saskaņā ar apstrīdētajām normām daudzdzīvokļu dzīvojamo māju dzīvokļos uzstādītie ūdens patēriņa skaitītāji vairs netiek pakļauti valsts metroloģiskajai kontrolei. Pēc pieteikuma iesniedzēja – komercsabiedrības, kas nodarbojas ar ūdens patēriņa skaitītāju nomaiņu daudzdzīvokļu dzīvojamās mājās – ieskata, šāds tiesiskais regulējums pārkāpj tiesiskās palāvības aizsardzības principu un tiesības uz īpašumu.

Lieta Nr. 2025-41-01 Nekustamā īpašuma piespiedu atsavināšana

Lietā apstrīdētais likums noteic, ka konkrēts personai piederošs nekustamais īpašums tiek atsavināts sabiedrības vajadzībām – veselības aprūpes pakalpojumu nodrošināšanai. Satversmes tiesai būs jāvērtē, vai likumdevējs ir ievērojis Satversmē ietvertos kritērijus īpašuma piespiedu atsavināšanai.

Lieta Nr. 2025-42-01 Dabas resursu nodoklis

Lietā ierosināta pēc tiesas, kuras izskatīšanā ir lieta par dabas resursu nodokļa aprēķināšanu desmitkārtšā apmērā, pieteikuma. Satversmes tiesa vērtēs, vai norma, kas pārkāpuma gadījumā paredz paaugstinātas nodokļa likmes piemērošanu personai neatkarīgi no tā, vai pārkāpuma pamatā ir ļaunprātīga rīcība, atbilst tiesībām uz īpašumu.

3

Dialogs

Aktīvs dialogs ar iedzīvotājiem ir priekšnoteikums valstiskās apziņas stiprināšanai, sabiedrības līdzdalības veicināšanai un izpratnes veidošanai par Latvijas kā demokrātiskas tiesiskas valsts pamatvērtībām. Satversmes tiesas uzdevums ir ne tikai spriest tiesu, bet arī veidot dialogu ar dažādām sabiedrības grupām un valsts varas institūcijām, lai veicinātu kopīgas vīzijas izpratni par Latvijas valsts ilgtspēju.

Satversmes tiesas dialoga mērķis ir veicināt sabiedrības izpratni par Satversmē ietvertajām vērtībām, pamattiesībām un brīvībām, kā arī sekmēt iedzīvotāju piederības sajūtu Latvijai.

Demokrātiska tiesiska valsts nodrošina iespēju dzīvot taisnīgā, prognozējamā un drošā vidē, kur likumi tiek radīti cilvēku interesēs, lai veicinātu ikviena un visas sabiedrības labklājību. Mijiedarbojoties iedzīvotājiem un valsts institūcijām, tiek stiprināta Latvijas valsts. Tiesas spriešanas prioritātes veido Latvijas iedzīvotāji – viņu iesniegtie pieteikumi un tajos norādītās problēmas, ar kurām viņi vēršas tiesā.

Satversmes tiesas autoritāte ir cieši saistīta ar sabiedrības uzticēšanos, ko tiesa stiprina ar savu darbu, aiz katras lietas spriedumā saskatot cilvēku un viņa problēmu. Satversmes tiesas galvenais uzdevums ir nodrošināt tiesiskumu un taisnīgumu Latvijas sabiedrībai. Tiesas autoritāti stiprina ne tikai spriedumu saturs, bet arī spēja vienkāršā un saprotamā valodā skaidrot to nozīmi sabiedrībai.

Satversmes tiesa aktīvi veido dialogu ar sabiedrību, tādējādi veicinot savstarpēju cieņu un uzticēšanos tiesai kā neatkarīgai un taisnīgai institūcijai. Katrs tiesas nolēmums ir nozīmīgs ne tikai konkrētajā lietā iesaistītajām pusēm, bet arī sabiedrībai kopumā, jo tas stiprina taisnīgumu un tiesiskumu. Lai nodrošinātu sabiedrības pilnvērtīgu informētību, Satversmes tiesa skaidro savas kompetences specifiku, pieņemtos nolēmumus, tiesvedības procesu un savu darbu kopumā. Aktīva preses konferences rīkošana, kodolīgas preses relīzes, kas saprotami atklāj spriedumos ietvertās atziņas, kā arī daudzveidīgi izglītojoši pasākumi veido Satversmes tiesas dialogu ar sabiedrību. Tas ir saprotams un cilvēcis dialogs, kas ir būtisks, lai nodrošinātu iedzīvotāju aktīvu līdzdalību un uzticēšanos tiesiskumam.

Satversmes tiesas dialogs ar valsts iestādēm un citām tiesām sekmē demokrātiskas tiesiskas valsts pamatvērtību nostiprināšanu, kā arī veicina sabiedrības uzticēšanos valsts varai. Šāds dialogs ir nozīmīgs, lai valsts institūcijas varētu labāk sadarboties iedzīvotāju pamattiesību aizsardzībā, kvalitatīvu likumu pieņemšanā, efektīvā Satversmes tiesas procesa nodrošināšanā un tiesas nolēmumu izpildē.

Satversmes tiesa ir nozīmīgs Eiropas tiesiskās sistēmas un globālās konstitucionālo tiesu kopienas partneris, kas sniedz būtisku ieguldījumu kopējās tiesiskās telpas attīstībā. Satversmes tiesa īsteno aktīvu un dinamisku starptautisko sadarbību, nodrošinot Satversmes tiesas tiesnešu pastāvīgu un mērķtiecīgu līdzdalību starptautiskās tiesiskās dienaskārtības veidošanā. Pār nacionāla dialoga uzturēšana veicina vienotu un efektīvu pamattiesību aizsardzību, kā arī ļauj kopīgi risināt globāla mēroga izaicinājumus, kas pārsniedz atsevišķu valstu robežas. Starptautiskā sadarbība vienlaikus sniedz Latvijai iespēju tiesu līmenī skaidrot konstitucionālo identitāti, īpašo vēsturisko kontekstu un ģeopolitiskā konteksta nozīmi.

Nozīmīga ir arī divpusējā sadarbība, kuras ietvaros Satversmes tiesa var dalīties ar savu pieredzi, sniegt ekspertīzi un atbalstu citām valstīm, veicinot to tiesisko sistēmu attīstību un integrāciju Eiropas tiesiskajā telpā.

No Latvijas konstitucionālo tiesību attīstības viedokļa ir būtiski, lai Satversmes tiesa aktīvi sadarbojas ar tiesām un citām institūcijām Eiropas un starptautiskā līmenī, tādējādi stiprinot Latvijas pozīcijas Eiropas tiesiskajā telpā.

3.1. Informācija par tiesvedību

Satversmes tiesas mājaslapā pieejama detalizēta informācija par ierosinātajām un izskatītajām lietām, kā arī par kolēģiju lēmumiem atteikties ierosināt lietu.

Satversmes tiesa par tiesvedības gaitu un pieņemtajiem nolēmumiem gatavo īsas un viegli saprotamas preses relizes. Lai nodrošinātu sabiedrības piekļuvi būtiskai informācijai par izskatītajām lietām, Satversmes tiesa publicē preses relizes par lietu izskatīšanas uzsākšanu, norādot informāciju par apstrīdēto normu, faktiskajiem apstākļiem un tiesisko pamatojumu. Pēc nolēmuma pieņemšanas mājaslapā tiek ievietots nolēmuma teksts, preses relize un kopsavilkums, kurā apkopoti lietas fakti, izmantotā metodoloģija apstrīdētās normas izvērtēšanai un tiesas secinājumi.

2025. gadā tika ieviests jauninājums, publicējot [mēneša pārskatus par tiesvedības aktualitātēm](#), lai ikviens interesents varētu iegūt informāciju par Satversmes tiesas darbu un sekot līdzi lietu virzībai. Katru mēnesi tiek sagatavoti tiesvedības pārskati, kuros apkopota informācija par attiecīgajā mēnesī pieņemtajiem nolēmumiem, saņemtajiem pieteikumiem, kolēģiju pieņemtajiem lēmumiem, kā arī tiesvedības gaitu. Katram tiesas nolēmumam ir pievienotas interaktīvas saites, kas nodrošina ērtu piekļuvi nolēmuma pilnajam tekstam Satversmes tiesas mājaslapā. Reizi ceturksnī tiesvedības aktualitāšu pārskati tiek papildināti ar infografikām, kurās atspoguļota statistika par pieņemtajiem nolēmumiem, ierosinātajām lietām un saņemtajiem pieteikumiem. Apkopojumi tiek publicēti Satversmes tiesas mājaslapā, un informācija par tiem ir pieejama arī Satversmes tiesas sociālo mediju kontos.

2025. gada 4. novembrī Satversmes tiesa pieņēma grozījumus Satversmes tiesas reglamentā, paredzot izmaiņas sprieduma pasludināšanas kārtībā. Turpmāk tiesas sēdē ar lietas dalībnieku piedalīšanos pieņemto spriedumu pasludinās, izklāstot būtiskākos lietas apstākļus un sprieduma secinājumus un nolasot sprieduma nolēmumu daļu. Grozījumi pieņemti, lai sekmētu Satversmes tiesas procesa efektivitāti un veicinātu lietderīgu tiesas resursu izmantošanu, atsakoties no regulējuma par sprieduma pasludināšanu, tā tekstu nolasot. Arī pēc grozījumu spēkā stāšanās lietas dalībniekiem, citām procesā iesaistītajām personām un sabiedrībai ir iespēja pilnā apjomā rakstveidā iepazīties ar Satversmes tiesas spriedumu, bet publiskajā sprieduma pasludināšanā uzzināt par būtiskākajiem lietas apstākļiem, sprieduma secinājumiem un noklausīties sprieduma nolēmumu daļu. Saskaņā ar jauno kārtību Satversmes tiesa pasludināja spriedumu lietā Nr. 2024-21-0103 par zemes likumiskās lietošanas maksu.

Sabiedrības informēšanas nolūkos tiek rīkotas preses konferences, kurās piedalās tiesas priekšsēdētājs un tiesnesis, kurš sagatavojis lietu izskatīšanai. Pārskata periodā rīkotas septiņas preses konferences. Atklājot jauno Satversmes tiesas darba gadu, tika rīkota preses konference, kurā piedalījās priekšsēdētāja Irēna Kucina un Satversmes tiesas goda viesis Islandes Universitātes profesors un bijušais Islandes Republikas prezidents (2016–2024) Gudni Torlācijs Johannesons (*Guðni Thórlácius Jóhannesson*). Savukārt sešas preses konferences rīkotas par nolēmumiem šādās lietās: lietā Nr. 2024-06-01 par valodas lietojumu priekšvēlēšanu aģitācijā; lietā Nr. 2022-32-01 par mantas noziedzīgās izcelsmes pierādīšanu; lietā Nr. 2024-20-01 par Rēzeknes valstspilsētas pašvaldības domes atlaišanu; lietā Nr. 2024-16-01 par ierobežojumiem elektronisko smēķēšanas ierīču un tabakas aizstājējproduktu sastāvam; lietā Nr. 2024-26-03 par Jūrmalas valstspilsētas teritorijas plānojuma grozījumiem; lietā Nr. 2024-21-0103 par zemes likumiskās lietošanas maksu.

Lai sabiedrība varētu iegūt izpratni par pamattiesību saturu un to aizsardzības iespējām, Satversmes tiesa sagatavo grāmatžurnālus un apkopo savas judikatūras atziņas par Satversmes VIII nodaļas “Cilvēka pamattiesības” pantiem. Pamattiesībām veltītā grāmatžurnālu sērija

laika gaitā ir kļuvusi par nozīmīgu informācijas avotu gan juristiem, gan plašākai sabiedrībai. Šie izdevumi ir noderīgi tiesību jaunradē un piemērošanā, kā arī tiesību zinātnes studijās. Par godu Satversmes tiesas 29. gadadienai 2025. gada 17. decembrī grāmatžurnālu sērija tika papildināta ar jaunu izdevumu “Sociālās tiesības: Satversmes tiesas judikatūra par Satversmes 109. un 110. pantu”. Grāmatžurnāls atklāj sociālo tiesību saturu un valsts rīcības brīvības robežas, kā arī raksturo konstitucionālo principu tvērumu, apkopojot Satversmes tiesas atziņas, to attīstību un piemērošanas kritērijus. Savukārt Satversmes tiesas mājaslapā šogad kļuva pieejama grāmatžurnāla “[Latvijas Republikas Satversmes 105. pants: Tiesības uz ipašumu. Satversmes tiesas judikatūra](#)” elektroniskā versija.

Ilgospējas princips Satversmes tiesā tiek ievērots gan tiesas nolēmumu pieņemšanā, gan arī iestādes ikdienas pārvaldībā. Ar savu rīcību Satversmes tiesa demonstrē atbildīgu attieksmi pret vidi un veicina ilgtspējīgu domāšanu. Tādēļ Satversmes tiesas likuma 33. panta otrās daļas dinamiskas interpretācijas rezultātā Satversmes tiesas spriedumu krājumi tiek izdoti tikai elektroniskā formātā. Pārskata periodā tika publicēts [2023. gada spriedumu krājums](#), kurā ietverti 15 spriedumi un 8 tiesnešu atsevišķās domas, kas sniedz bagātīgu izziņas materiālu par Satversmes interpretāciju un piemērošanu.

Satversmes tiesas mājaslapā regulāri tiek publicētas aktualizētas tiesas [judikatūras datubāzes](#) versijas, kurās apkopotas būtiskākās atziņas no Satversmes tiesas spriedumiem, lēmumiem par tiesvedības izbeigšanu un tiesnešu atsevišķajām domām. Šīs atziņas ir sakārtotas pēc atslēgvārdiem un tematiskajām kategorijām. Datubāzē ir apkopota arī statistika par pieteikumu iesniedzējiem, apstrīdētajām normām, šo normu izdevušajām institūcijām, kā arī cita ar Satversmes tiesas procesu saistīta informācija. Datubāze ir pieejama pēc programmas *Citavi* lejupielādes un instalēšanas datorā.

3.2. Dialogs ar sabiedrību

Mūsdienu strauji mainīgajā pasaulē un moderno tehnoloģiju laikmetā informācijas pieejamība ir viena no sabiedrības pamatvajadzībām. Dialoga formā Satversmes tiesa ikdienā aktīvi komunicē ar sabiedrību un plašsaziņas līdzekļu pārstāvjiem par Satversmi. Satversmes tiesas dialoga pamatā ir atvērtība un cieņpilna sadarbība. Tiesa sniedz sabiedrībai precīzu, operatīvu un saprotamu informāciju, kas tiek pielāgota dažādu mērķa grupu vajadzībām. Satversmes tiesa informē sabiedrību par darba aktualitātēm, kā arī tiesas organizētajiem pasākumiem, dialogu un starptautisko sadarbību, īpaši uzsverot konkrēto norišu ietekmi uz tiesiskuma, demokrātijas un Satversmē ietvertu vērtību aizsardzību.

Nemot vērā sabiedrības vajadzību pēc ērti pieejamas informācijas, Satversmes tiesa veido aktīvu komunikāciju arī sociālajos tīklos [X.com](#), [Facebook](#) un savā [YouTube](#) kanālā.

Satversmes tiesas mājaslapa ir viens no būtiskākajiem kanāliem dialoga veidošanā starp Satversmes tiesu un sabiedrību. Lai nodrošinātu, ka mājaslapas saturs ir pieejams ikvienam lietotājam, tajā ir viegli orientēties un nepieciešamā informācija ir atrodama ātri un ērti, Satversmes tiesa regulāri uztur aktuālu un sabiedrībai noderīgu informāciju, kā arī izvērtē satura pieejamību un lietošanas ērtumu. 2025. gadā īpaša uzmanība tika pievērsta jaunas Satversmes tiesas mājaslapas izstrādei un satura pilnveidošanai. Plānots, ka jaunā mājaslapa darbu uzsāks 2026. gadā, nodrošinot vēl pārskatāmāku, pieejamāku un lietotājam draudzīgāku vidi, kas atbilst mūsdienu digitālās saziņas prasībām un vēl vairāk stiprina dialogu ar sabiedrību.

Arī 2025. gadā Satversmes tiesa piedalījās akcijā “Muzeju nakts”, aicinot ikvienu interesentu apmeklēt tiesu un izzināt Satversmē ietvertās vērtības, kā arī savu lomu to aizsardzībā. Satversme ir vērtību pamatlikums, kas vieno un stiprina Latvijas sabiedrību. Tā ietver mums visiem nozīmīgas vērtības: latviešu valodu, brīvību, vienlīdzību, cieņu, taisnīgumu, godīgumu, darba tikumu un ģimeni. Satversmes tiesa aicināja apmeklētājus domāt par to, kā ikviens no mums ikdienā rūpējas par šīm vērtībām – gādājot par savu ģimeni un tuviniekiem, godprātīgi strādājot, izkopjot talantus un labiekārtojot vidi sev apkārt.

Pērn Satversmes tiesa sadarbībā ar Latvijas Nacionālo bibliotēku turpināja 2018. gadā aizsāktu tradīciju un jau trīspadsmito reizi organizēja starpdisciplināru diskusiju “Sarunas par Latviju”. Trīspadsmitajās “Sarunās par Latviju” dalībnieki diskutēja par demokrātijas spēku Latvijā. Diskusiju vadīja Augstākās tiesas Civillietu departamenta senatore Sanita Osipova. Sarunā piedalījās Latvijas Nacionālās bibliotēkas direktore Dagnija Baltiņa, Satversmes tiesas priekšsēdētāja Irēna Kucina, Eiropas Parlamenta deputāts Ivars Ijabs, žurnālists Jānis Domburs, kino un teātra režisors Pēteris Krilovs, kā arī Sarunu festivāla “LAMP” dibinātāja Ieva Morica. Noslēgumā sarunas kopsavilkumu veidoja EST tiesnese Ineta Ziemeļe. Diskusijas dalībnieki, analizējot Latvijas valstiskuma vēstures sniegtās mācības, pārrunāja ārējos un iekšējos demokrātijas apdraudējumus. Dalībnieki dalījās pārdomās par to, kādas ir demokrātijas uzturēšanai, stiprināšanai un nosargāšanai nepieciešamās vērtības, kā arī diskutēja par demokrātijas spēku un stāvokli Latvijā.

Arī aizvadītajā gadā Satversmes tiesa turpināja dalību labdarības maratonā “Dod pieci!”, kura mērķis bija palīdzēt apmaksāt rehabilitācijas nodarības bērniem un jauniešiem ar neiroloģiskiem kustību traucējumiem. “Tiesības nedrīkst būt tukšas, tiesības nedrīkst būt iluzoras,” viesojoties stikla studijā, sacīja Satversmes tiesas priekšsēdētāja Irēna Kucina. Viņa uzsvēra, ka valstij ir jāierauga cilvēks un rehabilitācijai bērniem jābūt pieejamai arī reģionos.

3.2.1. Dialogs ar skolu jaunatni un pedagogiem

Satversmes tiesai ļoti nozīmīgs ir dialogs ar skolu jaunatni un pedagogiem, jo tā ir iespēja stiprināt skolēnu valstisko apziņu un Satversmes izpratni, kā arī pilnveidot viņu zināšanas par Latvijas valsts pamatvērtībām un rosināt viņu līdzdalību demokrātijas procesos. Par tradīciju

Rīgas Valsts vācu ģimnāzijas skolnieks

Emīls Šulcs, domrakstu konkursa

1. vietas ieguvējs

Latviešu valoda ir mūsu tautas būtība un simbols, kas cauri vēstures vētrām saglabāties kā brīvības un identitātes balsts. Valoda ir ne tikai mūsu senču mantojums, bet arī mūsu nākotnes pamats. Tā apvieno cilvēkus, rada saikni starp pagātni un tagadni, kā arī atklāj mūsu valsts īsto spēku un vērtības. Latviešu valoda ir arī viens no maniem pašizpaušmes līdzekļiem. Es lasu grāmatas latviešu valodā, piedalos diskusijās un cenšos izteikt savas domas, lai attīstītu gan valodu, gan savu domāšanu. Valodas bagātība slēpjas tās daudzveidībā un spējā pielāgoties jaunajiem laikmetiem, nezaudējot savu būtību. Katrs no mums, jauniešiem, ir daļa no šī procesa, un mēs esam tie, kas veido valodas nākotni.

Jelgavas Spīdolas Valsts ģimnāzijas skolniece

Elizabete Enija Strode, domrakstu konkursa

2. vietas ieguvēja

Daudz tiek skandināts par to, ka valoda ir mūsu kultūras mantojums, dāvana no senčiem, latviešu identitātes pamats. Es varu būt latviete arī bez latviešu valodas – svinēt Jāņus angļiski, lasīt R. Blaumaņa darbus krieviski un pat mēģināt nodziedāt kādu tautasdziesmu vāciski. Vai tie vēl joprojām būs Jāņi? Vai R. Blaumaņa darbi nezaudēs vitāli svarīgu kontekstu un niansi? Vai tautasdziesma var pastāvēt bez tautas valodas? Šīs vērtības nevar pastāvēt to patiesajā veidolā bez dzimtās valodas, tāpat kā latvietis nevar pastāvēt bez tās.

ir kļuvis skolēnu radošo darbu konkurss par Satversmē ietvertajām vērtībām, kā arī Ēnu diena Satversmes tiesā. Vienlaikus šo dialogu papildina projekts “ApTver Satversmi” un diskusija “Demokrātijas laboratorija”.

Februārī Satversmes tiesā norisinājās skolēnu radošo darbu konkursa “Valsts valoda – Latvijas kopējā vērtība” uzvarētāju apbalvošanas ceremonija. To caurvija skolēnu atziņas, ka latviešu valoda ir ne tikai mūsu savstarpējās saziņas un demokrātiskās līdzdalības valoda, bet tā veido arī Latvijas valsti, tautu un mūs pašus. Ikvienam ir svarīgi apzināties savu atbildību un līdzdalību valsts valodas kopšanā un aizsardzībā. Konkursā no 6. klašu skolēniem saņemti 172 zīmējumi, no 9. klašu skolēniem saņemti 29 video darbi, savukārt no 12. klašu skolēniem saņemti 72 domraksti. Konkursā pārstāvētas 66 skolas no visiem Latvijas reģioniem.

Lai iedvesmotu jauniešus turpmākajiem sasniegumiem izglītībā, Satversmes tiesa ik gadu piedalās Ēnu dienā. Šogad tiesā viesojās 45 skolēni no dažādām Latvijas skolām, lai iepazītu tās darbu, ēnojot tiesnešus, viņu palīgus un tiesas padomniekus. Pasākumu atklāja Satversmes tiesas tiesnese Veronika Krūmiņa ar nodarbību par tiesu varas uzdevumiem un to, kā tiesa aizstāv ikviena pamattiesības. Tiesnese ar skolēniem pārrunāja tiesneša profesijai nepieciešamās prasmes un zināšanas, kā arī kopīgi sprieda, kā taisnīgi risināt dažādas dzīves situācijas, piemērojot likumu normas. Izzinošā ekskursijā skolēni kopā ar tiesas padomnieku Uldi Krastiņu apmeklēja tiesas sēžu zāli un Satversmes tiesas vēstures istabu. Jaunieši

tikās arī ar tiesnešu palīgiem Ievu Šņepsti, Robertu Lazdu, Aneti Suharževsku un Vitu Bērziņu, lai izzinātu viņu ikdienas pienākumus un pārrunātu studijas tiesību zinātnē. Satversmes tiesā viesojās arī Daugavpils Draudzīgā aicinājuma vidusskolas un programmas “Erasmus+” skolēni un pedagogi, kuri noklausījās Juridiskā departamenta vadītāja Kristapa Tamuža lekciju par Satversmes tiesas funkcijām, kā arī demokrātiskas tiesiskas valsts nozīmi cilvēktiesību aizsardzībā. Pasākuma noslēgumā kopā ar Satversmes tiesas priekšsēdētāju Irēnu Kucinu jaunieši pārrunāja dienas laikā gūtos iespaidus un uzzināto par jurista profesiju.

Satversmes tiesa turpina ieviest jaunas formas dialogam ar skolu jaunatni. Demokrātijas nedēļas ietvaros 9. maijā Satversmes tiesā pirmo reizi norisinājās izglītojošs pasākums “Demokrātijas laboratorija”, kurā vidusskolēni no visas Latvijas kopā ar tiesnešiem diskutēja par demokrātijas nozīmi ikdienā. Diskusija tapa sadarbībā ar Latvijas Universitāti un Rīgas Stradiņa universitāti, un tajā aktīvi iesaistījās doktoranti Iveta Kažoka, Ilze Plakane, Agnese Reine un Jānis Šabanovs. “Demokrātijas laboratorija” ir jauna dialoga forma, kas sniedz iespēju pārrunāt aktuālus jautājumus par demokrātijas attīstību un tās nozīmi mūsdienu sabiedrībā. Tiešas un radošas sarunas veicina jauniešu vēlmi uzņemties atbildību par savu nākotni un stiprina pārliecību par Latviju kā spēcīgu, drošu un tiesisku valsti. Diskusijas laikā dalībnieki analizēja, ko demokrātija nozīmē ikdienā gan individuāli, gan sabiedrībai kopumā, kā arī to, kuras brīvības jauniešiem ir vissvarīgākās. Jaunieši tika aicināti izvērtēt savu lomu Satversmes vērtību sargāšanā un paust redzējumu par demokrātiju nākotnē, īpaši domājot par tēmu “Demokrātija 2050”.

Septembrī Satversmes tiesa jau devīto gadu pēc kārtas izsludināja skolēnu zīmējumu, domrakstu un video darbu konkursu “Uzticība Latvijai – ticēt un uzticēties savai valstij”. Konkursa tēma atgādina, ka Satversme ir mūsu valsts galvenais likums un tās ievadā ir noteikts, ka uzticība Latvijai ir saliedētas sabiedrības pamats. Ticība savai valstij – cilvēkiem, vērtībām un kopīgajai nākotnei – ir spēks, kas vieno un iedvesmo. Uzticēties Latvijai nozīmē ticēt brīvībai, taisnīgam un apzināties pienākumu citam pret citu. Savstarpēja uzticēšanās un atbildība veido Latviju par stipru, taisnīgu un plaukstošu valsti. Tomēr uzticība nav pašsaprotama – tā rodas, ja katrs no mums ir gatavs sniegt savu ieguldījumu un līdzdarboties. Tā rodas ar rīcību, kas balstās cieņā un atbildībā. Jāpiebilst, ka Satversmes tiesas priekšsēdētāja Irēna Kucina 2025. gada 17. oktobrī tiešsaistes seminārā tikās ar 9. un 12. klašu skolēniem no visas Latvijas, lai pārrunātu radošo darbu konkursu. Seminārā piedalījās arī radio un televīzijas raidījumu vadītājs Toms Grēviņš, kurš dalījās pieredzē par to, kā viņš izjūt patriotismu un stiprina Latvijas valsti.

Jelgavas Spīdolas Valsts ģimnāzijas skolniece
Tīna Reksce, domrakstu konkursa

3. vietas ieguvēja

Esošajā multilingvisma paradoksu periodā valoda ir jāstiprina kā nekad agrāk. Latvijas definējošā iezīme ir spilgtā kultūras pūralāde, tādēļ mantojumā mītošā valoda spēj skaļi aizstāvēt valsts priekšlikumus globāli. Tikai kritisks apdraudējums ļauj izprast, cik privilēģēti esam, runājot savā valodā, savu senču teritorijā.

Skolēnu radošo darbu konkursa “Valsts valoda – Latvijas kopējā vērtība” uzvarētāju apbalvošanas ceremonijas dalībnieki.

3.2.2. Izglītojošais projekts “ApTver Satversmi”

Satversmes tiesas izglītojošais projekts “ApTver Satversmi” aizsākts 2025. gadā. Tā ietvaros Satversmes tiesas tiesneši un darbinieki ir viesojušies skolās Rīgā un Latvijas reģionos.

Nodarbībās Satversmes tiesas tiesneši un darbinieki interaktīvā veidā stāsta par to, kā darbojas Latvijas valsts, kādas vērtības vieno sabiedrību un kā Satversme nodrošina Latvijas valsts pastāvēšanu cauri laikiem, aizsargājot ikviena cilvēka pamattiesības. Nodarbībās tiek pārrunāta arī Satversmes tiesas loma tiesas spriešanā. Projekta satura veidošanā piedalījušies Satversmes tiesas tiesnešu palīgi Dārta Ūdre, Roberts Lazda, Ieva Andersone, Kristiāna Pētersone, Anete Suharževska, Vita Bērziņa, Edvards Ričards Slavinskis un Madara Šenbrūna.

Šogad esam aizsākuši izglītojošo projektu skolām **"ApTver Satversmi"**, lai ikvienam vidusskolēnam sniegtu zināšanas un pārliecību par stipru, tiesisku un drošu Latviju. Mēs vēlamies, lai jaunieši kļūtu par Satversmes vērtību vēstnešiem – lai viņi ne tikai izprastu savas tiesības, bet arī apzinātos savu lomu valstī. Satversme nav tikai juridisks dokuments, tas ir mūsu kopīgais pamats, kas nosaka, kāda ir mūsu valsts un kāda tā būs nākotnē. Un tieši jaunieši ir šā pamata stiprākais balsts.

Satversmes tiesas priekšsēdētāja **Irēna Kucina**

Špoģu vidusskola

Rīgas Kultūru
vidusskola

Projekta "ApTver Satversmi" mērķis ir veicināt skolēnu izpratni par Latvijas valsts darbības pamatprincipiem un demokrātiskas tiesiskas valsts vērtībām, attīstot spēju atpazīt šīs vērtības ikdienas situācijās. Vienlaikus projekts sniedz skolēniem zināšanas par savām pamattiesībām un to aizsardzības iespējām Satversmes tiesā. Nodarbības ir piemērotas vidusskolēniem un veicina izpratni par jautājumiem, kas saistīti ar sociālajām zinībām, politiku un tiesībām, kā arī vēsturi.

Projekta ietvaros saņemti 80 skolu pieteikumi un aptvertas 30 skolas – gan dodoties reģionālajās vizītēs un apmeklējot Rīgas skolas, gan uzņemot skolu pārstāvjus Satversmes tiesā.

Ventspils
4. vidusskola

Cēsu Pilsētas
vidusskola

Satversmes tiesas priekšsēdētāja **Irēna Kucina**

Mēs ļoti novērtējam Latvijas skolu atsaucību un iesaisti mūsu tiesas izglītojošajā projektā "ApTver Satversmi", kā arī iespēju padarīt Satversmes tiesu vēl atvērtāku sabiedrībai, jo īpaši jauniešiem – gan skaidrojot tiesas darbu, tās spriedumus, gan visas valsts darbību kopumā. Mēs vēlamies, lai jaunieši ne tikai izprastu savas tiesības, bet arī apzinātos savu lomu valstī.

Visupirms Satversmes tiesas darbinieki viesojās Rīgas skolās: Rīgas Valsts 2. ģimnāzijā, Rīgas Valsts 1. ģimnāzijā, Ziemeļvalstu ģimnāzijā un Rīgas Valsts vācu ģimnāzijā. Nodarbibas notika arī Ādažu vidusskolā.

2025. gada 21. martā projekta "ApTver Satversmi" ietvaros notika pirmā reģionālā mācību vizīte. Nodarbibas Špoģu vidusskolā, Krāslavas ģimnāzijā un Daugavpils Draudzīgā aicinājuma vidusskolā vadīja Satversmes tiesas priekšsēdētāja Irēna Kucina, priekšsēdētājas padomnieks Andrejs Stupins-Jēgers, Juridiskā departamenta vadītājs Kristaps Tamužs un tiesneša palīdzē Madara Šenbrūna.

2025. gada 26. martā Satversmes tiesas Juridiskā departamenta vadītājs Kristaps Tamužs viesojās Rīgas 25. vidusskolā.

Projekts **"ApTver Satversmi"** ir lieliska iespēja veidot dialogu ar zinātkāriem Latvijas jauniešiem par Satversmi un mūsu valsti, kā arī atbalstīt viņus nākotnes karjeras izvēlē.

Satversmes tiesas priekšsēdētājas vietniece **Anita Rodiņa**

2025. gada 11. aprīlī Rīgas Kultūru vidusskolas 2. klase viesojās izziņošanā ekskursijā Satversmes tiesā. Skolēni tikās ar tiesnesi Mārtiņu Mītu, uzzināja, kā norit viņa ikdiena, kā arī apskatīja tiesas sēžu zāli un vēstures istabu. Savukārt 15. aprīlī tiesnesis viesojās skolā, kur ar audzēkņiem pārrunāja Latvijas valsts pamatprincipus, Satversmes tiesas lomu pamattiesību aizsardzībā un tiesneša amata pienākumus.

2025. gada 16. un 17. aprīlī Satversmes tiesas pārstāvji ar izglītojošo projektu viesojās Ugāles vidusskolā, kā arī Ventspils skolās, tostarp Ventspils 4. vidusskolā un Ventspils Valsts 1. ģimnāzijā. Mācību nodarbības vadīja Satversmes tiesas priekšsēdētājas vietniece Anita Rodiņa, tiesas padomniece Baiba Bakmane un tiesneša palidze Amanda Zariņa.

2025. gada 8. maijā Satversmes tiesas tiesneši un darbinieki viesojās Vidzemes skolās, vadot nodarbības Cēsu Pilsētas vidusskolā, Valmieras Pārgaujas ģimnāzijā, Rūjienas vidusskolā, Jaunpiebalgas vidusskolā un Vecpiebalgas vidusskolā. Nodarbibās Satversmes tiesas priekšsēdētāja Irēna Kucina, tiesneši Mārtiņš Mīts, Juris Juriss un Jautrīte Briede, kā arī tiesas padomniece Baiba Bakmane un tiesnešu palīgi Edvards Ričards Slavinskis, Amanda Zariņa un Anete Suharževska iepazīstināja vidusskolēnus ar to, kā darbojas Latvijas valsts, kādas Satversmē ietvertās vērtības vieno sabiedrību un kā Satversme aizsargā ikviena cilvēka pamattiesības.

2025. gada 19. septembrī Satversmes tiesas pārstāvji projekta "ApTver Satversmi" ietvaros viesojās Kurzemes skolās – Brocēnu vidusskolā, Liepājas Raiņa vidusskolā un Zentas Mauriņas Grobiņas vidusskolā. Ar Kurzemes jauniešiem tikās Satversmes tiesas priekšsēdētāja Irēna Kucina, Juridiskā departamenta vadītājs Kristaps Tamužs un tiesneša palidze Anete Suharževska.

"Ļoti novērtējam gan skolu vadības, gan pedagogu, gan skolēnu atsaucību un izrādīto interesi. Tas nozīmē, ka projekta "ApTver Satversmi" nodarbību saturs ir patiesi vērtīgs jauniešu izpratnes veicināšanā par Satversmes lomu mūsu ikdienā un valsts uzbūvi kopumā."

Satversmes tiesas priekšsēdētāja **Irēna Kucina**

Daugavpils
Draudzīgā aicinājuma
vidusskola

Rīgas Valsts 3. ģimnāzijas skolēni 2025. gada 2. oktobrī viesojās Satversmes tiesā, lai kopā ar Satversmes tiesas tiesnesi Mārtiņu Mitu pārrunātu Satversmes tiesas lomu tiesiskās valsts vērtību nodrošināšanā un cilvēktiesību aizsardzības jautājumus. Satversmes tiesas tiesnese Veronika Krūmiņa 2025. gada 13. novembrī Satversmes tiesā uzņēma Mārupes pamatskolas skolēnus. Vizītes laikā skolēni iepazinās ar tiesas darbu, tiesneša profesiju un pārrunāja Satversmē ietvertās vērtības. Savukārt Patriotu nedēļas ietvaros Satversmes tiesā viesojās Salaspils 1. vidusskolas aktīvās un zinātkārās 7. klases. Jaunieši stiprināja savas zināšanas par Satversmi un Latvijas valsts pamatvērtībām, iepazinās ar Satversmes tiesas darbu un procesu, pilnveidojot izpratni par pamattiesību aizsardzību. Visbeidzot 2025. gada 21. novembrī Satversmes tiesā viesojās Rīgas Angļu ģimnāzijas vidusskolēni. Viņi kopā ar tiesneša palīdzēm Aneti Suharževsku un Amandu Zariņu pārrunāja valsts darbības pamatprincipus, Satversmes tiesas lomu taisnīgas tiesas spriešanā un ikviena Latvijas iedzīvotāja pamattiesību aizsardzībā. Jaunieši piedalījās arī Satversmes tiesas procesa izspēlē un iepazinās ar tiesas vēsturi.

3.2.3. Dialogs ar Latvijas augstskolām, studentiem un studentu organizācijām

Lai stiprinātu tiesību sistēmas attīstību, kā arī uzlabotu zinātnisko pētījumu un juridiskās analīzes kvalitāti, Satversmes tiesa noslēdza sadarbības līgumus ar Latvijas Universitāti un Rīgas Stradiņa universitāti. Līgumi paredz ciešāku dialogu starp konstitucionālo tiesu un akadēmisko vidi, veidojot platformu, kurā zinātne un tiesu prakse mijiedarbojas, lai risinātu sabiedrībai būtiskus tiesību jautājumus. Līgumos puses vienojās ne tikai attīstīt pētniecību tiesību jomā, bet arī veicināt tiesību zinātnes studentu un doktorantu iesaisti aktuālu juridisko problēmu izpētē, kā arī stiprināt Satversmes tiesas un akadēmiskās vides sadarbību studiju un lekciju procesā. Satversmes tiesas priekšsēdētāja Irēna Kucina uzsvēra, ka tiesnešu un tiesas darbinieku izglītība un profesionālā sagatavotība ir būtisks priekšnoteikums tam, lai ikviena tiesu varas institūcija efektīvi darbotos visas sabiedrības interesēs. Augstākā izglītība harmoniski apvieno gan izglītības procesu, gan zinātnisko darbību un pētniecību, savukārt zinātniskie pētījumi veicina jaunas pieejas dažādu tiesību jautājumu risināšanā. Sadarbība, kas vērsta uz tiesību zinātnes attīstību, lai uzlabotu tiesu varas darbību Latvijā, ir beztermiņa un paredz arī turpmāku dialogu tiesību zinātņu attīstībā un tiesību sistēmas pilnveidošanā.

Priekšsēdētājas vietniece
Anita Rodiņa vada mācību ekskursiju
Latvijas Universitātes
Juridiskās fakultātes studentiem

Priekšsēdētāja Irēna Kucina piedalās diskusijā par ārējiem un iekšējiem tiesiskuma apdraudējumiem ar SSE Riga Future Leaders Academy – Jauno līderu akadēmijas dalībniekiem

Satversmes tiesa vienmēr ir atvērta dialogam un sadarbībai studentu organizācijām un tiesību zinātņu studentiem. 2025. gada 25. martā Satversmes tiesu mācību vizītē apmeklēja studenti no Eiropas tiesību studentu asociācijas Latvijā (*ELSA Latvia*), lai iepazītos ar konstitucionālās tiesas lomu demokrātiskā tiesiskā valstī, Satversmes tiesas procesu un judikatūras aktualitātēm. Ieskatu tiesas darbā un jurista profesijā studentiem sniedza tiesas padomnieks Uldis Krastiņš. Savukārt priekšsēdētājas vietniece Anita Rodiņa mācību ekskursijas laikā 2025. gada 31. martā tikās ar Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes studentiem, lai pārrunātu Satversmes tiesas darbu un pamattiesību ierobežojumu konstitucionalitātes izvērtēšanu. Tāpat Satversmes tiesā vairākkārt viesojās Rīgas Juridiskās augstskolas studenti, kurus uzņēma Juridiskā departamenta vadītājs Kristaps Tamužs.

Turpinot darbu ar topošajiem nozaru līderiem, Satversmes tiesas priekšsēdētāja Irēna Kucina 2025. gada 15. novembrī tikās ar Stokholmas Ekonomikas augstskolas Rīgā Jauno līderu akadēmijas (*Future Leaders Academy*) dalībniekiem. Diskusijas laikā priekšsēdētāja kopā ar jauniešiem analizēja ārējos un iekšējos tiesiskuma apdraudējumus, kā arī pārrunāja Satversmes tiesas funkcijas un aktuālākos nolēmumus, kas ietekmē Latvijas tiesisko vidi.

Satversmes tiesa ik gadu atbalsta organizācijas, kas rīko tiesas procesa izspēles. Arī 2025. gadā Satversmes tiesas tiesneši un darbinieki atbalstīja profesora Kārļa Dišlera fonda organizēto profesora Kārļa Dišlera konstitucionālās tiesas procesa izspēli. Par tradīciju kļuvusi tas, ka tiesu izspēļu fināls notiek Satversmes tiesas sēžu zālē atbilstoši Satversmes tiesas procesa pamatprincipiem un tiek tiešraidē pārraidīts tiesas *YouTube* kanālā. Satversmes tiesas tiesneši un darbinieki pērn atbalstīja arī Tiesībsarga tiesas procesa izspēles cilvēktiesībās. Izspēles fināls pērn aprīļa beigās norisinājās klātienē Satversmes tiesas sēžu zālē.

3.2.4. Satversmes tiesas raidieraksts "Tversme"

Satversmes tiesas raidieraksta "Tversme" mērķis ir ikvienam raisīt interesi un vairot zināšanas par demokrātiskas tiesiskas valsts vērtībām, Satversmes piemērošanu, pamattiesību aizsardzību un Satversmes tiesas darbu. Raidierakstos Satversmes tiesas tiesneši un darbinieki kopā ar aicinātiem viesiem sarunājās par konstitucionālās kontroles tradīcijām, konstitucionālo vērtību aizsardzību dažādās valstīs, konstitucionālo tiesu lomu demokrātijas ilgtspējas veicināšanā, tiesiskās domas un prakses attīstību Latvijā un Eiropā, pamattiesībām moderno tehnoloģiju laikmetā un Satversmes tiesas starptautisko sadarbību. Raidieraksti latviešu un angļu valodā pieejami Satversmes tiesas mājaslapā un straumēšanas vietnē *Spotify*.

2025. gada 13. martā tika publicēta divdesmit pirmā raidieraksta epizode, kurā Satversmes tiesas priekšsēdētāja Irēna Kucina sarunājās ar bijušo Islandes Republikas prezidentu un Islandes Universitātes profesoru Gudni Torlāciju Johannesonu. Epizode sniedz unikālu ieskatu pieredzē, kuru Gudni Torlācijs Johannesons guvis ne tikai kā valsts līderis, bet arī vēsturnieks. Sarunā viņš dalās pārdomās par nozīmīgākajiem izaicinājumiem, ar kuriem mūsdienās saskaras demokrātiskas valstis, tostarp par tehnoloģiju ietekmi, sociālo mediju lomu, starptautiskajām attiecībām un karadarbības ietekmi Eiropā. Saruna izgaismo sabiedrības saliedētības, tiesiskuma un individuālās atbildības nozīmi, kā arī piedāvā iedvesmojošu skatījumu uz to, kā mazās nācijas var ietekmēt globālos procesus, saglabājot savas pamatvērtības. Saruna rakstveidā publicēta arī žurnāla "Jurista Vārds" elektroniskajā versijā.

Divdesmit otrā raidieraksta epizode tika publicēta 2025. gada 3. aprīlī. Tajā sarunājās bijušie un esošie Satversmes tiesas un ECT tiesneši. Saruna ierakstīta laikā, kad bijušais ECT tiesnesis Mārtiņš Mits jau pusgadu strādā Satversmes tiesā, savukārt bijušais Satversmes tiesas tiesnesis Artūrs Kučs ir aizvadījis savus pirmos sešus mēnešus ECT tiesneša amatā. Sarunā tiesneši dalās pārdomās par pieredzi nozīmīgu lietu izskatīšanā un diskutē par īpašībām un prasmēm, kas nepieciešamas mūsdienu tiesnesim.

Savukārt 2025. gada 18. jūlijā tika publicēta divdesmit trešā raidieraksta epizode, kurā sarunājās bijusī Vācijas Federālās konstitucionālās tiesas tiesnese un Berlīnes Humbolta universitātes Juridiskās fakultātes profesore Zuzanne Bēra (*Susanne Baer*) un Satversmes tiesas Juridiskā departamenta vadītājs Kristaps Tamužs. Sarunā aplūkoti salīdzinošo konstitucionālo tiesību jautājumi, tiesneša amata pienākumi, konstitucionālo tiesu dialogs ar EST, kā arī cieņas, vienlīdzības un labas likumdošanas principi un starpdisciplinārie dzimtes pētījumi.

Satversmes tiesas priekšsēdētāja Irēna Kucina un bijušais Islandes Republikas prezidents un Islandes Universitātes profesors Gudni T. Johannesons

2025. gada
13. marts

21.
epizode

Ja mēs laužam likumu, mēs laužam arī mieru. Cieņa pret likumu ir viens no sabiedrības pamatelementiem. Likumam jābūt taisnīgam, un tas jāpiemēro saprātīgi. Tāpēc mans novēlējums ir šāds: lai jūs turpinātu savu vērtīgo darbu visu Latvijā dzīvojošo cilvēku interesēs ar pārliecību, ka likumam jābūt taisnīgam un tam ir jāattīstās. Likums, kas stagnē, nevienam nepalīdz. Lai gan pamatiem jābūt stabiliem un strukturētiem, arī likumam ir jāattīstās. Novēlu jums visu to labāko turpmākajos centienos.

Islandes Universitātes profesors un
bijušais Islandes Republikas prezidents (2016–2024)
Gudni Thorlācijs Johannesons

2025. gada
3. aprīlis

22.
epizode

Pēc vairāk nekā 20 gadiem Eiropas Savienībā un 30 gadiem Eiropas Padomē mums jāapzinās, ka paši esam daļa no Eiropas, ka mēs veidojam un ietekmējam Eiropas politiku, izpratni dažādās jomās, tostarp tiesību jomā, nevis raugāmies uz to no malas. Latvijā ir jāstrādā pie tā, lai izjustu sevi kā daļu no Eiropas.

ECT tiesnesis **Artūrs Kučs**

2025. gada
18. jūlijs

23.
epizode

Vācijas Federālā konstitucionālā tiesa uz parlamentāro likumdošanas procesu raugās gluži kā uz futbola spēli – tiesai nav jāpiedalās spēles vadībā, bet tās uzdevums ir sargāt spēles noteikumus un iejaukties tikai tad, kad tie tiek pārkāpti. Reizēm tas nozīmē arī parādīt sarkano kartīti.

Berlīnes Humbolta universitātes
Juridiskās fakultātes profesore **Zuzanne Bēra**

2025. gada
21. augusts

24.
epizode

Katrai paaudzei ir vajadzīgs dialogs par atbildību pret sevi un savu valsti. Ja cilvēki jūtas brīvi un tiem ir vienlīdzīgas iespējas, rodas drošības sajūta un ticība savas valsts spēkam. Valsts stiprums ir atkarīgs no tā, ar kādu atbildības sajūtu ikviens darbojas savā ikdienā.

EST tiesnese **Ineta Ziemele**

**LATVIJAS REPUBLIKAS
SĀTVERSMES TIESA**

RAIDIERAKSTS
Tversme

DISKUSIJAS PAR LATVIJAS REPUBLIKAS SĀTVERSMES IETVERTĀJAM VĒRTĪBĀM UN SĀTVERSMES TIESAS LOMU DEMOKRĀTISKĀ TIESISKĀ VAISTĒ

MĒRĶIS
RAISĪT INTERESI UN VAIROT ZINĀŠANAS PAR DEMOKRĀTISKAS TIESISKAS VALSTS VĒRTĪBĀM, SĀTVERSMES PIEMĒROŠANU, PAMATTIESĪBU AIZSARDZĪBU UN SĀTVERSMES TIESAS DARBU

RAIDIERAKSTI PAR

- KONSTITUCIONĀLĀS KONTROLES TRADĪCIJĀM
- KONSTITUCIONĀLO VĒRTĪBU AIZSARDZĪBU DAŽĀDĀS VALSTĪS
- KONSTITUCIONĀLO TIESU LOMU DEMOKRĀTIJAS ILGTSPĒJAS VEICINĀŠANĀ
- TIESISKĀS DOMAS UN PRAKSES ATTĪSTĪBU LATVIJĀ UN EIROPĀ
- PAMATTIESĪBĀM MODERNO TEHNOLĒGIJU LAIKMETĀ
- SĀTVERSMES TIESAS STARPTAUTISKO SATARĪBĪBU

RAIDIERAKSTI IR LATVIEŠU UN ANGLŪ VALODĀ

**VIESI NO DAŽĀDĀM
VALSTĪM UN
STARPTAUTISKAJĀM
INSTITŪCIJĀM**

 RAIDIERAKSTA TVERSME EPIZODES PIEEJAMAS SPOTIFY

VIDĒJĀIS EPIZODES ILGUMS: 51 MIN.

Par godu Latvijas neatkarības *de facto* atjaunošanai 2025. gada 21. augustā tika publicēta divdesmit ceturtā raidieraksta epizode, kurā Satversmes tiesas priekšsēdētāja Irēna Kucina un EST tiesnese Ineta Ziemele sarunājas par valstiskumu, brīvību, drošību un atbildību. Sarunā tiesneses uzsver, ka brīvība ir pieredze, ko Latvijas tauta savā vēsturē ir izjutusi gan kā iespēju, gan kā zaudējumu. Tā nākusi caur neatkarības cīņām, deportāciju klusumu, Atmodas balsīm un drosmīgām izvēlēm, kļūstot par vērtību, kas izaugusi no cilvēku pārdzīvojumiem un ticības nepieciešamībai brīvību sargāt. Sarunā arī uzsvērts, ka Satversmes tiesas spriedumi ir nozīmīgs impulss sabiedrībai. Vienmēr ir nepieciešams, lai pastāvētu vismaz viens konstitucionāls orgāns, kas vērtību un interešu sadursmēs nostātos par labu vērtībām un tās aizstāvētu.

3.3. Dialogs ar valsts institūcijām

Satversmes tiesa ik gadu riko tikšanās ar Latvijas konstitucionālo orgānu vadītājiem un citām valsts amatpersonām, lai stiprinātu tiesiskumu un veicinātu sadarbību. Dialogā tiek risināti nozīmīgi jautājumi, kas skar iedzīvotāju pamattiesību aizsardzības nodrošināšanu un labas likumdošanas principa īstenošanu.

Janvāra sākumā Satversmes tiesas tiesneši tikās ar tieslietu ministri Inesi Libiņu-Egneri. Tikšanās laikā pārrunāta Satversmes tiesas likuma grozījumu virzība, valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības pieejamība Satversmes tiesas procesā, kā arī Satversmes tiesas nolēmumu izpildes nodrošināšana. Konceptuāli tika atbalstīta iecere apsvērt advokatūras iesaisti, atceļot personas pienākumu pirms palīdzības pieprasīšanas visupirms vērsties Satversmes tiesā pašas spēkiem. Juridiskā palīdzība Satversmes tiesas procesā varētu tikt sniegta uzreiz tām sociāli mazāk aizsargātām personām, kuru iespējamajā pamattiesību aizskārumā tiktu saskatīta perspektīva par labvēlīgu Satversmes tiesas spriedumu. Diskusija par šo risinājumu tiks turpināta ar Latvijas Zvērinātu advokātu padomi, Tieslietu ministriju un Tiesu administrāciju.

Satversmes tiesas priekšsēdētāja Irēna Kucina 2025. gada 13. janvārī Rīgas pili tikās ar Valsts prezidentu Edgaru Rinkēviču. Valsts prezidents un Satversmes tiesas priekšsēdētāja pārrunāja Satversmes darba 2024. gada rezultātus un pašreizējās aktualitātes, tostarp Satversmes tiesas starptautisko sadarbību un nepieciešamību pilnveidot kontroles mehānismu, kas nodrošinātu Satversmes tiesas spriedumu izpildes pārraudzību.

Janvāra vidū Satversmes tiesas tiesneši tikās ar Saeimas priekšsēdētāju Daigu Mieriņu. Tikšanās laikā īpaša uzmanība tika pievērsta Satversmes tiesas nolēmumu izpildes nodrošināšanai un tās pārraudzības uzlabošanai, sekmējot saturiski pilnvērtīgu likumprojektu nonākšanu Saeimas dienaskārtībā saprātīgā termiņā. Ciešs Satversmes tiesas un Saeimas dialogs sekmē gan efektīvu Satversmes tiesas procesu, kad Saeima iesaistās tiesvedībā kā lietas dalībnieks, gan arī Satversmes tiesas nolēmumu pilnvērtīgu izpildi. Tas kopumā uzlabo Latvijas iedzīvotāju pamattiesību aizsardzības standartu.

Februāra sākumā tieslietu sistēmas augstākās amatpersonas – Satversmes tiesas priekšsēdētāja Irēna Kucina, Augstākās tiesas priekšsēdētājs Aigars Strupiņš, ģenerālprokurors Juris Stukāns, Saeimas Juridiskās komisijas priekšsēdētājs Andrejs Judins un tieslietu ministre Inese Libiņa-Egnere –

Priekšsēdētāja Irēna Kucina
tikas ar Valsts prezidentu
Edgaru Rinkēviču

Satversmes tiesas tiesneši
tiekas ar Saeimas priekšsēdētāju
Daigu Mieriņu

tikās ar Valsts prezidentu Edgaru Rinkēviču. Tikšanās laikā Valsts prezidents ar tieslietu sistēmas augstākajām amatpersonām pārrunāja secinājumus par 2024. gadu tieslietu nozarē un paredzamās aktualitātes 2025. gadā, tostarp centienus stiprināt tiesu neatkarību un tiesu darba kvalitāti. Satversmes tiesas priekšsēdētāja Irēna Kucina sarunā ar tikšanās dalībniekiem uzsvēra nepieciešamību turpināt darbu pie Konvencijas 16. protokola ratifikācijas. Tāpat tikšanās laikā tika pārrunāta tieslietu nozares loma birokrātijas mazināšanā un Latvijas konkurētspējas veicināšanā.

Februāra sākumā Satversmes tiesas priekšsēdētāja Irēna Kucina tikās ar Latvijas Zvērinātu advokātu padomes priekšsēdētāju Jāni Rozenbergu, Tiesu administrācijas direktoru Andri Mundu, Tieslietu ministrijas valsts sekretāra vietnieci tiesu jautājumos Initu Ilgažu, kā arī Tiesu sistēmas politikas departamenta direktori Evu Krjukovu. Tikšanās dalībnieki nonāca pie kopīga secinājuma, ka valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības piešķiršanas procesā advokāti būtu jāiesaista jau sākotnēji. Vienlaikus būtu jāatceļ personas pienākums pirms palīdzības pieprasīšanas pašas spēkiem vērsties Satversmes tiesā. Tika uzsvērts, ka juridiskajai palīdzībai Satversmes tiesas procesā jābūt pieejamai uzreiz tām sociāli mazāk aizsargātajām personām, kuru iespējamajā pamattiesību aizskārumā saskatāma perspektīva labvēlīgam Satversmes tiesas spriedumam.

Februāra sākuma Satversmes tiesas tiesneši tikās arī ar Tiesībsarga biroja un Tieslietu ministrijas pārstāvjiem, lai pārrunātu Tiesībsarga biroja aktualitātes un iespējas tā plašākai iesaistei personu pieejas nodrošināšanā Satversmes tiesai. Tikšanās laikā puses diskutēja par mehānismiem, kā uzlabot iedzīvotāju iespējas aizstāvēt savas pamattiesības, īpaši akcentējot Tiesībsarga lomu konstitucionālo sūdzību sagatavošanas procesā un juridiskā atbalsta sniegšanā. Šī saruna papildināja iepriekš uzsākto dialogu ar Latvijas Zvērinātu advokātu padomi un Tiesu administrāciju, nostiprinot kopīgu mērķi – padarīt konstitucionālās kontroles procesu pieejamāku sociāli mazāk aizsargātām sabiedrības grupām.

Marta sākumā Satversmes tiesas tiesneši tikās ar ārlietu ministri Baibu Braži, lai pārrunātu Satversmes tiesas starptautisko sadarbību, kā arī Satversmes tiesas, Eiropas Savienības un Eiropas Padomes sadarbības projekta “Atbalsts konstitucionālās justīcijas attīstībai Ukrainā” norisi.

Aprīļa beigās Satversmes tiesas tiesneši tikās ar Ministru prezidenti Eviku Siliņu, lai pārrunātu to, kā padarīt Satversmes tiesas procesu vēl efektīvāku un stiprināt pamattiesību aizsardzību. Sarunā tika apspriesti iespējamie uzlabojumi Satversmes tiesas spriedumu izpildes jomā, kā arī pārrunāta Satversmes tiesas likuma grozījumu izskatīšanas virzība Ministru kabinetā pirms to iesniegšanas Saeimā un risinājumi valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības piešķiršanas procesa pilnveidošanai.

- 08.01.2025. ● Satversmes tiesas tiesnešu tikšanās ar tieslietu ministri Inesi Lībiņu-Egneri
- 09.01.2025. ● Satversmes tiesas priekšsēdētājas Irēnas Kucinas tikšanās ar
Zvērinātu advokātu padomes priekšsēdētāju Jāni Rozenbergu,
Tiesu administrācijas direktoru Andri Mundu, Tieslietu ministrijas ierēdņiem
- 13.01.2025. ● Satversmes tiesas priekšsēdētājas Irēnas Kucinas tikšanās ar
Valsts prezidentu Edgaru Rinkēviču
- 17.01.2025. ● Satversmes tiesas tiesnešu tikšanās ar Saeimas priekšsēdētāju Daigu Mieriņu
- 05.02.2025. ● Tieslietu sistēmas augstāko amatpersonu tikšanās ar
Valsts prezidentu Edgaru Rinkēviču
- 10.02.2025. ● Satversmes tiesas tiesnešu tikšanās ar Tiesībsarga biroja pārstāvjiem
- 03.03.2025. ● Satversmes tiesas tiesnešu tikšanās ar ārlietu ministri Baibu Braži
- 23.04.2025. ● Satversmes tiesas tiesnešu tikšanās ar Ministru prezidenti Eviku Siliņu
- 12.05.2025. ● Satversmes tiesas tiesnešu tikšanās ar
Saeimas Nacionālās drošības komisijas deputātiem
- 15.05.2025. ● Satversmes tiesas tiesnešu tikšanās ar
izglītības un zinātnes ministri Daci Melbārdi
- 05.06.2025. ● Satversmes tiesas priekšsēdētājas Irēnas Kucinas tikšanās ar
Latvijas Zvērinātu advokātu padomes priekšsēdētāju Saulvedi Vārpiņu
- 13.10.2025. ● Satversmes tiesas priekšsēdētājas Irēnas Kucinas tikšanās
ar viedās administrācijas un reģionālās attīstības ministru Raimondu Čudaru
- 24.10.2025. ● Satversmes tiesas priekšsēdētājas Irēnas Kucinas tikšanās ar
Valsts prezidentu Edgaru Rinkēviču

Satversmes tiesas tiesneši
tiekas ar Ministru prezidenti
Eviku Siliņu

Tikšanās laikā tika pārrunāts arī tas, ka nesen izveidotais Mākslīgā intelekta centrs varētu kļūt par nozīmīgu atbalstu tiesu varai. Satversmes tiesas priekšsēdētāja Irēna Kucina uzsvēra, ka tiesa jau šobrīd aktīvi strādā pie dažādu digitālo risinājumu ieviešanas, lai uzlabotu informācijas apstrādes un analīzes efektivitāti. Vienlaikus viņa akcentēja, ka mākslīgais intelekts nevar aizstāt tiesneša taisnīguma izpratni un atbildību par pieņemtajiem lēmumiem, kas ir īpaši nozīmīgi tiesu darbā.

Maija vidū Satversmes tiesas tiesneši tikās ar Saeimas Nacionālās drošības komisijas deputātiem, lai pārrunātu valsts drošības aizsardzības jautājumus šā brīža ģeopolitiskās situācijas izaicinājumos. Tikšanās laikā puses diskutēja arī par atbildes līdzekļiem valsts drošības apdraudējumiem pret Latviju vērsta hibrīdkara apstākļos, kā arī par mehānismiem demokrātijas aizsardzībai pret manipulāciju ar sabiedrisko domu ar jauno informācijas tehnoloģiju palīdzību.

Satversmes tiesas tiesneši maija vidū tikās ar izglītības un zinātnes ministri Daci Melbārdi, lai pārrunātu Satversmes tiesas aktuālo judikatūru izglītības jautājumos, kā arī tiesas dialogu ar jauniešiem un tā attīstību.

Satversmes priekšsēdētāja Irēna Kucina jūnija sākumā tikās ar Latvijas Zvērinātu advokātu padomes priekšsēdētāju Saulvedi Vārpiņu, pārrunājot efektīvākos risinājumus advokatūras iesaistei valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības piešķiršanā Satversmes tiesas procesa ietvaros. Tikšanās laikā īpaši uzsvērtā cieņa kā Satversmē balstīta vērtība, kas veicina efektīvu un konstruktīvu zvērinātu advokātu un tiesas dialogu tiesiskuma nodrošināšanā.

Oktobra vidū Satversmes tiesas priekšsēdētāja Irēnas Kucinas tikās ar viedās administrācijas un reģionālās attīstības ministru Raimonu Čudaru, lai pārrunātu Satversmes tiesas integrāciju e-lietas arhitektūrā. Digitālo risinājumu ieviešana ir vērsta uz tiesu darbības efektivizāciju. Taču jaunās tehnoloģijas nav pašmērķis, bet gan instruments, kā uzlabot pieeju tiesai un nodrošināt caurskatāmību, atbildību un datu aizsardzību.

Oktobra beigās Satversmes tiesas priekšsēdētāja Irēna Kucina un Valsts prezidents Edgars Rinkēvičs pārrunāja Satversmes tiesas lomu valsts varas atzaru līdzsvara sistēmā. Puses arī atzīmēja, ka 23. oktobrī ir izsludināts likums "Par Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 16. protokolu". Pēc Konvencijas 16. protokola spēkā stāšanās attiecībā uz Latviju Satversmes tiesa varēs lūgt Eiropas Cilvēktiesību tiesu sniegt konsultatīvu atzinumu par būtiskiem Konvencijā vai tās protokolos paredzēto tiesību un brīvību interpretācijas vai piemērošanas jautājumiem. Satversmes tiesas priekšsēdētāja un Valsts prezidents bija vienisprātis, ka Konvencijas 16. protokola ratifikācija stiprinās Latvijas tiesu un ECT dialogu jautājumos par pamattiesību aizsardzību Eiropā.

Satversmes tiesas tiesneši
tikas ar Tieslietu ministri
Inesi Lībiņu-Egneri

3.4. Tiesu dialogs

Eiropas tiesiskajā telpā noris Satversmes tiesas dialogs ar Latvijas tiesām, citu Eiropas Savienības dalībvalstu konstitucionālajām tiesām, kā arī EST un ECT. Tiesu dialogs ļauj dalīties pieredzē, uzkrāt jaunas zināšanas, izvērst konstruktīvas diskusijas. Pastāvīga domapmaiņa ar sadarbības partneriem citās pie Rietumu tiesību loka piederīgajās valstīs, kā arī starptautiskajā līmenī sekmē vienveidīgāku un efektīvāku pamattiesību aizsardzības nodrošināšanu.

3.4.1. Tiesu dialogs Latvijā

Janvāra beigās Satversmes tiesas tiesneši tikās ar Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta senatoriem. Tiesneši pārrunāja judikatūras aktualitātes, tostarp dažādām profesijām noteikto absolūto aizliegumu problemātiku. Puses diskutēja arī par Satversmes tiesas spriedumu izpildes procesu, kā arī mijiedarbību starp Senātu, Satversmes tiesu un EST.

Aprīļa sākumā Satversmes tiesa tiesnese Veronika Krūmiņa piedalījās kolēģu godināšanā Rīgas apgabaltiesa darbības atjaunošanas 30 gadu jubilejai veltītajā svinīgajā sanāksmē. Savā apsveikuma uzrunā viņa uzsvēra Rīgas apgabaltiesas nozīmīgo lomu ne tikai tiesas kolektīva, bet visas Latvijas tiesu sistēmas kontekstā. Viņa akcentēja, ka Rīgas apgabaltiesa – lielākā no vispārējās jurisdikcijas apgabaltiesām – jau trīs desmitgades ir būtisks balsts tiesiskuma stiprināšanā. Satversmes tiesa vēlēja arī turpmāk saglabāt drosmi pieņemt izsvērtus un taisnīgus nolēmumus, kā arī sirdsgudrību, kalpojot cilvēkam un sabiedrībai.

Aprīļa vidū pieredzes apmaiņas vizītē Satversmes tiesu apmeklēja Administratīvās rajona tiesas tiesnešu palīgi. Lekciju par Satversmes tiesas funkcijām, darba organizāciju un judikatūras aktualitātēm sniedza Juridiskā departamenta vadītājs Kristaps Tamužs. Tiesnešu palīgi iepazinās arī ar Satversmes tiesas vēstures istabas ekspozīciju un konstitucionālās kontroles attīstību Latvijā.

Maija sākumā Satversmes tiesas tiesneši piedalījās Latvijas tiesnešu konferencē “Tiesu darba efektivitāte: mūsdienu izaicinājumi”.

Jūnija sākumā Satversmes tiesas priekšsēdētāja Irēna Kucina un tiesnesis Juris Juriss piedalījās Zemgales apgabaltiesas 30 gadu jubilejai veltītajā pasākumā, apsveikuma uzrunā atzīmējot to kā nozīmīgu notikumu ne tikai tiesas kolektīvam, bet arī visai Latvijas tiesu sistēmai. Zemgales apgabaltiesa kā viena no piecām vispārējās jurisdikcijas apgabaltiesām jau trīs

Satversmes tiesas tiesneši apmeklēja Tieslietu akadēmiju un tikās ar tās direktori Lailu Juncēnu

desmitgades ir bijusi stiprs balsts tiesiskuma nodrošināšanā Latvijā. Lai tiesas darba rezultāts – taisnīgs spriedums – arī turpmāk kalpo par piemēru likuma spēkam un spējai ikvienu tiesību normu piemērot profesionāli, rodot risinājumus vissarežģītākajām problēmām.

Septembra vidū Tieslietu akadēmijas apmācību programmas ietvaros Satversmes tiesā viesojās jaunie tiesneši no Rīgas pilsētas tiesas, Zemgales rajona tiesas un Administratīvās rajona tiesas. Vizītes laikā Satversmes tiesas Juridiskā departamenta pārstāvji dalījās zināšanās par Satversmes normu piemērošanu un pieteikumu iesniegšanu Satversmes tiesā, kā arī sniedza praktiskus padomus judikatūras datubāzes lietošanā.

Oktobra sākumā Satversmes tiesas tiesneši apmeklēja Tieslietu akadēmiju un tikās ar tās direktori Lailu Jurcēnu. Tika pārrunāti aktuālie jautājumi par Satversmes tiesas tiesnešu un darbinieku iesaisti Tieslietu akadēmijas darbības nodrošināšanā, kā arī par profesionālās pilnveides iespējām. Satversmes tiesa augstu vērtē sadarbību ar Tieslietu akadēmiju un ir pārliecināta, ka kopīgi īstenotie pasākumi sniegs būtisku ieguldījumu tiesu varas stiprināšanā. Satversmes tiesa dāvināja Tieslietu akadēmijas bibliotēkai pilnu Satversmes tiesas spriedumu krājumu komplektu, lai ikvienam būtu iespēja pētīt nolēmumu atziņas un gūt jaunas idejas tiesību normu piemērošanā, kā arī Satversmē ietverto vērtību aizsardzībā.

Oktobra beigās Satversmes tiesas tiesneses Jautrīte Briede un Veronika Krūmiņa piedalījās Kurzemes apgabaltiesas svinīgajā pasākumā “No jūgendstila līdz mākslīgajam intelektam: apgabaltiesas 30 gadu ceļojums laikā”.

3.4.2. Tiesu dialogs starptautiskajā līmenī

Janvāra sākumā Satversmes tiesas priekšsēdētāja Irēna Kucina apmeklēja ikgadējo ECT svinīgo gada atklāšanas pasākumu Strazbūrā. Pasākuma ietvaros priekšsēdētāja piedalījās seminārā par aktuālajiem jautājumiem mākslīgā intelekta un pamattiesību aizsardzības jomā. Vienlaikus viņa vērsa uzmanību uz to, ka Latvija joprojām nebija ratificējusi Konvencijas 16. protokolu, uzsverot, ka šim jautājumam nevajadzētu pazust no valdības un likumdevēja dienaskārtības.

Februāra vidū Satversmes tiesā viesojās ECT tiesnesis Artūrs Kučs. Viņš iepazīstināja Satversmes tiesas tiesnešus un darbiniekus ar jaunākajām ECT judikatūras aktualitātēm, īpaši akcentējot nolēmumus, kas ietekmē Latvijas tiesību telpu. Tāpat puses pārrunāja pašreizējos cilvēktiesību izaicinājumus Latvijā un pasaulē, diskutējot par tiesu varas lomu pamattiesību aizsardzībā mūsdienu mainīgajos apstākļos. Savukārt februāra beigās Satversmes tiesā viesojās EST tiesnese Ineta Ziemeļe. Tikšanās laikā tika pārrunāta EST un Satversmes tiesas dialoga nozīme, kā arī abu tiesu judikatūras aktualitātes.

Marta vidū Satversmes tiesas tiesneši un darbinieki tikās ar EST tiesnešu delegāciju, lai pārrunātu aktuālos tiesību problēmjautājumus. Satversmes tiesu šajā tikšanās reizē pārstāvēja Satversmes tiesas tiesnesis Jānis Neimanis, tiesnese Jautrīte Briede un tiesnesis Juris Juriss, kā arī Administrācijas vadītāja Marika Laizāne-Jurkāne un Juridiskā departamenta vadītājs Kristaps Tamužs. EST pārstāvēja EST priekšsēdētāja vietnieks Tomass fon Danvics (*Thomas von Danwitz*), tiesnese Ineta Ziemeļe, tiesneši Aleksandrs Arabadžijevs (*Alexander Arabadjiev*), Andreass Kumins (*Andreas Kumin*) un bijušais tiesnesis Pīters G. Ksuerebs (*Peter G. Xuereb*). Tikšanās laikā tika apspriesti jautājumi, kas saistīti ar nacionālo tiesu kompetenci dialogā ar EST.

Maija beigās Satversmes tiesas tiesneši Jautrīte Briede, Veronika Krūmiņa un Juris Juriss piedalījās Moldovas Republikas Konstitucionālās tiesas 30 gadu jubilejai veltītajā starptautiskajā konferencē “Mūsdienu izaicinājumi Eiropas konstitucionālo tiesu darbībā”. Tiesnese Jautrīte Briede sniedza ieskatu Satversmes tiesas judikatūrā par tiesiskajiem līdzekļiem reaģēšanai uz

mūsdienu apdraudējumiem. Konferences ietvaros norisinājās arī Satversmes tiesas un Moldovas Republikas Konstitucionālās tiesas tiesnešu divpusējā tikšanās. Puses apsprieda aktuālos judikatūras jautājumus un ilggadējo sadarbību. Īpaši tika uzsvērtā abu tiesu sadarbības nozīme pieredzes apmaiņas projektu īstenošanā, kas sekmēja Moldovas Republikas Konstitucionālās tiesas tiesnešu un juristu profesionālo zināšanu pilnveidi un stiprināja tiesas spējas konsekventi veikt konstitucionālo ekspertīzi, tostarp arī piemērojot starptautiskās cilvēktiesību normas un tiesu praksi cilvēktiesību ierobežojumu tiesiskuma izvērtēšanā. Satversmes tiesas tiesneši tikās arī ar Latvijas Republikas ārkārtējo un pilnvaroto vēstnieku Moldovas Republikā Edgaru Bondaru, lai pārrunātu sadarbību un pieredzes apmaiņu starp abu valstu konstitucionālajām tiesām tiesiskuma stiprināšanā.

Savukārt jūnijā Satversmes tiesas Juridiskā departamenta vadītājs Kristaps Tamužs Strasbūrā piedalījās ECT Augstāko tiesu tikla kontaktpersonu sanāksmē, kurā tika pārrunāta ECT un nacionālo tiesu judikatūra. Augstāko tiesu tikla mērķis ir veicināt Konvencijas ieviešanu dalībvalstīs un nodrošināt efektīvu informācijas apmaiņu starp augstākajām nacionālajām tiesām Eiropā un ECT.

Jūnija vidū Satversmes tiesa un Lietuvas Konstitucionālā tiesa stiprināja savstarpējo dialogu 18. divpusējā konferencē, kurā tiesneši apsprieda pārliecības paušanas brīvības un informācijas brīvības interpretācijas specifiku konstitucionālo tiesu judikatūrā, pievērsās cilvēktiesību aizsardzībai krimināltiesiskajā sistēmā, kā arī aplūkoja abu tiesu judikatūras aktualitātes. Satversmes tiesu pārstāvēja tās priekšsēdētāja Irēna Kucina, priekšsēdētājas vietniece Anita Rodiņa, tiesneši Jautrīte Briede, Juris Juriss un Mārtiņš Mits, kā arī Administrācijas vadītāja Marika Laizāne-Jurkāne, priekšsēdētājas padomnieks Andrejs Stupins-Jēgers un Juridiskā departamenta vadītājs Kristaps Tamužs. Lietuvas Republikas Konstitucionālo tiesu konferencē pārstāvēja tās priekšsēdētājs Gintars Goda un tiesneši Tomass Davulis, Aurelijs Gutausks, Giedre Lastauskiene, Vītauts Mizars, Algis Norkūns, Daiva Petrilaite, Janina Stripeikiene un Stasīss Šedbars.

Jūnija beigās Satversmes tiesas tiesnese Jautrīte Briede un Juridiskā departamenta vadītājs Kristaps Tamužs piedalījās starptautiskā konferencē par godu Ukrainas Konstitūcijas pieņemšanas 29. gadadienai. Konferencē tika diskutēts par konstitūcijas nozīmi un izaicinājumiem kara apstākļos, kā arī par juridiskajiem risinājumiem kara radīto seku novēršanai. Satversmes tiesas tiesnese Jautrīte Briede uzstājās ar referātu "Izaicinājumi attiecībā uz robežligumiem ar Krieviju: Latvijas un Igaunijas pieredze". Referātā tiesnese norādīja: "Teritorijas nodošana ir

Lietuvas un Latvijas
konstitucionālo tiesu
18. divpusējā konference

Satversmes tiesas un Ukrainas Konstitucionālās tiesas apaļā galda diskusija "Sabiedrības intereses kā konstitucionālas kontroles veikšanas pamatojums"

politisks, nevis juridisks jautājums. Pašreizējā Krievija darīs visu iespējamo, lai Ukraina *de facto* nevarētu atjaunot savas valsts robežas, kā arī, visticamāk, mēģinās kavēt jauna robežliguma noslēgšanu, cerot, ka tas kavēs Ukrainu ceļā uz Eiropas Savienību. Varu tikai novēlēt Ukrainas politiķiem atrast valstij pareizāko izeju no šī strupceļa. Un, protams, pēc iespējas ātrāku uzvaru." Savukārt Juridiskā departamenta vadītājs Kristaps Tamužs attālināti piedalījās ekspertu diskusijā par to, kā Ukrainas konstitūcija var sekmēt valsts institūciju atjaunošanu, taisnīgu un efektīvu procedūru ieviešanu, tiesību transformāciju un tiesu varas neatkarības stiprināšanu.

Oktobra vidū Satversmes tiesas tiesnese Jautrīte Briede un Veronika Krūmiņa piedalījās starptautiskā konferencē Viļņā, kas veltīta Lietuvas Augstākās administratīvās tiesas 25. gadadienai. Tiesnese Veronika Krūmiņa uzstājās ar referātu "Cilvēktiesību un sabiedrības drošības līdzsvars demokrātiskā sabiedrībā", savukārt tiesnese Jautrīte Briede gatavoja konferences kopsavilkumu. Konferences dalībnieki bija vienprātis, ka Baltijas valstu tiesu dialogs ir pamats kopīgās tiesiskās telpas attīstībai.

3.5. Starptautiskā sadarbība

Februāra beigās Satversmes tiesas priekšsēdētāja Irēna Kucina un priekšsēdētājas padomnieks Andrejs Stupins-Jēgers piedalījās Eiropas konstitucionālo tiesu vaditāju sanāksmē Tirānā, Albānijā. Priekšsēdētāju sanāksmē pēc ilgām diskusijām tika atbalstīts Kosovas Konstitucionālās tiesas lūgums par uzņemšanu Eiropas Konstitucionālo tiesu konferencē. Šis iestāšanās process tika aizsākts jau 2011. gadā. Satversmes tiesa vairāku gadu garumā sniedza atbalstu Kosovas tiesību sistēmas integrācijai vienotas Eiropas tiesiskajā telpā un iestājās par Kosovas Konstitucionālās tiesas uzņemšanu Eiropas Konstitucionālo tiesu konferences dalībnieku saimē. Atzinumā pēc Satversmes tiesas priekšlikuma uzsvērts, ka Kosovas Republikas Konstitucionālā tiesa ir konsekventi uzturējusi aktīvu starptautisko dialogu. Kopš tās dibināšanas tiesa ir kalpojusi par būtisku forumu ideju apmaiņai par konstitucionālajām vērtībām. Tiesa velta ievērojamus resursus pārstāvībai Pasaules Konstitucionālās justīcijas konferencē. Tai ir augsta reputācija, rīkojot starptautiskās konferences, kurās allaž tiek aktualizēti būtiskākie konstitucionālo un starptautisko tiesību, kā arī pamattiesību aizsardzības izaicinājumi, piesaistot pasaulē atzītus ekspertus. Satversmes tiesas priekšsēdētāja Irēna Kucina norādīja, ka Eiropas Konstitucionālo tiesu konference ir neatkarīgu tiesu varas institūciju apvienība, nevis politiska organizācija. Viņa uzsvēra, ka Kosovas Republikas Konstitucionālā tiesa nodrošina iedzīvotājiem reālu pamattiesību aizsardzību, tādējādi iestājoties par vērtībām, kas vieno Eiropas konstitucionālās kontroles institūcijas. Priekšsēdētāja puda gandarījumu, ka Kosovas kolēģi turpmāk stiprinās Eiropas konstitucionālo tiesu saimes kopīgo darbu.

Marta vidū Satversmes tiesas tiesnesis Jānis Neimanis piedalījās Eiropas Padomes un Eiropas Savienības projekta “Atbalsts konstitucionālās justīcijas attīstībai Ukrainai” ietvaros rīkotā vizītē ECT un EST.

Aprīļa beigās Satversmes tiesas priekšsēdētāja Irēna Kucina kā viena no trim ekspertiem-ziņotājiem piedalījās sanāksmē, lai sagatavotu Venēcijas komisijas atzinumu par Ungārijas tiesisko regulējumu attiecībā uz tiesu varas un tai piederīgo amatpersonu apstiprināšanas kārtības izmaiņām. Ziņotāji tostarp iztaujāja Ungārijas valsts iestāžu pārstāvjus. Atzinumu sniegt pieprasījusi Eiropas Padomes dalībvalstu pienākumu un saistību izpildes komiteja, lūdzot to sagatavot pēc iespējas īsākā termiņā. Sagatavotais atzinums tiks izskatīts Venēcijas komisijas 143. plenārsēdē šā gada jūnijā.

Priekšsēdētāja Irēna Kucina un tiesnesis Mārtiņš Mits piedalās EST un Bulgārijas Konstitucionālās tiesas organizētajā starptautiskajā konferencē “ESavienoti daudzveidībā III: konstitucionālās uzraudzības loma Eiropas Savienības kopējā tiesiskajā kārtībā”

Maija sākumā Satversmes tiesas priekšsēdētāja Irēna Kucina piedalījās Saeimas rīkotajā diskusijā Eiropas Padomes dalībvalstu pienākumu un saistību izpildes komitejas vizītes ietvaros. Savā ziņojumā viņa uzsvēra, ka pašreizējos ģeopolitiskajos izaicinājumos nacionālo drošību un demokrātiskās valsts iekārtas stabilitāti var garantēt, tikai stiprinot tiesiskumu. Spēcīga un noturīga valsts tiesiskā sistēma, kurā ir paredzēti mehānismi dažādu apdraudējumu pastāvīgai izvērtēšanai, sargā ne tikai savas sabiedrības drošību un demokrātisku valsts iekārtu, bet arī visas Eiropas drošību un demokrātiju.

Maija vidū Satversmes tiesas tiesnesis Mārtiņš Mits tika apstiprināts par Latvijas pārstāvi Eiropas Savienības Pamattiesību aģentūras (FRA) valdē.

Jūnija sākumā Satversmes tiesas priekšsēdētāja Irēna Kucina tikās ar Eiropas Tiesību akadēmijas (ERA) direktoru Žanu Filipu Ražadu (*Jean-Philippe Rageade*), lai pārrunātu sadarbības jautājumus attiecībā uz profesionālo pilnveidi un mācību organizēšanu Satversmes tiesas tiesnešiem un darbiniekiem. Eiropas Tiesību akadēmija Latvijas tiesnešiem ir nozīmīgs kvalifikācijas rādītājs. 2024. gadā Latvija bija otrajā vietā pēc tiesnešu skaita akadēmijas zināšanu apgūvē.

Jūnija beigās Satversmes tiesas priekšsēdētājas vietniece Anita Rodiņa attālināti piedalījās Eiropas Tiesību institūta augsta līmeņa forumā, kurā eksperti diskutēja par tiesu varas neatkarību un objektivitāti, pamattiesību aizsardzību un demokrātijas stiprināšanu visā Eiropā.

Jūlija vidū Satversmes tiesas priekšsēdētāja Irēna Kucina tikās ar Vācijas vēstnieci Latvijā Gudrunu Maslohu (*Gudrun Maslof*), lai pārrunātu sadarbību starp Satversmes tiesu un Vācijas Federālo konstitucionālo tiesu. Puses uzsvēra ciešo dialogu, kas balstās kopīgā izpratnē par demokrātijas aizsardzību un konstitucionālo tiesu nozīmīgo lomu šā mērķa īstenošanā. Runājot par sadarbību tiesiskuma stiprināšanā, amatpersonas apliecināja nepieciešamību turpināt jēgpilnu dialogu, veicinot divpusējās tikšanās starp abu valstu konstitucionālo tiesu tiesnešiem.

Septembra sākumā Satversmes tiesas priekšsēdētāja Irēna Kucina, tiesnesis Mārtiņš Mits un Administrācijas vadītāja Marika Laizāne-Jurkāne piedalījās EST un Bulgārijas Konstitucionālās tiesas organizētajā starptautiskajā konferencē “ESavienoti daudzveidībā III: konstitucionālās uzraudzības loma Eiropas Savienības kopējā tiesiskajā kārtībā” (*“EUnited in Diversity III: The Role of Constitutional Justice in the EU Common Legal Order”*). Satversmes tiesas priekšsēdētāja konferences diskusiju paneli par dalībvalstu konstitucionālo tiesību dažādu modeļu ietekmi Eiropas Savienības tiesiskajā telpā uzstājās ar ziņojumu “Savstarpējās lojalitātes pienākums Eiropas Savienības tiesībās individuālo pamattiesību aizsardzības kontekstā”.

Satversmes tiesas
priekšsēdētājas vietniece
Anita Rodiņa attālināti piedalās
Eiropas Tiesību institūta
augsta līmeņa forumā

Satversmes tiesa kā pirmā
no Eiropas Savienības
konstitucionālajām tiesām paraksta
sadarbības memorandu
ar Eiropas tiesību akadēmiju

Savā priekšlasījumā priekšsēdētāja konferences dalībniekus iepazīstināja ar Eiropas tiesiskās kārtības pamatā esošo savstarpējās lojalitātes principu, kurš sekmē uzticēšanos un sadarbību. Irēna Kucina uzsvēra, ka Eiropas Savienības tiesiskās kārtības būtība balstās kopīgā izpratnē par to, ka tiesības nav tikai normu kopums, bet arī savstarpēji lojālas un uz sadarbību vērstas attiecības – starp institūcijām, dalībvalstīm un, pats galvenais, saistībā ar cilvēkiem, kuriem tās kalpo. Kā piemērus viņa izcēla divas Satversmes tiesā izskatītās lietas par Latvijas valsts iestāžu sadarbības efektivitāti ar Eiropas Savienības iestādēm iedzīvotāju pamattiesību aizsardzības kontekstā. 2019. gada spriedumā par valsts un pašvaldību institūcijās nodarbināto atalgojuma publiskošanu Satversmes tiesa uzsvēra, ka no lojālas sadarbības principa izriet dalībvalsts pienākums atturēties no tādu pasākumu pieņemšanas, kuri varētu nopietni apgrūtināt Datu regulā paredzētā rezultāta sasniegšanu, kaut arī regula vēl nebija kļuvusi piemērojama. Savukārt nesena jautājuma par hipotekārā kredīta ņēmēju aizsardzības nodevu un ar to saistīto kredīta procentu kompensāciju Satversmes tiesa, uzdodot jautājumus EST prejudiciāla nolēmuma pieņemšanai, secināja, ka dalībvalsts iestādes pienākuma apspriesties ar Eiropas Centrālo banku mērķis ir nodrošināt pieņemto lēmumu kvalitāti un nacionālo tiesību aktu atbilstību Eiropas Savienības noteiktajiem mērķiem attiecībā uz monetāro politiku un finanšu stabilitāti. Šajā lietā tiesvedība ir apturēta līdz brīdim, kad stāsies spēkā EST nolēmums. Satversmes tiesas priekšsēdētāja akcentēja, ka pieņemt efektīvu un taisnīgu regulējumu, kā arī nodrošināt ikvienas personas pamattiesību aizsardzību visaugstākajā līmenī var tikai tad, kad visi nacionālo tiesisko sistēmu un Eiropas Savienības vienotās tiesiskās telpas dalībnieki, lai arī cik varbūt šķietami neredzami tie viens otram liktos, atrodas vienotā un harmoniskā lojālas sadarbības modeli.

Konferencē norisinājās arī tiesu administrāciju pārstāvju diskusija ar mērķi stiprināt institucionālo sadarbību un sekmēt pieredzes apmaiņu starp dalībvalstu tiesām. Diskusijā pārrunāti jautājumi par digitālo tehnoloģiju ietekmi uz tiesu darbu, tostarp aktualizējot risinājumus maksimālā intelekta izmantošanai tiesu darba efektivizēšanai.

Septembra beigās Satversmes tiesa un Eiropas tiesību akadēmija parakstīja sadarbības memorandu, lai stiprinātu vienotu Eiropas tiesisko telpu un sekmētu Eiropas Savienības tiesību efektīvu piemērošanu. Satversmes tiesas priekšsēdētāja Irēna Kucina uzsvēra, ka sadarbības memorands ar Eiropas tiesību akadēmiju sniegs ieguldījumu vienotas Eiropas tiesiskās telpas attīstībā. Satversmes tiesa ir pirmā no Eiropas Savienības konstitucionālajām tiesām, kas parakstījusi sadarbības memorandu ar Eiropas tiesību akadēmiju. Sadarbības ietvaros paredzēts

Satversmes tiesas priekšsēdētāja Irēna Kucina ievēlēta par Venēcijas komisijas Konstitucionālās justīcijas apakškomisijas priekšsēdētāju

organizēt apmācības, seminārus un konferences Satversmes tiesas tiesnešiem un darbiniekiem par aktuālajiem Eiropas Savienības tiesību piemērošanas problēmjautājumiem, nodrošināt dažādas profesionālās pilnveides aktivitātes, kā arī paplašināt piekļuvi zinātniskajiem resursiem.

Septembra beigās Satversmes tiesas pārstāvji tikās ar Vācijas Lejassaksijas federālās zemes tieslietu ministri Katrīnu Vālmanu. Divpusējās tikšanās ietvaros puses pārrunāja jautājumus, kas skar digitalizācijas procesu pārvaldību.

Oktobra sākumā norisinājās Venēcijas komisijas 144. plenārsēde, kā arī tika atzīmēta komisijas izveidošanas 35. gadadiena. Šī komisija ir Eiropas Padomes padomdevēja institūcija konstitucionālo tiesību jautājumos, kurā Latvijas Republiku pārstāv Satversmes tiesas priekšsēdētāja Irēna Kucina un tiesnesis Mārtiņš Mits. Īpaša nozīme plenārsēdē tika piešķirta darbam pie “Tiesiskuma pārbaudes saraksta” (*Rule of Law Checklist*) papildināšanas, kas ir universāls rīks valsts institūciju darbības kvalitātes novērtēšanai. Venēcijas komisija un tās apakškomisijas strādā pie saraksta aktualizēšanas, ņemot vērā jaunus izaicinājumus, piemēram, digitālo tehnoloģiju un mākslīgā intelekta ietekmi uz tiesiskumu, kā arī privāto “spēlētāju” lomas palielināšanos. Sarakstā plānots iekļaut jaunas sadaļas, tostarp par konstitucionālo tiesu digitālo caurskatāmību un sabiedrības informētību par to argumentāciju. Atjauninātais saraksts paplašinās komisijas iepriekšējo pieeju, pievēršoties arī digitālajai pārvaldībai, cilvēktiesību īstenošanai tehnoloģiju laikmetā un valsts pienākumam nodrošināt, ka gan publiskie orgāni, gan privātās korporācijas darbojas saskaņā ar tiesiskuma principiem. Venēcijas komisijas 144. plenārsēdē tika izskatīti arī citi jautājumi, kas būtiski ietekmēs tiesiskumu un demokrātiju: tika vērtēti likumu un konstitucionālie grozījumi Ungārijā, Slovākijā, Spānijā, Gruzijā, Armēnijā, Ziemeļmaķedonijā, Ukrainā, Kosovā un Peru.

Oktobra beigās Satversmes tiesas priekšsēdētāja Irēna Kucina un viņas vietniece Anīta Rodiņa piedalījās Pasaules Konstitucionālās justīcijas konferences VI kongresā. Tas bija veltīts izaicinājumiem, kas saistīti ar dabas resursu saglabāšanu, klimata pārmaiņām, cilvēces kultūras mantojuma aizsardzību, konstitucionālo tiesu neatkarību, kā arī piekļuvi zinātnei un jaunajām tehnoloģijām. Satversmes tiesas priekšsēdētāja uzstājās ar galveno ziņojumu kongresa panelīdiskusijā par pieeju jaunajām tehnoloģijām. Savā uzrunā Irēna Kucina vērsa uzmanību, ka reiz paredzētā digitālā nākotne jau veido mūsu tagadni. Tāpēc piekļuves internetam juridiskā konkretizācija ir šodienas vajadzība, kas tieši ietekmē vairāku pamattiesību īstenošanu – tiesības uz īpašumu, izglītību, nodarbošanās brīvību un citas. Valsts nespēja nodrošināt piekļuvi internetam ir pretrunā cilvēka cieņai. Pamattiesību aizsardzībai mūsdienās jānotiek ne tikai bezsaistē, bet arī tiešsaistē. Tāpēc digitāla

saziņa ar valsts iestādēm nozīmē ko vairāk nekā tikai oficiālās tīmekļa vietnes izveidošanu – tā prasa, lai šādi portāli atbilstu pieejamības, skaidrības un lietojamības standartiem. Savukārt, ja nākotnes tiesas darbosies e-lietas vidē, tad tā nedrīkst būt vienīgi dokumentu elektroniska aprīte – tai jābūt drošai, pilnībā funkcionālai digitālajai platformai, kas atspoguļo reālu tiesvedību.

Šajā kongresā Satversmes tiesas pārstāvji sniedza īpašu atbalstu Ukrainas Konstitucionālās tiesas priekšlikumam papildināt kongresa gala secinājumus ar sadaļu par visu pasaules tiesu apņemšanos savas kompetences ietvaros veikt nepieciešamos pasākumus, lai nodrošinātu mierpilnu valstu sadarbību, kas balstīta universāli atzītās konstitucionālajās vērtībās. Pie šīm vērtībām pieder valstu suverenitāte un teritoriālā integritāte, efektīva vides aizsardzība, kultūras mantojuma saglabāšana, zinātnes attīstība visas cilvēces interesēs, kā arī konstitucionālās kontroles institūciju neatkarības stiprināšana.

Kongresā Satversmes tiesas noslēdzas avotrisgadupilnvarutermiņu Pasaules Konstitucionālās justīcijas konferences Biroja sastāvā, kur tā pārstāvēja visu Eiropas konstitucionālo tiesu intereses. Šajā laikā ievērojami stiprināta citu kontinentu konstitucionālo tiesu izpratne par paš aizsargājošās demokrātijas lomu un Krievijas agresijas nozieguma nepieļaujamību, kā arī panākta rezolūcijas pieņemšana par nepieciešamību atjaunot starptautisko tiesisko kārtību. Satversmes tiesa īpaši uzsver, ka konstitucionālajām tiesām, pildot savus pienākumus, jāņem vērā plašāks ģeopolitisks konteksts, jo mūsdienu izaicinājumi nepazīst valstu robežas un tieši ietekmē konstitucionālās vērtības.

Par nākamo Eiropas reģiona pārstāvi Biroja sastāvā Satversmes tiesa izvirzīja Austrijas Konstitucionālo tiesu, kas Organizācijas Ģenerālās asamblējas sēdē tika apstiprināta dalībai Birojā. Austrijas Konstitucionālā tiesa ir bijusi aktīva un konstruktīva dalībiece Pasaules Konstitucionālās justīcijas konferences forumos, tai ir plaša pieredze starptautiskā tiesiskā dialoga un sadarbības stiprināšanā.

Novembra sākumā Satversmes tiesā viesojās Eiropas Tieslietu mācību tīkla (*EJTNAIAKOS*) starptautiskā jauno tiesnešu un prokuroru grupa. Satversmes tiesas priekšsēdētāja Irēna Kucina iepazīstināja viesus ar tiesas procesu un tiesneša profesijas ikdienu, bet Juridiskā departamenta vadītājs Kristaps Tamužs sniedza ieskatu Satversmes tiesas judikatūrā. Savukārt Satversmes tiesas tiesneši novembrī tikās ar Venēcijas komisijas viceprezidentu un Nīderlandes Augstākās tiesas tiesnesi Martinu Kaujeru (*Martin Kuijer*), lai pārrunātu aktuālus tiesību jautājumus un tiesu varas nozīmi pamattiesību aizsardzībā.

Priekšsēdētājas Irēnas Kucinas ziņojums Pasaules Konstitucionālās justīcijas konferences VI kongresā

Decembra sākumā Venēcijas komisijas 145. plenārsesijā Satversmes tiesas priekšsēdētāja Irēna Kucina tika vienbalsīgi ievēlēta par Venēcijas komisijas Konstitucionālās justīcijas apakškomisijas priekšsēdētāju. Darbs šajā apakškomisijā turpinās stiprināt Venēcijas komisijas analītisko un konsultatīvo atbalstu dalībvalstīm jautājumos, kas skar konstitucionālo tiesu kompetenci, neatkarības garantijas un tiesu judikatūras attīstības tendences. Praksē tas nozīmē darbu pie atzinumu sagatavošanas par konstitucionālo tiesu tiesnešu statusu, iecelšanas un atcelšanas kārtību un budžeta autonomiju, kā arī vērtējot reformas, kas varētu ietekmēt tiesu kompetenci, spriedumu saistošo spēku un to izpildes uzraudzības efektivitāti dalībvalstīs. Tāpat Konstitucionālās justīcijas apakškomisija nodrošina praktisku atbalstu konstitucionālajām tiesām to izskatāmajās lietās, sniedzot atzinumus sarežģītos vai politiski un tiesiski jutīgos jautājumos, piemēram, attiecībā uz ārkārtas stāvokļa un krīzes regulējumu, vēlēšanu strīdiem un referendumu norisi. Apakškomisijas darbs ir īpaši svarīgs, lai valstu konstitucionālās tiesas būtu neatkarīgas, profesionālas un efektīvas.

Decembra vidū Rīgā norisinājās Eiropas Savienības un Eiropas Padomes projekta “Atbalsts konstitucionālās justīcijas attīstībai Ukrainā” noslēguma apaļā galda diskusija “Sabiedrības intereses kā konstitucionālas kontroles veikšanas pamatojums”. Diskusijā piedalījās Satversmes tiesas un Ukrainas Konstitucionālās tiesas tiesneši un darbinieki, kā arī Eiropas Padomes pārstāvji. Tas ir līdz šim vērienīgākais starptautiskais sadarbības projekts, kurā Satversmes tiesa dalās ar Latvijas pieredzi ceļā uz tiesiskumu un Eiropas Savienību. Šis sadarbības modelis nodrošinājis reālas, praktiskas pārmaiņas – projekta ietvaros ir apkopoti ieteikumi, kā Ukrainas Konstitucionālajai tiesai efektīvizēt privātpersonu konstitucionālo sūdzību izskatīšanu. Projekts veicināja efektīvāku termiņu plānošanu sūdzību izskatīšanā, uzlabojot sākotnējo izvērtēšanu, paredzot skaidrākus pieņemamības kritērijus, lietu plūsmas pārvaldību un procesu prognozējamību. Uzlabota arī dokumentu elektroniskā aprīte un personas datu aizsardzība, padarot sensitīvu datu apstrādi konstitucionālo sūdzību izskatīšanā un elektroniskajā lietvedībā drošāku un pārdomātāku. 2025. gads iezīmēja kvalitatīvu pavērsienu – ar projekta atbalstu pieņemtie Ukrainas Konstitucionālās tiesas tiesnešu profesionālās ētikas noteikumi kļuva par simbolu institucionālajai brieduma pakāpei un apzinātai izvēlei stiprināt neatkarību un caurskatāmību arī kara apstākļos. Projekts tika īstenots no 2023. gada marta līdz 2025. gada decembrim ar mērķi sekmēt konstitucionālās justīcijas attīstību Ukrainā, ņemot vērā Satversmes tiesas paraugpraksi. Ukrainas Konstitucionālās tiesas tiesneši tikās arī ar Latvijas Valsts prezidentu Edgaru Rinkēviču, lai pārrunātu Ukrainas tiesību sistēmas virzību uz integrāciju vienotas Eiropas tiesiskajā telpā.

3.6. Starptautiskā konference

Katru gadu Satversmes tiesa rīko starptautiskas juridiskās diskusijas, kas ir atzītas par augstvērtīgu platformu juridiskās domas attīstībai. Šīs konferences ir nostiprinājušas Satversmes tiesas lomu Eiropas tiesiskajā telpā un guvušas plašu starptautisku atzinību.

Satversmes tiesa 2025. gada 25. aprīlī rīkoja starptautisku konferenci “Konstitucionālo tiesu loma, nodrošinot kopējo Eiropas vērtību noturību saskarē ar mūsdienu izaicinājumiem”. Konferences dalībnieki diskutēja par to, kā konstitucionālās tiesas var aizsargāt demokrātiju ģeopolitiskās spriedzes apstākļos, vienlaikus saglabājot cilvēktiesību līdzsvaru.

Konferenci atklāja Satversmes tiesas priekšsēdētāja Irēna Kucina, uzsverot ikvienas paaudzes atbildību stiprināt tās vērtības, uz kurām balstās demokrātija. Irēna Kucina atgādināja, ka galvenā Eiropas kopējā vērtība ir demokrātija, kuras mugurkauls ir tiesiskums. Taču šobrīd demokrātija sastopas gan ar iekšējiem, gan ārējiem uzbrukumiem. Demokrātiskā Ukraina cīnās pret autokrātiskās, imperiālistiskās Krievijas militāro agresiju. Tomēr nedemokrātiski režīmi vēlas ne tikai militāru, bet arī intelektuālu un morālu uzvaru. Tāpēc pret demokrātiskām valstīm tiek vērsti tādi hibrīdkara ieroči kā dezinformācija, populisms un neuzticēšanās vairošana sabiedrībā, veidojot jaunas infrastruktūras – platformas, kas rada “viltus realitātes” ar emocionāli uzlādētu saturu, lai maksimāli palielinātu lietotāju noturību un grautu demokrātisko diskursu un valsts autoritāti. Vēršoties pret šādiem apdraudējumiem, valstis ir izveidojušas juridiskus mehānismus demokrātijas aizsardzībai. Vēsture un šodienas realitāte rāda, ka katrai paaudzei ir jāpārņem un jāstiprina tās vērtības, uz kurām balstās demokrātija, tostarp arī tiesām, kas arvien pilnīgāk konkretizē pašizsargājošās demokrātijas principa saturu.⁷⁵

Konferencē ar atklāšanas uzrunu uzstājās arī tieslietu ministre Inese Lībiņa-Egnere, norādot uz hibrīdkara un informatīvo manipulācijas kampaņu draudiem. Attālināti konferences dalībniekus uzrunāja Ukrainas Konstitucionālās tiesas priekšsēdētāja pienākumu izpildītājs Oleksandrs Petrišins (*Oleksandr Petryshyn*), uzsverot atbalsta un vienotības izšķirošo lomu karā pret Krieviju. Savukārt Eiropas Padomes pārstāve, projekta “Atbalsts konstitucionālās justīcijas attīstībai Ukrainā” vadītāja Sjuzanna Mnacakanjana (*Suzanna Mnatsakanian*) norādīja, ka partnerattiecības starp Ukrainu un Latviju kļūst arvien ciešākas, to apliecina arī projekta veiksmīga norise.

Starptautiskā konference
“Konstitucionālo tiesu loma,
nodrošinot kopējo Eiropas vērtību
noturību saskarē ar mūsdienu
izaicinājumiem”

75 Bārdiņš G. Starptautiskā konferencē meklē risinājumus demokrātijas, tiesiskuma un cilvēktiesību izaicinājumiem. Jurista Vārds, 20.05.2025., Nr. 20, 6.–8. lpp.

No kreisās:

Veronika Bilkova (*Veronika Bílková*),
Venēcijas komisijas priekšsēdētājas
vietniece, Prāgas Kārļa universitātes
Publisko starptautisko tiesību nodaļas
profesore;
Halina Jurovska (*Galyna Yurovska*),
Ukrainas Konstitucionālās tiesas
tiesnese;
Zdeņeks Kins (*Zdeněk Kühn*),
Čehijas Republikas Konstitucionālās
tiesas tiesnesis;
Zuzanne Bēra (*Susanne Baer*),
Berlīnes Humboltu universitātes
Tiesību zinātņu fakultātes
un Starpdisciplināro dzimtes
pētījumu centra profesore, bijusi
Vācijas Federālās konstitucionālās
tiesas tiesnese

No kreisās:

Kristaps Tamužs, Satversmes tiesas
Juridiskā departamenta vadītājs;
Mārtiņš Mits, Satversmes
tiesas tiesnesis;
Matejs Ačeto (*Matej Accetto*),
Slovēnijas Konstitucionālās
tiesas tiesnesis;
Alans Grīns (*Alan Greene*), Birmingemas
Universitātes Tiesību zinātņu fakultātes
lektors, konstitucionālo tiesību un
cilvēktiesību sekcijas vadītājs

Konferences priekšlasījumi tika iedalīti divās paneldiskusijās, no kurām pirmā bija veltīta demokrātijas, tiesiskuma un plurālisma izaicinājumiem. Savukārt otrās paneldiskusijas temats bija izaicinājumi cilvēka cieņai, brīvībām un cilvēktiesībām.

Pirmo paneldiskusiju vadīja Venēcijas komisijas viceprezidente Veronika Bilkova (*Veronika Bílková*), kura diskusijas dalībniekus aicināja izvērtēt valstu izvēlētos risinājumus ārkārtas situāciju pārvarēšanai – it īpaši saistībā ar varas dalīšanas principa ievērošanu un demokrātijas procesiem, kuri ārkārtas situācijās var kļūt neiespējami vai praktiski neīstenojami. Dalībnieki sniedza savas pārdomas par to, kāda nozīme ir piešķirama dažādu minoritāšu viedokļiem un interesēm situācijā, kurā nācības pastāvēšana ir apdraudēta. Diskusijā piedalījās Ukrainas Konstitucionālās tiesas tiesnese Halina Jurovska (*Galyna Yurovska*), Čehijas Konstitucionālās tiesas tiesnesis Zdeņeks Kins (*Zdeněk Kühn*) un Berlīnes Humbolta universitātes profesore un agrākā Vācijas Federālās konstitucionālās tiesas tiesnese Zuzanne Bēra (*Susanne Baer*).

No kreisās:
Artūrs Kučs, ECT tiesnesis;
Irēna Kucina, Satversmes tiesas
priekšsēdētāja;
Ineta Ziemeļe, EST tiesnese

Otro paneldiskusiju vadīja Satversmes tiesas Juridiskā departamenta vadītājs Kristaps Tamužs. Viņš aicināja diskusijas dalībniekus dalīties pārdomās par to, kādas ir “sarkanās līnijas” ārkārtas situācijās, kad nereti ir nepieciešami stingrāki cilvēktiesību ierobežojumi. Kā konstitucionālajām tiesām efektīvi pārbaudīt, vai ārkārtējās situācijas risināšanai noteiktie cilvēktiesību ierobežojumi nepārsniedz strikti nepieciešamo? Diskusijas dalībnieki pievērsās jautājumam par ģeopolitiskā konteksta ņemšanu vērā, vērtējot pamattiesību ierobežojumu konstitucionalitāti laikā, kad nācības pastāvēšana pagaidām nesaskaras ar nenovēršamiem draudiem. Diskusijā piedalījās Satversmes tiesas tiesnesis Mārtiņš Mits, Slovēnijas Konstitucionālās tiesas tiesnesis Matejs Ačeto (*Matej Accetto*) un Birmingemas universitātes Tiesību zinātņu fakultātes lektors Alans Grīns (*Alan Greene*).

Satversmes tiesas tiesnesis Mārtiņš Mits savā priekšlasījumā aplūkoja Satversmes tiesas spriedumus par pamattiesību ierobežojumiem ar Covid-19 pandēmiju saistītās ārkārtējās situācijas laikā, kā arī nesen pieņemtos spriedumus, kuros pamattiesību ierobežojuma samērīguma pārbaudē ņemts vērā ģeopolitisks konteksts. Ja uz svaru kausiem tiek likts labums, ko sabiedrība iegūst no demokrātiskas valsts iekārtas aizsardzības, pretstatā kaitējumam, kas tiek nodarīts personas pamattiesībām, iznākums vienmēr būs par labu demokrātijas aizsardzībai. Demokrātijā ir jāaizsargā, tā ir aksioma. Taču, lai iedarbinātu paš aizsargājošās demokrātijas jēdzienu, jāpastāv patiesai vajadzībai to darīt. Tāpat samērīguma princips ir attiecināms arī uz ģeopolitisko kontekstu raksturojošiem apstākļiem. Nav principiālu iemeslu, kādēļ pamattiesību ierobežojumi, kas noteikti ārkārtējās situācijas apstākļos, būtu pakļaujami stingrām samērīguma izvērtējuma prasībām, bet ierobežojumi, kas ņem vērā ģeopolitisko kontekstu, tādām nebūtu pakļaujami.⁷⁶

Konferences uzstājās arī EST tiesnese Ineta Ziemeļe, uzsverot, ka demokrātijas noturība sakņojas brīvības nodrošināšanā pilsoņiem, sniedzot vienlīdzīgas iespējas ikvienam, aizsargājot individuus pret patvaļu, kā arī no pārmērīgas naudas un algoritmu ietekmes demokrātijā.

Starptautiskās konferences noslēguma piezīmes sagatavoja ECT tiesnesis Artūrs Kučs. Konferenci ar uzrunām noslēdza Ukrainas Konstitucionālās tiesas tiesnese Halina Jurovska (*Galyna Yurovska*) un Satversmes tiesas priekšsēdētāja Irēna Kucina. Priekšsēdētāja akcentēja, cik nozīmīgi ir konferencē izskanējušās vērtīgās atziņas jau no rītdienas jēgpilni pārvērst par darbiem katram savās institūcijās, kuras visas kopā īsteno Eiropas vērtību aizsardzību.

Starptautiskā konference
"Konstitucionālo tiesu loma, nodrošinot
kopējo Eiropas vērtību noturību saskarē
ar mūsdienu izaicinājumiem"

Irēna Kucina arī norādīja, ka konferencē analizētie judikatūras piemēri liecina, ka tiesas pieņem drosmīgus un uz nākotni vērstus nolēmumus. Mūsu šodienas izvēles atbalsosies Eiropā, kuru par savām kopīgajām mājām sauks nākamās paaudzes.⁷⁷

Konference tika rīkota Eiropas Savienības un Eiropas Padomes kopējās programmas "Partnerība labai pārvaldībai" III posma projekta "Atbalsts konstitucionālās justīcijas attīstībai Ukrainā" ietvaros.

Tieši pirms Satversmes tiesas ikgadējās starptautiskās konferences tika publicēti iepriekšējo gadu konferenču rakstu krājumi, kuros apkopoti trīs Satversmes tiesas rīkoto starptautisko konferenču materiāli. Šie krājumi kalpo kā vērtīgs darba materiāls tiesību zinātniekiem un tiesību piemērotājiem, kā arī ir nozīmīga liecība Latvijas un Eiropas tiesību vēsturei. Konferencēs nolasītie referāti publicēti latviešu un angļu valodā, un krājumus papildina arī vērtīgas fotoliecības. Rakstu krājumos apkopoti materiāli no Satversmes tiesas rīkotajām starptautiskajām konferencēm, kas notika 2022. gada 15.–16. septembrī Latvijas Universitātē ("Ilgtspēja kā konstitucionāla vērtība: nākotnes izaicinājumi"), 2023. gada 21. septembrī Latvijas Nacionālajā bibliotēkā ("Tiesu varas loma Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedumu izpildē"), kā arī 2024. gada 29. februārī un 1. martā Mazajā ģildē ("Konstitucionālo tiesu loma Eiropu vienojošo kopējo vērtību konkretizācijā").

77 Turpat.

3.7. Konvencijai 75

Atsaucoties ECT aicinājumam, Satversmes tiesa 2025. gada 28. novembrī rīkoja diskusiju, kas bija veltīta Konvencijas 75. gadadienai. Satversmes tiesa akcentēja cilvēktiesību nozīmi demokrātijas, drošības un ilgtspējas nodrošināšanā, kā arī nākamo paaudžu pamattiesību aizsardzībā.

Pasākumu ar uzrunu atklāja Satversmes tiesas priekšsēdētāja Irēna Kucina un Ministru prezidente Evika Siliņa. Diskusijas pirmajā daļā dalībnieki caur personīgajiem pieredzes stāstiem vēstīja par Konvencijas pamatvērtībām – brīvību, cieņu, drošību, vienlīdzību un vārda brīvību. Savā redzējumā dalījās Dailes teātra direktors Juris Žagars, nodibinājuma “Ziedot.lv” vadītāja Rūta Dimanta, politikas zinātnes doktors Artis Pabriks, foruma “Lidere” vadītāja Solvita Kabakova un žurnāliste Ilze Nagla.

Šis gads ir īpašs ne tikai ar Konvencijas nozīmīgo jubileju, bet arī ar to, ka aprit 30 gadi kopš Latvijas uzņemšanas Eiropas Padomē.

Dalība šajā organizācijā un jo īpaši ECT spriedumi stiprina Latviju kā tiesisku valsti. Savukārt Satversmes tiesa ar saviem nolēmumiem ir sekmējusi Satversmē ietverto pamattiesību normu harmoniju ar starptautiskajām cilvēktiesību normām. Diskusija par cilvēktiesību nozīmi un izaicinājumiem to aizsardzībā ļauj mums apzināties, ka cilvēktiesību garantijas nav pašsaprotamas, tās ir jāstiprina un jāīsteno ik dienu.

Satversmes tiesas priekšsēdētāja **Irēna Kucina**

Cilvēktiesību jautājums stāv pāri nacionālo valstu robežām, un tam piemīt starptautisko tiesību raksturs. Diemžēl arī draudi nepazīst robežas. Drošība, brīvība, dzīvība ir viegli ievainojamas, un mēs paši esam atbildīgi par šo vērtību aizsardzību.

Politikas zinātnes doktors **Artis Pabriks**

Satversmes tiesas priekšsēdētāja
Irēna Kucina

Ministru prezidente
Evika Siliņa

Pirms 75 gadiem pieņemtā Konvencija ir Eiropas valstu valdību, kuras vienoja kopīgi ideāli, politiskās tradīcijas, brīvības un likuma varas mantojums, gatavība spert pirmos soļus, lai iedibinātu augstu cilvēktiesību aizsardzības standartu. Latvijai un Eiropai cilvēktiesības un atbildīga valsts rīcība vienmēr atgādinājusi, cik būtiski ir aizstāvēt taisnīgumu un cieņu vārdos un darbos, iestājoties par vērtībām, uz kurām balstās demokrātija. Tas ir mūsu kopīgs pienākums un solījums nākamajām paaudzēm.

Ministru prezidente **Evika Siliņa**

Brīvības ierobežojumi rada vidi, kurā indivīds var droši eksperimentēt ar idejām, attīstīt talantus un īstenot radošus projektus.

Dalles teātra direktors **Juris Žagars**

Dalles teātra direktors
Juris Žagars

"Ziedot.lv" vadītāja
Rūta Dimanta

"Cieņa prasa, lai mēs nepārstātu meklēt veidus, kā mazināt netaisnību un vairo rūpes vienam par otru, tādā veidā līdzdarbojoties un stiprinot arī mūsu valsts labklājību. Ikdienas darbā redzu, cik daudz var panākt, ja ikvienā situācijā vispirms ieraugām cilvēku, kuram varam sniegt savu atbalstu."

"Ziedot.lv" vadītāja Rūta Dimanta

Mans stāsts par vēšanos ECT ļāvis paraudzīties uz preses un vārda brīvību gan no žurnālista profesijas perspektīvas, gan no sabiedrības tiesībām iegūt informāciju. Tiesas sprieduma atziņas joprojām ir aktuālas, jo tās nostiprina žurnālistu avotu aizsardzību un iespēju droši strādāt, lai sabiedrība varētu saņemt nozīmīgu informāciju par aktuālajiem notikumiem un procesiem visā pasaulē.

Žurnāliste Ilze Nagla

Žurnāliste
Ilze Nagla

Diskusijas vadītājs žurnālists Aidis Tomsons, Satversmes tiesas tiesnesis, bijušais ECT tiesnesis Mārtiņš Mits, EST tiesnese, bijusī ECT tiesnese Ineta Ziemeļe un ECT tiesnesis, bijušais Satversmes tiesas tiesnesis Artūrs Kučs

Viss mans līdzšinējais darbs ir bijis veltīts tam, lai dažādos veidos palīdzētu katram no mums ieraudzīt savu un līdzcilvēku vērtību. Ikviens no mums, darot savu darbu un veidojot attiecības ar citiem, atklāj savu unikālo personību. Steigas un vientulības laikmetā pāiet garām citam cilvēkam ir visvienkāršāk. Tāpēc svarīgi ir apstāties un ieraudzīt, kas ar cilvēku noticis un kā mēs varam būt noderīgi. Tieši šādi atklājas cilvēka būtība un vērtība.

Foruma "Lidere" vadītāja **Solvita Kabakova**

Pasākuma otrā daļa bija veltīta Konvencijas dinamiskai piemērošanai mūsdienu apstākļos, lai nodrošinātu efektīvu cilvēktiesību aizsardzību. Tajā uzstājās bijušie ECT tiesneši Ineta Ziemeļe un Mārtiņš Mits, kā arī pašreizējais tiesnesis Artūrs Kučs. Pasākumu vadīja žurnālists Aidis Tomsons.

Satversmes tiesa par diskusijas norises vietu bija izvēlējusies Nacionālo botānisko dārzu, jo daba un vide ir telpa, kurā cilvēks pašīstenojas un gūst enerģiju, un tieši labvēlīga vide ir tas, ko vēlamies atstāt nākamajām paaudzēm. Vienlaikus Salaspils un tieši Botāniskais dārzs bija dzejnieka Knuta Skujenieka mājvieta, kura dzejas centrā vienmēr bija brīvība. Rakstnieka daiļrades un biogrāfijas kontekstā nozīmīgs ir dzejas krājums "Sēkla sniegā", kurā apkopoti izsūtījuma laikā tapušie dzejoļi. Pasākumā aktieris Varis Piņķis un komponists Jēkabs Nīmanis sniedza Knuta Skujenieka dzejas lasījumus ar muzikālu pavadījumu, tādējādi izceļot cilvēktiesību ideju klātesamību kultūrā un mākslā.

Eiropas Padomes dalībvalstis Konvenciju parakstīja 1950. gada 4. novembrī. Latvija par Eiropas Padomes dalībvalsti kļuva 1995. gada 10. februārī, un tajā pašā dienā Latvija parakstīja arī Konvenciju.

4

Apbalvojumi

Satversmes tiesas tiesneši un darbinieki saņem augstāko tieslietu sistēmas apbalvojumu – Goda zīmi

2025. gada 7. maijā augstāko tieslietu sistēmas apbalvojumu – Goda zīmi – saņēma Satversmes tiesas tiesneši un tiesas padomnieki.

I pakāpes Goda zīme par izcilu mūža ieguldījumu tieslietu sistēmas attīstībā, demokrātijas un tiesiskuma stiprināšanā Latvijā un pasaulē tika pasniegta bijušajam ECT tiesnesim, Satversmes tiesas tiesnesim **Mārtiņam Mitam**.

I pakāpes Goda zīme par izcilu mūža ieguldījumu tieslietu sistēmas attīstībā, demokrātijas un tiesiskuma stiprināšanā Latvijā un pasaulē tika pasniegta bijušajam Satversmes tiesas tiesnesim **Gunāram Kusiņam**.

II pakāpes Goda zīme par īpaši nozīmīgu ieguldījumu tieslietu sistēmas attīstībā, demokrātijas un tiesiskuma stiprināšanā Latvijā un pasaulē, tostarp ievērojamiem zinātniskajiem sasniegumiem tieslietu nozarē tika pasniegta Satversmes tiesas tiesnesim **Jānim Neimanim**.

III pakāpes Goda zīme par priekšzīmīgu un godīgu darba pienākumu izpildi tieslietu jomā, būtisku ieguldījumu judikatūras attīstībā un nozīmīgiem sasniegumiem tiesību zinātnē tika pasniegta Satversmes tiesas padomniekam **Sandijam Statkum**.

III pakāpes Goda zīme par priekšzīmīgu un godīgu darba pienākumu izpildi tieslietu jomā, būtisku ieguldījumu judikatūras attīstībā un tiesu sistēmai piederīgo amatpersonu zināšanu vairošanā tika pasniegta Satversmes tiesas padomniekam **Gatim Bārdiņam**.

Satversmes tiesas
apbalvojumu saņēmēji

Svinīgajā ceremonijā par godu Satversmes tiesas 29. gadadienai 2025. gada 17. decembrī tika pasniegti Satversmes tiesas apbalvojumi, lai izceltu īpašus nopelnus, kas sekmējuši Latvijas kā demokrātiskas tiesiskas valsts attīstību un ilgtspēju.

Izcilības raksts par nozīmīgu ieguldījumu demokrātijas un tiesiskuma stiprināšanā, tiesu dialoga attīstībā un konstitucionālo vērtību aizsardzībā, kā arī par pašreizējā kalpošana savai valstij un tautai pasniegts Ukrainas Konstitucionālajai tiesai.

Goda diploms par ieguldījumu Latvijas kā demokrātiskas, tiesiskas, sociāli atbildīgas un ilgtspējīgas valsts stiprināšanā pasniegts bijušajam Satversmes tiesas priekšsēdētāja vietniekam **Uldim Ķinim**.

Goda raksts par ieguldījumu tiesiskuma, demokrātijas un pamattiesību stiprināšanā pasniegts:

- Latvijas Universitātes profesorei **Inai Druvietei**;
- zvērinātam advokātam **Edgaram Pastaram**;
- Tieslietu ministrijas valsts sekretāra vietniecei tiesību politikas jautājumos **Andai Smiltēnai**;
- Publisko tiesību institūta direktoram **Arvidam Dravniekam**;
- **Jelgavas Spīdolas Valsts ģimnāzijai**.

Atzinības raksts par ilggadēju un pašreizējā darbu Satversmes tiesā, novērtējot godprātīgu amata pienākumu izpildi, piešķirts:

- Satversmes tiesas Juridiskā departamenta vadītāja vietniecei **Elinai Podzorovai**;
- Satversmes tiesas padomniekam **Uldim Krastiņam**;
- Satversmes tiesas tiesneša palīdzei **Inesei Kahanovičai**;
- Satversmes tiesas tiesneša palīdzei **Dārtai Ūdrei**;
- Satversmes tiesas sekretārei **Anetei Spundeī-Āboliņai**.

5

Satversmes tiesas darba gada atklāšana

Pērnā gada 7. februārī jau septīto reizi notika Satversmes tiesas svinīgā sēde, ar kuru simboliski tika noslēgts aizgājušais un atklāts jaunais Satversmes tiesas darba gads. Svinīgās sēdes dalībniekus uzrunāja Valsts prezidents Edgars Rinkēvičs, bet Satversmes tiesas priekšsēdētāja Irēna Kucina sniedza ziņojumu par konstitucionālo tiesību attīstību Latvijā 2024. gadā. Savukārt ar priekšlasījumu “Vēsture mums māca... Pagātnes mācības mūslaiku vētrās” uzstājās svinīgās sēdes goda viesis – Islandes Republikas prezidents (2016–2024) un Islandes Universitātes profesors Gudni Torlācijs Johannesons (*Guðni Thórlacius Jóhannesson*).

Pēc svinīgās sēdes notika preses konference, kurā tika prezentēts pārskats par Satversmes tiesas darbu 2024. gadā. Satversmes tiesas svinīgā sēde un tai sekojošā preses konference tika translēta tiešraidē.

Svinīgajā sēdē Satversmes tiesa atskatās uz iepriekšējā gadā izskatītajām lietām un izceļ nolēmumos ietvertās atziņas, kuras ir būtiskas pamattiesību aizsardzībā, demokrātijas un tiesiskuma stiprināšanā Latvijā. Ziņojums par konstitucionālo tiesību attīstību un Satversmes tiesas padarīto darbu veido tiešu saikni ar Latvijas cilvēkiem un līdz ar to stiprina uzticēšanos tiesu varai.

Valsts prezidenta Edgara Rinkēviča runa Satversmes tiesas darba gada atklāšanas svinīgajā sēdē

Ļoti cienījamā Satversmes tiesas priekšsēdētājas kundze!

Cienījamās tiesneses un godājamie tiesneši!

Godātie prezidenti!

Cienījamā Saeimas priekšsēdētāja!

Godātais Johannesona kungs!

Dāmas un kungi!

Vispirms es vēlos sirsnīgi sveikt mūsu Satversmes tiesu ar jauna tiesas darba gada atklāšanu!

Satversmes tiesai Latvijā ir īpaša loma demokrātijas un tiesiskuma aizsardzībā. Satversmes tiesa veido taisnīgu līdzsvaru starp valsts un indivīda interesēm. Satversmes tiesa sargā mūsu valsts demokrātiju. Līdz ar to Satversmes tiesa sargā arī pašu Latviju.

Tas nebūt nav viegls uzdevums. Tā izpilde prasa plašas profesionālās zināšanas un arī ļoti rūpīgu iedziļināšanos ikvienas lietas apstākļos. Tā prasa arī patiesu izpratni par Latvijas, Eiropas un visas pasaules aktualitātēm. Tā prasa dažreiz arī spēju atpazīt, izprast un novērst draudus.

Tieši šobrīd mēs visi ļoti labi apzināties, ka demokrātijas drošība ir mūsu valsts drošība. Man ir patiess gandarījums, ka Satversmes tiesa ir nostiprinājusi un attīstījusi pašaizsargājošās demokrātijas principu. Mēs visi labi apzināties, ka demokrātiskai valstij ir ne tikai tiesības, bet arī pienākums aizsargāt vērtības, uz kurām balstās demokrātija. Nav pieļaujama tās ļaunprātīga izmantošana.

Visi šie apsvērumi ir vienmēr klātesoši mūsu Satversmes tiesas darbā. Mēs labi apzināties, ka Satversmes tiesai ir jābūt neatkarīgai. Ja tiek konstatētas nepilnības, tad Satversmes tiesai bieži vien nākas drosmīgi un argumentēti kritizēt citu valsts varas atzaru darbu. Mēs labi apzināties, ka tiesu varai kopumā, bet jo īpaši Satversmes tiesai nav jābūt “ērtai”. Ne no likumdevēja, ne izpildvaras un īpaši Satversmes tiesai – arī pat ne no tiesu varas skatupunkta. Satversmes tiesa ir tā institūcija, kurā mēs cieņpilni risinām domstarpības arī visjūtīgākajos jautājumos.

Mūsu valsts Satversme un Latvijas likumi nosaka, ka Satversmes tiesas spriedumi ir galīgi un nepārsūdzami. Likums skaidri nosaka, ka Satversmes tiesas spriedums un tajā sniegtā tiesību

normu interpretācija ir obligāta visām valsts institūcijām un visām valsts amatpersonām. Visiem tie ir jāievēro. Arī tad, ja pašiem personīgi liekas, ka spriedums nav pareizs un spriedumu neatbalsta.

Taču tiesas spriedumu izpilde prasa savlaicīgu un kvalitatīvu likumdevēja un izpildvaras sadarbību. Tādēļ mēs visi labi apzināties, ka šeit mums vēl ir pilnveidojamas lietas. Es aicinu un ceru, ka Ministru kabinets un Saeima noteiks skaidrāku Satversmes tiesas spriedumu izpildes procesu. Ir jābūt vienai atbildīgai institūcijai, kas uzrauga, ka valsts vara pilda savu pienākumu iepretim Satversmei.

Kā jau minēju, viens no Satversmes tiesas pamatuzdevumiem ir atrast līdzsvaru starp valsts un indivīda interesēm. Ikviens valsts varas atzara pienākums ir cilvēka pamattiesību aizsardzība. Tas ir viens no demokrātiskas tiesiskas valsts nozīmīgākajiem pienākumiem. Tādēļ otra lieta, kas ir būtiska, par ko mums šodien ir jārunā – jārunā Saeimā, Ministru kabinetā un arī Satversmes tiesā – kā tieši Satversmes tiesu patiesi padarīt pieejamu ikvienam, kurš vēlas aizsargāt savas Satversmē garantētas pamattiesības. Tiesības uz taisnīgu tiesu, pirmkārt, nozīmē pieeju tiesai. Valstij ir pienākums nodrošināt pieeju tiesai arī tiem, kuriem nav īsti iespēju samaksāt par juridisko palīdzību.

Jau kopš 2019. gada 1. janvāra vajadzības gadījumā valsts nodrošina juridisko palīdzību arī Satversmes tiesas procesā. Šis ir pareizs un nozīmīgs solis patiesi pieejamas tiesas virzienā. Tomēr valsts nodrošinātas juridiskās palīdzības saņemšanai tieši Satversmes tiesas procesā tiek apmierināts vien neliels skaits pieprasījumu. Varbūt viens no iemesliem ir tas, ka liela daļa pieprasījumu nav pamatota. Bet arī tāpēc, ka, manā ieskatā, šis institūts joprojām nedarbojas pietiekami efektīvi. Katrā ziņā šis ir viens no jautājumiem, kas ir risināms šodien, tagad, nevis kaut kad tālāk nākotnē. Arī tas ir viens no tiem nelielajiem soļiem, kas kopumā veicinās sabiedrības uzticēšanos valsts varai.

Godātie klātesošie!

Par sevi, par mūsu valsti un tās drošību, pirmkārt, esam atbildīgi mēs paši. Esmu pilnīgi drošs, ka Satversmes tiesa turpinās rūpīgi raudzīties, lai mēs neiesligstam galējībās, lai atrodam zelta vidusceļu, lai kopā spējam veidot stipru, taisnīgu un drošu Latviju. Stipru, taisnīgu un drošu pasauli.

Šodien vēlu jums, Satversmes tiesas tiesnešiem, veiksmīgu jauno darba cēlienu! Lai jums prāts ass, spalva veikla un doma skaidra!

Satversmes tiesas priekšsēdētājas Irēnas Kucinas ziņojums par konstitucionālo tiesību attīstību Latvijā 2024. gadā

Godātais Valsts prezidenta kungs!

Godātais bijušais Islandes Republikas prezidenta kungs!

Ekselences!

Dāmas un kungi!

Godātie klātesošie – gan Satversmes tiesas sēžu zālē, gan tiešsaistē!

Kolēģi un tiesas draugi Latvijā un ārvalstīs!

Mīlie Latvijas cilvēki!

Ar Satversmes tiesas svinīgo sēdi jau septīto reizi simboliski tiks noslēgts aizgājušais un atklāts jaunais Satversmes tiesas darba gads. Tādā veidā mēs kopīgi atskatāmies uz iepriekšējā gadā Satversmes tiesā izskatītajām lietām un izceļam nolēmumos ietvertās atziņas, kuras ir būtiskas demokrātijas un tiesiskuma stiprināšanā Latvijā.

Ziņojums par konstitucionālo tiesību attīstību Latvijā un Satversmes tiesas padarīto darbu veido tiešu saikni ar Latvijas cilvēkiem, jo neviens cits kā Latvijas cilvēki – ar saviem pieteikumiem un tajos norādītajām problēmām – noteic mūsu tiesvedības prioritātes Pašreizējos ģeopolitiskajos apstākļos tiesas darba kārtībā īpašu vietu ieņem jautājumi, kas skar Latvijas pastāvēšanai būtiskas vērtības – mūsu valsts drošības, konstitucionālo pamatu, demokrātijas, ilgtspējas, kā arī iekļaujošas un cienīpilnas sabiedrības aizsardzību.

Dāmas un kungi!

Apkopojot tiesas darba rādītājus, informēju, ka pagājušajā gadā Satversmes tiesa izskatīja 18 lietas, pieņemot 17 spriedumus un vienu lēmumu par tiesvedības izbeigšanu. Spriedumos izvērtēta 30 tiesību normu satversmība. Par Satversmei atbilstošām atzītas 22 tiesību normas, par Satversmei neatbilstošām atzītas 8 tiesību normas, bet par vienas tiesību normas satversmību tiesvedība lietā izbeigta. Tāpat arī tika pieņemts viens lēmums par vēršanos EST prejudiciālā nolēmuma pieņemšanai lietā par ziņu publiskošanu par akciju sabiedrības akcionāriem. Savukārt no EST saņemts viens prejudiciālais nolēmums trīs Satversmes tiesas lietās, kurās apstrīdētas Kriminālprocesa likuma normas procesā par noziedzīgi iegūtu mantu.

Vēlos izcelt vairākas no Satversmes tiesā pērn izskatītajām lietām:

Latviešu valodas kā Latvijas valstij neatņemamas konstitucionālās identitātes sastāvdaļas aizsardzību Satversmes tiesa īstenoja lietās par pāreju uz izglītību valsts valodā gan privātajās, gan arī valsts un pašvaldību izglītības iestādēs. Abās lietās izglītojamo dzimtā valoda bija mazākumtautību valoda. Pieteikumu iesniedzēji uzskatīja, ka apstrīdēto normu dēļ viņiem vairs nebūs iespējams iegūt izglītību dzimtajā valodā. Šajās lietās tiesa uzsvēra, ka valstij ir jāveicina un jāstiprina latviešu valodas lietojums ikvienā izglītības pakāpē, lai latviešu valoda efektīvi pildītu valsts valodas funkcijas. Vienlaikus privātajām izglītības iestādēm ir gana plaša rīcības brīvība nodrošināt ar mazākumtautību identitāti saistītu saturu, tostarp interešu izglītības ietvaros. Savukārt valsts izveidotā interešu izglītības programma pienācīgi nodrošina mazākumtautību valodas, kultūras un etniskās savdabības saglabāšanu un attīstīšanu.

Valsts drošības aizsardzībai īpaši būtiska bija lieta par Krievijas pilsoņiem izvirzīto prasību pēc valsts valodas zināšanām, lai atkārtoti saņemtu uzturēšanās atļaujas Latvijā. Šajā lietā Satversmes tiesa uzsvēra, ka Krievijas Federācijas pilsonība pašlaik ir faktors, kas saistīts ar Latvijas valsts drošības apdraudējumu, un tādēļ pēc iespējas ātrāk ir veicama Latvijā dzīvojošo Krievijas pilsoņu individuāla izvērtēšana. Noteiktu prasību attiecināšana tieši uz lielāko Latvijā dzīvojošo Krievijas pilsoņu grupu ir loģiska un vērsta uz sabiedrības drošības aizsardzību.

Satversmes tiesa redz Latviju kā ilgtspējīgas un plaukstošas mājas visiem tajā dzīvojošiem cilvēkiem un nākamajām paaudzēm. Lietā par jaunāku koku ciršanu Satversmes tiesa atzina, ka norma, ar kuru bija samazināts galvenās cirtes caurmērs, nav atbilstoša ikviena tiesībām dzīvot labvēlīgā vidē. Lieta tika ierosināta pēc vides organizāciju pieteikuma, kuras uzskatīja, ka apstrīdētā norma negatīvi ietekmēs meža ekosistēmu un mežu iespēju veicināt klimata pārmaiņu mazināšanu. Tiesa uzsvēra, ka tiesiskajam regulējumam, kas var būtiski ietekmēt vidi, jābūt vispusīgi izvērtētam, līdzsvarojot sabiedrības labklājības, vides un ekonomikas intereses. Ilgtermiņā Latvijas mežiem ir daudzfunkcionāla loma un svarīga nozīme gan iedzīvotāju veselības un labbūtnības, gan sabiedrības interešu un ekonomikas, gan bioloģiskās daudzveidības un spējas piemēroties klimata pārmaiņām nodrošināšanā.

Aizvadītajā gadā tiesa turpināja piepildīt ar saturu tiesiskas valsts prasību veidot tādu iekļaujošu sabiedrību, kurā izturēšanās pret katru tās individu ir cienpilna. Cilvēka pagātnei nevajadzētu mūžīgi ietekmēt viņa nākotni. Taču uz mūžu noteiktu ierobežojumu gadījumos, kad individuāls izvērtējums nav paredzēts, personai ne tikai ir liegts īstenot savas tiesības, bet tā sabiedrības acīs tiek

nesaraujami sasaistīti ar pašas agrāko rīcību, neņemot vērā personas tālākās dzīves gaitas. Vēršu uzmanību, ka normatīvajos aktos šādi ierobežojumi pēc līdzīga principa ir veidoti veselai virknei profesiju. Tāpēc atbildīgajām valsts institūcijām ir uzdevums sistēmiski tos pārskatīt, ņemot vērā Satversmes tiesas spriedumos izteiktās atziņas, jo šādi ierobežojumi ir attaisnojami tikai ļoti īpašos gadījumos, kad iepriekš izdarītais pēc būtības nav savienojams ar konkrēto tiesību īstenošanu.

Godātie klātesošie!

Arī šajā gadā izskatāmo lietu klāsts būs ļoti plašs, jo iepriekšējā gadā saņemti 145 pieteikumi, par kuriem pieņemti 33 lēmumi par lietas ierosināšanu. Līdzīgi kā iepriekšējos gados arī pērn visvairāk ierosinātas tādas lietas, kas attiecas uz pamattiesībām. Nozīmīgākās ierosinātās un šogad izskatāmās lietas ir saistītas ar:

Valsts valodas lietojumu priekšvēlēšanu aģitācijā. Šo lietu tiesa izskata jau pašlaik, vērtējot, vai tiesībām uz vārda brīvību atbilst tāds regulējums, kas priekšvēlēšanu aģitāciju ļauj veikt tikai valsts valodā, tai skaitā latgaliešu rakstu valodā vai libiešu valodā ar tulkojumu Eiropas Savienības dalībvalstu oficiālajās valodās. Pieteikumu iesniegusi politiskā partija norāda, ka tās izvirzītie kandidāti un biedri nedrīkst publiskajā vidē komunicēt ar vēlētājiem mazākumtautību valodā, kas negatīvi ietekmē viedokļu daudzveidību politiskajā diskursā.

Šā gada sākumā izskatām četras lietas par Kriminālprocesa likuma normām attiecībā uz procesu par noziedzīgi iegūtu mantu. Tajās šādu procesu dalībnieki apstrīdēja sev nelabvēlīgu regulējumu, kas ierobežo pieeju procesa par noziedzīgi iegūtu mantu lietas materiāliem, regulē pierādījumu iesniegšanu un noziedzīgi iegūtas mantas pierādīšanu, kā arī paredz kārtību, kādā pārsūdzams tiesas lēmums par noziedzīgi iegūtas mantas konfiskāciju.

Gada pirmajā pusē tiks izskatītas tā dēvētās “kreditu lietas”. Tās attiecas gan uz kreditiestādes pienākumu maksāt kredītaņēmēju aizsardzības nodevu un procentu kompensācijas izmaksu hipotekārā kredītaņēmējiem, gan uz kredītēšanas pakalpojumu sniedzējiem uzlikto pienākumu maksāt uzņēmumu ienākuma nodokļa piemaksu.

Rakstveida procesā 15. aprīlī sāksim izskatīt lietu par normām, ar kurām Saeima izbeigusi Rēzeknes valstspilsētas pašvaldības domes darbību, ieceļot pagaidu administrāciju un nosakot tās sastāvu, kas darbosies līdz kārtējām domes vēlēšanām. Pieteikuma iesniedzēja ir atlaistā dome.

Tā sauktās “nikotīna lietas” tiks izskatītas gada otrajā pusē. Tajās tiks vērtēts elektronisko smēķēšanas ierīču šķidrumu un aromatizēto tabakas aizstājējproduktu izplatīšanas aizliegums. Pieteikumus iesniedza komersanti, kuru saimnieciskā darbība ir minēto produktu ražošana un izplatīšana.

Gada otrajā pusē izskatīsim arī lietu par mazākumtautību valodu lietošanu sabiedriskajos elektroniskajos plašsaziņas līdzekļos. Pieteikumu tiesā iesniedza 20 Saeimas deputāti. Viņu ieskatā sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu pienākums veidot konkrēta apjoma radio un televīzijas programmas mazākumtautību valodās mazina vienīgās valsts valodas vērtību un apdraud valsts drošību.

Nav izslēgts, ka gada nogalē tiks izskatīta arī tāda ierosinātā lieta par Murmastienes pagasta, Varakļānu pagasta un Varakļānu pilsētas iekļaušanu Madonas novadā. Tajā 20 Saeimas deputāti uzskata, ka likumdevējs neesot ņēmis vērā Latviešu vēsturisko zemju likumā noteikto, jo Latgales vēsturiskajai zemei piederīgais Varakļānu novads tiek pievienots Madonas novadam, kas gandrīz pilnībā ietilpst Vidzemes vēsturiskajā zemē.

Dāmas un kungi!

Nolēmumu sagatavošana Satversmes tiesā nemitīgi evolucionē, un tie kļūst arvien skaidrāki, saprotamāki, pārskatāmāki. Tāpēc kopīgi ar tiesību un citu jomu ekspertiem apzinām iespējas padarīt Satversmes tiesas nolēmumus vēl uztveramākus un skaidrākus.

Ar tiesvedības funkciju ir cieši saistīta Satversmes tiesas komunikācija. Mūsu mērķis ir būt atvērtiem Latvijas cilvēkiem, tostarp arvien lielāku vērību veltot sabiedrības iepazīstināšanai ar valsts un tiesas darbību un uzdevumiem. Kopš vakardienas esam uzsākuši informēt sabiedrību arī par katrā kalendāra mēnesī paveiktā darba saturiskajiem rādītājiem un statistiku. Mēs izglitojam jauniešus, jo pēdējos gados piedzīvotās krīzes ietekmē viņu dzīvi un nākotnes izvēles. Satversme ir vērtību kompass, tāpēc mēs jauniešus redzam kā Satversmes vērtību vēstnešus. To apliecina daudzie un kvalitatīvie skolēnu konkursā “Valsts valoda – Latvijas kopējā vērtība” iesniegtie radošie darbi. Mūsu tiesneši un darbinieki ir izstrādājuši arī mācību stundu “ApTver Satversmi”, kas drīzumā uzsāks savu ceļu pie vidusskolēniem visā Latvijā.

Pērn Satversmes tiesa pabeidza apjomīgu darbu, apsverot iespējamās Satversmes tiesas likuma uzlabojumus, un nosūtīja tos Tieslietu ministrijai tālākai virzībai valdībā un Saeimā. Uzskatām, ka ir iespējams padarīt Satversmes tiesas procesu vēl efektīvāku – piemēram, rīkojot sagatavošanas sēdes vai izņēmuma gadījumos paredzot lietas izskatīšanu paātrinātā procesā. Grozījumi tostarp piedāvā skaidrāk noregulēt Satversmes tiesas un EST dialogu, kā arī citus procesuālos jautājumus. Šos grozījumus kopumā var dēvēt par valstiski nepieciešamu Satversmes tiesas procesa reformu.

Sadarbībā ar Tieslietu ministriju, Tiesu administrāciju un Latvijas Zvērinātu advokātu padomi norit darbs pie tiesiskā regulējuma sakārtošanas valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības piešķiršanas procesa uzlabošanai. Paredzams, ka jau šā procesa sākuma stadijā varētu noskaidrot, vai sociāli mazāk aizsargātas personas pamattiesību iespējamā aizskāruma gadījumā ir saskatāmas izredzes uz labvēlīgu lietas iznākumu Satversmes tiesā. Vienlaikus būtu atceļams personas pienākums pirms juridiskās palīdzības pieprasīšanas pašai vērsties Satversmes tiesā. Šis ir vēl viens solis tuvāk tam, lai valsts nodrošinātā juridiskā palīdzība konstitucionālās sūdzības sagatavošanā kļūtu vieglāk pieejama tiem, kuriem tā visvairāk nepieciešama.

Kolēgi!

Arī pagājušajā gadā Satversmes tiesa tāpat kā iepriekš bija starptautiski aktīva. Daudzpusējā starptautiskā sadarbība ir nevis iegribs, bet gan nepieciešamība, jo tiesības dinamiski attīstās un rada jaunus izaicinājumus, tāpēc ir svarīgi būt to evolūcijas centrā un spēt prognozēt, domāt “soli uz priekšu”. Starptautiskā sadarbība ir Latvijas iespēja arī tiesu limeni skaidrot mūsu konstitucionālo identitāti un īpašo vēsturisko kontekstu.

Pēc ģeopolitiskās situācijas izmaiņām, kas sākās līdz ar Krievijas uzsākto karu Ukrainā, Satversmes tiesas viedoklim starptautiskajā telpā tiek veltīta īpaša uzmanība, ņemot vērā to, ka paš aizsargājošās demokrātijas jautājumi, kas Latvijai bija aktuāli pēdējās desmitgadēs, tagad ir visa kontinenta dienaskārtībā.

Tieši tamdēļ šajā svinīgajā sēdē piedalās mūsu goda viesis – bijušais Islandes Republikas prezidents un Islandes Universitātes profesors Gudni Johannesons, kurš dalīsies savā redzējumā par to, kā mūslaiku vētrās varam izmantot pagātnes mācības. Viņš savā sabiedriskajā darbā allaž uzsver to, ka demokrātija var īstenoties vislabākajā sevis versijā tikai tad, kad valsts varas un cilvēku komunikācijā nav pārrāvumu un defektu. Tāpēc ģeopolitisko izaicinājumu laikā valsts drošību un demokrātijas noturību īsteno gan valsts kopumā, gan ikkatra no mums individuāla rīcība.

Godātie klātesošie!

Mūs starptautiskajā sadarbībā Satversmes tiesas pozīcijā ietāda, ka visas pasaules konstitucionālo tiesu pienākums ir uzsvērt nepieciešamību atjaunot starptautisko tiesisko kārtību un saukt tās pārkāpējus pie atbildības. Pasaules Konstitucionālās justīcijas konferences Birojs, kurā Satversmes tiesa pārstāv visu Eiropas konstitucionālo tiesu intereses, atbalstīja mūsu iesniegto rezolūciju un vienojās, ka militārie konflikti pasaulē un cilvēktiesību aizsardzības devalvācija šo konfliktu zonās prasa aktīvas pozīcijas paušanu ne tikai no politiķiem, bet arī no pasaules konstitucionālo tiesu saimes.

Pērn pavasari Rīgā norisinājās Satversmes tiesas starptautiskā konference “Konstitucionālo tiesu loma Eiropu vienojošo kopējo vērtību konkretizācijā”, kas bija sarīkota par godu divdesmitajai gadskārtai kopš Latvijas iestāšanās Eiropas Savienībā. Konferencē paustās atziņas caurstrāvoja vēstījums, ka ikviena eiropieša pamattiesību aizsardzību sekmē valstu konstitucionālo identitāšu un Eiropas kopējo vērtību harmoniska mijiedarbība.

Turpinot starptautisko sadarbību, esam rīkojuši arī divpusējas tikšanās ar Nīderlandes Augstāko tiesu, Somijas Augstāko administratīvo tiesu, ECT, kā arī Baltijas valstu konstitucionālo tiesu trīspusējo sanākumi.

Pagājušajā gadā kopīgi ar Eiropas Savienību un Eiropas Padomi uzsākām nozīmīgu starptautiskās sadarbības projektu “Atbalsts konstitucionālās justīcijas attīstībai Ukrainā”. Jau aprīlī šā projekta ietvaros kopīgi organizēsim starptautiska līmeņa diskusiju par izaicinājumiem, kas skar demokrātiju, tiesiskumu un plurālismu, kā arī cilvēka cieņu un cilvēktiesību ievērošanu. Ir ieguldīts milzīgs darbs, un mēs ārkārtīgi novērtējam to, ka Ukrainas tiesneši kara laikā ne tikai turpina spriest tiesu, bet arī izvirza visaugstākos attīstības mērķus, stiprinot tiesiskumu un palīdzot tautai ienest savā valstī Eiropas vērtības. Visas sistēmas uzlabošana sākas ar cilvēka ticību savai valstij, tiesiskumam, labumam, kas nepieciešams viņa tautai.

Mīlie Latvijas cilvēki!

Nobeigumā vēlos uzsvērt Satversmes tiesas būtisko lomu mūsu valsts demokrātiskās iekārtas aizsardzībā un stiprināšanā. Pēdējā gadu desmitā demokrātija kā valsts iekārtas forma Eiropā un citur pasaulē ir nonākusi sarežģītā situācijā. Virknē valstu, tostarp arī dažās Eiropas Savienības dalībvalstīs, mēs varam novērot tā saucamo demokrātijas “atpakaļslidēšanu”, kad dažādi tās funkcionēšanai nepieciešamie principi un institūcijas tiek formāli vai neformāli apietti. Bieži tas izpaužas, populistiskiem spēkiem cenšoties mazināt tiesu varas lomu modernā demokrātijā. Turklāt tas notiek ne tikai jaunās, bet arī jau nobriedušās demokrātijās.

Šādas tendences ignorē to, ka modernā valstī demokrātija un tiesiskums pastāv līdzsvarā, jo demokrātija bez tiesiskuma “mugurkaula” nav ilgtspējīga. Savukārt tiesiskums var tikt īstenots tikai tad, ja tiesu vara ir neatkarīga. Šajā kontekstā es gribētu izcelt Latvijas demokrātiskās valsts iekārtas līdzšinējo stabilitāti, kurā ļoti svarīga loma ir mūsu sabiedrības augstajai uzticībai Satversmei.

Satversmes darbība pilnībā tika atjaunota 1993. gadā, tam sekojot trim būtiskiem Satversmes papildinājumiem: tika izveidota Satversmes tiesa; tika pieņemta Satversmes cilvēka pamattiesību nodaļa; un, visbeidzot, Satversmē iekļautais ievads uzsvēra Latvijas valsts pastāvēšanas mērķi un jēgu – garantēt latviešu nācīgas, tās valodas un kultūras pastāvēšanu un attīstību cauri gadsimtiem. Vienlaikus tas skaidri noteica mūsu demokrātiskās valsts iekārtas pamatprincipus – Latvija ir demokrātiska, tiesiska, sociāli atbildīga un nacionāla valsts. Papildus tam Satversmes tiesa jau 2017. gadā precizēja, ka Latvija ir nevis jebkāda, bet gan tieši latviski nacionāla valsts.

Šie trīs papildinājumi padarīja Satversmi par modernu, laikmetam atbilstošu konstitūciju, kas turklāt ir noturīga pret dažādiem izaicinājumiem. Tostarp arī tiem, kurus šodien mums met aktuālais laikmets.

Īpaša loma Satversmes aizsardzībā ir noteikta Satversmes tiesai, kura jau savas darbības agrīnā posmā ir atzinusi, ka Latvijas demokrātija ir paš aizsargājoša demokrātija. Šis princips ne tikai pieļauj, bet arī pieprasa, lai mūsu valsts institūcijas un pilsoņi aizsargātu pret iekšējiem un ārējiem apdraudējumiem gan savu Latvijas valsti, gan tās demokrātisko valsts iekārtu. Šo apdraudējumu palete pret Latviju un citām demokrātiskām valstīm vērsta hibrīdkara apstākļos ir kļuvusi plašāka un daudzveidīgāka. Līdz ar to arī atbildes līdzekļu paletei šo apdraudējumu apkarošanai ir attiecīgi jāpaplašinās.

Šajā kontekstā aktuāls ir kļuvis jautājums par demokrātijas aizsardzību pret būtisku hibrīdkara elementu – tā saucamo “informatīvo karu” –, kurā ar mērķi destabilizēt demokrātiju Krievija un citi demokrātijas pretinieki cenšas ietekmēt demokrātiskas valsts sabiedrisko domu un politiskos procesus sev vēlamā virzienā. Kā nesen uzsvēra Eiropas Savienības Augstā pārstāve ārlietās un drošības politikas jautājumos Kaja Kallasa, informācijas manipulācija un iejaukšanās citu valsts demokrātiskajos procesos ir fundamentāla Krievijas militāro aktivitāšu sastāvdaļa.

Tādēļ gribu uzsvērt, ka valsts nedrīkst baidīties pielietot visus tiesiskos līdzekļus, kas vērsti pret apdraudējumiem valstij un demokrātijai. Un vajadzības gadījumā, ja ar esošajiem līdzekļiem nepietiek, valstij jāradā jauni līdzekļi. Pašaizsargājošās demokrātijas princips ir “dzīvs instruments”, kas elastīgi piemērojas mainīgajiem apstākļiem. Izšķirošais kritērijs ir izmantoto līdzekļu samērīgums. Tas nozīmē – jo stiprāks apdraudējums, jo tālējošāki var būt līdzekļi tā apkarošanai.

Primārais uzdevums šā apdraudējuma līmeņa pastāvīgā izvērtēšanā ir izpildvarai un likumdevējam. Savukārt tiesu varas institūcija, kas rūpīgi un ar visaugstāko atbildību izvērtē izvēlēto līdzekļu samērīgumu ar pastāvošā apdraudējuma nopietnību, ir Satversmes tiesa, kā arī citas Latvijas tiesas. Ar atbildību gan pret individu, gan pret mūsu valsti un sabiedrību kopumā, jo tas, ka mums ir sava neatkarīga un demokrātiska valsts, ir neatsverama vērtība. Tā mums visiem kopā jāsaģē.

Godātie klātesošie!

Pagājušajā gadā Satversmes tiesa pieredzēja nozīmīgu tiesnešu nomaiņas procesu un tagad turpina strādāt jaunā septiņu tiesnešu sastāvā. Vienlaikus iepriekšējā gada veikums ir gan pašreizējā tiesas sastāva, gan nu jau bijušo kolēģu Alda Laviņa, Gunāra Kusiņa un Artūra Kuča ieguldītā darba rezultāts.

Pateicos saviem kolēģiem, Satversmes tiesas tiesnešiem, kuri šajā pārmaiņu posmā paveikto novērtēja, ievēlot mani par tiesas priekšsēdētāju. Tāpat saku paldies Satversmes tiesas darbiniekiem par sadarbību, sapratni un mērķtiecīgumu tiesas darba rezultātu sasniegšanā.

Pateicos arī visiem Jums, kuri šodien piedalās svinīgajā sēdē, un Latvijas sabiedrībai par Satversmes tiesas darba novērtējumu. Šā darba rezultāts atspoguļojas ikviena Latvijas cilvēka dzīvē un ir stiprs pamats nākotnei.

Satversme sargā mūsu valsti, bet ne jau pati par sevi – to varam un darām mēs visi, jo kopā esam stiprāki nekā katrs atsevišķi.

Gods kalpot Satversmei!

Islandes Universitātes profesora Gudni Torlācija Johannesona (Guðni Thorlacius Jóhannesson) runa Satversmes tiesas darba gada atklāšanas svinīgajā sēdē

Vēsture mums māca... Pagātnes mācība mūsu pašreizējiem nemierīgajiem laikiem

Latvijas prezident Edgar Rinkēviča kungs,
Satversmes tiesas priekšsēdētāja Irēna Kucinas kundze,
godātie tiesneši, ekselences,
dārgie draugi!

Esmu pagodināts un gandarīts būt kopā ar jums šajā svinīgajā pasākumā šeit, Rīgā. Es novēlu jums visiem lielu veiksmi jūsu svarīgajā darbā valsts un tautas labā. Taisnīgi likumi ir stabilas sabiedrības pamats, taču tikai tad, ja tie tiek ievēroti un īstenoti saprātīgi.

Kopš neatminamiem laikiem mēs varam atrast piemērus un citātus, kas apliecina šo patiesību, kura mums šķiet pašsaprotama. Minēšu divus piemērus no Islandes, savas dzimtenes – valsts, kurai ir ciešas saites un draudzības vēsture ar Latvijas iedzīvotājiem.

“*Með lögum skal land byggja*” – “Ar likumiem zeme tiks celta”. Tas ir senais Islandes policijas moto jeb princips. Tā izcelsme ir ziemeļnieciska, tas radies kaut kur no zemēm, kuras mēs tagad pazīstam kā Skandināviju. Šos gudrības vārdus var redzēt arī virs Kopenhāģenas tiesas nama ieejas Dānijā. Turklāt tie ir arī Šetlandas salu ģerbonī – tā ir salu kopa uz ziemeļiem no Skotijas, kas atradās norvēģu un skandināvu varā, līdz karalis Kristiāns I tās ieķīlāja savam Skotijas karaliskajam kolēģim, karalim Džeimsam III.

Otra frāze, ko pieminu par likuma nozīmi, ir tikai islandiešu valodā un tika pasludināta Tingvelīrā, Islandes senā parlamenta atrašanās vietā. Tā tika dibināta aptuveni 930. gadā, un tajā pulcējās virsaiši un zemnieki, lai pieņemtu likumus un pasludinātu spriedumus. 999. gadā, šķiet, draudēja pilsoņu karš starp tiem, kas vēlējās palikt pie vecās Odina, Tora un citu pagānu dievu ticības, un tiem, kas atbalstīja jauno kristīgo ticību. Altinga vadītājam, likumu pieņēmējam, tika dots uzdevums atrast veidu, kā novērst asiņainu konfliktu. Naktī viņš gulēja zem sava kažoka un tad pasludināja spriedumu: “*Það mun verða satt, er vér slítum í sundur lögin, að vér munum slíta og friðinn*” – “Tā ir taisnība, ka, pārraujot likumu, mēs pārraujam arī savu mieru”. Tad viņš pasludināja, ka jāpieņem kristietība, un konflikts tika novērsts.

Šie divi gudrības teicieni – celt zemi ar likumiem un bez likumiem nav miera – parāda arī to, kā mēs, cilvēki, turamies pie pagātnes relikvijām, lai veidotu savu tagadni un nākotni. Cilvēks, kurš nespēj atcerēties, dzīvē cieš, un tas pats attiecas uz tautām un nācijām. Es nemēģināšu kļūt par Latvijas vēstures ekspertu šīs cienījamās auditorijas priekšā. Tomēr ļaujiet man pieminēt, ka noteikti ir bijuši notikumi un tendences pagātnē, kurus jūs, latvieši, esat izmantojuši, lai izveidotu kopīgu, nacionālu stāstu – kaut ko tādu, kas tiek uzskatīts par būtisku, lai ikviens zinātu savas valsts vēstures pamatinformāciju. Šajā sakarā es būšu uz stabilāka pamata, ja mēs uz brīdi pievērsīsimies Islandei. Ļaujiet man sniegt jums īsu – ļoti īsu – pārskatu par Islandes vēsturi no tās pirmsākumiem līdz mūsdienām. Arī šis pārskats ir tradicionāls, pat vecmodīgs.

Sala tika apdzīvota pirms vairāk nekā tūkstoš gadiem. Tika izveidota politiska kopiena, kurā valdīja brīvi cilvēki. Diemžēl trīspadsmitajā gadsimtā sākās iekšēji nemieri, un galu galā vadoņi nolēma, ka Islandes iedzīvotājiem jāklūst par Norvēģijas karaļa padotajiem. Vēlāk zeme nonāca Dānijas pakļautībā, un tā tas bija arī 19. gadsimtā, kad islandieši pieprasīja lielāku neatkarību no Dānijas – šo kampaņu dēvēja par “nacionālo atmodu”.

Divdesmitais gadsimts lielākoties nesa uzvaras un labklājības pieaugumu: 1904. gadā tika pasludināta autonomija, 1918. gadā – suverenitāte, bet karaliskā savienība ar Dāniju saglabājās līdz 1944. gadam, kad tika pasludināta pilnīga neatkarība un izveidota Islandes Republika. Piecus gadus vēlāk Islande pievienojās NATO. Turpmākajās desmitgadēs tā ieguva pilnīgu kontroli pār savām svarīgākajām zvejas vietām, pievienojās Eiropas Brīvās tirdzniecības asociācijai un vēlāk arī Eiropas Ekonomikas zonai.

Diemžēl gandrīz nepārtraukto progresu kavēja milzīgā banku krīze 2008. gadā, taču mēs esam atguvušies no šīs neveiksmes. Šodien Islande ir viena no drošākajām un turīgākajām valstīm pasaulē. Var izmantot daudzus kritērijus: zidaiņu mirstība, paredzamais dzīves ilgums, dzīves līmenis, dzimumu līdztiesība, vispārējais laimes līmenis. Nosauciet, ko vēlaties: Islande ir labākā vai viena no labākajām.

Protams, tā nav perfekta sabiedrība. Mēs vienmēr varam darīt labāk, bet vai šis nav stāsts par neatkarības un brīvības priekšrocībām? Un skaidrā saikne starp neatkarību un brīvību, no vienas puses, un labklājību un labbūtību, no otras puses?

Šie jautājumi ir uzdoti. Patriotiski noskaņoti politiķi jums atbildēs ar “jā”, taču pagātne var būt sarežģīta, pārāk sarežģīta vienkāršiem jautājumiem un vienkāršām atbildēm. Tomēr man ir kārdinājums salīdzināt mūsu abu valsti – Islandes un Latvijas – vēstures pagrieziena punktus. Sāksim ar 1918. gadu: suverenitāte Islandē ar faktisku neatkarību visos svarīgos jautājumos, neatkarības pasludināšana šeit, Latvijā. Starpkaru gadi nebija nepārtraukta progresā periods, jo Islandē bija ekonomiskas neveiksmes un Latvijā neizdevās parlamentārā demokrātija. Tomēr šīs divas valstis pastāvēja pasaules kartē, un to valoda un kultūra attīstījās.

Un tad mūsu ceļi pilnībā šķīrās. 1940. gadā Staļina režīms Maskavā nolēma anektēt Latviju saskaņā ar bēdīgi slaveno Molotova–Ribentropa paktu, kas tika noslēgts gadu iepriekš. 1940. gadā Islandi okupēja Lielbritānija, taču tā bija draudzīga okupācija, kas atnesa ekonomisku progresu, īpaši pēc amerikāņu spēku ierašanās. Turpretī 1940. gados latvieši tika masveidā izsūtīti uz Sibīriju. Šeit sekoja gadu desmitiem ilga tirānija, grūtības un izolācija, bet Islandē iedzīvotāji uzplauka, pateicoties tirdzniecībai ar ārpasauli, tostarp, jāatzīst, ar ļoti izdevīgiem bartera līgumiem ar Padomju Savienību, kad Islandes kuģi kuģoja uz “padomju ostām” Latvijā un citās Baltijas republikās.

Tikai 1991. gadā mūsu ceļi atkal sāka saplūst. Un tagad, 2025. gadā, mēs atrodamies šeit un saskaramies ar neskaidru nākotni. Ko vēsture var mums iemācīt? Kā vēsture var mums palīdzēt nemierīgos laikos? Vai vēsture var mums palīdzēt nemierīgos laikos?

Kad 2016. gada vasarā kandidēju uz prezidenta amatu, daži draudzīgi padomdevēji man teica: “Dārgais Gudni, jums ir jābeidz runāt par pagātņi – cilvēki vēlas dzirdēt par nākotni.” Tiesa, viņi to teica, pa pusei jokodami, bet viņi vēlējās uzsvērt, ka atsaucēm uz vēsturi ir jābūt ar mērķi – ar mērķi iedvest cerību, stiprināt vienotību un likt cilvēkiem justies lepniem par to, kas viņi ir, no kurienes viņi nāk un kurp viņi dodas.

Galū galā, vai lideru uzdevums nav būt pozitīviem, iedvesmojošiem, vienojošiem, runāt nācījas vārdā? Vai jūs varat būt drūms, negatīvs līderis, kas kritizē savas valsts vēsturi? Pirms astoņiem gadiem, kad piedalījās prezidenta vēlēšanu kampaņā, es ātri atklāju, ka, ja vēlies kļūt par valsts vadītāju, akadēmiskais vēsturnieks ne vienmēr ir vislabvēlīgākā izglītība, ko var prasīt. Es biju sarakstījis grāmatas un rakstījis rakstus, kuros apgalvoju, ka islandiešiem jāizvairās no kārdinājuma radīt viltus pagātnes versiju, īpaši politiskos nolūkos. Vecākie kolēģi bija bruģējuši ceļu, bet mēs – dedzīgi jaunie vēsturnieki – vēlējāmies pārskatīt Islandes vēstures pamataspektus. Mēs apšaubījām tradicionālo versiju, konstatējām pārspīlētu saikni starp neatkarību un labklājību, no vienas puses, un ārējo varu un nabadzību, no otras puses. Mēs apgalvojām, ka dažu svarīgu personu loma tika pārspīlēta uz vispārējo norišu rēķina un ka stagnācijā ne vienmēr bija vainojami ārvalstu vadītāji, bet tikpat labi pie vainas varēja būt konservatīvā Islandes zemnieku un ierēdņu elite.

Vai mēs aizgājām pārāk tālu? Kad no akadēmiskā vēsturnieka kļuva par prezidenta amata kandidātu, bija kritiķi, kas pārmeta man, ka es noniecinu tautas sasniegumus un vēsturi. Protams, man tas šķita netaisnīgi, un tas viss daļēji bija kampaņas politika. Tomēr man kā vēsturniekam un prezidenta amata kandidātam bija jāpaskaidro savs viedoklis. Reiz es to izteicu šādi: “Ja mani ievēlēs, es nevēlos pilnībā mainīties. ... un ceru, ka neviens mani neiegūglēs. Taču es vēlos, lai tauta saprastu, ka mēs varam parādīt pagātņi visā tās daudzveidībā, neapvainojot mūs, ka mēs noniecinām to cilvēku sasniegumus, kuri bija priekšgalā.”

Un tagad, dārgie draugi, es esmu atgriezies tur, no kurienes nāku: esmu Islandes Universitātes vēstures profesors pēc astoņiem gadiem, kad man bija liela privilēģija un gods būt valsts vadītājam manā valstī – manā skaistajā valstī ar tās spožās nākotnes potenciālu, ar tās bagāto un daudzveidīgo pagātņi. Atmiņu banka ir pilna interesantu notikumu, tostarp Latvijas neatkarības simtgades

svinības 2018. gadā. Šajā godpilnajā pasākumā es spēcīgi sajutu apņēmību aizsargāt tautas brīvību un cilvēktiesības. Es jutu lielu lepnumu par daudziem pagātnes sasniegumiem, atzinību par iepriekšējo paaudžu upuriem, ko tās nesušas, lai mēs varētu baudīt mieru, labklājību un drošību.

Dārgie draugi, mūsu globalizētajā pasaulē pārnacionālo korporāciju un uzņēmumu ietekme un vara pieaug ar katru dienu. Tehnoloģiskais progress samazina attālumus un atšķirības. Es uzskatu, ka šajā vidē ir svarīgi saglabāt veselīgu attieksmi pret savu valsti, tās vēsturi, cilvēkiem un visu tās potenciālu nākotnē. Mums ir jāapvieno abi aspekti – neatkarība un savstarpējā atkarība, pašpietiekamība, no vienas puses, un solidaritāte ar līdzīgi domājošiem draugiem, no otras puses.

Tāpēc mums jāatceras, cik pozitīva ietekme nacionālismam var būt uz mūsu sabiedrību, kā tas var veicināt atbalstu un līdzjūtību, kā tas var veicināt mūsu mīlestību un rūpes par dabu un vidi, kā tas var savienot mūsu pagātni, tagadni un nākotni, kā nacionālisms var un tam vajadzētu saglabāt atsevišķas kultūras, valodas un vēsturi.

Citiem vārdiem sakot, mums ir jāuzslavē pozitīva nacionālisma versija. Benedikts Andersons (*Benedict Anderson*), iespējams, pazīstamākais pētnieks šajā jomā – frāzes “iedomātās kopienas” autors – brīdināja par kārdinājumu nosodīt nacionālismu visās tā izpausmēs. Pirms aptuveni piecdesmit gadiem viņš rakstīja:

“Laikmetā, kad progresīvie, kosmopolitiskie intelektuāļi (īpaši Eiropā?) tik bieži uzstāj uz nacionālisma gandrīz patoloģisko raksturu, tā saknēm bailēs un naidā pret citādo un tā radniecību ar rasismu, ir lietderīgi atgādināt sev, ka nācijas iedvesmo mīlestību, un bieži vien dziļi pašaieliedzīgu mīlestību. Nacionālisma kultūras produkti – dzeja, daiļliteratūra, mūzika, tēlotājmāksla – šo mīlestību parāda ļoti skaidri tūkstošiem dažādu formu un stilu.”

Patiesi, arī paši mākslinieki ir snieguši līdzīgu atgādinājumu. Islandiešu dziedātāja Bjorka savā dziesmā “*Declare Independence*” slavē valsts suverenitāti:

“Ar karogu un tauri,
dodies uz sava augstākā kalna virsotni.
Un pacel karogu (augstāk, augstāk).
Pasludini neatkarību.”

Un aizstāvi neatkarību. Mums, islandiešiem un latviešiem, kā arī citām līdzīgi domājošām tautām kopā ir jāslavē Ukrainas tauta tās cīņā pret Krievijas iebrucēju spēkiem. Mums ir jāpalīdz viņiem, cik vien iespējams, kaut vai tāpēc, ka viņu cīņa ilgtermiņā ir arī mūsu cīņa.

Es jau iepriekš teicu, ka Islande nav perfekta sabiedrība, un to pašu noteikti varēja teikt par Ukrainu pirms iebrukuma. Taču asiņainās cīņas Ukrainā ir par dzīvību un nāvi, par suverēnas valsts nākotni, par demokrātijas un brīvības nākotni, par cerību nākotni.

Un tās ir arī par pagātni. Jau gadiem ilgi mēs esam dzirdējuši Vladimira Putina versiju par Krievijas un Ukrainas vēsturi, gandrīz vai atsevišķas ukraiņu valodas, kultūras un mantojuma noliegšanu. Turklāt Putins izmanto un ļaunprātīgi izmanto pagātni, lai pierādītu savu apgalvojumu, ka Krievijas vēsture galvenokārt ir par nepieciešamību pēc spēcīgas vadības un nacionālās vienotības pret ārējiem ienaidniekiem, kuri vienmēr ir apņēmušies iznīcināt krievu tautu. Daži no jums var atcerēties viņa interviju vai monologu ar Takeru Karlsonu (*Tucker Carlson*) gandrīz pirms gada. Putins teica, ka viņam būs nepieciešamas 30 sekundes, lai pieminētu būtiskus Krievijas vēstures aspektus, un pēc aptuveni 30 minūtēm Karlsons varēja izrunāt tikai “1654. gads?”. Tik tālu Putins bija aizgājis savos vēsturiskajos attaisnojumos pašreizējai agresijai, un viņam vēl bija daudz sakāmā.

Vēl viens atbilstošs piemērs tam, kā vēsturi var izmantot kā līdzekli mūsdienu debatēs, ir atrodams Amerikas Savienotajās Valstīs mūsdienās. Pirms nedaudz vairāk nekā nedēļas ASV prezidents Donalds Tramps izdeva rīkojumu izbeigt “radikālo indoktrināciju” Amerikas skolās. Savā iepriekšējā prezidenta pilnvaru laikā Tramps bieži žēlojās, ka gadiem, pat gadu desmitiem Amerikas

bērni ir bijuši pakļauti kreiso ideoloģijai un viņiem tika pasniegta izkropļota vēstures versija, kurā nācījas sasniegumi tika noniecināti vai ignorēti. Tāpēc jaunā rīkojuma mērķis ir ieaudzināt visos skolēnos “patriotisku apbrīnu par mūsu neticamo nāciju un vērtībām, par kurām mēs iestājamies”.

Dārgie klausītāji, mēs varam slavēt nacionālisma tikumus tikai tad, ja vienlaikus esam gatavi labprātīgi atzīt tā iespējamās briesmas, kas tik labi redzamas mūsu pagātnē un tagadnē. Mēs nekad nedrīkstam aizmirst pārmērīga nacionālisma ļaunumu, ksenofobijas, rasisma un neiecietības draudus, kuru pamatā ir šķietama nepieciešamība aizstāvēt nācījas tīrību, godu un integritāti. Un mums ir jāatzīst kļūdas vai tumšās lappuses mūsu pašu vēsturē – Krievijā vai ASV, Latvijā vai Islandē, visās sabiedrībās tagad tāpat kā agrāk.

Visā pasaulē, pat visprogresīvākajās sabiedrībās, negatīvais nacionālisms uzvirto, kad cilvēkiem tiek apgalvots, ka viņi nevar iekļauties sabiedrībā, jo viņi kaut kādā veidā atšķiras no vairākuma, nav kā “mēs”. Visiem cilvēkiem, kuri vēlas dzīvot mierā ar citiem, ir jābūt iespējai saukt sevi par kopienas, sabiedrības, nācījas daļu neatkarīgi no ādas krāsas vai ticības, neatkarīgi no citas pārliecības, neatkarīgi no tā, cik labi viņi runā kādā valodā vai pārzina valsts vēsturi, neatkarīgi no visiem citiem faktoriem un etiķetēm, ko var izmantot, lai sētu neuzticēšanos, bailes un pat naidu.

Manuprāt, šis ir svarīgas pagātnes mācības mūsu pašreizējiem nemierīgajiem laikiem. Protams, mēs varam atrast arī citus notikumus un tendences, kas mums būtu jāuzsver, jāatceras un no kuriem jāmacās. Piemēram, ja viduslaiku beigās karalis Kristiāns I varēja iekļāt salu kopumu un tajās dzīvojošos cilvēkus karalim Džeimsam III, tad mūsdienās līdzīgam pasākumam nevajadzētu notikt. Divdesmit pirmajā gadsimtā valstu vadītājiem nevajadzētu būt iespējai pirkt un pārdot valstis un tautas. Tāpat arī valstu vadītājiem nevajadzētu būt iespējai iekarot un anektēt teritorijas.

Patiešām, vēsturei vajadzētu būt brīdinājumam pret “spēcīgā līdera” apbrīnu un pielūgsmi. Liela sabiedrība nav atkarīga no liela līdera. Jā, tā varētu gūt labumu no šāda cilvēka, bet galvenokārt lielai sabiedrībai ir vajadzīgi lieli principi, lieli pamati un lielas struktūras, kas spēj izturēt individu kaprīzes un vēlmes. Turklāt mums ir vajadzīgs spēcīgs likums, nevis stiprā likums, un tāpēc es novēlu jums visiem veiksmi jūsu vērtīgajā darbā savas valsts un tās iedzīvotāju labā. Paldies!

6

Publikācijas

Šajā nodaļā apkopotas pārskata posmā tapušās Satversmes tiesas tiesnešu un darbinieku publikācijas – grāmatas un atsevišķi raksti grāmatās, raksti periodiskajos izdevumos, intervijas, runas un ieraksti emuāros.

IRĒNA KUCINA

GRĀMATAS:

- Kucina I. Priekšvārds. Grām.: Pārskats par Satversmes tiesas darbu 2024. Rīga: Satversmes tiesa, 2025, 11.–13. lpp.
- Kucina I. Priekšvārds. Grām.: Tamužs K., Podzorova E., Bakmane B., Bārdiņš G., Statkus S., Krastiņš U., Pētersone K., Spale M. Sociālās tiesības: Satversmes tiesas judikatūra par Satversmes 109. un 110. pantu. Satversmes tiesas judikatūra. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2025, 4.–5. lpp.
- Kucina I. Tiesības uz pieeju internetam kā instruments iekļaujošas sabiedrības veicināšanai. Grām.: Ilgtspēja kā konstitucionālā vērtība: nākotnes izaicinājumi. Starptautiskā konference: Latvijas Universitātes Lielā aula, Rīga, 2022. gada 15.–16. septembris. Rīga: Satversmes tiesa, 2025, 99.–105. lpp.
- Kucina I. Foreword. In: Report on the Work of the Constitutional Court of the Republic of Latvia in 2024. Rīga: Constitutional Court, 2025, pp. 11–14.

PERIODISKIE IZDEVUMI:

- Kucina I., Bakmane B. Valsts valoda kā dalībvalsts nacionālās identitātes elements. Jurista Vārds, 14.10.2025., Nr. 41, 9.–13. lpp.
- Kucina I., Johannesons G. T. Ja mēs laužam likumu, mēs laužam arī mieru. Jurista Vārds, 14.03.2025. Pieejams: juristavards.lv
- Kucina I. Satversme sniedz pāri tagadnei. Jurista Vārds, 02.12.2025., Nr. 48, 8.–11. lpp.
- Kucina I. Tiesiskās sistēmas pienācīga reaģēšana uz valsts pastāvēšanai būtisko vērtību apdraudējumiem. Jurista Vārds, 29.07.2025., Nr. 30, 13.–15. lpp.
- Kucina I., Bakmane B. National Language: an Element of the National Identity of a Member State to be Respected in Accordance with the Second Paragraph of Article 4 of the Treaty on European Union. Socrates, 2025, No. 1, pp. 69–75.
- Kucina I. The Constitutional Court and National Security: Legal Instruments for Overcoming Challenges. Socrates, 2025, No. 2, pp. 34–38.

INTERVIJAS:

- Auniņa I. Tiesneša DNS. Intervija ar Irēnu Kucinu. l'mperfekt, 2025, Nr. 34, 16.–19. lpp.
- Bobkova J. Satversmes tiesas pārstāvji viesojās pie Latgales skolēniem. Intervija ar Irēnu Kucinu. Latgales Laiks, 27.03.2025, Nr. 12, 5. lpp.

- Gailīte D. Ir jāspēj saskatīt un novērst draudus demokrātijai. Intervija ar Irēnu Kucinu. Jurista Vārds, 10.06.2025., Nr. 23, 10.–17. lpp.
- Jansone M., Kolāte S. Krustpunktā VIP intervija: Satversmes tiesas priekšsēdētāja Irēna Kucina. Intervija ar Irēnu Kucinu. Latvijas Radio 1 "Krustpunktā", 26.06.2025. Pieejams: lr1.lsm.lv
- Kikusts G., Juste D. Intervija ar Satversmes tiesas priekšsēdētāju Irēnu Kucinu. Intervija ar Irēnu Kucinu. LTV "Rīta Panorāma", 16.12.2025. Pieejams: ltv.lsm.lv
- Kikusts G., Rubene K. Intervija ar Satversmes tiesas priekšsēdētāju Irēnu Kucinu. Intervija ar Irēnu Kucinu. LTV "Rīta Panorāma", 25.04.2025. Pieejams: ltv.lsm.lv
- Kokoreviča A. Satversme – dzīva vērtību karte. Intervija ar Irēnu Kucinu. Jauns OK, 2025, Nr. 3, 40.–45. lpp.
- Kucina I., Johannesons G. T. Satversmes tiesas priekšsēdētāja Irēna Kucina sarunājas ar bijušo Islandes Republikas prezidentu un Islandes Universitātes profesoru Gudni T. Johannesonu. Saruna Satversmes tiesas raidierakstā "Tversme", 13.03.2025. Pieejams: satv.tiesa.gov.lv
- Kucina I., Ziemeļe I. Satversmes tiesas priekšsēdētāja Irēna Kucina sarunājas ar Eiropas Savienības Tiesas tiesnesi Inetu Ziemeļi par valstiskumu, brīvību, drošību un atbildību. Saruna Satversmes tiesas raidierakstā "Tversme", 21.08.2025. Pieejams: satv.tiesa.gov.lv
- Metuzāls S. Mēs varam lepoties ar savu Satversmi. Intervija ar Irēnu Kucinu. Likums un Taisnība, Nr. 4, 2025, 4.–10. lpp.
- Millers R. Ukrainas Konstitucionālās tiesas tiesnese: Ceru, ka kara pieredze nebūs jāizmanto Latvijā. Intervija ar Ukrainas Konstitucionālās tiesas tiesnesi Halinu Jurovsku un Satversmes tiesas priekšsēdētāju Irēnu Kucinu. Latvijas Radio 1 "Labrit", 25.04.2025. Pieejams: lr1.lsm.lv
- Pēkšēna D. Tiesa: Valsts kompensācijas apmērs vairākiem cietušajiem personas nāves gadījumā neatbilst Satversmei. Intervija ar Irēnu Kucinu. Latvijas Radio 1 "Pēcpusdiena", 27.06.2025. Pieejams: lr1.lsm.lv
- Puriņa V. "Dienas personība" ar Veltu Puriņu: Saruna ar Satversmes tiesas priekšsēdētāju Irēnu Kucinu. Intervija ar Irēnu Kucinu. TV24 "Dienas personība", 28.11.2025. Pieejams: xtv.lv
- Puriņa V. "Dienas personība" ar Veltu Puriņu: Saruna ar Satversmes tiesas priekšsēdētāju Irēnu Kucinu. Intervija ar Irēnu Kucinu. TV24 "Dienas personība", 05.06.2025. Pieejams: xtv.lv

- Samsonova L. "Skatāties, lai valsts ierauga katru bērniņu". Intervija ar Irēnu Kucinu. Latvijas Radio 5 "Dod piecil", 18.12.2025. Pieejams: lsm.lv
- Siliņš S., Juste D. Intervija ar Satversmes tiesas priekšsēdētāju Irēnu Kucinu. Intervija ar Irēnu Kucinu. LTV "Rita Panorāma", 15.10.2025. Pieejams: ltv.lsm.lv
- Skuja A. Irēna Kucina: Vajadzīga centralizēta iestāde, kas uzrauga Satversmes tiesas lēmumu izpildi. Intervija ar Irēnu Kucinu. Latvijas Radio 1 "Labrīt", 07.02.2025. Pieejams: lr1.lsm.lv
- Virza L. "Ceļš uz valsts drošību": Latvijas Republikas Satversmes tiesas priekšsēdētāja Irēna Kucina. Intervija ar Irēnu Kucinu. LRT plus, "Ceļš uz valsts drošību", 28.03.2025. Pieejams: xtv.lv
- Žilde-Krēvica K., Timrots Ģ. Vai jāformulē, ka pastāv tikai divi dzimumi? "Satversmes normas ir ļoti elastīgas," norāda Kucina. Intervija ar Irēnu Kucinu. 900 sekundes / TV3, 01.07.2025. Pieejams: tv3.lv
- Kucina I. Uzruna par godu Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 75. gadadienai Salaspilī 2025. gada 28. novembrī. Pieejams: satv.tiesa.gov.lv
- Kucina I. Uzruna Satversmes tiesas starptautiskajā konferencē "Konstitucionālo tiesu loma, nodrošinot kopējo Eiropas vērtību noturību saskarē ar mūsdienu izaicinājumiem" Rīgā 2025. gada 25. aprīlī. Pieejams: satv.tiesa.gov.lv
- Kucina I. Uzruna svinīgajā sanāksmē par godu Latvijas Republikas prokuratūras 35. gadadienai Rīgā 2025. gada 26. septembrī. Pieejams: satv.tiesa.gov.lv
- Kucina I. Ziņojums par konstitucionālo tiesību attīstību Latvijā 2024. gadā Rīgā 2025. gada 7. februārī. Pieejams: satv.tiesa.gov.lv
- Kucina I. Address at the international conference "EUnited in Diversity III: The Role of Constitutional Justice in the EU Common Legal Order", Sofia, 5 September 2025. Pieejams: satv.tiesa.gov.lv
- Kucina I. Address at the international conference dedicated to the 30th anniversary of the Constitutional Court of the Republic of Moldova, Chisinau, 23 May 2025. Pieejams: satv.tiesa.gov.lv
- Kucina I. Speech at the VI Congress of the World Conference on Constitutional Justice, Madrid, 2 November 2025. Pieejams: satv.tiesa.gov.lv

RUNAS:

- Kucina I. Uzruna diskusijā ""Sarunas par Latviju" – demokrātijas spēks Latvijā" Rīgā 2025. gada 3. decembrī. Pieejams: youtube.com
- Kucina I. Uzruna grāmatžurnālā "Sociālās tiesības: Satversmes tiesas judikatūra par Satversmes 109. un 110. pantu" prezentācijā Rīgā 2025. gada 17. decembrī. Pieejams: youtube.com
- Kucina I. Uzruna konferencē "Ģimenes lomas maiņa Latvijā un tās ietekme uz darba vidi" Rīgā 2025. gada 5. novembrī. Pieejams: youtube.com

ANITA RODIŅA

GRĀMATAS:

- Rodiņa A. Ilgtspējas principa un vides aizsardzības mijiedarbība Satversmes tiesas judikatūrā. Grām.: Ilgtspēja kā konstitucionālā vērtība: nākotnes izaicinājumi. Starptautiskā konference: Latvijas Universitātes Lielā aula, Rīga, 2022. gada 15.–16. septembris. Rīga: Satversmes tiesa, 2025, 125.–132. lpp.

PERIODISKIE IZDEVUMI:

- Rodiņa A., Kārklīņa A. Protection of the Family in Latvia: Recent Developments. Białostockie Studia Prawnicze, 2025, Vol. 30, No. 1, pp. 33–47.

RUNAS:

- Rodiņa A. Valodas politika valstī, sabiedrībā un indivīda dzīvē: vērtības, pienākumi, tiesības. Paneldiskusija "Valodas politika – vērtības, pienākumi, tiesības" Rīgā 2025. gada 2. jūlijā. Pieejams: youtube.com

JĀNIS NEIMANIS

PERIODISKIE IZDEVUMI:

- Neimanis J. Likumiem jāiet līdz laikam – kāpēc dzīvnieku statuss kā "lieta" vairs neder mūsdienām? Ir, 10.12.2025. Pieejams: ir.lv
- Neimanis J. Streika tiesību īstenošanas problēmas Latvijā. Jurista Vārds, 28.10.2025., Nr. 43, 10.–14. lpp.
- Neimanis J. Vai Latvijai vajadzīgs *lex Reksis*? Jurista Vārds, 02.12.2025., Nr. 48, 16.–17. lpp.

INTERVIJAS:

- Baltskara E., Feldmanis K. Saruna ar Satversmes tiesas tiesnesi Jāni Neimani. Intervija ar Jāni Neimani. Latvijas Radio 1 "Labrīt", 25.02.2025. Pieejams: lr1.lsm.lv
- Žilde-Krēvica K., Jurkāns I. Saruna ar ST tiesnesi Jāni Neimani un iniciatīvas par dzīvnieku stingrāku aizsardzību iesniedzēju Martu Mackeviču. Intervija ar Jāni Neimani. 900 sekundes / TV3, 14.11.2025. Pieejams: tv3.lv

JAUTRĪTE BRIEDE

GRĀMATAS:

- Briede J., Lazda R. Valsts augstskolas rektora tiesiskā statusa juridiskā daba. Grām.: Indivīds,

tiesības un tiesas: tiesību nozaru perspektīva.

Latvijas Universitātes 83. starptautiskās zinātniskās konferences rakstu krājums. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2025, 266.–272. lpp.

VERONIKA KRŪMIŅA

PERIODISKIE IZDEVUMI:

- Krūmiņa V. Valoda kā identitātes, ideoloģijas un komunikācijas krustpunkts. Jurista Vārds, 14.10.2025., Nr. 41, 14.–17. lpp.

RUNAS:

- Krūmiņa V. Latviešu valoda, vēstījuma skaidrība un datu kvalitāte: tiesas spriedumu saprotamība kā instruments tiesiskuma stiprināšanai Eiropas Savienībā. Konference "Latviešu valoda Eiropas Savienībā – informācijas pieejamība un skaidrība neskaidros apstākļos" Rīgā 2025. gada 14. novembrī. Pieejams: youtube.com

MĀRTIŅŠ MITS

GRĀMATAS:

- Mits M. Konferences noslēguma piezīmes. Grām.: Tiesu varas loma Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedumu izpildē. Starptautiskā konference: Latvijas Nacionālā bibliotēka, Rīga, 2023. gada 21. septembris. Rīga: Satversmes tiesa, 2025, 87.–90. lpp.
- Mits M. *Res iudicata* un tiesas procesu atjaunošana. Grām.: Tiesu varas loma Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedumu izpildē. Starptautiskā konference: Latvijas Nacionālā bibliotēka, Rīga, 2023. gada 21. septembris. Rīga: Satversmes tiesa, 2025, 106.–110. lpp.
- Mits M. Derogation: Consistent with Other International Obligations; Extent Strictly Required by Exigencies of the Situation; Notification of; Threat to the Life of the Nation; War or Other Public Emergency. In: Istrefi K., Ratniece Z., Kamber K. (Eds). The Companion to the European Convention on Human Rights. Leiden: Brill Nijhoff, 2025, pp. 169–179.

Kuču. Saruna Satversmes tiesas raidierakstā

"Tversme", 03.04.2025. Pieejams: satv.tiesa.gov.lv

- Skuja A. Saruna ar ST tiesnesi Mārtiņu Mitu. Intervija ar Mārtiņu Mitu. Latvijas Radio 1 "Labrīt", 20.02.2025. Pieejams: lr1.lsm.lv

RUNAS:

- Mits M. Atskats uz 9 gadiem Eiropas Cilvēktiesību tiesas (ECT) tiesneša amatā. Runa Rīgas Juridiskās augstskolas Cilvēktiesību konferencē "Cilvēktiesību attīstība Eiropas tiesās – jaunākā judikatūra" Rīgā 2025. gada 14. februārī. Pieejams: youtube.com
- Mits M. Izaicinājumi cilvēka cieņai, brīvībām un cilvēktiesībām: ārkārtējā situācija un ģeopolitisks konteksts. Runa Satversmes tiesas starptautiskajā konferencē "Konstitucionālo tiesu loma, nodrošinot kopējo Eiropas vērtību noturību saskarē ar mūsdienu izaicinājumiem" Rīgā 2025. gada 25. aprīlī. Pieejams: satv.tiesa.gov.lv
- Mits M. Runa diskusijā par godu Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 75. gadadienai Salaspilī 2025. gada 28. novembrī. Pieejams: satv.tiesa.gov.lv
- Mits M. Democracy in the Light of the Case-Law of the European Court of Human Rights. International Conference "Current Challenges for Democracy in a State based on the Rule of Law", San José, 20 July 2025. Pieejams: youtube.com

INTERVIJAS:

- Eipurs T. Lietu par noziedzīgi iegūtu mantu skatīšanu tikai divās tiesu instancēs atzīst par atbilstošu Satversmei. Intervija ar Mārtiņu Mitu. Latvijas Radio 1 "Pēcpusdienā", 16.04.2025. Pieejams: lr1.lsm.lv
- Mits M., Kučs A. Saruna par cilvēktiesībām un tiesneša pienākumiem ar Mārtiņu Mitu un Artūru

JURIS JURISS

PERIODISKIE IZDEVUMI:

- Juriss J. Jura Jurisa Prokuratūras attīstības koncepcija. Iesniegta ģenerālprokurora amata atkārtotajam konkursam 2025. gadā. Jurista Vārds, 13.10.2025. Pieejams: juristavards.lv

INTERVIJAS:

- Domburs J. Kuram jābūt ģenerālprokuroram? Atbild Juris Juriss. Intervija ar Juri Jurisu. LTV "Kas notiek Latvijā?", 01.10.2025. Pieejams: ltv.lsm.lv
- Līcītis E. "Esmu guvis rādījumu un noturību". Intervija ar Juri Jurisu. Latvijas Avīze, 22.10.2025., Nr. 164, 4.–5. lpp.

- Matule S. Kā prokuratūras tālāko virzību redz ģenerālprokurora amata jaunie kandidāti. Saruna ar Jāni Ilsteri, Juri Jurisu, Armīnu Meisteru, Juri Stukānu. Jurista Vārds, 23.09.2025., Nr. 38, 5.–9. lpp.
- Tomsons A., Unāma E. Krustpunktā: Diskutē ģenerālprokurora amata kandidāti. Intervija ar Juri Stukānu, Juri Jurisu, Armīnu Meisteru un Jāni Ilsteri. Latvijas Radio 1 "Krustpunktā", 10.09.2025. Pieejams: lr1.lsm.lv

IEVA ANDERSONE (ŠŅEPSTE)

EMUĀRI:

- Šņepste I. Atskatoties uz Satversmes tiesas darbu 2024. gadā. 10.02.2025. Pieejams: cilvektiesibas.info

RUNAS:

- Juriss J. Runa grāmatžurnāla "Sociālās tiesības: Satversmes tiesas judikatūra par Satversmes 109. un 110. pantu" prezentācijā Rīgā 2025. gada 17. decembrī. Pieejams: youtube.com

- Šņepste I. Eiropas Savienības Pamattiesību aģentūras ziņojums par 2024. gadu. 19.06.2025. Pieejams: cilvektiesibas.info
- Andersone I. 2025. gada Saharova balvu piešķir žurnālistiem Andžejam Počobutam un Mzia Amaglobeli. 16.12.2025. Pieejams: cilvektiesibas.info

BAIBA BAKMANE

GRĀMATAS:

- Tamužs K., Podzorova E., Bakmane B., Bārdiņš G., Statkus S., Krastiņš U., Pētersone K., Spale M. Sociālās tiesības: Satversmes tiesas judikatūra par Satversmes 109. un 110. pantu. Satversmes tiesas judikatūra. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2025.

- Kucina I., Bakmane B. National Language: an Element of the National Identity of a Member State to be Respected in Accordance with the Second Paragraph of Article 4 of the Treaty on European Union. Socrates, 2025, No. 1, pp. 69–75.

PERIODISKIE IZDEVUMI:

- Kucina I., Bakmane B. Valsts valoda kā dalībvalsts nacionālās identitātes elements. Jurista Vārds, 14.10.2025., Nr. 41, 9.–13. lpp.
- Stupins-Jēgers A., Bakmane B. Satversmes tiesas spriedumu arhitektūra lietās par noziedzīgi iegūtu mantu. Jurista Vārds, 17.06.2025., Nr. 24/25, 6.–11. lpp.

RUNAS:

- Bakmane B. Runa grāmatžurnāla "Sociālās tiesības: Satversmes tiesas judikatūra par Satversmes 109. un 110. pantu" prezentācijā Rīgā 2025. gada 17. decembrī. Pieejams: youtube.com

GATIS BĀRDIŅŠ

GRĀMATAS:

- Tamužs K., Podzorova E., Bakmane B., Bārdiņš G., Statkus S., Krastiņš U., Pētersone K., Spale M. Sociālās tiesības: Satversmes tiesas judikatūra par Satversmes 109. un 110. pantu. Satversmes tiesas judikatūra. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2025.

PERIODISKIE IZDEVUMI:

- Bārdiņš G. Satversmes tiesas judikatūra pašvaldību jautājumos: 2020–2025. Jurista Vārds, 11.11.2025., Nr. 45/46, 52.–64. lpp.
- Bārdiņš G. Starptautiskā konferencē meklē risinājumus demokrātijas, tiesiskuma un cilvēktiesību izaicinājumiem. Jurista Vārds, 20.05.2025., Nr. 20, 6.–8. lpp.

ULDIS KRASTIŅŠ

GRĀMATAS:

- Tamužs K., Podzorova E., Bakmane B., Bārdiņš G., Statkus S., Krastiņš U., Pētersone K., Spale M. Sociālās tiesības: Satversmes tiesas judikatūra par Satversmes 109. un 110. pantu. Satversmes tiesas judikatūra. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2025.

PERIODISKIE IZDEVUMI:

- Gailīte D., Krastiņš U. Ir ļoti grūti mainīt procesus sistēmas iekšienē, pretestība nav maza. Jurista Vārds, 16.09.2025., Nr. 37, 8.–15. lpp.

ROBERTS LAZDA

GRĀMATAS:

- Briede J., Lazda R. Valsts augstskolas rektora tiesiskā statusa juridiskā daba. Grām.: Indivīds, tiesības un tiesas: tiesību nozaru perspektīva. Latvijas Universitātes 83. starptautiskās zinātniskās konferences rakstu krājums. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2025, 266.–272. lpp.

PAULA LIPE

PERIODISKIE IZDEVUMI:

- Lipe P. Transferring the Intangible: Applying Rome I to the Sale of Non-Fungible Tokens. *Socrates*, 2025, No. 2, pp. 78–87.

KRISTIĀNA PĒTERSONE

GRĀMATAS:

- Tamužs K., Podzorova E., Bakmane B., Bārdiņš G., Statkus S., Krastiņš U., Pētersone K., Spale M. Sociālās tiesības: Satversmes tiesas judikatūra par Satversmes 109. un 110. pantu. Satversmes tiesas judikatūra. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2025.

DITA PLEPA

GRĀMATAS:

- Krūma K., Plepa D. Constitutional Law in Latvia. Second Edition. Alphen aan den Rijn: Wolters Kluwer, 2025.

- Pleps J., Plepa D., Engīzers K. Methodology of Law and Methodology of Legal Scholarship in the Law School Curricula – Latvia. In: Gábriš T., Žák Krzyžanková K. (Eds.) Methodology of Law and Methodology of Legal Scholarship: The State of Art in Europe. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2025, pp. 217–240.

ELĪNA PODZOROVA

GRĀMATAS:

- Tamužs K., Podzorova E., Bakmane B., Bārdiņš G., Statkus S., Krastiņš U., Pētersone K., Spale M. Sociālās tiesības: Satversmes tiesas judikatūra par Satversmes 109. un 110. pantu. Satversmes tiesas judikatūra. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2025.

PERIODISKIE IZDEVUMI:

- Stupins-Jēgers A., Podzorova E. Juridisko profesiju ētika normatīvajos aktos un praksē: Satversmes tiesa. *Jurista Vārds*, 18.02.2025., Nr. 7, 18. lpp.

MARTA SPALE

GRĀMATAS:

- Tamužs K., Podzorova E., Bakmane B., Bārdiņš G., Statkus S., Krastiņš U., Pētersone K., Spale M. Sociālās tiesības: Satversmes tiesas judikatūra par Satversmes 109. un 110. pantu. Satversmes tiesas judikatūra. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2025.

SANDIJS STATKUS

GRĀMATAS:

- Tamužs K., Podzorova E., Bakmane B., Bārdiņš G., Statkus S., Krastiņš U., Pētersone K., Spale M. Sociālās tiesības: Satversmes tiesas judikatūra par Satversmes 109. un 110. pantu. Satversmes tiesas judikatūra. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2025.

ANDREJS STUPINS-JĒGERS

PERIODISKIE IZDEVUMI:

- Stupins-Jēgers A., Bakmane B. Satversmes tiesas spriedumu arhitektūra lietās par noziedzīgi iegūtu mantu. Jurista Vārds, 17.06.2025., Nr. 24/25, 6.–11. lpp.
- Stupins-Jēgers A., Podzorova E. Juridisko profesiju ētika normatīvajos aktos un praksē: Satversmes tiesa. Jurista Vārds, 18.02.2025., Nr. 7, 18. lpp.

INTERVIJAS:

- Silabriedis O. Jurists Andrejs Stupins-Jēgers: Cilvēks var būt laimīgs tikai brīvā pasaulē. Intervija ar Andreju Stupinu-Jēgeru. Latvijas Radio 3 "Mana mūzika", 17.09.2025. Pieejams: lr3.lsm.lv

KRISTAPS TAMUŽS

GRĀMATAS:

- Tamužs K., Podzorova E., Bakmane B., Bārdiņš G., Statkus S., Krastiņš U., Pētersone K., Spale M. Sociālās tiesības: Satversmes tiesas judikatūra par Satversmes 109. un 110. pantu. Satversmes tiesas judikatūra. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2025.
- Tamužs K. Detention of: Alcoholics and Drug Addicts; Minors; Vagrants. In: Istrefi K., Ratniece Z., Kamber K. (Eds). The Companion to the European Convention on Human Rights. Leiden: Brill Nijhoff, 2025, pp. 183–185, 188–189.
- Tamužs K. Detention to Prevent Infectious Diseases. In: Istrefi K., Ratniece Z., Kamber K. (Eds). The Companion to the European Convention on Human Rights. Leiden: Brill Nijhoff, 2025, p. 200.

INTERVIJAS:

- Tamužs K., Bēra Z. Satversmes tiesas Juridiskā departamenta vadītājs Kristaps Tamužs sarunājas ar bijušo Vācijas Federālās konstitucionālās tiesas tiesnesi un Berlīnes Humboltu universitātes Juridiskās fakultātes profesori Zuzanni Bēru. Saruna Satversmes tiesas raidierakstā "Tversme", 21.08.2025. Pieejams: satv.tiesa.gov.lv

PERIODISKIE IZDEVUMI:

- Potaičuks A., Tamužs K. Open Court Principle and Respecting Privacy: Granting Anonymity and Restricting Access to Case Files in Constitutional Court Review Procedure. International Journal for Court Administration, 2025, Vol. 16, Issue 1. Pieejams: iacajournal.org
- Tamužs K. Latvijas tiesas dialogā ar Eiropas Savienības Tiesu. Runa Rīgas Juridiskās augstskolas Cilvēktiesību konferencē "Cilvēktiesību attīstība Eiropas tiesās – jaunākā judikatūra" Rīgā 2025. gada 14. februārī. Pieejams: youtube.com

DĀRTA ŪDRE

GRĀMATAS:

- Ūdre D. Klimatneitralitātes kā vides tiesību mērķa izpratne. Grām.: Indivīds, tiesības un tiesas: tiesību nozaru perspektīva. Latvijas Universitātes 83. starptautiskās zinātniskās konferences rakstu krājums. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2025, 308.–315. lpp.

